

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**DİN-TOPLUM İLİŞKİLERİ BAĞLAMINDA
T.C DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI PERSONELİ
ARASINDA FAALİYET GÖSTEREN SENDİKALAR**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ersin DOĞRUYOL

**Enstitü Anabilim Dalı : Felsefe ve Din Bilimleri
Enstitü Bilim Dalı : Din Eğitimi**

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ahmet Faruk KILIÇ

HAZİRAN-2011

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

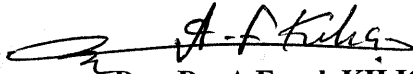
**DİN-TOPLUM İLİŞKİLERİ BAĞLAMINDA
T.C DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI PERSONELİ
ARASINDA FAALİYET GÖSTEREN SENDİKALAR**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ersin DOĞRUYOL

Enstitü Anabilim Dalı : Felsefe ve Din Bilimleri
Enstitü Bilim Dalı : Din Eğitimi

Bu tez 30/06/2011 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Doç. Dr. A. Faruk KILIÇ

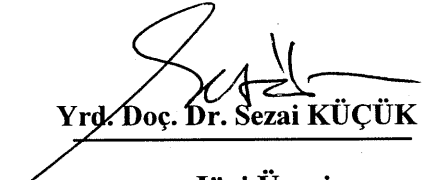
Jüri Başkanı

- Kabul
 Red
 Düzeltme

Doç. Dr. İbrahim ÇAPAK

Jüri Üyesi

- Kabul
 Red
 Düzeltme

Yrd. Doç. Dr. Sezai KÜÇÜK

Jüri Üyesi

- Kabul
 Red
 Düzeltme

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlâk kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Ersin DOĞRUYOL

30 Haziran 2011

ÖNSÖZ

“Din-Toplum İlişkileri Bağlamında T.C Diyanet İşleri Başkanlığı Personeli Arasında Faaliyet Gösteren Sendikalar” adlı bir çalışma yaptık. Diyanet İşleri Başkanlığında faaliyet gösteren sendikalar konulu bir çalışma tespit ettiğimiz kadarıyla yapılmış değildir. Araştırmamız toplumsal, bireysel ve dini boyutu olması açısından üzerinde durulmaya değer bulunmuştur. Bu çalışmamız bir alan araştırmasıdır. Bu sendikaları objektif bir şekilde inceleme gayreti içerisinde olduk. Din alanında bir sendikalaşmanın tespit ettiğimiz kadarıyla ilk olarak ülkemizde gerçekleşmesi, çalışmamızı biraz daha önemli kılmıştır diyebiliriz.

Çalışmamız dört bölümden oluşmaktadır: Birinci bölümde din sosyolojisi, din-toplum ilişkileri ve sosyolojik yaklaşımda din gibi konular hakkında genel bir bilgilendirme yapılmıştır. İkinci bölümde; sendikacılık hakkında sendikacılığın doğuşu ve gelişimi, dünyada sendikacılık, Türkiye’de sendikacılık, sendikanın amaçları, memur sendikacılığı, bazı Avrupa ülkelerinde memur sendikacılığı, Avrupa Birliği ülkelerindeki durum, sivil toplum ve sendika, muhafazakârlık ve sendika vb. konuları ele aldık. Çalışmanın üçüncü bölümünde, DİB’nde faaliyet gösteren sendikaların sayısal verilerinin durumu, din toplum ilişkileri bağlamında medyadaki faaliyetleri, sendikal mücadeleleri vb. konuları ele aldık. Çalışmanın dördüncü bölümünde ise çalışmamızda gerçekleştirilen alan araştırmasının bulgularının yorumu ve değerlendirilmesi yapılmıştır.

Anketleri dolduran DİB’nde görev yapan arkadaşlara, SPSS programının tanıtılmasında yardımcı olan Sayın Sadullah BEYSAL Bey’e teşekkürlerimi bir borç bilirim. Bu vesileyle çalışmam sırasında gerek konunun seçilmesi, gerekse şekillenmesi noktasında bana rehberlik yapan, beni motive eden ve bana yol gösteren saygıdeğer danışman hocam, Doç. Dr. Ahmet Faruk KILIÇ Bey’e teşekkür etmeyi bir borç bilirim. Maddi manevi destekleriyle yanımda olan annem, babam ve eşime de sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ersin DOĞRUYOL

30 Haziran 2011

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iv
TABLolar LİSTESİ	v
RESİMLER LİSTESİ	ix
ÖZET	x
SUMMARY	xi
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: DİN TOPLUM İLİŞKİLERİ VE SOSYOLOJİK YAKLAŞIMDA DİN	10
1.1. Sosyolojik Yaklaşımında Din.....	10
1.2. Dini Otorite.	15
1.3. Din ve Toplum İlişkisi	16
1.4. Diyanet İşleri Başkanlığı ve Din Toplum İlişkisi	19
1.5. Din ve Sosyal Bütünleşme	22
BÖLÜM 2: SENDİKACILIK VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE	26
2.1. Sendika Kavramı ve Tanımı.....	26
2.2. Sendikacılık Hakkında Farklı Görüşler.....	28
2.3. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Sendikacılığın Dayanağı	29
2.4. Sendikacılığın Doğuşu ve Gelişimi.....	30
2.5. Sendikanın Amaçları.....	34
2.6. Memur Sendikacılığı.....	35
2.7. Avrupa Birliği Uyum Sürecinde Sendikalaşma Faaliyetleri.....	43
2.8. Sivil Toplum ve Sendika	46
2.9. Muhafazakârlık ve Sendika.....	51
BÖLÜM 3: T.C DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞINDA FAALİYET GÖSTEREN SENDİKALAR	55
3.1. DİB’nde Faaliyet Gösteren Sendikaların Durumu.....	55
3.2. Diyanet-Sen	57
3.2.1. Diyanet-Sen’in Tüzüğü’nün Tahlili.....	58

3.2.2. Diyanet-Sen'in Amaç ve İlkeleri.....	60
3.3. Türkiye'de Muhafazakâr Kesim ve Diyanet-Sen.....	61
3.4. Medyada Diyanet-Sen.....	64
3.5. Diyanet-Sen'in Toplumsal Etkinliği	69
3.6. Diyanet-Sen'in En Son Olağan Genel Kurulu	77
3.7. Diyanet Sen'in Diyanet'e Teşkilat Yasası Önerileri	79
3.8. Türk Diyanet Vakıf -Sen.....	80
3.9. Medyada Türk Diyanet Vakıf-Sen	81
3.10. Türk Diyanet Vakıf-Sen'in En Son Olağan Kongresi.....	85
3.11. Diva-Sen.....	88
3.12. Medyada Diva-Sen.....	89
3.13. Din-Bir-Sen	93
3.14. Medyada Din-Bir-Sen	94
3.15. Din-Bir-Sen'in En Son İl Başkanları Toplantısı.....	97
3.16. Dives	98
3.17. Medyada Dives.....	100
3.18. Bağımsız Diyanet Vakıf-Sen.....	103
3.18.1 Bağımsız Diyanet Vakıf-Senin Sendikal Mücadelesi	103
3.19. Medyada Bağımsız Diyanet Vakıf-Sen.....	104

BÖLÜM 4: T.C DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞINDA FAALİYET GÖSTEREN SENDİKALARA İLİŞKİN EMPRİK BULGULAR

4.1. Örnekleme İlişkin İstatistikî Veriler.....	107
4.2. DİB'indeki Sendikalardan Memnuniyetlik Durumu İle İlgili Bulgular.....	117
4.3. Sendikaya Üye Olanların Sendikalarının Faaliyetleri İle İlgili Görüşleri.....	120
4.4. Din-Toplum Bağlamındaki Faaliyet Durumları İle İlgili Görüşler.....	125
4.5. Üyelerine Yönelik Faaliyet Durumlarıyla İlgili Görüşler	131
4.6. Sendikaların Dayanışmaya, Bütünleşmeye Katkısıyla İlgili Görüşler.....	135
4.7. Sivil Toplum Örgütü Olarak Sendikaların Durumlarıyla İlgili Görüşler.....	139
4.8. Sendikalar ve “Hılful Füdul” Anlayışı.....	142
4.9. DİB'in Sendikalaşmayla İlgili Açıklamasına Karşı Tutumlar	143
4.10. DİB'deki Sendika Yöneticileri ve Maaş Artış Tartışmaları.....	143

4.11. DİB’deki Sendikalarda Siyasi Bir Gücün Varlığıyla İlgili Bulgular.	145
4.12. Sosyal, Eğitim, Din, Toplumsal vb. Faaliyetler ile ilgili Görüşler.	145
4.13. Sendikaların Yönetim Anlayışı	146
4.14. Sendikalar ve Ekonomik Beklentiler	147
4.15. DİB’in Teşkilat Yasasının Çıkmasıyla İlgili Üyelerin Görüşleri.....	148
4.16. Çapraz Tablolar	149
4.17. Diyanet Personelinin En Çok Karşılaştığı Sorunlarla İlgili Bulgular	176
4.18. Sendikalar Ençok Hangi Konulara Önem Vermeli	177
4.19. Din Görevlilerinin Sendikalaşmasının Önemi İle İlgili Bulgular	178
4.20. Sendikalar Hangi Konularda Faaliyetler Düzenlemeli	179
4.21. Sendikaların Topluma Kazandırdıkları	181
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	182
KAYNAKÇA	187
EKLER	201
ÖZGEÇMİŞ.....	207

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
BDVS	: Bağımsız Diyanet ve Vakıf alışanları Sendikası
ANS.	: Ansiklopedisi
AÜEF	: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi
DİB	:Diyanet İşleri Başkanlığı
DEM	: Değerler Eğitimi Merkezi.
DİVA-SEN	:Türkiye Diyanet ve Vakıf Hizmetleri Kolu Diyanet ve Vakıf alışanları Sendikası
DİVES	: Diyanet ve Vakıf Emekçileri Sendikası
DİN-BİR-SEN	:Özerk Diyanet Vakıf alışanları Birliği Sendikası
DİYANET-SEN	: Türkiye Diyanet ve Vakıf Görevlileri Sendikası
İSAM	: İslâmî Araştırmalar Merkezi
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
MEMUR-SEN	: Memur Sendikaları Konfederasyonu
MÜİFAV	: Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Vakfı
SAÜ	:Sakarya Üniversitesi
SAÜİF	:Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
SPSS	: Statistical Package for Social Sciences (Sosyal Bilimler için İstatistik Paketi)
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
TÜRK DİYANET VAKIF-SEN	: Türkiye Diyanet ve Vakıf Hizmetleri Kolu Kamu Görevlileri Sendikası
TDVİA	:Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
UNESCO	: United Nations Educational Scenfice and Cultural Organization
UÜİF	: Uludağ Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Türkiye'deki sendikaların hizmet kolu ve toplam kamu görevlileri	41
Tablo 2: Türkiye'deki Konfederasyonlar ve üye sayıları	42
Tablo 3: DİB'deki sendikalar ve üye oldukları konfederasyonlar	56
Tablo 4: Memur konfederasyonları toplam üye sayıları	56
Tablo 5: Örneklem gurubun cinsiyeti	107
Tablo 6: Örneklem gurubun yaşı.....	108
Tablo 7: Örneklem gurubun öğrenim durumu	108
Tablo 8: Örneklem gurubun mesleği.....	109
Tablo 9: Örneklem gurubun görevdeki hizmet yılı.....	110
Tablo 10: Örneklem gurubunun üye olduğu sendika	111
Tablo 11: Örneklem gurubun sendikadaki görevi.....	112
Tablo 12: Örneklem gurubunun görev yeri.....	113
Tablo 13: Sendikaya üyelik yılı	114
Tablo 14 : Örneklem gurubunun görev bölgesi	114
Tablo 15: Örneklem gurubunun sendikaya üye olma sebebi	115
Tablo 16: Örneklem gurubun sendikalarının yayınlarını takip etme durumu.....	116
Tablo 17: DİB'de faaliyet gösteren bir sendikaya üye olmaktan duyulan mutlulukla ilgili görüşler	117
Tablo 18: Sendika görevlisi olmak, sendikal hakları ve düşünceleri savunmayla ilgili görüşler.....	118
Tablo 19 : Diyanetteki sendikaların faaliyetlerini destekleme ile ilgili görüşler	119
Tablo 20: Sendikaların kamuoyuna yönelik çeşitli konulardaki faaliyetleri ile ilgili görüşler.....	120
Tablo 21: Sendikaların, üyelerinin görüş ve önerilerini dikkate alma konusuyla ilgili üyelerin görüşleri	121
Tablo 22: Sendikaların ekonomik ve özlük hakları savunmasıyla ilgili görüşler	121
Tablo 23: Sendikaların görüşlerinin konfederasyonlar tarafından savunulmasıyla ilgili görüşler	122
Tablo 24: Sendikaların misyonuna ve vizyonuna hakim olmayla ilgili üyelerinin görüşleri.....	123

Tablo 25: Sendikaların muhafazakâr kesimi ve dini değerleri koruma düşüncesiyle hareket etmesine yönelik tutumlar	124
Tablo 26: Türkiye’de hatta dünyada muhafazakâr yapıda bir sendikalaşma olmasına yönelik görüşler.....	125
Tablo 27: DİB’deki sendikalardan birine üye olmanın din-toplum ilişkileri açısından değerlendirilmesi.....	126
Tablo 28: DİB ‘de faaliyet gösteren sendikaların Türkiye’de ve dünyada müslümanların karşılaştığı sorunları medyada dile getirmesine dair üyelerin tutumları	127
Tablo 29: DİB’deki sendikaların, Türkiye’de ve dünyada din-toplum ilişkileri bağlamında değerlendirilmesi	128
Tablo 30: DİB’deki sendikaların, DİB’le din ve toplum ilişkileri bağlamında diyalogunun değerlendirilmesi.....	129
Tablo 31: DİB’de faaliyet gösteren sendikaların din, sosyal sorunlara çözüm üretmesine yönelik üyelerinin görüşleri	129
Tablo 32: Din alanında kurulan Diyanetteki sendikalar toplumda ihtiyaç duyulan bir boşluğu doldurur görüşüne yönelik tutumlar	130
Tablo 33: Diyanetteki sendikalar, üyelerine çeşitli yayın imkânları sunmasıyla ilgili görüşler.....	131
Tablo 34: Diyanetteki sendikalar, üyelerine mesleki alanları konusunda seminer, toplantılar vb faaliyetler düzenlemesiyle ilgili görüşler.....	132
Tablo 35: Üyelerinin temel ihtiyaçlarına yönelik çalışmalarıyla ilgili görüşler	133
Tablo 36: Diyanetteki sendikalar, üyelerinin ve kamuoyunun temel hak ve ödevlerini savunmada medyadan yararlanır görüşüne yönelik tutumlar.....	134
Tablo 37: Diyanetteki sendikalar, personel arasında bölücülüğe neden olur görüşüyle ilgili tutumlar.....	135
Tablo 38: Diyanetteki sendikaların toplumsal bütünleşmeye katkısına yönelik üyelerinin tutumları	135
Tablo 39: Diğer sendika üyeleriyle ilişkilerin üyeleri tarafından değerlendirilmesi ...	136
Tablo 40: Dayanışmaya yönelik organizasyonlar düzenlemeleriyle ilgili görüşler	137
Tablo 41: DİB’da faaliyet gösteren sendikaların bir çatı altında birleşmesine ilişkin üyelerin tutumları	138

Tablo 42: Sivil toplum, dayanışma ve demokrasi bağlamında diyanetteki sendikaların faaliyetlerine yönelik üyelerin tutumları	139
Tablo 43: Diyanetteki sendikaların legal bir sendika olduğuna yönelik üyelerin görüşleri.....	139
Tablo 44: Diyanetteki sendikalar, demokratik anlayışlı, ilkeleri, prensipleri, hedefleri olan STK görüşüne yönelik tutumlar	140
Tablo 45: DİB'deki sendikalar, üyeleri ile birlikte alternatif düşünce ve öneriler üreten, bağımsız sivil toplum örgütleridir düşüncesiyle ilgili tutumlar	141
Tablo 46: Diyanetteki sendikaların Hıfzul Füdul anlayışına yönelik üyelerin tutumları	142
Tablo 47: DİB'de faaliyet gösteren sendikaların bulunmasıyla ilgili görüşler	143
Tablo 48: Sendika üyelerinin yönetici maaşlarıyla ilgili düşünceleri	143
Tablo 49: Diyanetteki sendikalarda, siyasi gücün varlığına yönelik üyelerin tutumları	145
Tablo 50 : Eğitim, din, toplumsal, siyasal, vb alanlardaki faaliyetlerle ilgili üyelerin görüşleri.....	145
Tablo 51: DİB'deki sendikaların, yönetim anlayışının değerlendirilmesi	146
Tablo 52: Sendikaların amacının maddiyat olmasıyla ilgili üyelerin tutumları.....	147
Tablo 53: DİB'in Teşkilat Yasasının çıkmasıyla ilgili sendika üyelerinin tutumları ..	148
Tablo 54: Sendikaya üyelik durumuyla; üye olunan sendikanın takip ettiği yayınlarla ilgili tutumlar.....	149
Tablo 55: Üyelik durumuyla; sendikalara niçin üye olmayla ilgili tutumlar.	151
Tablo 56: Sendikaya üyelik durumuyla; sendikaların kamuoyuna yönelik çeşitli konularda faaliyetler düzenleyen etkin STK görüşüne karşı tutumlar.	152
Tablo 57: Sendikaya üyelik durumuyla; Diyanetteki sendikaların, personel arasında bölücülüğe neden olma durumuyla ilgili tutumlar.	154
Tablo 58: Sendikaya üyelik durumuyla; sivil toplum, dayanışma ve demokrasi bağlamında sivil toplum örgütleri olarak diyanetteki sendikaların her alanda faaliyetlerini yeterli buluyorum durumuyla ilgili bulgular.	155
Tablo 59: Sendikaya üyelik durumuyla; Diyanetteki sendikaların Hıfzul Füdul anlayışına katılma durumuyla ilgili bulgular	157

Tablo 60: Sendikaya üyelik durumuyla; Türkiye’de hatta dünyada muhafazakâr bir sendikalaşma olarak din alanında da sendikalaşma olmasını olumlu karşılıyorum görüşüyle ilgili bulgular.....	158
Tablo 61: Sendikaya üyelik durumuyla; Diyanetteki Sendikalar sendika yöneticilerinin maaşlarını arttırmaktan başka bir işe yaramıyor görüşüne katılma durumuyla ilgili bulgular.....	160
Tablo 62: Sendikaya üyelik durumuyla; Diyanetteki sendikaların toplumsal bütünleşmeye katkısıyla ilgili bulgular.	162
Tablo 63: Sendikaya üyelik durumuyla; Diyanetteki sendikalardan birine üye olmamın din toplum ilişkileri açısından bir sakıncası olduğu görüşüne katılma durumuyla ilgili bulgular.....	163
Tablo 64: Sendikaya üyelik durumuyla; DİB’de faaliyet gösteren sendikaların bir çatı altında birleşmesini istiyorum durumuna ilişkin bulgular.	165
Tablo 65: Sendikaya üyelik durumuyla; Diyanetteki sendikaları, Türkiye’de ve dünyada etkili bir misyona sahip olmasına yönelik görüşler.....	167
Tablo 67 Sendikaya üyelik durumuyla; Diyanetteki sendikalar, demokratik anlayışlı, ilkeleri, prensipleri, hedefleri olan STK görüşüne katılma durumuyla ilgili bulgular.	171
Tablo 68: Sendikaya üyelik durumuyla; din alanında kurulan diyanetteki sendikalar toplumda ihtiyaç olan bir boşluğu doldurmuştur görüşüne yönelik bulgular.	172
Tablo 69: Sendikaya üyelik durumuyla; sendikaların muhafazakâr kesimi ve dini değerleri koruma düşüncesiyle hareket etme durumuyla ilgili bulgular.	174

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1: T.C Diyanet İşleri Başkanlığı Logosu.....	19
Resim 2: Diyanet-Sen'in Logosu	58
Resim 3: Diyanet Sen'in Yök Başkanı Hakkında Yapmış olduğu Suç Duyurusu Belgesi	73
Resim 4: Diyanet Sen'in KESK Başkanı Hakkında Yapmış Olduğu Suç Duyurusu Belgesi.....	74
Resim 5: Diyanet Sen'in Çıkarmış Olduğu Din-Toplum Dergisi.....	76
Resim 6: Türk Diyanet Vakıf-Sen'in Logosu	80
Resim 7: Din-Bir-Sen'in logosu.....	93
Resim 8: Dives'in Logosu.....	98
Resim 9: Bağımsız Diyanet Vakıf-Sen'in Logosu	103

Tezin Başlığı: “Din-Toplum İlişkileri Bağlamında T.C Diyanet İşleri Başkanlığı Personeli Arasında Faaliyet Gösteren Sendikalar”	
Tezin Yazarı: Ersin DOĞRUYOL	Danışman: Doç. Dr. Ahmet Faruk KILIÇ
Kabul Tarihi: 30 Haziran 2011	Sayfa Sayısı: x (ön kısım) + 201 (tez)+6(ekler)
Anabilim dalı: Felsefe ve Din Bilimleri	Bilim dalı: Din Sosyolojisi
<p>Din-Toplum ilişkilerine sosyolojik açıdan baktığımızda karşılıklı ve karmaşık bir şekilde etkileşim halinde olduğunu görürüz. Araştırmanın genel problemi, din-toplum ilişkileri bağlamında T.C Diyanet İşleri Başkanlığı’nda faaliyet gösteren sendikaları incelemektir. Bu sendikaların öncelikle üyeleri arasındaki faaliyet durumlarını, sonra da genel olarak muhafazakâr kesimin, müslüman kesimin ve dinin değerlerine yapılan saldırılarına karşı gelme durumlarının yansımalarını incelemektir.</p> <p>Bu tezin amacı “Din-Toplum” ilişkileri bağlamında DİB’de faaliyet gösteren sendikaların faaliyetlerini birçok açıdan inceleyip kamuoyuna sunmaktır. Bu sendikaların din-toplum ilişkilerindeki faaliyetlerine yönelik olumlu ve olumsuz durumlarını açığa çıkarmaktır. Araştırmamız teorik ve uygulamalı iki ana çerçevede ele alınmıştır. Teorik çerçeve oluşturulurken, araştırma boyunca bilimsel çizgiler çerçevesinde literatür taramasına yer verilmiştir. Yazılı kaynakların taranması aşamasında yayınlanmış kitap, istatistik, süreli yayımlar, medya, internet siteleri ve araştırmalardan istifade edilmiştir. Uygulamalı çerçevede ise anket ve mülakat tekniklerinin her ikisinden de faydalanılmış, yaptığımız değerlendirmeler tablolar halinde yorumlanarak bilim yararına sunulmuştur.</p> <p>Araştırmamız dört bölümden oluşmuştur: 1.Bölümde sosyolojik açıdan din ve din-toplum ilişkileri ele alınmıştır. 2.Bölümde sendikacılık ve kavramsal çerçeve üzerinde durulmuştur. 3.Bölümde “Din-Toplum ilişkileri bağlamında Diyanette faaliyet gösteren sendikalar” çeşitli açılardan irdelenmiş özellikle de bu konuda medyada çıkan haber ve yorumlardan da faydalanılmıştır. 4.Bölümde ise alan araştırmamızın en önemli kısmını oluşturan anket bulguları yer almıştır.</p> <p>Çalışmamızda sonuç olarak, Diyanette faaliyet gösteren sivil toplum örgütleri olarak sendikaların din-toplum bağlamında önemli faaliyetlerde bulunduğunu görmekteyiz. Özellikle İşçi ve memur sendikacılığında sonra din alanında bir sendikalaşmanın olması örneklem grubumuz tarafından olumlu karşılanmış ve yararlı bulunmuştur. Tespit ettiğimiz kadarıyla din alanında dünyada ilk defa ülkemizde bir sendikalaşmanın olması özellikle de muhafazakâr kesimin değerlerini gerek medyada gerekse uluslararası arenada savunması açısından çalışmamızda sosyolojik açıdan önemli sonuçlar bulunmuştur diyebiliriz. Araştırmamızın, Diyanette faaliyet gösteren sendikaların politikalarına bir katkı sağlayacağı umulmaktadır.</p>	
Anahtar kelimeler: Din, Toplum, Diyanet İşleri Başkanlığı, Diyanetteki Sendikalar, Faaliyet	

Title of the Thesis: “In The Context Of Relations Between Religion And Society, The Syndicate Operating Among The Staff Of The Department Of Religious Affairs Of The Republic of Turkey”	
Author: Ersin DOĞRUYOL	Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Ahmet Faruk KILIÇ
Date: 30 June 2011	Nu. of pages: x (pre text) + 201 (main body) + 6 (app.)
Department: Philosophy and Religious Sciences Subfield: Religion of Sociology	
<p>When we look at the relations between Religion and Society in terms of sociology, we see a complex and mutual interaction. The main aim of the work is to investigate the Presidency of Religious Affairs of the Republic of Turkey unions that deal with the Religion-Society relations. Firstly, the activities between the members of the same union are examined. Then, in general, the reactions of the conservative sector against the attacks to religious values are examined.</p> <p>The aim of this thesis is to investigate the activities of the Presidency of Religious Affairs of the Republic of Turkey affiliated unions in many aspects and share the results with the public. The performed activities of the unions in the context of Religion-Society connections are revealed by considering both positive and negative aspects. The research is divided into the two main frames, theoretical and practical. While forming the theoretical ground, we performed literature review throughout the whole study. The main benefited sources are books, statistics, published papers, news media and relevant web sites. The practical part of the work utilizes surveys and interviews. The concluded remarks are presented in forms of tables to the benefit of science.</p> <p>The study is composed of four sections. Section 1 deals with the Religion and Religion-Society relations in terms of sociological perspective. The formation of unionization and conceptual frame are the subject of the Section 2. The unions affiliated with the Presidency of Religious Affairs of the Republic of Turkey are examined in various aspects and we especially use news and discussions presented in the media. The Section 4 presents the findings of the surveys that constitute the foremost importance of the work.</p> <p>In conclusion, this work helps us to see the important activities that unions play in the Religion-Society connections. We observe that it is necessary and rewarding to have unions specialized in religion area after the appearance of other labor and employee unions. As far as we have found the presence of religious unions for the first time in the world is paramount importance to defend the rights of conservative section of the society both in the media and international arena. We expect that the outcome of the present work may help the guidance of the religious unions' policies.</p>	
Keywords: Religion, Society, Presidency of Religious Affairs, Religious Unions, Activities	

GİRİŞ

Din sosyolojisi alanındaki çalışmalara bakıldığında dinin, toplumun her tabakasındaki insanlar üzerinde etkisinin derecesi görülebilir. Sosyolojik bir kural olarak toplumsal kurumların birbirleri arasındaki etkileşim de bir gerçektir. Her dinde, o dinin inanç, tutum ve kurallarını benimseyenler, bazı toplumsal gruplar ve kurumlar oluşturur. Bu grup ve kurumların aracılığı ile toplum yaşamını düzenler ve diğer toplumsal kurumları etkiler.

Ülkemizde, toplumu din konusunda aydınlatma görevini üstlenen kurumlardan biri Diyanet İşleri Başkanlığıdır. İslam dininin inançları, ibadet ve ahlâk esasları ile ilgili işleri yürütmek bu kurumun görevidir. Bu bağlamda DİB'in din alanında sendikalaşması önemli görülüp bu sendikaların faaliyetleri kamuoyuna sunulmuştur. Bu süreçte, birey ve toplum üzerinde güçlü bir etkisi olan din kurumu içerisinde muhafazakar kesimin karşılaştığı sorunlara tepki ve çözüm iddiasıyla kurulan Diyanetteki sendikalar dikkatimizi çekmiştir. Özellikle 1980 yılından sonraki süreçte muhafazakar kesimin de yer aldığı daha farklı bir sendikalaşma boyutunun yaşandığını gözlemlemekteyiz. Ülkemizdeki sendikacılığın yapısını belirleyen en temel faktörler, dünyayı da çepeçevre saran modernleşme hareketinin getirmiş olduğu değişim süreci ve özellikle de son zamanlarda ortaya çıkan teknolojik ve ekonomik yapılardaki olağanüstü değişikliklerdir.

Bu bağlamda sivil toplum örgütleri bir şekilde ortaya çıkmıştır. Türkiye'de dünyada olduğu gibi öncelikle işçi sendikaları etkin olmuş, memur sendikacılığı ardından faaliyet göstermeye başlamıştır. Ülkemizde sendikacılık faaliyetleri dışsal ve içsel yapılardaki değişikliklere göre kendi konumunu belirlemiş ve yapılarında önemli değişiklikler gözlemlenmiştir. Demokrasinin yerleşmesinde toplumun düşüncelerinin, devletin önemli kademelerine yansıtılması açısından sendikalar dikkat çekmeye başlamıştır. Devletin sivil toplum örgütlerine son zamanlarda biraz daha önem verdiğini gözlemlemekteyiz. Bu süreçte din alanında bir sendikalaşma hareketi çok daha yeni bir durumdur.

Araştırmamızın da konusunu oluşturan DİB'de faaliyet gösteren sendikaları (Diyanet – Sen, Türk Diyanet Vakıf- Sen, Diva-Sen, Din Bir-Sen, Dives Bağ, Diyanet Vakıf-Sen'i)

analiz etmeye çalıştık. Bu sendikaların Türkiye’de ve de dünyada muhafazakâr kesimin taleplerine karşılık verip vermediğini, kamuoyuna yönelik çeşitli konularda din, toplum gibi konulardaki faaliyet durumlarını, bu sendikaların muhafazakâr kesimi ve dini değerleri koruma düşüncesiyle hareket edip etmediğini, bu sendikaların sorunlara çözüm üretmede ve toplumsal sağduyunun oluşmasında önemli bir yerinin olup olmadığını, bu sendikaların toplumda ihtiyaç olan bir boşluğu doldurup doldurmadığını, bu sendikaların toplumsal bütünleşmeye katkısının olup olmadığını, sendika görevlisi olmanın üyelerinin hak ve düşüncelerini savunmada etkili olup olmama gibi durumlarını araştırma gayreti içerisinde olduk.

Çalışmamız bir alan araştırması olmakla beraber teorik çalışmaları da içermektedir. Araştırmamız dört bölümden oluşmaktadır: Birinci bölümde din-toplum ilişkileri ve sosyolojik yaklaşımda din; ikinci bölümde genel olarak sendikacılık ve kavramsal çerçeveyi verdik. Üçüncü bölümde din- toplum ilişkileri bağlamında DİB’de faaliyet gösteren sendikaları ve bu sendikaların faaliyetlerini inceledik. Dördüncü bölümde ise alan araştırmamızın bulgularının yorumu ve değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu değerlendirmemizi, örneklem grubun verdiği cevaplar doğrultusunda tablolar halinde sunduk.

Araştırmanın Konusu

Araştırmanın konusu “Din-Toplum İlişkileri Bağlamında T.C Diyanet İşleri Başkanlığı Personeli Arasında Faaliyet Gösteren Sendikalardır.” Çalışmamızda muhafazakâr memur sendikalar gurubunda DİB’de kurulan başlıca sendikaları ele almaktır. Bu bağlamda DİB’de Faaliyet gösteren sendikaların (Diyanet – Sen, Türk Diyanet Vakıf-Sen, Diva-Sen, Din Bir-Sen, Dives Bağ, Diyanet Vakıf-Sen) muhafazakâr kesimin taleplerine karşılık verip vermediğini, kamuoyuna yönelik din-toplum konularındaki çalışmalarını, etkinliklerini, sendikal mücadelelerini vb. faaliyetlerini ele aldık.

Üye sayısı bakımından Diyanet-Sen din görevlilerin bulunduğu hizmet kolunda en büyük sendikadır. Bu sendikayı Türk Diyanet Vakıf Sen, Diva-Sen, DİVES, Din Bir-Sen, Bağ. Diyanet Vakıf-Sen takip etmiştir. Sanayi devrimi ve sonrasında gelişen hadiseler, tarih boyunca insanlığın gördüğü belki de en ciddi ve köklü değişimlerdir. Ekonomi merkezli meydana gelen bu büyük değişim ve dönüşümler sosyal hayatı, dolayısıyla şehir planlamasını, sanatı, toplumdaki sınıflar arası ilişkileri... yani kısacası

insana dair her şeyi etkilemiştir. Öncesinden tamamen farklı bir toplum ve dolayısıyla modern toplumlar, birim ve kurumlar meydana gelmiştir.

Bu bağlamda Türkiye’de muhafazakâr kesimin, Türk modernleşme biçiminin bir sonucu olarak, kamusal alanın dışında tutulması ve bu alana müdahil edilmemesi, bu kesimin farklı refleksler geliştirmesine sebep olmuştur. Özellikle 1980 sonrası dönemde muhafazakâr kesim kamusal alanın her boyutunda daha fazla görünür hâle gelmiştir. Muhafazakâr kesimde, daha önceki savunmacı durumun yerini, kamusal alanda bulunmak için var olan imkânları kullanma yöntemi almıştır. Sendikacılık da bu alanlardan biridir. Daha önce muhafazakâr kesim, bazı değerlerle uyuşmadığı düşüncesiyle sendikacılığa soğuk bakmış; daha sonra İslâm tarihi ve kaynaklarından örnek göstererek muhafazakar sendikalara müşruluk kazandırılmasıyla faaliyetlerini sürdürdüklerini görüyoruz. Sosyolojik açıdan konuya bakıldığında dikkate değer sonuçlara ulaşılmıştır.

Araştırmanın Amacı

Din, sosyal hayatın en önemli unsurudur. Wach’ın ifadesiyle din ve toplum karşılıklı ve karmaşık bir ilişkiler içerisindedir. Bu, cemiyette insanların manevi boşluğunu dolduracak bir şeye ihtiyaç duyar; o da dindir. Bu bağlamda din alanında ülkemizde kurulan muhafazakar sendikaların faaliyetlerinin amaçlarını aşağıda belirttiğimiz çerçeve içerisinde araştırma gayreti içerisinde olacağız.

Araştırmamızın amacı din-toplum ilişkileri bağlamında DİB’de faaliyet gösteren sendikaların faaliyetlerini ele alıp muhafazakâr kesimin taleplerine karşılık verip vermediğini, bu sendikaların dini hassasiyetlere ve dini değerlere bakış açılarını ortaya çıkarıp, din alanında kurulan bu sendikaların faaliyetlerine dikkat çekmeye çalışmaktır. Bu amaçlar doğrultusunda DİB’de faaliyet gösteren sendikaların çalışmalarında aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

Muhafazakâr kesimde bir sendikalaşma faaliyetinin olması önemli midir? Sivil toplum örgütü olarak bu sendikaların faaliyetleri önemli midir? Diyanetteki sendikaların yaptıkları çalışmalara bakarak din ve toplum bağlamında ne gibi çalışmaları vardır? Çağın gereklerine göre toplumu yönlendiriyor mu? Gerek medyada vb. organlarda öne çıkan tepkilere haberlere gerektiğinde karşılık veriyor mu? Müslümanların karşılaştığı

sorunları, medyada etkili bir şekilde dile getiriyor mu? Bu sendikaların arkasında siyasi güçlerin durumu nedir? Üyelerinin hak ve menfaatlerini koruyup savunuyorlar mı?

Bu sendikaların söylemleriyle faaliyetleri örtüşüyor mu? Diyanetteki personelin arkasında bu sendikalar birleştirici role sahip midirler? DİB personelinin bu sendikaların, diyanetteki varlığından memnun mudurlar? Sendika görevlisi olmanın DİB'deki personelin haklarını ve düşüncelerini savunmada daha da etkili oluyor mu? Üye oldukları sendikaların, kamuoyuna yönelik çeşitli konularda (din, toplum vb.) yeterince konferans, paneller gibi faaliyetler düzenleyen etkin sivil toplum örgütleri midir? Üyelerinin görüş ve önerilerini dikkate alarak bunları faaliyete dönüştürebilmekte midirler? Bu sendikalar dayanışmayı artırıcı etkinlikler düzenliyorlar mı? Bu sendikaların, üyelerine kitapları, gazeteleri, bilimsel dergileri takip edebilecekleri sürekli imkânlar sunmakta mıdır? Sendikaların görüşleri toplumda dikkate alınıyor mu? Bu sendikaların hılful füdul bir cemiyet gibi haksızlıklara karşı mücadele ettiği düşünülüyor mu? Din alanında bir sendikalaşma olması nasıl karşılanmaktadır? Bu sendikaların toplumsal bütünleşmeye katkısı var mıdır?

Bu sendikalardan birine üye olmamanın din-toplum ilişkileri açısından bir sakınca doğurur mu? Bu sendikalar, üyeleri ile birlikte alternatif düşünce ve öneriler üreten, bağımsız sivil toplum örgütleri midir? Bu sendikaların din, toplumsal, sosyal sorunlara çözüm üretmede önemli bir yeri var mıdır? Bu sendikalar, demokratik anlayışlı, ilkeleri, prensipleri, hedefleri olan örgütlü sivil toplum organizasyonları mıdır? Bu sendikalar yalnızca maddi kazanç elde etmeyi sağlayan sivil toplum örgütleri midir? Diyanetteki sendikalar, üyelerine mesleki alanları konusunda meydana gelen değişiklikleri ve yenilikleri takip edebilmek için seminer, toplantılar vb. faaliyetler düzenlemekte midirler? gibi amaçları ortaya çıkarmaktır.

Özellikle araştırmamızın üçüncü bölümünde sendikaların faaliyetlerine bakarak ve bu sendika üyelerine dördüncü bölümde uyguladığımız anket ve mülâkatlardan edindiğimiz izlenimleri kamuoyuna sunmaktır.

Araştırmanın Önemi

Din alanında sendikalaşma, tespit ettiğimiz kadarıyla, örneğinin ilk defa Türkiye'de gerçekleştirildiğini görüyoruz. Çalışmamız bu açıdan bakıldığında önemlidir diyebiliriz.

Konumuz açısından değerlendirildiğinde, din alanında kurulan sendikaların sendikal faaliyetlere renk verdiğini de gözlemlemekteyiz.

Türkiye'nin modernleşmesi ve biçimiyle bağlantılı olarak sendikacılık inişli çıkışlı bir süreç izlemiştir. Muhafazakâr kesim, toplumsal hayata katılım isteğine de bağlı olarak sendikacılığa girmiştir; bu süreç önemlidir. İşçi sendikacılığında bulunması muhafazakâr kesim tarafından çok da yadırganmazken, memur sendikacılığında bulunması ve hele din görevlilerinin oluşturduğu bir sendikanın kurulması, tepkilere ve eleştirilere sebep olmuştur. Bu alanda, inceleme konusu yaptığımız DİB'de faaliyet gösteren; başta Diyanet-Sen bu tepkilere karşı muhafazakâr kesimin itibar ettiği tarihî deliller getirerek bu sendikaya meşruiyet sağlamaya çalışmıştır. Arkasından da bu sendikayı Türk Diyanet Vakıf Sen, Diva-Sen, Dives, Din Bir-Sen, Bağ. Diyanet Vakıf-Sen takip etmiştir.

Yakın zamanlarda Kıbrıs'ta benzer bir sendikaya (Din-Gör-Sen) ve daha ilginç Romanya'da papazların kurduğu bir sendikaya örneklik yapan Diyanet-Sen'in ve arkasından Diyanette kurulan diğer sendikaların bu zamana kadarki faaliyetlerini analiz etmek ve kamuoyuna sunmak önem kazanmıştır. Üyelerinin çoğunluğu din görevlilerinden oluşan bu sendikaların, sendika aracılığıyla toplum ve din ilişkilerine nasıl bir etkiye bulunabilecekleri incelenmeye değer bir konudur. Biz de, çalışmamızın özellikle üçüncü ve dördüncü bölümünde muhafazakâr kesimin sendikayla ilişkisini ve sendikacılığa kendi rengini vererek faaliyette bulunduğunu örneklerle ve üyelerine yaptığımız anketlerle inceleyip göstermeye çalıştık. Bu sendikaların üyelerine ve muhafazakar kesime katkılarını kamuoyuna sunmaya çalıştık.

Araştırmanın Varsayım ve Zorlukları

Din-toplum ilişkileri bağlamında, DİB'de faaliyet gösteren sendikalar topluma yönelik mesajlar vermektedir. Bu bağlamda Türkiye'de ve dünyada muhafazakâr bir sendikalaşma olarak din alanında bir sendikalaşma olması olumlu karşılanmaktadır.

DİB'de faaliyet gösteren bir sendikaya üye olmak üyeleri tarafından olumlu karşılanmıştır.

DİB'deki sendikaların din-toplum bağlamındaki faaliyetlerinden memnun olunmaktadır.

DİB'deki sendikaların üyelerine yönelik çalışmaları beğenilmektedir.

DİB'deki sendikaların arkasında siyasi gücün varlığı düşünülmektedir.

DİB'de bu kadar sendikanın olması, personel arasında sendikal farklılaşmaya neden olmaktadır.

Din alanında bir sivil toplum örgütü olarak sendikanın olması toplumdaki bu alandaki bir boşluğu doldurmuştur.

Araştırmamızın temel zorluklarından en önemlisi, bu konuda tespit ettiğimiz kadarıyla daha önce akademik bir çalışmanın yapılmamış olmasıdır. Bu bağlamda çalışmamızda usûl ve içerik yönünden zorluklarla karşılaşmıştır. Çalışmamızı sosyolojik olarak tarafsız bir gözle ele alma gayreti içerisinde olduk.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Din-Toplum İlişkileri Bağlamında DİB'de faaliyet gösteren sendikalarla sınırlı kalacaktır. Hatta en çok üyeye sahip Diyanet-Sen ve Türk Diyanet Vakıf-Sen genişlemesine incelenecek, diğer dört sendika (Diva-Sen, Dives, Din Bir-Sen, Bağ. Diyanet Vakıf-Sen) ise biraz daha yüzeysel olarak ele alınmıştır. DİB'de faaliyet gösteren sendikaların sadece din-toplum bağlamındaki çalışmaları incelenmeye alınmıştır. Teorik kısım da, din-toplum ve sendikacılıkla sınırlandırılmıştır. Bu araştırma; anket soruları, nicel görüşme ve katılanların verdikleri cevaplar ile sınırlıdır.

Araştırmamız, DİB'de görev yapan din görevlilerinin düşüncelerini yansıtmıştır. DİB'de faaliyet gösteren sendikaların faaliyetleriyle sınırlandırılmıştır. Bu sendikaların Türkiye'de ve dünyadaki olaylara medyadaki vb. yerlerdeki tepkileriyle beraber, bu sendikalara üye olan din görevlilerinin ihtiyaçlarına cevap verme durumları ele alındı.

Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evreni Türkiye'nin her bölgesinde DİB'de faaliyet gösteren sendikalardır. Araştırmamızda her bölgeden seçtiğimiz illerdeki sendika üyelerini örneklem olarak almaya çalıştık. Akdeniz'den, Karadeniz'den, Egeden, Marmara'dan, İç Anadolu'dan, Doğu Anadolu'dan, Güney Doğu Anadolu'dan üyeler yer almıştır. O iller Balıkesir (Bigadiç, İvrindi), İstanbul (Silivri), Sakarya (Erenler, Adapazarı), İzmir (Tire),

Eskişehir (Tepebaşı, Odunpazarı), Konya (Karatay), Çankırı(Kurşunlu), Mersin (Aydıncık, Mut), Iğdır (Tuzluca), Erzincan (Kemah), Diyarbakır (Çermik), Urfa (Merkez), Gümüşhane (Kelkit). Bu illerin dışında e-mail ile ulaştığımız her ilden üyeler örneklem gurubumuzu oluşturmaktadır.

Bu araştırmada DİB’de faaliyet gösteren sendikaların din-toplum konularında topluma ve üyelerine yönelik faaliyetlerini sürdürürken neler yaptıkları, müslümanların sorunlarına bir sivil toplum örgütü olarak nasıl ve ne kadar eğildiklerini, kurumdaki üyelerinin beklentilerini gerçekleştirme durumlarını vb. bu sendikaların çalışmalarını din-toplum bağlamında örneklem gurubumuzdan da yola çıkarak değerlendirmeye çalıştık.

Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmada, konu ile ilgili teorik bilgileri toplamak amacıyla literatür incelemesi, ilgililerin görüşlerinin öğrenilmesi amacıyla ise, alan araştırması yöntemi kullanılmıştır. Alan araştırmasında anket, mülâkat, nicel görüşme tekniği ve sosyolojik analiz metodu kullanılmıştır. Böylece araştırma, kaynak taraması ve anket verileri ve nicel görüşme verilerine dayandırılarak oluşturulmuştur. Bazı konuları yüzeysel olarak ele alarak, üzerinde durulması gereken konuları ise derinlemesine irdeleyip değerlendirme yoluna gidilmiştir.

Anket olarak Likert Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmamız DİB’de faaliyet gösteren sendikalar ve bu sendikalarda görev yapan personelden her meslek ve statüden görevlilerden oluşmaktadır. Ayrıca örneklem seçiminde çalışmanın amacına ulaşması için illerin seçiminde bölgesel farklılıklara önem verilmiştir. Çalışmamızda teorik kısmında birçok araştırma, kitap, makale, dergi, gazete, sözlük, internet, bülten, ansiklopedi vb. kaynaklardan istifade ederek derli toplu ve özet bir şekilde aktarmaya çalıştık. DİB’de faaliyet gösteren sendika temsilcileri, yöneticileri ve üyeleri ile yaptığımız görüşmelerden de elde ettiğimiz bilgi ve belgelere de müracaat ettik. Yine diyanetteki başlıca sendikaların kendi bünyesinde çıkardıkları bülten, dergi, kitapçık vb. kaynaklardan da istifade ettik.

Araştırmada, Türkiye’nin 13 farklı ilinde anketler uygulanmış ve 120 civarında ise Türkiye’nin her bölgesinde görev yapan Diyanet personeline e-mail ile ulaşılarak

yapılmıştır. Anketin uygulanmasında, DİB’de görev yapan din görevlilerinden destek alınmıştır. Araştırmanın örneklemini göz önünde bulundurularak 750 anket formu basılmıştır. 1800 civarında Diyanet personeline e-mail atılmış ama 150 civarında dönüş olmuş; bunların 120 tanesi veri olarak kullanılmıştır. Sağlıklı bir sonuç elde etmek gayesi ile anket formları dikkatle incelenmiş, ankette belirlenen parametreler arasında uyumsuzluğa sebebiyet verecek şekilde eksikliği olan formlar dikkate alınmamıştır. Sonuç olarak 585 adet anket formu değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Bu verileri SBSS 15,0 İstatistik programında değerlendirmeye aldık. Bu programla verilerin frekans ve yüzde dağılımları tespit edilmiştir. Bunları frekans yüzdeleri ile yorumlayarak tablolarda anlamlandırmaya çalıştık. Ancak SPSS programına yüklenen verilerden parametreler arasındaki ilişkiler tespit edilmiş olmasına rağmen, bu çapraz ilişkileri gösteren tablolar araştırmayı fazla rakama boğacağı düşüncesiyle çalışmamızda gerekli olmayanları dışarıda tuttuk. Çapraz tabloda ki-kare analiz tekniği kullanılarak yapılan sonuçlarda anlamlı bir farkın olup olmadığı araştırılmış, ayrıca Diyanetteki sendikalara üye olanlarda önemli gördüğümüz iki değişken arasındaki ki-kare testi sonuçları değerlendirilip iki değişken arasındaki anlamlılık oranları ($p < 0.05$) çıktığı durumlarda tablolar önemle verilmiştir. $P > 0.05$) durumunda da bazı tablolar verilmiştir. Ayrıca DİB’de çalışan personelle yapılan görüşmelerdeki gözlemlerimizi de çalışmamızda değerlendirmeye aldık. Çalışmamızın daha güvenilir sonuçlar vermesi açısından araştırmamızın kapsam geçerliliğine dikkat etmeye çalıştık.

Araştırmanın Veri Toplama Teknikleri

1.Yazılı Kaynaklar: Yazılı kaynaklar, araştırmalar, kitap, makale, dergiler, gazeteler, sözlük, internet ve ansiklopediden, gazeteler, sendikaların siteleri vb. dir.

2.Görüşme (Mülâkat): DİB’de görev yapan din görevlileri, sendika üyeleri, sendika yöneticileri...sorduğumuz sorulara verdikleri cevapların değerlendirilmesi.

3.Gözlem: DİB’de faaliyet gösteren sendikaların yöneticileri ve DİB’de üye olan din görevlileri, vakıf emekçilerinden edindiğimiz izlenimler, gözlemlerimiz.

4. Anket: DİB’de faaliyet gösteren sendikaların yöneticilerine, üyelerine, vakıf emekçilerine, birebir anket uygulanmıştır. Anketlerimiz şu illerde uygulanmıştır. Balıkesir (Bigadiç, İvrindi), İstanbul (Silivri), Sakarya (Erenler, Adapazarı), İzmir

(Tire), Eskişehir (Tepebaşı, Odunpazarı), Konya (Karatay), Çankırı (Kurşunlu), Mersin (Aydıncık, Mut), Iğdır (Tuzluca), Erzincan (Kemah), Diyarbakır (Çermik), Urfa (Merkez), Gümüşhane (Kelkit). Bu illerin dışında e-mail ile ulaştığım hemen hemen her ilden birkaç tane üyeye gerçekleştirilmiştir.

5.Araştırmanın kaynakları: Araştırmanın kaynakları son kısımda kaynakça bölümüne eklenmiştir.

BÖLÜM 1: DİN TOPLUM İLİŞKİLERİ VE SOSYOLOJİK YAKLAŞIMDA DİN

Dinin geçmişine baktığımız zaman insanla birlikte var olduğunu görürüz. İnsanların olduğu her dönemde toplumları insanları etkileyerek bir yandan da etkilenmiştir. Hemen hemen her toplumda dine rastlanmıştır. Dinsiz bir toplumu düşünmek neredeyse imkânsızdır. Din ve toplum birbirlerini etkileyerek günümüze kadar gelmişlerdir. Toplumların din konusundaki görüşleri ise birbirlerinden oldukça farklı olagelmiştir. Her toplum kendi din tanımını oluşturmuşlardır.

1.1. Sosyolojik Yaklaşımda Din

Din Kelimesinin Çeşitli Anlamları

Dinin belkide binlerce tanımı vardır. Din tanımları belkide bir kitaba sığmayacak kadar çoktur. Bu tanımların hiçbiri üzerinde bir birliklilik sağlamamıştır ve sağlanması da zor görünmektedir.

Edvard Taylor, İnsanlığın ilk dinine animizm (ruhlara tapınma) adını verir. Sosyolog Emile Durkheim'e göre din, toplumsal bir süreçtir. Avustralya yerlilerinin totem hayvanlarına grupların birliğini temsil ettikleri için tapınmalarını söyleyen bu sosyolog, Toteme gösterilen saygının toplumun genel yapısına gösterilen saygı ve bundan dolayı dinsel tapınmanın asıl nesnesinin toplumun kendisi olduğu sonucuna varmıştır. (Mardin, 1983; Günay, 2008). Din olgusunda örneğin modern Batı'da, gerek psikolojik gerek antropolojik gerekse sosyolojik açıdan bakıldığında dinin bir insan ürünü olarak değerlendirildiğini görürüz. (Adıvar, 1980). Din, eski Yunancada korku ile karışık saygı anlamına gelen "thrioheya" kelimesiyle ifade edilmektedir. Latince "religio" kelimesi bu anlama gelir. Bu kelimeyi St. Augustin ve diğer eski ilahiyatçılar Latince "religare" (bağlanmak) mastarından getirerek, insanları Allah'a ve birbirlerine bağlamasından dolayı dini simge olarak kabul ederler. (Kılıç, 2005:13).

Din kelimesini etimolojik olarak inceleyen A.Draz'a göre ise "Din" bütün anlamlarıyla birlikte Arap dilinin gramerine uygun ve Arapça asıllıdır. Bazılarına göre ise İbrani-Arami dilindeki "Din" (hüküm) ile Arapça asıllı "deyn" nin anlamları arasında sanıldığı aksine fazla bir fark yoktur. (Kılıç, 2005:14). "Etimolojik ve semantik bakımlardan Arapçada "Din" kelimesinin "de-ye-ne veya "da-ne" kökünden geldiği ve

genellikle üç muhtelif kaynağa dayanan farklı manaları ifade ettiği anlaşılmaktadır.”(Günay, 2008:212)

Kura'n-ı Kerim'de din kelimesi, yönetme, yönetilme, itaat, hüküm, tapınma, tevhit, İslam, şeriat, hudut, adet, ceza, hesap, millet anlamlarına gelmektedir. (Tümer ve Küçük, 1997:1-4). Sözlükte “ceza /mükâfat, adet /durum, itaat / isyan, hesap, zül, inkiyad, hüküm /kaza, galebe, kahr, istila, mülk, ferman, tevhit, ibadet, millet, şeriat, vera, takva, hizmet, ihsan, ikrah” gibi anlamlara gelir.” (Dini kavramlar sözlüğü, 2006: 122). “Öz Arapçada din,”usul, adet, tutulan yol ve huy” gibi manalara gelmektedir. (Günay, 2008:212) Arami-İbrani dillerinden geldiği ifade edilen anlamı ile din, “mülk, idare etmek, hükmetmek, ceza, yargı, hesap, muhasebe ve mükâfat” manalarında kullanılmaktadır. (a.g.e., 212). Arapça kökeniyle din, sözcük olarak ödeşme, yargılama, ceza veya mükâfatlandırmak, taat, itaat etme, Allah'ın dini, yol, yasa, borç verme, gidişat, boyun eğme, gibi anlamlara gelir (El Isfahani, 565-566). Seyyid Şerif Cürcani “Tahrifat” başlıklı eserinde dini şöyle tarif etmektedir: “Din, akıl sahiplerini Peygamberin bildirdiği şeyleri kabule çağıran ilahi bir kanundur” “(Günay, Küçük, 1997:8).

İslam bilginleri ve kelimciler dini; emir ve yasakları Allah tarafından konulan, peygamberleri aracılığıyla insanlara haber verilen, yaratılış gaye ve hikmetinden insanları haberdar eden, akıl sahiplerini kendi hür iradeleriyle en iyiye, en doğruya ve en güzele ulaştıran, mensuplarını dünya ve ahirette saadet ve kurtuluşa götüren, itikat ve amellerden mürekkep bir müessese olarak tarif etmektedirler. (Bilmen, 1972,42-46). “Kura'n-ı Kerim'de din kelimesinin, muhtelif ayetlerde (mesela: Kafirun: 1-6; Zümer: 11; Yunus:104; Ali İmran, 19,73; Maide, 3; Bakara, 112) taat, itaat, teslimiyet, ibadeti millet vs. gibi çeşitli manalarda kullanıldığı görülmektedir. Esasen, Kura'n-ı Kerim'de din kelimesinin İslâm ile sıkı sıkıya irtibatlı olduğu anlaşılmaktadır.”(Günay, 2008, 212)Bu noktada da Kur'an-ı kerim Allah katında dinin İslam olduğunu “Allah indinde din İslâm'dır” (Ali İmran, 19) ayetiyle açık bir şekilde bizlere bildirmiştir.

“Din kelimesi ve türevleri Kur'anda da 95 defa geçmiş ve “din”, “Dinu'l -hak” (hak Din) “dinullah “Allahın dini), “Dinu'l-kayyim” ve dini kıyam”(doğru din) “Dinu'l-halis”(halis din), “Dinu'l melik”(hükümdarların kanunu) ve “yevmü'd-din”(Din -hesap günü) şeklinde yalın ve terkib olarak” (Dini Kavramlar Sözlüğü, 2006:122) kullanılmış

ve ceza (sevap ve ikap) (Fatiha,1/4)hüküm, kanun (Yusuf, 12/76) tevhit (Araf,7/29). din edinmek (Tevbe, 9/29) itaat (Nahl,16/52) hesap, sayı (Tevbe, 9/36) şirk dini, ehl-i kitap dini, hak din, batıl din gibi meşhur manasıyla din, (Kafirun, 109/6;Nisa, 4/171-172; Al-iimran, 3/19) anlamlarında da kullanılmıştır.

”Günümüz sosyologlarından İzzet Er de “Din, inananların emir ve hüküm sahibi olduğuna inandıkları yüce bir varlığın belirlediği prensip ve düsturlara bağlanmaktadır.” (Er, 1998:5) diye tanımlamıştır. Hans Freyer’in, “bireyin kesin bir şekilde bütün varlığı ile katıldığı bir olay varsa o da dindir” der. (Freyer, 1964:29) Antropolog Gertz’e göre: “Din: varoluş konusunda genel mahiyette kavramlar dile getiren ve insanlarda güçlü, derin ve kalıcı motivasyonlar ve ruhi eğilimler uyandıracak tarzda etkide bulunan bir semboller sistemidir” (Hökelekli, 1998:69-70). Baltacıoğlu da din, toplumla doğmuş toplumla yaşamış, toplumla birlikte bunalıma girmiştir.” (Baltacıoğlu, 1978:47). “Her inanç sistemi sosyolojik olarak din kabul edilmemektedir... Bu anlamda, sosyoloji, din kavramına daha çok dinin toplumsal tezahürleri noktasından bakmaktadır.” (Kılıç, 2005:15) “Dinlerde sosyal ruh vardır. Tabiat ve insan birliği, endişe, telaş ve birleşmeye yöneliş, sorumluluk kavramı, kendini yetiştirmeye inanç, insanın korunması ve muhafazası hayatın ve toplumun korunması vardır” (Şeraiti, Ali: 50) “Efradını cami, ağyarını mani” hem de çeşitli dinlere mensup insanların rahatlıkla benimseyebilecekleri bir tarif yapmak mümkün olmamıştır (Er, 1998:3).

“Din, inananları birbirine bağlayarak bir takım gruplar ve kurumlar oluşturma gücüne sahiptir. Sop ve boylarda totemcilik; aşiretlerde atalara ibadet; sitelerde çok tanrıcılık; sitelerin merkezileşmesiyle büyük dinler; çağdaş demokrasilerde ise laik yapılar ortaya çıkmıştır” (Kirman; 2004:61-62). “Din; kendi iradesiyle insanı dünyada ve ahrette saadete götüren bir vaaz-ı İlahi, yani Allah tarafından tayin buyrulmuş inanç, ibadet, ahlak, muamelat ve ukubattan oluşan bütün bir sistemdir. (Mevdudi, 1979: 109-121) Buradan hareketle din toplumun vicdanlarında karşılığını bulduğu sübjektif bir kavram ve toplumun bağlandığı ve bir gerçeklik olarak belli ameller ve inanç sistemlerinden oluşmuş objektif bir kavram olarak toplumun benliğinde yer almıştır.

Sosyolojik Yaklaşımda Din

Din insana özgü bir durumdur. Sosyal hayat süren insan cemiyetleri tanrısız dolayısıyla dinsiz yaşayamamıştır. “Duyma düşünme ve inanma özelliklerine sahip olması, insanı

daima din olayının içinde olmaya zorlamıştır. İnanmak ve bir dine bağlanmak, insan ruhunun en büyük ihtiyacıdır” (Cebeci, 2005:129). Max Weber, Din ile toplumsal değişme arasındaki ilişkisi üzerinde yoğunlaşmıştır. O, dinin mutlak surette tutucu olmadığını, aksine dinin esinlendiği hareketlerin toplumsal dönüşümlere imza attığını belirterek din kurumunu izaha çalışmıştır (Giddens, 2005). Sosyologların tanımlarına baktığımızda onlar tarafından “Din; kolektif kimliği pekiştirmek için bir hile, sınıfları sömürmek için bir araç, dünyadan kaçmak için bir gayret, acıları dindirmek için bir kandırmaca/ illüzyon ve esrarengiz olanla bir uzlaşma çabası” olarak görülmüştür. (Thompson, 2004:21).

Dinin kaynağına ilişkin görüşlere baktığımızda iki bölüme ayrıldığını görürüz:1) Dinin İlâhî ve yüce kudret tarafından konulduğuna inanan düşünce, 2) İnsanın her şeyden üstün olduğuna inanarak, dini bizzat insanın ürettiğine inanan görüştür. “Yanılmaktan her zaman korkarım. Ama bütün anıtlar, eski medeni ulusların yüce bir Tanrıya inandıklarını gösteriyor...Bir tek Tanrı vardır.”(Voltaire, 225). Din hangi cemiyette olursa olsun hayatın vazgeçilmez unsurudur...“Milli hayatımızda din, “Bütünleyici bir faktördür” “Milli tecanüs” açısından büyük bir avantajımızdır” (Arvasi, 1982,83:387-388). Din insanların dünya görüşüne yön verir. (Kirman, 2004:88). Sosyolojinin tespitine göre en gelişmiş toplum şekli millettir. Bir millete mensup olan insanlar aralarında, aynı inanışlara bağlı oldukları, aynı duyuş, düşünüş ve işleyiş yolunu benimsedikleri, sonuç olarak aynı görüşte oldukları için aralarında manevi bir yakınlık duyarlar. (Ayhan, 1997). Din sosyologlarınca her inanç sistemi, din tarifindeki esaslara genel olarak uygun olsa da sosyolojik bakımdan din olarak nitelendirilemez ancak sosyal geçerliliği olan inanç sistemleri sosyolojik açıdan din olarak nitelendirilebilir. Bu durum herhangi bir inançla dini ayırmanın kıstasıdır. (Sezen, 1993). “Din tabiatüstü ile ilişkiye dayalı olarak dünyanın ve hayatın bütün yönlerini birleştirmeye yönelir...Her dinin farklı görevi ve alanı vardır” (Hökelekli, 1998: 69-71).

“...din baskı altındaki insanların iç çekmesi, kalpsiz dünyanın kalbi, ruhsuz dünyanın ruhudur. Din halkın afyonudur. Sosyoloji ise dine kutsal cemiyetin hayatındaki tecrübesi olarak bakar...”(Aslantürk, Amman, 1999:281). Sosyolojiye göre din, kutsalın tecrübesidir. Bu tecrübeden doğan bütün sosyal meselelerdir. Her nerede bir insan varsa orada din var olmuştur. (Sezen, 1983). “Dinin görevi topluluğu tek insanın

egoizmasından, organik zararlarından kurtarmak onu ülküleştirmektir.”(Baltacıoğlu,1956: 49). İnsanı hata yapmaktan alıkoyan tek şey inandığı yaratıcıya iman duygusundandır. (Ay, 2001: 26-27). “Dinin yayılmadığı sinmediğı, ahlâk, hukuk, dil, jest, poz, mimarlık, bezeme, hattatlık ve müzik eseri yoktur.” (Baltacıoğlu, 1964:29-30). Din, tarih boyu fertlerin ve toplumların hayatını yönlendirmede en önemli faktör olagelmiştir. Toplum hayatı için çok önemli olan ve günümüzde toplumsal ahlâk olarak mütalaa edilen kanun ve kurallarda din çok önemli bir yere sahiptir. Dinin telkin ettiğı inanç insan üzerinde çok defa kanunların yapmadığı tesiri yapar...dünyada yaptıklarından sorguya çekecek olan Allah ve dünya hayatının şekillendirdiğı, azap veya mükâfattan örölü ebedi ahret inancı, toplumsal ahlakın yaptırımını olarak herhangi bir yasa gerektirmeyen en önemli dinin temelidir. (Günay, 2003:214-222; Adıvar, 1980: 16-20)

İslam dünyasında, Batı’da din sosyolojisi biliminin ortaya çıkışından asırlarca önce İbn Haldun (1332-1406) Mukaddime adlı meşhur eserinde din ile tarihi bir arada ele alarak dini toplumların hayatı, onun ümran adını verdiğı medeniyetlerin doğuş, yükseliş ve yıkılışındaki yeri üzerinde çok önemli fikirler beyan etmiştir. (İbn Haldun, 1982:1/492-536). “Modern dünyada din sosyolojisi denince akla ilk gelen isimlerden Max Weber (1864-1920). Dinin kaynağı, doğruluğı veya yanlışlığı gibi konular üzerinde değil birbirinden farklı tarihi şartlar içinde günlük hayat, siyasi, idari, ekonomik ve ahlâkî davranışlar üzerindeki etkilerini inceleme konusu yapmıştır.” (Ülgener, 1981:27-30). Din, en fazla Kuzey Amerika’da olmak üzere Batı dünyasında da etkisini artırarak sürdürmektedir. (Ünal, 2002). Sosyolojik anlamında dinin fizik alemi ile aşkın alemi birbirinden ayrıştırılır ve ikincisi üzerine odaklanır. (Kirman, 2004). Dinin gücü, tarihin yalnız parlak dönemlerinde değil, buhranlı devirlerinde de toplumun çözülmeden, dağılmadan ayakta durabilmesini temin etmiştir. (Sezen, 2005).

Dinin toplum üzerindeki etkisini görmek açısından 1.Dünya savaşı sırasında Çanakkale cephesinde Türk ordusunun üzerinde etkisi olan din toplumsal etkinliğini yansıtmaları açısından Türk ordusu komutanlarından M.Kemal Atatürk’ün bizzat şahit olduğı şu olayı burada aktarmak istiyoruz. "Yalnız size bomba sırtı vakıasını anlatmadan geçemeyeceğim. Mütakabil siperler arasında mesafeniz sekiz metre, yani ölüm muhakkak, muhakkak... Birinci siperdekiler, hiçbirini kurtulmamacasına kâmilin

düşüyor, ikincidekiler, onların yanına gidiyor. Fakat ne kadar şayanı gıpta bir itidal ve tevekkülle biliyor musunuz? Öleni görüyor, üç dakikaya kadar öleceğini biliyor, hiç ufak bir fütür bile göstermiyor; sarsılmak yok! Okumak bilenler ellerinde Kura'n-ı Kerim, cennete girmeye hazırlanıyorlar, bilmeyenler kelime-i şahadet çekerek yürüyorlar. Bu, Türk askerlerindeki ruh kuvvetini gösteren şayanı hayret ve tebrik bir misaldir. Emin olmalıyız ki Çanakkale muharebesini kazandıran, bu yüksek ruhtur." (Kılıç, 2005: 55-56)

Dinin fonksiyonel olarak anlatımında çok önemli bir yeri olan Durkheim'e göre din, "Her çağda toplumsal dayanışmayı kuvvetlendirmek için çok hayırlı bir iş görmüştür. Onun için toplum var oldukça, din de türlü biçimlere bürünerek daima var olacaktır. Bütün toplumsal kurumlar dinden çıkmıştır. Aklın kategorileri, bilimin dayandığı ilkeler, ahlâk ve hukuk kuralları hep dinin ürünüdür... Çünkü toplum dinin özüdür, ruhudur." (Kılıç, 2005: 16) "Dinin ölümü, bütün yüksek medeniyetin ölümü demektir" (Sezen, 1998:127). "Din insanın bireysel ve sosyal kimliğinin ayrılmaz bir parçası olarak hayatı boyunca onun bütün faaliyetlerini kuşatmıştır". (Cebeci, 2005). Din sosyolojisi alanındaki çalışmalara bakıldığında dinin toplumun her tabakasındaki insanlar üzerinde, gerek yüksek dinler gerekse ilkel dinler açısından etkisinin şiddeti görülebilir. Bu yapılanma içerisindeki toplumsal müesseselerin de din üzerinde etkisi inkâr edilemez. Toplum gerek dinî sembolleri gerekse milli sembolleri bir sentez yaparak yaşamaya çalışır.

1.2. Dini Otorite

Wach'ın yapmış olduğu bir tasnifte, dini otorite tiplerinin şu başlıklar altında toplandığını görüyoruz: 1- Din Kurucuları, 2- Reformcular, 3- Peygamber, 4- Haberci, 5- Büyücü, 6- Kâhin, 7- Veli, 8- Rahip, 9- Dindarlar, 10- Dinleyiciler. (Wach, 1990:393-442). İnsanlık var olduğundan bu yana bu otorite tipleriyle insanlar arasında etkin bir süreç yaşanmıştır. Bireyler bağlamında ele alındığında, dini konulardaki bilgeliği ile ün yapmış kişiler ile dini konularda derin bilgisi olmasa bile toplumda böyle kabul edilen kişiler, din alanında otorite ve yetke kabul edilen kişiliklerdir. Kurumsal düzeyde "Dini otorite" ise, kanun ve nizamların kendisine yetki verdiği kurum ve kuruluşlardır. Ülkemizde dini konularda görevli ve yetkili tek teşkilat Diyanet İşleri

Başkanlığıdır. Hıristiyanlık dünyasında ise kiliseler ve kiliselere bağlı kuruluşlar dini konularda yetkili ve dini otorite sayılan kurumlardır.

Dini önderler, özellikle az karmaşık toplumlarda, tecrübe, zihni feraset, icat zenginliği, ilim ve hikmet gibi nitelikleri haiz olarak bilinirler ve bunu ispat eden her insan, olağanüstü bir nüfuza sahip olarak kabul edilir. Bir dini otoriteye sahip bulunanların, ulûhiyetle fevkalade samimiyet içerisinde yaşadıklarına inanılır. (Wach, 1990:400.) Dini otorite, her zaman için olağanüstü bir psiko-fizyolojik yapıya bağlı değildir. Manevi, zihni ve ahlâki büyük istidatlar, din adamının, çevresi tarafından hürmet ve tazim görmesine katkıda bulunabilirler. (Wach, 1990:395). Görüldüğü üzere dini otoriteler toplumda önemli bir konuma sahip olduğu gibi insanlarla diyalog konusunda da etkin bir role sahiptirler.

1.3. Din ve Toplum İlişkisi

Din-toplum konusuna baktığımız zaman din sosyolojisinin en önde gelen konularından birisi olduğunu görürüz. Din toplumsal bir vakıadır, bundan dolayı sosyoloji, felsefe, iktisat, ekonomi, fen bilimleri vb. olguları dikkate alarak dini olaylara bakmamız gerekiyor. Hızla küreselleşen bir dünyada yaşıyoruz. Bu küreselleşmenin getirdiği kültürlerarası etkileşimi de işin içine kattığımızda dinin bütün dünya toplumuyla baş başa kaldığını görürüz.

‘Dinin daima toplumsal bir form içinde tezahür ettiği olgusu değil, dini fenomenlerin toplumsal realitenin aslî öğeleri oldukları bilgisi din sosyolojisinin konusal durumu için sürükleyicidir.’(Kehrer, 1998). Toplumun tanımını da bu noktada verirsek “Toplum; insan ilişkilerinin bir türlü düzeni olarak da telakki edilebilir. Bu nedenle toplumun varlığı insanın var olmasına bağlıdır.” (Dönmezer, 1999:42). İbni Haldun’a göre insanların toplum halinde bir arada yaşamaları zorunlu bir şeydir. (Arslan, 1997). İnsanın var olduğu yerde tabii ki toplumlar oluşur. Toplumların olduğu yerde de dinî inançlar mevcut olagelmıştır. Toplumlar teknolojik olarak ve ekonomik olarak değişim ve gelişmelerle iç içedir. Dolayısıyla sosyo-kültürel alanlarda da değişip gelişmektedir. İnsanların bundan soyutlanması düşünülemez. J.Wach din sosyolojisini tarif ederken de din ve toplumun karşılıklı ve karmaşık ilişkilerini inceleyen karmaşık bir yapıdan bahseder. Toplumlarda sosyal kurumlar mevcuttur, bu sosyal kurumlar birbirleriyle etkileşim içerisinde. Toplumsal kurumlar arasındaki etkileşim sosyolojik bir

gerçekliktir. “Din toplumsal olarak kurulu dünyanın gerçekliğini, günlük hayatlarını yaşamakta olan insanlara kabul noktasında bir yaptırımcı ve saiklendirici fonksiyon üslenir.” (Berger, 1993: 79)

Din bir düzen içerisindedir. Üstelik sosyolojik açıdan bakıldığında din içerisinde karmaşık toplumsal ilişkileri besleyen bir sosyal sistemdir ki bu sistemin unsurları dinî inançlar, değerler, kurumlar, pratikler, ayinler ve teşkilatlardır... Nitekim sosyolojik bakımdan dinî cemaatler, gruplar ve topluluklar da birer sosyal sistemdirler. (Günay, 2008). ”Din Geertz'in deyişiyle toplumda karşılaşıla gelen olayların yorumunun yapılabilmesini kolaylaştıran, davranışlar için yol yordam sağlayan bir çeşit algılama çerçevesi de teşkil etmektedir.” (Vergin, 1995:9). Dinî topluma yönelik etkisini üç boyutuyla değerlendirmemiz mümkündür. Dinî Tecrübenin Teorik Anlatımı: Akide (İnanç) Pratik anlatımı: İbadet (Kült) Sosyolojik anlatımı: Dinî cemaat ve topluluk.(Günay, 2008). Dini tecrübenin ilk alanını inanç oluşturur. “Yüksek Dinlerde dinî tasavvur ve fikirlerin heyeti mecmuası yahut diğer bir ifade ile bir dine has görüş, ya bizzat dinî kurucusu tarafından kendisine nazil olan vahiylerin toplanması suretiyle vücuda getirilmiş bir kitapta veya onun talebeleri yahut yakınları tarafından, gene onun kelamı esas tutulmak suretiyle uzunca bir zaman zarfında tertip edilmiş bir eserde tespit edilmiş bulunabilir” (Freyer, 1968:33).

“Din sadece inanç boyutunda kalmaz onun bir de uygulama alanı vardır ki en önemli noktalardan birisi de bu noktadır. Kişinin ruhunu ve davranışlarını adeta kuşatır.” (Armaner, 1980.120). “Dinden sağlanan meşruiyet çerçevesi içinde rasyonel üretim ve bürokratik örgütlenme belli bir seviyeye geldikten sonra Avrupa’da Auguste Comte gibi sosyologlar, artık dine ihtiyaç kalmadığını söyleyerek “yeni bir insanlık dini” içinde, söz gelimi fabrikaların ve üniversitelerin geleneksel dinin ve dini kurumların gördüğü işlevi yerine getireceklerini iddia ettiler...Bunun basit olduğunu anlamakta geç kalmadılar. İşte o zaman Comte şunu söyledi: “İnsanlığın dini Tanrı’nın yerini alır, ama O’nun yerine getirdiği işlevleri de unutmaz” (Bulaç, 2008)

Toplum açısından dinin inanç boyutu ile ibadet boyutu birbirlerinin tamamlayıcısıdır. Bir zincir gibi ayrılmaz bir bütündür. İnsan psikolojik olarak inancını uyguladığı için de bir rahatlama hisseder. Sosyal bütünleşmeyi sağlar. Din sosyolojisi açısından bu da önemli bir noktadır. Din bir sistemdir. Din sistem gereği sosyal münasebetler kurmak

zorundadır bu da birçok zaman insanları sosyal grup, cemaat, topluluk vb. bir yapının içerisinde iter. Dinî inançlardan oluşan cemaatlerin aralarındaki sosyal diyalogun toplumsal yapının şekillenmesinde önemli etki gücüne sahiptir. Cemaat yapısında birincil sıcak ilişkiler mevcuttur. Fertler arasında bir konsensüs vardır. Kişi kendisini bu grup içerisinde güvende hisseder. Çünkü kendi inançları doğrultusunda hareket eden bir yapı mevcuttur. (Peker, 1993)

Dinin toplumsal yaklaşımlarına bakıldığında Kılıç kavramsallaştırmış ve şu sonuçları ortaya çıkartmıştır : “Din: 1). Zihniyet kazandırır. 2). Aile ve devlet gibi kurumlar kurar. 3).Toplumsal duygulara enerji verir. 4).Topluma aykırı temayüllere engel olur. 5). Toplumsal ilerleme ya da gerilemelerde etkin rol oynar. 6).Toplumsal kontrol ve denetim sağlar. 7).Toplumsal dayanışmayı kuvvetlendirir. 8).Akla, bilime, ahlâka, hukuka kaynaklık eder. 9).Kültür oluşturur ve kültürü korur. 10).Siyasal meşruiyet sağlar. 11).Aileye, özel mülkiyete, insan hayatına saygıyı telkin eder. 12)Toplumsal oluşumlarda aktif rol oynar. 13).Zayıf fert ve grupların hayatta kalmasını sağlar. 14). Toplumsal önemi olan diğergâmlık duygusunu geliştirir. 15).Kolektif hayata motivasyon sağlar. 16).İktisadi hayatı etkiler. 17). Güzellik ve sanata yönlendirir. 18). Din halkı uyuşturur.” (Kılıç, 2005: 19). Dile getirerek dinin İnanç boyutunda çok fonksiyonu olduğunu ve başlı başına büyük bir güç olduğunu belirtmiştir.

Tarihsel süreç içerisinde din, insanoğluyla birlikte varlığını sürdürmüştür. “Bir başka ifadeyle insanın olduğu her zaman diliminde ve her yerde dinin var olduğu bir gerçektir” (Gündüz, 2007). Sosyolojinin kurucusu Emile Durkheim’in yanı sıra Max Weber, George Simmel, Carlotte, Perkins, Gilman ve Frederich Engels gibi sosyologların dini konularda eserler vermeleri ve dinle ilgili teori oluşturmaları manidardır (Zuckerman, 2006).“...Comte, Durkheim, Spencer, Marx, Weber gibi sosyolojinin büyük üstatları dini, sosyal hayatın vazgeçilmez bir veçhesi olarak telakki etmişlerdir...” (Okumuş, 2003:12). “Yapılan araştırmalar tarihte bütünüyle dinden uzak bir toplumun mevcut olmadığını; toplumun olduğu her yerde, mutlaka din olgusunun da kendiliğinden var olduğunu ortaya koymuştur.” (Onat, 2003:14). Bunlardan çıkardığımız sonuçlarda gösteriyor ki dinin sosyal yaşamda dini gruplar cemaatler vb bir yapı içerisinde yer aldığı zaman daha bir anlam kazanmaktadır. Bu cemaat, grup vb. durumların toplumun bütünleşmesi veya farklılaşması yönünde etkileri bulunmaktadır

diyebiliriz. Üzerinde yığınlarca çalışma yapılan din olgusu hayatın vazgeçilmez unsuru olmaya devam edecektir.

1.4. Diyanet İşleri Başkanlığı ve Din Toplum İlişkisi

Resim 1: T.C Diyanet İşleri Başkanlığı Logosu

Diyanet İşleri Başkanlığına Genel Bir Bakış

“Arapça isim olan Diyanet Kelimesi; Din, dindarlık ve din duygusu anlamlarına gelmektedir”.(Develioğlu,2002:190) Lügat manası itibariyle, emanet, istikamet ve itaat gibi anlamlara gelmektedir. Diyanet, dinin itikat, ibadet ve fetvalarını içeren ve bu bağlamdaki hizmetlerin yürütülmesi anlamına gelen bir tabirdir. Dini konularda toplumun ihtiyacını karşılayacak şekilde çalışmalar içerisinde olmaktadır. “3 Mart 1340 tarih ve 429 sayılı Şer’iyye ve Evkaf ve Erkan-ı Harbiyye-i Umumiye Vekâletleri’nin ilgasına dair kanun ile Şeriyye ve Evkaf Vekâleti kaldırılarak yerine başvekâlete bağlı Diyanet İşleri Reisliği ve Evkaf Umum Müdürlüğü kuruldu. (Yücel,1994;455-458). “Diyanet İşleri Başkanlığı’nın görevleri, 633 sayılı kanunun 1. maddesine göre; “İslam Dininin inançları, ibadet ve ahlâk esasları ile ilgili işleri yürütmek, din konusunda toplumu aydınlatmak ve ibadet yerlerini yönetmek” şeklinde ifade edilmiştir .“(Onay,2004:146).

3 Mart 1924 de kurulan Diyanet İşleri Başkanlığı, anayasal bir vazife olan “İslâm Dîninin itikat ve ibadetle ilgili işlerini yürütmek, din konusunda toplumu aydınlatmak ve ibadet yerlerini yönetmek” (Tarhanlı,1993:73) görevini icra eder. Anayasa’nın 136. maddesi Diyanet İşleri Başkanlığı ile ilgilidir. Md. 136- “Genel idare hizmeti içinde yer

alan Diyanet İşleri Başkanlığı, laiklik ilkesi doğrultusunda, bütün siyasi görüş ve düşüncülerin dışında kalarak ve milletçe dayanışma ve bütünleşmeyi amaç edinerek, özel kanunda gösterilen görevleri yerine getirir.” (Yılmaz, 2004:63,64) Diyanet İşleri Başkanlığı, bu maddeye uygun olarak, yurt içinde ve yurt dışında din hizmetlerini yerine getirdiğini gözlemliyoruz.

“DİB, yüklenmiş olduğu misyon ve taşımış olduğu değerlerle siyaset üstü kalarak amacına uygun şekilde yurt içinde ve yurt dışında yaşayan vatandaşlarımıza elindeki imkânlar ölçüsünde din hizmeti vermeye çalışmış, cami hizmetlerini halkın ihtiyacına en uygun biçimde yürüterek, dinin topluma anlatılması konusunda üzerine düşen vazifeyi yerine getirmektedir.”(Yücel, 1994). DİB’in; din ve toplum bağlamında etkin görevlere sahip olduğunu, bunu da anayasadan aldığı güç doğrultusunda yerine getirdiğine şahit oluyoruz. “İslâm’ın itikadî ve amelî ilkelerini özümsemiş, eğitim ve kültür seviyeleri yüksek, kendisiyle ve toplumla barışık, beşerî ilişkilerde topluma öncü, muhatabını anlayan ve dinî sorunlarına pratik çözümler üretebilen, dinî ve ilmî verileri birlikte kullanabilen, söz ve davranışlarıyla örnek bir hayat sergileyebilen din görevlilerine sahip olmak. Yurt dışındaki vatandaşlarımızın asimile olmadan, kendi öz kimliklerine bağlı kalmalarına ve yaşadıkları toplumla uyum içinde olmalarına katkı sağlamak.” (Diyanet.gov.tr, 2010)

“T.C. Diyanet İşleri Başkanlığı 5 yılda bir din şûraları yaparak din ve toplumsal boyutta sorunlara geniş açıdan baktığını da gözlemliyoruz. Örneğin IV. Din Şurasında Din –Toplum bağlamında ele alınacak konuların ana eksenini sosyal problemler karşısında din-diyane ve sosyal açılımlı din hizmetleri oluşturmaktadır. Bu kapsamda toplumsal değişim, modernleşme, küreselleşme, kentleşme, toplumsal çözülme, din ve dindarlık, dinî değerlerin istismarı, modern dönemde dinî motifli eğilimler, ailevi sorunlar, şiddet, cinnet, intihar, zararlı alışkanlıklar, tüketim kültürü ve yoksulluk gibi sosyal konuların yanı sıra, toplumun himayeye muhtaç kesimleri, sokak çocukları, çocuk işçiler, öksüzler ve yetimler, yaşlılar, engelliler ve engelli aileleri gibi toplumun çeşitli sıkıntıları içinde olan kesimlerinin sorunları ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri üzerinde çeşitli üniversitelerden katılan akademisyenlerce tartışılmış bu konulara çözüm bulunulmaya çalışılmıştır.” (Din şurası programı, 2009)

DİB, din-toplum bazında daha etkili olabilmek için geniş çaplı din-toplum konulu şura çalışması yaptığını gözlemliyoruz. Diyanetin bu çalışmasında geçmişinden de hareketle gelecekte daha etkin çalışmalar yapabilmek için çalışmalar içerisinde olduğunu görüyoruz.

“Dinin öneminden hiçbir şey kaybetmeyerek dün olduğu gibi bugün de birey ve toplum hayatında en önemli belirleyicilerden biri olmaya devam ettiği görülmektedir.” (Din şurası programı, 2009). Zira bugün sadece Türkiye’de veya İslâm dünyasında değil, dünyanın her tarafında din, sosyal hayat üzerindeki etkileriyle ve sosyal hayattan aldığı etkilenmelerle toplumdaki merkezi konumunu sürdürmektedir... Bu bağlamda dinin, özellikle İslâm dininin doğru anlaşılmasının, bütün insanlık için rahmet olan boyutlarıyla hayatımıza yön vermesinin ne kadar önemli olduğu her türlü izahtan varestedir. Bir hakikat, referans ve aidiyet ölçüsü olarak İslâm, aynı zamanda her bir bireyi ve bütün bir toplumu süreklilik içinde yeniden inşa eden kalıcı bir çağrıya sahiptir. İslâm, bizlere ülkemizin özellikle sosyal ve kültürel yönüyle mevcut gerçekliğini kavramak için tartışmasız bir anlam haritası sunmakta, bu topraklardaki sosyal ve manevi gerçekliği doğru olarak anlayabilmek için yegâne anahtar özelliği taşımaktadır...(Din şûrası programı, 2009)

İslam dini, inanç olduğu kadar ibadet, bir o kadar da, bireysel ve sosyal ilişki ağlarına uzanan dinamik bir ahlaki tutumlar bütünüdür... İslâm, gündelik hayatı huzur, dindarlığı öz güven üzerine kurmayı, insanı kendisiyle ve çevresiyle barıştırmayı hedeflemiş ve bunun için de inanç, ibadet ve ahlâk ilkelerini bir bütün halinde insanlığa sunmuştur... İslâm’ın, kendini bireysel ve toplumsal sorunların uzağında veya kıyısında tutması düşünülemez... Esasen her din, mevcut hayata katkı sağlayabildiği oranda kendini güncelleştirme ve bu hayatın dili olma imkânına sahip olabilecektir. Bunun için de günümüzde toplumumuzu kuşatan ve yer yer küresel ölçekteki sorunların etkileriyle şekillenen belli başlı problemlerin gerek teşhis gerekse çözümü sürecinde İslam’ın ve müslüman deneyiminin sunduğu imkân ve açılımlara duyulan ihtiyaç had safhadadır. (Din şûrası programı, 2009). DİB IV. Din Şûrasında “Din ve Toplum” ana başlığı altında “Sosyal Problemler Karşısında Din ve Diyanet” konulu bir toplantı düzenleyerek bundan sonraki din-toplum ilişkilerinde daha etkin olabilmek için neler yapabilirizi akademisyenlerce değerlendirmiş; akademisyenler başkanlığın bundan sonraki faaliyetlerinde yol gösterici fikirler olarak Diyanet İşleri Başkanlığıyla beraber bazı kararlar almışlardır. Bu alınan kararlardan bazıları Diyanet İşleri Başkanlığının bundan sonraki çalışmalarında yol gösterici olarak din-toplum ilişkileri bağlamında özet olarak şöyle dile getirmişlerdir:

1- İslam Dini'nin inanç, ibadet ve ahlâk esaslarıyla ilgili işleri yürüten Diyanet; bu esasların birlik ve bütünlük içinde toplumda karşılık bulmasını sağlamak amacıyla yeterli adımlar atmalıdır. 2-Diyanet, duygu, düşünce ve davranış bütünlüğü içinde, İslâm'ın temel kaynaklarından beslenen sağlıklı bir dindarlık anlayışı yaygınlaştırmaya çalışılmalıdır. 3- Toplumun akıl ve ruh sağlığının, manevi ve ahlaki değerlerinin korunması için gerekli adımları atmalı, bu konuda çalışan diğer kurum ve kuruluşlarla işbirliğine gitmelidir. 4- DİB, Din İşleri Yüksek Kurulu marifetiyle İslâm'a ve müslümanlara yönelik saptırma, suçlama ve saldırılar karşısında kamuoyunu anında bilgilendirecek açıklamalar yapmalıdır. 5-Bidat ve hurafelere karşı, dinin ana kaynaklarının sahih bilgisi esas alınarak mücadele edilmelidir. 6- İrşat faaliyetlerinde kullanılan genel geçer dilin günün şartlarını ihmal etmeyen bir yetkinlikle güçlendirilmesi gerekir. 7- Diyanet İşleri Başkanlığı, dini ve sosyal gelişmelerle ilgili kapsamlı ve derinlemesine fırsat-tehdit analizleri yapmak, ulusal ve uluslararası ölçekte meydana gelen gelişmeleri dikkate alarak din alanında ortaya çıkan her tür ilgi ve farklılaşmayı değerlendirmek ve bu çerçevede kapsamlı ve derinlikli bilgi üretimi sağlamak üzere bir "Din ve Toplum Araştırmaları Merkezi" kurmalıdır. 8- Camiler, ibadetlerin edası yanında, cami dersleriyle beraber kadın, çocuk ve gençlere yönelik programların da düzenleneceği mekânlar olarak değerlendirilmelidir. 9- Yüz yüze vaaz uygulamasına geçilmelidir. 10- Ülke içinden ya da dışından nüfus seyyahiyetine tabi ve maruz kalanlarla henüz yerleşik hayata geçmemiş vatandaşlarımıza yönelik din hizmetlerinin sunulması hususunda yeni projeler geliştirilmelidir. 11- Diyanet İşleri Başkanlığı toplumsal değişim ve gelişmeye paralel olarak sunduğu din hizmetinde cami içi ve cami dışını birlikte düşünmek, sosyal açılımı artırmak ve toplumun her kesimini kuşatan bir anlayışla din hizmetlerini yeniden ele almak zorundadır. 12- Cami dışında yürütülen sosyal açılımlı din hizmetlerinin daha planlı, kapsamlı ve verimli bir şekilde yürütülmesi gerektiği.13- Aile kurumunun saygınlığını korumak ve sürekliliğini sağlamak amacıyla, Diyanet İşleri Başkanlığı, daha aktif olmalıdır.14- Aile İrşat ve Rehberlik Bürolarının daha etkin ve verimli hizmet sunabilmesi için gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır.15-Kadınlara yönelik ayrımcılık bugün her alanda fark edilir düzeyde varlığını sürdürmeye devam etmektedir. Ayrımcılık nerden ve ne şekilde gelirse gelsin asla kabul edilemez.16- Kamuoyunda tedirginlik meydana getirecek bir şekilde yayılma istidadı gösteren cinsel davranış bozuklukları karşısında İslam'ın bilinen tavır ve cevabı bütün açıklığıyla belirtilmelidir.17- Diyanet İşleri Başkanlığı, huzur evleri, yetiştirme yurtları, hastaneler, cezaevleri gibi manevi rehberliğin ayrı bir önem taşıdığı alanlarda duyarlılıklara uygun bir şekilde hizmet sunmalıdır. 18-Diyanet İşleri Başkanlığı, vatandaşlarımızın sigara, alkol, uyuşturucu ve benzeri zararlı alışkanlıklardan korunmalarını sağlamalıdır. 19- Başkanlık, medya kuruluşlarına, taleplerine bağlı olarak, dini konularda yardımcı olmalı, din ve dini kurumlarla ilgili olarak yanlış ve yanıltıcı haberlerin önlenmesi için açıklık, şeffaflık ve güven içinde karşılıklı bilgi akışı sağlanmalıdır. (Din şûrası programı:2009).

1.5. Din ve Sosyal Bütünleşme

Dinin birçok işlevi vardır ve en önemli işlevi sembolik bütünleştiriciliktir. Toplumu birleştirici bir güç olarak Dinin önemini vurgulayan çalışmalara Durkheim öncülük etmiştir diyebiliriz. "Durkheim Dini, sosyal bütünleşme ve kontrolün tesisinde temel olarak görmekte ve onu, toplumu meydana getiren "temel unsurlar" (elements constitutifs) dan biri olarak almaktadır."(Günay, 2008:222) İnsan hayatına baktığımızda genel anlamda bir

bütündür. Onun hayat alanında, sosyolojik, kültürel, dini, iktisadi, siyasi, sanatsal, gibi pek çok faktör bulunmaktadır diyebiliriz... din olgusu da insan hayatında en önemli unsur olarak görülmektedir.

Toplum bir bütün olarak çeşitli alt sistemlerden meydana gelmiştir. Toplumsal yapının temeli tekdüzeleşmiş, rutinleşmiş insan ilişkilerinden oluşmaktadır. Bu ilişki kalıpları toplumsal kurumları oluşturarak ya da her bir kurum mahiyet itibariyle birbiriyle ilişkili davranış örüntülerinden meydana gelir. Bu kurumlar Din, ahlak, hukuk kültür, ekonomi, siyaset, eğitim, vs. (Günay, 1998:38). “İnsan kadar eski olan din, tabiatüstü bir kaynaktan vahiy yoluyla gelen, insanı mutlu kılmayı hedef alan ilah kaynaklı ve sosyal bir müessesedir. Din, bir ihtiyaç neticesi olarak ortaya çıkmış sun'i bir müessese olmadığı gibi, insan aklının ve düşüncesinin mahsulü olan bir insan sistemi de değildir.”(Sezen, 1988:11-12) “Din, sosyal bir öğrenme vetiresidir.”(Kutkan, 1985:15)

Witold Tyloch da Din hakkında şöyle bir tanım yapmıştır."Din, bir inançlar, davranışlar ve sosyal hayatın muayyen şartlarına göre oluşturulmuş kavramlar sistemidir." (Günay, Küçük, 1997:5,6) Birçok sosyoloğ'un din tanımlarına baktığımızda sosyolojik, Psikolojik, ekonomiksel vb yönden Objektif ve sübjektif tanımlar yaptıklarını gözlemlemekteyiz. Her sosyoloğun bulunduğu çağa göre düşünüş ve duyu özelliklerine göre bir din tanımı yaptıklarını görmekteyiz.“Toplumda küçük cemaatler, menfaat birlikleri, müesseseler gibi sosyal yapının çeşitli unsurları arasındaki kaynaşma durumuna toplumsal bütünleşme denir.”(Kurtkan, 1976:293). Bütünleşmeye baktığımızda farklılık içerisinde kaynaşma çok kültürlülük içerisinde birlik gibi de düşünebiliriz.

Sosyal bütünleşmede Dinin önemli bir konuma sahip olduğunu gözlemlemekteyiz. “Hiçbir teolojik doktrin, dogma ya da inanç, ayin, tören ve menasikin yaptıkları birleştirici tesiri yapamaz” (Günay, 1998:227). İbadetin asli formu altında hiç değişmeden yapılmasının büyük bir birleştirici tesirinin bulunduğunun farkına varan öteki pek çok dinler de ibadet birliğine gitme konusunda ısrar etmektedirler” (Günay, 1998:227). İslam Dininde toplu yapılan ibadetlere daha çok önem verilmiş ve inananların birbirleriyle kaynaşmaları için birer vesile oldukları kabul edilmiştir (Günay, 2008).

Bir toplumda yayılarak yerleşen ve kök salan din, insanları ortak bir mana etrafında toplayarak, o toplumun sosyal varlığı ile kaynaşır ve toplumun fertlerinde dini, sosyo-kültürel vb bütünleştirici bir fonksiyon görür. Özellikle de İslamiyet'te, Kuran'ı Kerim ve onun getirdiği inanç esaslarına göz attığımızda, Müslüman toplulukları bu itikadi esaslar etrafında toplamış ve ortak bir İslam medeniyetinin oluşmasına katkı sağlamıştır. (Günay, 2008). Son dönemlerin Türk Sosyologlarından“Gökalp, mefkûrenin tazelenmesi bağlamında dini günlere büyük önem vermektedir” (Kılıç, 2008:77). “O’na göre din ancak toplumsal ayinlerde zirve noktasında yaşanmaktadır. (Kılıç, 2008:73). Ziya Gökalp, sosyal bütünleşme ve din münasebetleri çerçevesinde özellikle milli bütünleşmede dinin rolü konusuna el atmada öncülük etmiştir” (Günay, 1998:310) Ziya Gökalp’a göre manevi duygulardaki birliktelikler bir toplumu bir arada tutan çimento mesabesinde dir (Kılıç, 2008:77).

“Esasen İslam Dini’nin toplum hayatının pek çok temel faaliyetleri ve olayları için bir takım dini hükümler, formüller, ibadetler, dualar ve merasimleri koymuş bulunması ile dini pratiklerin toplumda oynadığı bütünleştirici fonksiyon arasında yakın münasebet bulunmaktadır...”(Günay, 1998:226). M. Akif de, “Din sosyologlarının sosyal bütünleşme bağlamında önem atfettikleri bir konu olan ibadet ve takvanın birleştiriciliği üzerinde durmuştur. Ona göre, ibadet birleştirici ve bütünleştiricidir.” (Kılıç, 162). Bu değerlendirmelere göz attığımız zaman görülüyor ki dini törenlerini, görevlerini yapan inananların psikolojik vb duygularının doyum sağlayarak insanlar arası ilişkileri olumlu yönde etkilediği gibi toplumların kendi içerisinde kaynaşmalarına vesile olduğunu gözlemliyoruz.

“Birleşmek, kaynaşmak, birlik, ahenk ve denge içinde bulunmak, yekvücut olmak... Bir başka açıdan da sosyal bütünleşme bir toplum ve sosyal grup içinde hâkim olan kültürel değerlerin toplumu meydana getiren fertler tarafından alınarak, kendilerine mal edilmesi ve böylece fertlerin toplumun sosyo-kültürel değerlerini kazanarak onunla uyumlu bir şekilde yaşam durumuna gelmeleri sürecini ifade etmektedir.” (Günay, 1998:311). “Toplumların karşı karşıya buldukları en önemli meselelerden biri hiç şüphesiz ‘sosyal bütünleşme’ problemidir” (Günay, 1998:309). İslam dünyasında sosyoloji ilminin öncüsü kabul edilen İbni Haldun da sosyal bütünleşme problemini ilk defa ele alan mütefekkir olarak kabul edilmektedir (Günay, 1998).

Auguste Comte' un üç hal kanununda belirttiği teolojik ve metafizik merhaleleri geride bırakarak pozitivizm merhalesine günümüzde geldiğini görmekteyiz. İnsan zihni öncelikle böyle bir uzaklaşma sürecinden geçmiş ve sonra Din, sosyal sistem üzerinde belirleyici, birleştirici ve inşa edici bir ilke olmaktan çıkmıştır (Aydın, 2001). Toplumda meydana gelen olaylar değişimler toplumları etkilediği gibi artık küreselleşmenin olduğu bir dünyada tüm insanlığı da anında kuşatmaktadır. “Sanayi ihtilalı, başta Batı ülkeleri olmak üzere dünyadaki tüm toplumların geleneksel yapısını, kültürel mirasını ve dünya görüşünü derinden etkilemiştir. Öyle ki, sanayileşme ile birlikte ortaya çıkan bilimsel ve teknolojik gelişmeler, sosyo-ekonomik değişimler, kentleşme, hızlı nüfus artışı, ulaşım ve kitle iletişim araçlarının bütün dünyayı bir köy haline getirmesi gibi değişimler toplumların geleneksel yapıları, inançları ve kültürel birikimlerini adeta sarsmış; “kültürel, ulusal ve yöresel mozaik” (Bulaç, 2006:21) Birbirinden ayrılmıştır.

Sosyal bütünleşme konusunda Türk insanın önemli sosyologlarından “Ziya Gökalp’a göre manevi duygulardaki birliktelikler bir toplumu bir arada tutan çimento mesabesindedir (Kılıç, 2008:77). İnançlarına sıkı sıkıya bağlı bir toplum için Akif,“dünyanın en güçlü toplumu olabileceğini iddia etmektedir” “İnanç ve Allah korkusuna fonksiyonel anlamlar yükleyen M. Akif, İslam Dininin farklı ırktan hatta kültürden milletleri aynı bağ etrafında bütünleştirebildiğini ifade etmiştir (Kılıç, 2008:161). Gazallıye göre, kişinin, Din ve toplumun dışında mevcudiyetinin icaplarını gerçekleştirebilmesi mümkün değildir. Din, insan toplumunun temelini oluşturur. (Günay, 2008). “Mehmet Akif Ersoy, Dine daha çok toplum, topluma da din noktasından bakmıştır” (Kılıç, 2008:87). Din insanlık tarihi kadar eski ve toplumu kuşatmış konumdadır.

Son yıllarda iletişim çağı diye adlandırılan bu çağda dünya, dikkate değer birçok değişme yaşamış ve küreselleşme gibi birçok değişim ve dönüşüm sürecine maruz kalmıştır. Bilim ve teknik alanındaki büyük ilerlemeler, sanayileşme ve şehirleşmenin beraberinde getirdiği çok hızlı sosyal, kültürel ve ekonomik değişmelerin yaşandığı çağımızda, toplumların karşısında duran en büyük sorun sosyal bütünleşme sorunudur. din-toplum her zaman karşılıklı ve karmaşık ilişkiler içerisinde olmuştur. Bazen Din Toplumu etkisi altına almıştır bazen toplum dine hükmetmiştir. Dinin Toplumu birlik beraberlik içerisinde tutma vazifesine de tarih içerisinde şahit olunmuştur.

BÖLÜM 2: SENDİKACILIK VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Sendika Kavramı ve Tanımı

Sendika terimi eski Roma ve Yunan hukuk sistemlerinden gelen, birliğin temsilini sağlamakla görevli kimseleri ifade etmek için kullanılan “syndic” teriminden doğmuştur. Daha sonra “syndic”in fonksiyonlarını ifade eden “syndicat” teriminden Türkçeye girmiş ve sendika terimi oluşmuştur (Dinç, 1998:26). Syndicat” deyimi de, Syndic’in fonksiyonlarını ve bu fonksiyonların yürütülmesini ifade etmek için kullanılmıştır. Daha sonra bu kavram özellikle işçiler arasında pek benimsenmiş ve yaygınlık kazanmıştır (Demir, 2003:197). Sanayinin gelişimi ile büyük işlikler ve fabrikalarda, ağır koşullarda ve az ücretle, çalışan işçiler ilk örgütlerini oluşturmuşlardır (Öz, 2002:289). Tarihsel ve siyasal içeriği nedeniyle sendika kavramı, işçi sendikalarını kapsamıştır. Bu nedenle, sendikacılık ve sendikal hareket kavramları da işçi hareketleriyle bağlantılı olarak ele alınmıştır (Burnaz, 2002:31).

Sendika, bir kavram olarak ilk defa İngiltere’de bir şehir veya bölgede işçilerin genel çıkarlarını korumak için kalfalar arasında kurulup gelişen dostluk örgütlerinin ortak eylemlerini anlatmak için kullanılmıştır. Bir süre sonra işçilerin meslek örgütlerine “Sendika Odaları” denilmeye başlanmış, bugünkü anlamını da 1839 yılında kazanmıştır (Korkusuz, 2003:11). Sendika ile ilgili en dar anlamından en geniş anlamına kadar çeşitli tanımlar yapılmıştır. Tanımlarda daha çok işçiler ön plana çıkartılmıştır. Buna göre “sendika, işçilerin hak ve çıkarlarını korumak ve geliştirmek amacıyla oluşturdukları örgütlenmelerdir” (Koç, 1998:8). Sendika kavramı dünya genelinde kabaca aynı devrelerde ve birbirine yakın faaliyetler sonucunda ortaya çıkmasına rağmen toplumların yapısındaki bazı farklar, sendika kavramı ve sendikacılık hareketlerinde farklı felsefe ve yaklaşımlara yol açmıştır (Ekin 1994:69–70). İşverenleri de dikkate alan bir tanıma göre ise sendika “ işçi ve(ya) işverenler tarafından, aynı mesleği veya birbirine benzer veya birbiri ile bağlantılı meslekleri icra eden kişilerden meydana gelen, hedefi üyelerinin meslekî, sosyal ve iktisadî menfaatlerini temsil ve müdafaa etmek olan hükmi şahsiyete sahip örgüt”tür (Seyyar, 2002).

Değişik kaynaklarda da farklı şekillerde tanımlandığını görürüz. Sendikalar, aynı veya benzer mesleklere mensup kişilerin mesleki menfaatlerini korumak amacıyla meydana getirdikleri cemiyetlerdir (Baykal, 1970:21).Sendika, kendine özgü çok amaçlı ve çok

işlevlidir. Sendika, üyelerinin çalışma yaşama şartlarını iyileştirmek ve geliştirmek amacı güden bir örgüttür (Talas, 1997:221–227). Sendikalar, işçilerin veya işverenlerin bir araya gelerek sosyal, ekonomik, mesleki ve hukuki, hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek üzere meydana getirdikleri kuruluşlardır (Ağrılı, 1967: 9).

Yasal tanımına bakacak olursak 2821 Sayılı Sendikalar Kanunu'nun 2. maddesine göre sendika “ işçilerin veya işverenlerin çalışma ilişkilerinde, ortak ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için meydana getirdikleri tüzel kişiliğe sahip kuruluşlardır. 1982 Anayasası'nda sendika tanımı yoksa da, sendika kurma bir hak olarak ele alınmış ve bu, “Sendika Kurma Hakkı” başlığını taşıyan 51. maddede şöyle ifade edilmiştir: “Çalışanlar ve işverenler, üyelerinin çalışma ilişkilerinde, ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için önceden izin almaksızın sendikalar ve üst kuruluşlar kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten serbestçe çekilme haklarına sahiptir.” Bu yasal tanımdan ilk olarak sendika kurma hakkının işçi ve işverenlere tanındığını çıkartabiliriz. İkinci olarak sendikaların çalışma ilişkilerinde, ortak ekonomik ve sosyal hak ve menfaatleri korumak amacıyla faaliyet gösterebileceklerini anlayabiliriz. Üçüncü olarak da sendikaların tüzel kişiliğe sahip kuruluşlar olduklarını görebiliriz (Güven ve Aydın, 1998).

25.06.2001 tarihinde kabul edilen 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu'nun 3. maddesine göre sendika: “Kamu görevlilerinin ortak ekonomik, sosyal ve mesleki hak ve menfaatleri korumak ve geliştirmek için oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip kuruluşlar” olarak tanımlanmaktadır (Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu, 2001). Bütün bunları dikkate alarak en geniş manada bir sendika tanımı yapılacak olursa; “üyelerinin sosyal ve ekonomik çıkarlarını korumak amacıyla kurulan tüzel kişiliğe sahip örgüt” (Demir ve Acar, 1992) şeklinde tanımlanabilir. Ayrıca şunu da göz önünde bulundurmak gerekir ki, sendika kavramı, her ülkenin mevzuat ve hukuk sistemine göre dar veya geniş anlamda, ülkeden ülkeye değişik biçimlerde tanımlanabilir (Ünsar, 2002:77). Her ülke, kendi tarihinden ve yapısından kaynaklanan bazı özelliklere bağlı olarak sendikal örgütlenmesini biçimlendirir (Koç, 2003:20).

Her toplum, işçi ile işveren arasındaki çıkar çatışmasını uzlaştırmak mecburiyetindedir. Sanayi toplumunda gelişen kapitalist ekonomik sistemlerde üretim faktörleri arasındaki paylaşımında emek ve sermaye arasında kuvvetli bir çatışma bulunmaktadır (Balcı, 1999:

5). Sendikalar işçilerin işverenlere ve hükümetlere karşı hak ve çıkarlarını koruyan örgütlerdir. Sendikalar canlı kuruluşlardır. Dünyadaki ve ülkedeki ekonomik, toplumsal ve siyasal koşullarda meydana gelen değişiklikler, işçilerin karşı karşıya buldukları sorunları ve ihtiyaçlarını değiştirir. Sendikalar da, bu sorunlara çözüm arama çabası içinde sürekli bir değişim ve dönüşüm yaşarlar (Koç, 1998:7). Günümüzde işçi ve işveren sendikaları üye sayılarının çokluğu ve büyük rakamlara ulaşan mal varlıklarıyla, toplu iş sözleşmesi ve grev – lokavt haklarıyla toplum hayatının iktisadi, sosyal düzenini yakından etkileyen kuruluşlardır. (Demir, 2003:197). Sendikalaşma hem Türkiye’de hem de dünyada iyice yerleşen içeriği doldurularak devam eden bir kurum haline gelmiştir. Sosyal ekonomik olarak hak sahiplerinin menfaatlerini ve hukukunu şiddetle savunan, koruyan yapısını arttırarak devam ettirmektedir. Belki başlangıçta sadece işçi sınıfının hakkını koruyup kollamak için çıktıysa da zamanla memurluk mesleğinin işçi sınıfının yanında yer almasıyla memur kesiminin de gündemine hızla giriş yapmış bir kavram olmuştur. Sendika kavramı içini doldurarak kendisini ön plana çıkarmaya da devam edeceği gözüküyor.

2.2. Sendikacılık Hakkında Farklı Görüşler

Sendikacılık sanayileşme ile birlikte ortaya çıkmıştır. Sendikacılığın gelişimi de sanayileşmenin gelişimiyle paraleldir. Sanayileşmeye bakışta olduğu gibi, sendikacılığa bakışta da değişik felsefî görüşler ve doktrinlerin farklı bakış açılarının olması tabiidir. Sendikacılığın gelişimini anlamak için bu farklı görüşler önemlidir.

Liberal görüş, sendikacılık üzerinde bilinçli olarak fazla durmamıştır. Sendikaları yalnız ekonomik açıdan ele almış ve sendikaları daha çok ekonomik yasaların normal işleyişlerini engelleyen örgütler (Talas, 1976:162) ve ekonominin dengeye gelmesini önleyen başlıca unsurlardan biri olarak görmüşlerdir (Işık, 1978:3). Bu yüzden sendika liberalizmin akit serbestîsi kuralına aykırı görüldüğünden, önceleri yasaklanmış, daha sonra meşruiyeti kabul edilmiştir (Murat, 1990). Marksist görüştekiler sendikaların konumunu toplumdaki genel sınıf mücadelesinden ayırmamakta, sendikaları bu çerçevede içerisinde ekonomik haklarını savunmaya yönelik örgütler olarak ele almaktadırlar (Işık, 1978:3). Bu görüştekilere göre sendikacılık bir mücadele aracıdır. Ekonomik işlevinden çok siyasi işlevi önemlidir. Sosyalist bir topluma ulaşınca, sınıf sorunu ortadan kalkacak ve işçiler sendikalar yoluyla siyasi güçle birlikte ekonomik gücü de ellerine alacaklardır

(Talas, 1976:165). Buna göre sendikalar, işçilerin ekonomik mücadelelerine destek olması yanında, işçilerin işletme yönetimi ile devlet yönetimini öğrenecekleri bir okul olacağı görüşü benimsenmiştir (Koray ve Topçuoğlu, 1993: 48).

Keynesçi yaklaşımlar liberallerden farklı olarak sendikalara daha geniş bir rol vermekte ve hatta bazı sol Keynesçiler sendikaları ekonomik değişimin önemli bir unsuru olarak nitelendirmektedirler (Işık, 1978:3). Bu ve buna benzer görüşler dile getirilerek sendika hakkında farklı görüşler ortaya atılmış atılmaya da devam etmektedir. Her görüş sahibi kavramı kendisinin hareket noktasından değerlendirmiştir. Bu görüşlerden biri diğerini yok saymadığı gibi etkisi altına almaya çalıştığını da söylemek doğru olmaz. Bu görüşlerden herhangi birini veya değişik biçimlerde karışımını benimseyen farklı ülkelerde sendikacılığın ve yapısının farklılaştığını söyleyebiliriz. Bu teorik görüşlerin yanında toplumun tarihi ve sosyal şartları da sendikacılığın yapısını belirleyen önemli etkenlerdir.

2.3. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Sendikacılığın Dayanağı

Sendika kurma hakkı: Madde 51 - İşçiler ve işverenler, üyelerinin çalışma ilişkilerinde, ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için önceden izin almaksızın sendikalar ve üst kuruluşlar kurma hakkına sahiptirler...Sendika ve üst kuruluşların tüzükleri, yönetim ve işleyişlere, Anayasada belirlenen Cumhuriyetin niteliklerine ve demokratik esaslara aykırı olamaz.(Türkiye Cumhuriyeti anayasası kitabı: 2010). Madde 51 – (Değişik: 3/10 /2001-4709/20 md.) Hiç kimse bir sendikaya üye olmaya ya da üyelikten ayrılmaya zorlanamaz (www.turkhukuk sitesi.com, 2010). Madde 52 -Sendikal, 13'üncü maddede sayılan genel sınırlamalara aykırı hareket edemeyecekleri gibi; siyasi amaç güdemezler, siyasi faaliyette bulunamazlar, siyasi partilerden destek göremezler ve onlara destek olamazlar; derneklerle, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve vakıflarla bu amaçlarla ortak hareket edemezler. İşyerinde sendikal faaliyette bulunma, o işyerinde çalışmamayı haklı gösteremez. Sendikalar üzerindeki Devletin idari ve mali denetimi ile gelir ve giderleri, üye aidatının sendikaya ödenme şekli kanunla düzenlenir. Sendikalar gelirlerini amaçları dışında kullanamazlar; tüm gelirlerini Devlet bankalarında muhafaza ederler (Türkiye Cumhuriyeti anayasası kitabı, 2010).

Madde 53 - İşçiler ve işverenler, karşılıklı olarak ekonomik ve sosyal durumlarını ve çalışma şartlarını düzenlemek amacıyla toplu iş sözleşmesi yapma hakkına sahiptirler. Madde 54 - Toplu iş sözleşmesinin yapılması sırasında, uyuşmazlık çıkması halinde işçiler grev hakkına sahiptirler. Bu hakkın kullanılmasının ve işverenin lokavta başvurmasının usul ve şartları ile kapsam ve istisnaları kanunla düzenlenir...(Türkiye Cumhuriyeti anayasası kitabı: 2010). 12 Eylül 2010 referandumunda yapılan değişiklikle de birden fazla sendikaya üye olma ve memura toplu sözleşme hakkı gelmiştir...Siyasi amaçlı grev ve lokavt, dayanışma grevi ve lokavtı, genel grev ve lokavt, iş yeri işgali, iş yavaşlatma, verim düşürme ve diğer direnişlere ilişkin yasaklar kaldırılacak. (<http://www.referandum.org>, 2011)

2.4. Sendikacılığın Doğuşu ve Gelişimi

Dünyada Sendikacılık

Sendikanın birçok işlevi vardır. En başta devletten, mevcut iktidardan bağımsız işlemleri, daha sonra çalışanların hak ve çıkarlarını koruyan demokratik bir örgüt olmaları ve çalışanların karakterlerine ve düşünce yapılarına aldırış etmeden bütün çalışanları kapsamasıdır. Sendikalar, sanayi devrimiyle ortaya çıkan kavramların ve gelişmelerin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır... Ve nihayet ilk sendikal örgütlenme 1700'lü yılların başında İngiltere'de ortaya çıkmıştır. Bu sendikal örgütlenmelerin çoğu meslek sendikaları olmakla birlikte yasal anlamda ilk sendika 1820 yılında ilk İngiltere'de kurulmuştur (Çelik, 1999). Dünyada sonuçları en fazla etkili olan ve en büyük değişimlere sebep olan hadiselerden biri 18. yüzyılın sonlarında meydana gelen Sanayi Devrimi'dir. Bu hadise yeni bir sınıfın doğmasına sebep olmuştur. Bu sınıf da işçi sınıfıdır. Sendikacılık bu işçi sınıfının birleşerek oluşturdukları bir harekettir...(Talas, 1976:167). Sanayi öncesi dönemde tarım ekonomisine dayalı üretim biçimi hâkimdir. Emek-yoğun üretim tarzının olduğu küçük işletmelere dayalı yapıda, çalışma ilişkileri usta-kalfa-çırak arasında ve meslek kuruluşu olan lonca sistemi içerisinde yürütülmekteydi (Koray ve Topçuoğlu, 1993).

18. yüzyılın sonlarında makineleşme yolunda ilk adımı İngiltere atmıştır. Çünkü İngiltere bu dönemde sanayileşebilmenin hemen hemen bütün imkânlarına sahip bulunuyordu (Keskin, 1990). "Bir seri buluşun enerji, tekstil, demir, çelik ve ulaştırma üretimlerini etkilemek yoluyla İngiltere'nin ve kısa bir süre sonra bütün Avrupa'nın

üretim karakterinde yapısal değişim meydana getirdi” (Seyyar, 2002:453). Sanayileşme kavramı, geniş boyutuyla ele alındığında, sadece ekonomik bir ifade biçimini değil aynı zamanda çok çeşitli sosyal, siyasal, kurumsal ve kültürel nitelikleri taşıyan karmaşık bir süreci de tanımladığı söylenebilir. “Sanayileşme ile birlikte oluşan sanayi toplumunun genel karakteristik özelliklerini şöyle sayabiliriz” (Aron, 1978:77-78):

a) İlk olarak işletme, köklü olarak aileden ayrılmıştır. b) Sanayi toplumu orijinal işbölümü modelini geliştirmiştir... c) Sanayi toplumu sermaye birikimini gerektirir. d) İşverenin yatırımları genişletmek amacıyla sermayeye ihtiyaç duyduğu andan itibaren rasyonel hesaplama meselesi doğmuş demektir. e) Sanayi toplumunun doğuşu ile birlikte işçilerin bir araya toplandığı, bir tarafta binlerce işçi diğer tarafta az sayıda işverenin varlığı gerçeği de bir diğer önemli özelliğidir. İktisadî liberalizmin ortaya koyduğu “bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler” anlayışı içinde devletin çalışanları koruyucu bir rol üstlenmemesi karşısında, işçi sınıfının sömürülmesi gerçeği ortaya çıkmıştır. Böyle bir ortamda işçiler, kendi kendine yardım anlayışı içinde bir araya gelme ve ortak menfaatlerini koruma yolunda birleşmeye başlamışlar ve bu birlikler “sendika” olarak anılmıştır (Murat, 1990).

Genel bir değerlendirmeye özet olarak ifade etmek gerekirse, 19. yüzyıl Avrupa’sında çalışanlar ve çalışma hayatı hakkında şunlar söylenebilir (Tuna ve Yalçıntaş, 1994:103)

a)Toplu münasebetler sisteminin henüz gereği gibi işlemeye başlamadığı bu dönemlerde emeğin sömürülmesini önlemek, özellikle sanayi hayatında çalışan kadın ve çocukları korumak, aşırı çalışma sürelerini kısaltmak ve o devrin şartları altında başta kanun koyucuya düşen ağır bir vazife olmuştur. b)19. yüzyıl boyunca bütün Avrupa ülkelerinde bugünkü geniş manasıyla olgun, disiplinli bir sendikacılık hareketi ile karşılaşmak mümkün olmamıştır. c)İşçiler her türlü koruyucu yasal garantiden mahrum kalmışlardır. d)Ücretler 19.yüzyılda tamamıyla piyasa otomatizmine, ekonomik kanunların serbestçe işleyişine terk edilmiştir.

Böylece sendikalar çalışma hayatına girmiş ve sanayi toplumunda sendikalar, işletme yönetimi ve devlet ilişkilerinin düzenlenmesinde etkin rol oynamaya başlamışlardır. Sürecin gelişmesi ile birlikte sendikalar, kurumsal ağırlıklarını toplumda kabul ettirmişlerdir. Sendikaların işledikleri rolün öneminin toplum tarafından kabul edilmesi, fonksiyonel olan sendikaların zamanla değişime uğramalarına neden olmuştur (Çelik,

2003). Kısaca söylemek gerekirse sendikalar “işçi birliklerinin kurulup gelişmesinde bir başlangıç ve gelenek oluşturan, sanayi devrimi öncesi dönemlerdeki ‘kalfa birlikleri’ veya ‘arkadaş birlikleri’ denen örgütlenmeler, kalfaların loncalardaki usta egemenliğine karşı tepkilerinin ve kalfaların ekonomik bağımsızlığa kavuşma umutlarının bir ifadesi” (Kozak, 1992:63) olmuştur. Sendika hakkı açısından, dolayısıyla sendikanın hukukî boyutunun tarihine kısaca bakacak olursak başlarda yasaklarla karşılaştığını söyleyebiliriz. Sendika hakkı, işçi sınıfının uzun mücadeleleri sonucu yasalara girmişse de, uluslar arası belgelerde yaygın olarak yer alması ancak İkinci Dünya Savaşı sonrasında gerçekleşmiştir.

Sendika hakkının Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) belgelerinde yer almasının tarihi, bu örgütün kuruluşuyla yaşıttır. ILO Anayasası’nda bu konuya yer verilmiştir. 1944 Philadelphia Bildirgesi’nde de değinilen sendika hakkı konusunda ilk önemli sözleşme 1948 tarihli ve 87 sayılı Sendika Özgürlüğü ve Sendika Hakkının Korunması Sözleşmesi’dir. 1949’da 98 sayılı Örgütlenme ve Toplu Pazarlık Hakkı Sözleşmesi yapılmıştır. 1948’te Birleşmiş Milletlerce kabul ve ilân edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, 1950 tarihli İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Koruma Sözleşmesi, 1961 tarihli Avrupa Sosyal Şartı, sendika kurma hakkı ve özgürlüğüne yer veren uluslararası belgelerdendir (Murat, 1990). “İLO’ya göre temel insan haklarını ilgilendiren haklar, işçilere kendi sendika ve örgütlerini kurma ve bunlara serbestçe üye olma haklarını sağlamakta olup, örgütlerin kamu otoritelerinden bağımsız bir şekilde faaliyette bulunmalarını güvence altına almaktadır.”(Korkusuz, 2003:75).

Türkiye’de Sendikacılık

Türkiye’de işçi ve işveren sendikaları ekonomik, sosyal ve siyasal nedenlerden dolayı başka ülkelere göre daha geç kurulup gelişmiştir. Dolayısıyla Türk sendikacılık hareketinin uzun bir geçmişi yoktur. Türkiye’de sendikacılık hareketinin 1871’de kurulmuş Ameleperver Cemiyeti ile başladığı görüşü yaygındır. İlk olarak 1909’da birbirini izleyen grevler üzerine çıkartılan Tatil-i Eşkâl Kanunu sendikalardan söz etmiş ve umumi hizmet gören müesseselerde sendika kurulmasını yasaklayan ve cezalandıran hükümler koymuştur (Murat, 1990). Bu her ne kadar böyle olsa da bugünkü Türk sendikacılık hareketi tam olarak Osmanlı’daki örgütlenmenin bir devamı değildir. Arada önemli farklar vardır ve kesinti vardır.

Türkiye’de sendikacılık hareketi tam olarak 1945 yılından itibaren başlamış ve gelişmiştir (Talas, 1976:251). Bu noktada Talas ile aynı kanaatte olan Nusret Ekin de “Ameleperver daha ziyade Musevilerin kurduğu fakirlere yardım derneğidir. Bunun sendika ile alakası yoktur” demektedir (Ekin, 1989:14). Ama yine de bu örgütleri sendika, sözleşmeyi de günümüzün toplu iş sözleşmesi gibi algılamak mümkün değilse de, o günün şartlarında değerlendirildiğinde oldukça ileri uygulamalar olduğu söylenebilir (Akyiğit, 2003). Türkiye’de sendikaların geç kurulmuş ve gelişmiş olması, sanayileşmenin Batı Avrupa ülkelerine göre daha geç başlamasının ve yavaş gelişmesinin doğal bir sonucudur. (Demircioğlu, 2003). Türkiye’de sendikacılık tarihini 1923-1946-1961-1980 ve sonrası gibi dönemlere ayırarak incelemek mümkünse de (Koç, 2003) biz genel olarak bir özet yapmakla yetineceğiz. Kurtuluş Savaşı’ndan sonra ülkenin ekonomik politikasının esaslarını saptamak üzere Şubat 1923’te İzmir’de Türkiye İktisat Kongresi toplanmıştır (Gülmez, 1991:161). Kongre’de işçiler sosyal politikaya ilişkin bazı önemli istekler ileri sürdüler. Fakat Kongre’ye daha iyi biçimde örgütlenmiş tüccarların ve sanayicilerin görüşleri egemen oldu ve bu Kongre’de işçiler lehine üzerinde durulmaya değer kararlar alınamadı (Talas, 1976:254).

1923-1946 döneminde, işçi sınıfının sayıca azlığına ve mülksüzleşme düzeyinin geriliğine, kamu kesiminde çalışan işçilere ve memurlara tanınan ve emekçi halkın diğer kesimlere göre daha iyi olan haklara, tek parti yönetimine ve örgütlenme geleneğinin yaratılamamış olmasına bağlı olarak, çok büyük işçi ve memur eylemleri olmadı.(Koç, 2003:66). Gerçi 1924 Anayasası herkese dernek kurma hakkını tanımıştı... Ancak, bir yandan işçilerin kendi aralarında bölünmüş olmaları, öte yandan sendikalar tarafından düzenlenen grevlerin kamu yöneticileri tarafından olağan karşılanmayıp yasak edilmeleri, sendikacılık hareketini büsbütün olanaksız kıldı. Bu duraklama 1946 yılına kadar sürdü (Talas, 1976:255).

1946 yılında Dernekler Yasası’nı değiştiren tasarı Meclis’te kabul edildi ve dernek kurma yasağı kaldırıldı. (Sülker, 2004:55). Bu yasağın kalkmasında dış Dinamikler belirleyiciydi. Bu tarihten sonra çeşitli türde sendikalar kuruldu (Koç, 2003:80). Ama yine de 1960’a kadarki dönemde faaliyetlerine bakılacak olursa, sendikaların faaliyetler açısından çok sınırlı bir düzeyde ve kısır kaldığı görülecektir... İdari makamların sendikalar üzerindeki yoğun denetimi, siyasi faaliyet ve grev yasağı sendikaların

gelişmesini ve etkin biçimde faaliyet göstermelerini engellemiştir” (Tokol, 1994:31-32). 1961 Anayasası ile sendika, grev ve toplu sözleşme haklarının anayasal güvenceye kavuşturulması ve 1963’te çıkartılan 274 sayılı Sendikalar Kanunu ile Türk sendikacılık hareketi güçlenmiştir (Murat, 1990). Bu dönem Türk sendikacılık hareketinin altın dönemi olarak değerlendirilmiştir (Talas, 1976:256). Özellikle 1963 sonrasında Türkiye’de sendika üye sayısında bir sıçrama yaşandı (Koç, 2003:106). 1980’e kadar olan bu dönemde Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin ülke çapında ve tüm işkollarını kapsayacak biçimde gerçekleştirdiği eylemlerle doludur (Koç, 1998:112).

Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi 24 Ocak istikrar programı sonrasında büyük bir yenilgi yaşamış, özellikle kamu kesiminde ekonomik büyüme ve geniş devlet imkânları ortamında biçimlenmiş olan sendikal yapılar ve sendika üye ilişkileri yeni koşullarda yetersiz ve işlevsiz kalmıştır (Koç, 1995:63). 1980 sonrası dönem Türkiye işçi sınıfı tarihinde en hızlı işçileşmenin yaşandığı yıllardır. Bu süreç özellikle 1990 sonrasında hızlandı (Koç, 2003:199). 1961 Anayasası’nın yerini alan 1982 Anayasası da sendika hakkını düzenlemektedir. Yeni Anayasa eskisinden daha ayrıntılı ve oldukça değişik esaslar getirmiş, 1983’te yeni bir Sendikalar Kanunu 2821 sayılı Kanun olarak yürürlüğe konmuştur (Murat, 1990). 1980 sonrası dönemde işçi ve memur eylemlerinde önce bir durgunluk, ardından da Türkiye tarihinde örneği görülmemiş bir çeşitlenme, yayılma ve kitleselleşme yaşandı (Koç, 2003:283).

Türkiye’deki sendikalaşma hareketlerine baktığımız zaman sendikalaşma bağlamında çok ileri düzeyde bir gelişme olmadığını görüyoruz. Kurumsallaşmaları yeni yeni sağlanmakta olduğunu görürüz. Oysa Avrupa’da sendikalaşma Türkiye’nin bir hayli ilerisinde hatta örnekliliğini sağlamaktadır. Türkiye’deki sendikalar birçok noktada hareket noktası olarak Avrupa daki sendikaları örnek almaktadırlar. Hele hele memur sendikacılığında işin başındayız denilebilir.

2.5. Sendikanın Amaçları

Sendikalar genel olarak, iki amaç çerçevesinde kurulmuşlardır. Bunlardan birincisi; sendika güvenilirliğinin sağlanması, diğeri ise; sendika çatısı altında bulunan üyelerin ücret, çalışma süreleri, çalışma koşulları ve diğer kazanımlarının iyileşmesidir (Dessler 1997:548). Ayrıca bu amaçlara ilave olarak, üretim sürecinde elde edilen iktisadi

fazlalıktan yararlanmak ve amaçların gerçekleştirilmesi çerçevesinde çalışanların temsil etmesi eklenebilir (Demirkan 2003:79).

Esas amacı üyelerinin hayat şartlarını geliştirmek olan sendikal örgütlenmelerin teorik temelleri şu şekilde özetlenebilir

“Sendikalar, belli çıkarlar doğrultusunda, yönelen grupsal davranış bütünüdür. Sanayi devrimi ile ortaya çıkmışlardır ve buna en büyük etken, 19. yüzyılda yaşanan, düşük ücret ile ağır çalışma şartlarıdır. Grup teorisinde olduğu gibi sendikaların oluşumlarında amaç, grupça hedeflenen kolektif çıkarlara hizmet etmeli ve bir davranış olarak yoğun olmalıdır. Oluşumun gerçekleşebilmesi için, grup teorisinin tek kutupluğundan sıyrılarak, sistem teorisinde geçen uygun etkenleri içine alan, çok yönlü bir sistemsel bütünlük olmalıdır.” (Beydoğan 2006: 4)

Tüm bunlardan hareketle sendikacılığın hak arama, ekonomik, siyasal, sosyal, kültürel gibi dört-beş ayağının olduğunu görmekteyiz. Sendikacılığın bir gaye etrafında hareket ettiğini üyelerini de bu yönde hareket ettirerek amaçlarını gerçekleştirme içerisinde olduklarını görmekteyiz.

2.6. Memur Sendikacılığı

Bu çalışmamızın konusu olan Sendika bir memur sendikası olması sebebiyle genel olarak memur sendikacılığı hakkında bilgi vermek faydalı olacaktır.

Dünyada Memur Sendikacılığı

Kapitalizmin gelişmesi ve kapitalist sınıfların ortaya çıkmasından sonra memurlar da dâhil olmak üzere tüm kamu çalışanları sendikalaşma gereksinimi duymuşlardır. Bu gereksinim iki yönlü bir gelişmenin ortaya çıkması sonucu daha da artmıştır. Memurlar, bir yandan kapitalist topluma özgü güçlü toplumsal kesimlerin ortaya çıkmasıyla konumlarının gerilediğini görmeye başlamışlar, diğer yandan da memur kategorisinin dışındaki bazı çalışan gruplarının sendikal haklardan yararlanarak durumlarını düzeltmeye başladıklarını görmüşlerdir (Çelik, 1992:92).

Kamu görevlilerinin sendikalaşma gereksinimi duymaya başlamaları için birbiriyle bağlantılı üç gelişmenin ortaya çıkması gerekmiştir (Enver ve diğ., 2007:36) onlar şunlardır:

a)Sanayi Devrimi ile birlikte yaşanan toplumsal dönüşüm, yeni, ayrıcalıklı, varlıklı grup ve kesimleri ortaya çıkarmıştır. b)Sosyal devlet olgusundaki gelişmeler, geniş

kesimlerin ekonomik ve sosyal durumlarını iyileştirmiş, nitelik kazanma imkânları artmıştır. c)Kamu çalışanları dışındaki bazı çalışanların sendikal haklardan yararlanarak durumlarını düzeltmeye başlamaları, kamu çalışanlarının da sendikalaşma gereksinimini etkilemiştir.

ABD’de 1890’da ilk kez PTT memurları örgütlenme yoluna gittiler ve 1917 yılında kongrece resmen tanındılar. İngiltere’de ilk örgütlenme 1908, Fransa’da 1901’de, Norveç’te 1958’de dernek şeklinde oluşmuştur (Çelik, 1992:93). Memurlarda artık değişen sosyal, ekonomik, siyasal, kültürel vb şartlara göre kendilerini gözden geçirme zamanlarının geldiğini hatta geçtiğini düşünerek ilk olarak değişik örgütlenme biçimleriyle bir araya gelmişler zamanla da örgütlenme yoluna girerek sivil toplum kuruluşu haline gelmişlerdir. Artık kral veya devlet hata yapmaz ona karşı gelinmez düşüncesinden sıyrılarak haklarını sosyal, siyasal, ekonomik, kültürel alanda aramak için yola çıkmışlardır. Bu sayede seslerini artık daha gür çıkartarak kendilerine yapılan herhangi bir haksızlığa karşı mücadelelerini her platformda dillendirebilmişlerdir.

Bazı Avrupa Ülkelerinde Memur Sendikacılığına Bir Bakış

Avrupa ülkelerinin pek çoğu memurlara ilkesel anlamda sendika hakkını tanımıştır. Memurlara sendika hakkı tanıyan Avrupa ülkeleri, bu hakkın düzenlenmesi bakımından farklı yolları tercih etmişlerdir. Bu ülkelerden bir bölümü sendika hakkını Anayasal düzende, diğer bölümü ise yasal düzeyde tanımaktadır. “Sendikacılık, mesleki birlik biçiminde ilk defa İngiltere’de ortaya çıkmıştır... Sendikalar İngiltere’de 1871’de tanınmıştır. I.Dünya Savaşı öncesi memurlar işçi örgütleri ile birleşmişlerdir. Bu katılım yönetim tarafından yasaklandı. Hemen ardından 1946 Yasası ile memurlara sendika hakkını memurlar dışında üye kabul etmemek ve siyasetle uğraşmamak koşulu ile kabul edilmiştir.” (Yelço 1998:13–14). 1916 yılında memur sendikalarının temsilcilerinin katılması ile biri nitelikte diğeri ise her bir kurum bünyesinde olmak üzere Milli Whitley Kurulu (National Whitley Council) ile Kurumsal Whitley Kurulu (Department Whitley Council) oluşturulmuştur. (Burnaz 2002:40). Toplu görüşmelerde ele alınabilen ve ele alınamayan sorunlar arasında sınır yasayla belirlenmiş değildir. Görüşmeler sonucu devlet belirlenen koşulları tek taraflı ve dilediği gibi değiştirme hakkına sahiptir (Gerşil 1997: 80).

“Almanya’da sendikal faaliyetler 1840’lı yıllarla birlikte görülmeye başlanmıştır. 1949 Anayasası her mesleğe ekonomik çıkarlarını ve çalışma koşullarını korumak ve geliştirmek için örgütlenme hakkı tanımıştır. 1953 yılında memurlar da bu hükme dâhil olmuştur... Alman Anayasası’na göre, ülkede yaşayan herkes sendikalaşma hakkına sahiptir” (Bilgin, Yayman, 1996:369). Almanya’da iki tür memur örgütü vardır; birincisi, Alman Sendikalar Konfederasyonuna veya bağımsız Alman Ayaklı Çalışanlar Sendikasına bağlı olan örgütler, ikincisi, Alman Kamu Görevlileri Konfederasyonuna bağlı meslek derneği türündeki örgütlerdir (Gerşil 1997:69–74). 1920–1937 yılları arasında da sendikal faaliyetleri, farklı gelişme hızına rağmen bütün kamu sektöründe yaygınlaşmıştır...1946 yılında da Merkezi İstişare Kurulu kurulmuştur (Bilgin, Yayman 1996: 370).Avrupa ülkeleri arasında memur sendikacılığı açısından en iyi durumda olan ülkelerden birisi olan Belçika’ da memurlar için kurulan komitelerin, memur sendikacılığını 1950’ li yıllardan itibaren katkısı olmuştur. (Yelço 1998: 12).

“İsveç’te işçilerin ve işverenlerin örgütlenmeleri uzun bir geçmişe dayanır. İsveç İşçi Sendikaları Konfederasyonu 1898’de ve İsveç İşveren Sendikaları Konfederasyonu 1902 yılında kurulmuştur (Ünsal 1999:30) İsveç’te memurların sendikalaşması 1920’li yıllarda yaygınlaşmaya başlamıştır. (Yelço 1998:12–13). İsveç’te kendine özgü bir sendikal düzen söz konusudur. Bu yüzden İsveç’te çalışan nüfusun %75’i sendika üyesidir (Burnaz 2002:48). “Yunanistan’da memurlara sendikalaşma hakkı tanınmıştır. Buna göre, ülkedeki tüm işçi sendikaları “Yunan İşçileri Konfederasyonu” tarafından temsil edilirken, konfederasyon dışında kalan kamu görevlilerinin kurdukları sendikaların üst örgüt ise “Kamu Görevlileri Konfederasyon” dur... Yunanistan’da grev hakkı, 1975 tarihli anayasa ile teminat altına alınmıştır (Bilgin, Yayman 1996:371).

Portekiz’de çalışan herkesin sendikalaşma hakkı anayasa ile teminat altına alındığından sendika özgürlüğünü engelleyen her türlü anlaşma geçersiz kabul edilmektedir. Bu çerçevede tüm memurların sendikalaşma hakkı genel olarak sendikalara uygulanan yasalarla düzenlendiğinden sendikalaşma konusunda işçilerle memurlar arasında bir ayırım söz konusu değildir. (Bilgin, Yayman 1996:372). İtalya’da işçilerin yanı sıra kamu görevlileri de sendikal örgütlenme hakkına sahiptir. Bu hakkı tanıyan yasalar bakımından işçilerle kamu görevlileri arasında bir ayırım bulunmamaktadır. (Bilgin, Yayman , 1996:371; Işıklı 1992:146)

1978–1990 yılları arasında sendika-sendika, sendika-hükümet anlaşmazlıkları, Avrupa Birliği hukuku çerçevesinde olumlu yönde değişmiştir.1983 yılında İtalyan Hükümeti'nin toplu pazarlık hakkını kabul etmesiyle yeni bir sürece girilmiştir. Sendika hakları genel yasalarla getirilmiş ve grev hakkı tanınmıştır. (Yelço, 1998: 9)...Diğer taraftan 1940 yılında çıkan yasa ile memur dernekleri, kamu hizmetlerinin düzenlenmesi ile ilgili sorunlara katılma hakkı tanımıştır. 1946 yılında çıkan bir yasayla da memurlara sendikal örgütlenme hakkı elde etmiştir (Bilgin, Yayman, 1996: 369). Bu memur örgütleri, hükümet daireleri ve servisleri, hiyerarşik iş düzeyi, iş türü, eğitim vb. biçimde çeşitli bölümlere ayılırlar. Fransa'da kamu görevlileri örgütlerinin çoğu, geniş merkezi işçi konfederasyonları ile birleşmişlerdir (Gerşil, 1997: 92–93). 1946 Anayasası ile de sendika ve grev hakları ilk kez anayasal güvence altına alınmıştır. 1963 yılında çıkan yasaya göre memurlara sınırlı da olsa grev hakkı tanınmıştır. 1968'de doğan toplu pazarlık hakkı çerçevesinde özellikle ücretler üzerinde yoğunlaşmıştır. Diğer personel sorunları ise danışma statüsünde ele alınmıştır. 1983 yılında ise sendikalara ücretlerinin durumunu belirlenmesinden önce toplu görüşmeler yapabilme imkânı verilmiştir. (Bilgin, Yayman, 1996:369).

Avrupa Birliği Ülkelerini Genel Değerlendirme

Sendikal hakların uygulanış düzeylerine göre Avrupa Birliği'ne üye olan ülkeleri değerlendirecek olursak:

Fransa ilke olarak kamu görevlilerine sendika hakkı tanımıştır. (Bilgin, Yayman 1996:370). Toplu pazarlıkla ilgili Avrupa Ülkelerinde olan düzenlemeler incelendiğinde Toplu pazarlık ve danışma ilk olarak İngiltere'de 1916 yılında Whitley Kurulları oluşturulurken doğmuştur. Almanya'da kamu kesiminde çalışan sözleşmelilere ve işçilere 1949 yılında toplu sözleşme hakkı tanınmıştır. Ancak Almanya'da memur statüsü içinde yer alan çalışanların toplu görüşme yapması yasaktır. İsveç'te birlikte karar verme ve toplu pazarlık hakkı 1956 yılında tanınmıştır. Kamu görevliklerinin toplu pazarlık hakkı İsveç'te en ileri düzeydedir (Burnaz 2002:36). Sendika kurma hakkının düzenlenmesi açısından; Almanya, Avusturya, Danimarka, Fransa, Finlandiya, İsveç ve İtalya'da sendika kurma hakkını tanıyan ülkeler arasındadır. (Erol, Gürsoy 1988:40). Avrupa Birliği ülkelerinde devlet ile kamu görevlileri arasında sorunun barışçıl ve danışma yoluyla çözülememesi halinde grev hakkını açıkça tanıyanlar vardır.

Bu ülkelere; Finlandiya, Fransa, İsveç, Lüksemburg, Norveç, Portekiz ve Yunanistan'ı sayabiliriz (Burnaz 2002:38).

AB Ülkelerinin uymakla zorunlu olduğu ilk hukuki metin, çeşitli eklerle birlikte yürürlükte olan “Memur Statüsü” adlı tüzük olmuştur...1 Temmuz 1972 tarihinde tüzüğün 24. maddesi yeniden düzenlenerek uzman danışmanlar dışındaki tüm memurlara kendi ülkelerinde sendika kurma ve grev hakkı tanınmıştır (Bilgin, Yayman 1996:369). Almanya, Danimarka ve Avusturya gibi bazı Avrupa Ülkelerinde ise grev hakkını düzenleyen yasal bir düzenleme bulunmamaktadır. (Burnaz 2002:39). İngiltere’de 1946 tarihli bir kanunla memurlara grev hakkı tanınmasına rağmen İngiliz sendikaları 1980’den sonra önemli ölçüde bu haklarını yitirmişlerdir. (Tokol 1993:63–64). Avrupa ülkelerinde memur sendikacılığının gelişimine baktığımız zaman adım adım değişmelerin ve gelişmelerin mevcut olduğunu görürüz. Her Avrupa ülkesi içinde bulunduğu sosyal, ekonomik, siyasal, kültürel konjotürel durumlarına göre sendikalara yeni hak vermişler veya vermemişlerdir. Ama değişen dünya şartlarına göre demokratik süreç içerisinde zamanla şartlarını iyileştirdiklerine şahit olmaktayız.

Türkiye’de Memur Sendikacılığı

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’na göre memur, kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli vazifelere tayin olunan, genel bütçeden, katma bütçeden veya bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşlardan ya da kefalet sandıklarından aylık alan kişilerdir (Seyyar, 2002:359). Memur sendikacılığı da kısaca, memur statüsüyle çalışan kamu emekçilerinin sendikal örgütlenmesidir (Gülmez, 1998:356). Memurların sendikalaşmasının en önemli faydası, kamu çalışanlarının konumlarını ve kimliklerini devletin bünyesinde içinde erimekten alıkoyar. (Bora, 1992:4). Kamu görevlilerinin işvereni devlettir ve kamu görevlilerinin sendikalaşması gereğinin yaygın kabul görebilmesi, her şeyden önce devletin niteliği ile ilgili anlayış ve değerlendirmelerde belli bir evrimin doğmasına ve yaygınlaşmasına bağlı olmuştur. (Erdem ve diğ., 2007:35). Cumhuriyet öncesi dönemde devlet memurlarının örgütlenme hakkını yasaklayan veya sınırlayan bir kanun çıkarılmamıştır. Fakat yine bu dönemde devlet memurları da işveren olan devlete karşı haklarını korumak ve yeni haklar elde etmek amacıyla sendikalar kurmamışlardır... (Çelik, 1992:93).

1938 Cemiyetler Kanunu da memurlara dernek kurma yasağı getirmişti (Gülmez, 1998:356). Bu yasanın 12. maddesine göre “Devlet, hususi idareler ve belediyelerle devlete bağlı kurumlardan hizmet karşılığı maaş ve ücret alanlar, buldukları işin sıfat ve mahiyeti ile cemiyet kuramazlar” (Erdem ve diğ. 2007: 37). Özellikle 1931-1940 dönemi, devlet memuriyetinin gözde olduğu yıllardır ve devlet hizmetinde çalışmak maddi ve moral yönleri ile çekicidir. (Erdem ve diğ. 2007: 38). Türkiye’de memurlara sendikalaşma hakkı 27 Mayıs 1949 tarihinde İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nin, 8 Ağustos 1951 tarihinde Uluslar arası Çalışma Örgütü’nün 98 sayılı Örgütlenme ve Toplu Pazarlık Hakkı’na ilişkin sözleşmesinin ve 19 Mart 1954 tarihinde İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi’nin T.B.M.M tarafından onaylanmasıyla tanındı (Koç, 1992:64).

Genel olarak 1923-1961 yılları arasında memurların örgütlenmesi hususunda tam bir belirsizlik görülmektedir. (Çelik, 1992:93). 1961 Anayasası,...hukuki olarak memur sendikacılığının kapısı anayasa ile aralanmış, yasakçı bir rejimden anayasal tanıma rejimine geçilmiştir (Çelik, 1992:95). 1961 Anayasası’nın memurlar açısından önemi ise, sendikal hakların tanınmasında “çalışanlar” deyimini kullanılarak kamuda çalışmakta olan memurların da kapsam içine alınmasıdır (Taşçı, 1996:77). Buna göre “çalışanlar ve işverenler önceden izin almaksızın, sendikalar ve sendika birlikleri kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten ayrılma haklarına sahiptir.” (Gülmez, 1998:356). Ancak işçiler ile memurlar arasında bir ayrıma gidilerek, işçiler için 274, memurlar için 624 sayılı sendikalar yasası çıkarılmıştır (Serim, 1995:63).“624 sayılı yasanın yürürlüğe girmesiyle memur sendikaları hızla kurulmaya başlandı. Yasanın yürürlüğe girişini izleyen ilk altı ay içinde 200 sendika kuruldu.” (Gülmez, 1998:360). Ayrıca, 1965 yılında kabul edilen 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun 22. maddesi ile sendika hakkı düzenlenmiş,...İlk memur sendikası, 18.06.1965 tarihinde Türkiye Devlet Büro Görevlileri Sendikası adıyla Ankara’da kurulmuştur. 1967’de ise Özel İdari Personeli Meslek Sendikası kurulmuştur. 1968 yılında Türkiye’de 3 kamu görevlileri konfederasyonu kurulmuştur (Erdem ve diğ. 2007:39).

Sendikal hakların kişi yönünden uygulama alanını işçiler ile sınırlı tutan ve bu hakları yalnızca işçiler için anayasal güvenceye alan 1982 Anayasası, memurlar için sendika, toplu sözleşme ve grev haklarını açıkça tanıyan ya da yasaklayan bir kurala yer vermemiştir (Gülmez, 1998:357). Anayasa’nın örgütlemelere getirdiği sınır, dernek

sendika ayrımı gözetmemiştir (Işık, 1995:306). “1980’li yılların sonları ile 1990’lı yılların başlarında çalışma yaşamında ortaya çıkan gelişmeler sonucunda memurlar; İnsan Hakları Evrensel Bildirisi, Avrupa Sosyal Şartı, İnsan Hakları ve Temel Özgürlükler Avrupa Sözleşmesi, Üyesi bulunduğumuz Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) tarafından kabul edilen ve ülkemizde de onaylanan hükümlerine dayanarak memur sendikaları kurulmaya başlanmıştır.”(Erdem ve diğ., 2007:42).

1995 yılında yapılan Anayasa değişiklikleri ile kamu çalışanlarının sendika kurma hakları Anayasal güvence altına alınmıştır (Taşçı, 1996:102). “Yine 1997’de çıkarılan bir kanun ile “devlet memurları, Anayasa’da ve özel kanununda belirtilen hükümler uyarınca sendikalar ve üst kuruluşlar kurabilir ve bunlara üye olabilirler.” denmekte ve bir anlamda kurulmuş bulunan bütün sendikalar yasal statüye kavuşturulmuş bulunmaktadır (Korkut, 1997:321). “22.06.2001 tarihinde grev ve toplu sözleşme haklarını vermeyen 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu çıkarıldı. Kamu çalışanları ilk olarak 15 Ağustos 2002’de toplu görüşme masasına oturdular.” (Erdem ve diğ., 2007:45). Yine 1990 sonrası memur sendikacılığı, sendikal anlayış ve ideoloji farklılıkları nedeniyle, aynı işkolunda birden çok örgütün kurulduğu bir özellik taşır. Hemen her işkolunda sendikal ve siyasal görüş ayrılıkları temeline dayanan birden çok sendika kuruldu. Bu sendikaların kimileri zamanla birleşti. (Gülmez, 1998:361-364). Değişik üye sayılarına ve güce sahip bu alanda üç konfederasyon varlık göstermektedir. İlk olarak 1992 tarihinde Türkiye Kamu-Sen kuruldu. İkincisi KESK. Üçüncüsü ve en yenisi de Memur-Sen ‘dir (Gülmez, 1998:364).

Türkiye’de Faaliyet Gösteren Sendikaların Verileri

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığında: 688 Sayılı kamu görevlileri sendikaları kanunu gereğince kamu görevlileri sendikaların sayıları ve konfederasyonların üye sayılarına ilişkin 2010 Temmuz istatistikleri hakkında tebliğ.

Tablo 1: Türkiye'deki sendikaların hizmet kolu ve toplam kamu görevlileri

Hizmet Kolunun Adı	Toplam Kamu Görevlileri Sayısı
Büro Bankacılık ve Sigortacılık Hizmetleri	175.161
Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmetleri	854.021

Tablo 1'in devamı

Sağlık ve Sosyal Hizmetler	346.518
Yerel Yönetim Hizmetleri	91.555
Basın, Yayın ve İletişim Hizmetleri	37.391
Kültür ve Sanat Hizmetleri	16.976
Bayındırlık, İnşaat ve Köy Hizmetleri	32.328
Ulaştırma Hizmetleri	25.743
Tarım ve Ormancılık Hizmetleri	52.162
Enerji, Sanayi ve Madencilik Hizmetleri	39.319
Diyanet ve Vakıf Hizmetleri	96.563
Toplam Memur Sayısı	1.767.737

Kaynak : (<http://www.memur.biz/haber>, 2010)

Tablo 2: Türkiye'deki Konfederasyonlar ve üye sayıları

Dosya	KAMU GÖREVLİLERİ	TOPLAM ÜYE
No	KONFEDERASYONLARININ ÜNVANI	SAYISI
17	KESK(Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu)	219.195
26	TÜRKİYE KAMU-SEN(Türkiye Kamu Çalışanları Sendikaları Konfederasyonu)	369.600
52	MEMUR-SEN(Memur Sendikaları Konfederasyonu)	392.171
92	BASK(Bağımsız Kamu Görevlileri Sendikaları Konfederasyonu)	3.628
98	BAĞIMSIZLAR	11.088
99	HÜR KAMU-SEN(Hürriyetçi Kamu Çalışanları Sendikaları Konfederasyonu)	8
141	BİRLEŞİK KAMU-İŞ(Birleşik Kamu İşgörenleri Sendikaları Konfederasyonu)	21.731

Tablo 2'nin devamı

142	HAK-SEN(Kamu Çalışanları Hak Sendikaları Konfederasyonu)	3.060
165	DESK(Demokratik Sendikalar Konfederasyonu)	2.881
	GENEL TOPLAM	1.023.362

Kaynak: (<http://www.memur.biz/haber>, 2010).

Kamu Hizmeti

Maddi açıdan değerlendirildiğinde kamu hizmeti, giderilmesinde kamu yararı bulunan ve toplumsal bir gereksinmeyi karşılayan bir faaliyet olarak açıklanabilir (Sönmez, 1999:6). Kamu Hizmetinin Tanımı yapacak olursak 1982 Anayasası'nın 128. maddesi kamu hizmeti kavramını şöyle açıklamaktadır: “Devletin, kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzel kişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevlerin, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görüleceğini hükme bağlamaktadır” (Gözübüyük, Akıllıoğlu 1993:8).

Kamu hizmeti, devlet veya diğer kamu tüzel kişileri tarafından veya bunların gözetimi ve denetimi altında, diğer kişilerce, kamunun genel ve ortak ihtiyaçlarını sağlamak için yapılan ve kamuya dönük olarak tanımlanabilecek, geniş ve değişken içerikli bir kavramdır (Pinar, 2001:66). Sosyal devlet ilkesi gereğinin yansıması olan kamu hizmeti; T.C. idaresi, sadece bireylerin ve toplulukların uğraş ve faaliyetleri ile toplum yararının sağlanmayacağı veya sağlanmasının kuşkulu olduğu alanların varlığını da kabul eder ve bu alanlara doğrudan müdahale eder (Günday, 1997:20). Kamu hizmeti, idarenin yapmakla yükümlü olduğu bir faaliyet olmasına rağmen, idarenin bütün faaliyetlerini kapsamaz. Bu açıdan kamu hizmetinin idareye nispetle bir yandan daha dar, öte yandan daha geniş olduğunu söylemek mümkündür (Sönmez, 1999:6).

Kamu Hizmeti ilkeleri, sistemin sert çekirdeğidir (Karahanoğulları 2001:228). Kamu hizmeti kriterleri belli esaslara tabidir: Süreklilik (Kesintisizlik), Nesnellik ve Eşitlik, Değişkenlik (Uyarılama) Bedelsizlik (Sönmez, 1998:10–14). Bir hizmetin kamu hizmeti sayılıp sayılmaması, siyasal bir kararla belirlenir. Kamu hizmeti, ülkesel, yerel veya bölgesel olabileceği gibi, toplumun belli kesimine yönelikte olabilir (Canman, Ertekin 2002:81–83). Sonuç olarak incelendiğinde, kamu hizmetinin iki esaslı unsuru bulunmaktadır. Bunlardan birincisi olan hizmetin kamuya yönelik olması, kamu

hizmetinin temel maddi unsurudur. Kamu hizmetinin ikinci unsuru organik olup, hizmetin kamu kurumu tarafından sağlanmasıdır. Gerçekten bir hizmetin kamuya yapılırlığı onun kamu kurumu tarafından sağlanmasıdır (Sönmez, 1999:9).

2.7. Avrupa Birliği Uyum Sürecinde Sendikalaşma Faaliyetleri

Gelişmiş ülkelerdeki sosyal bilimciler demokrasiyi daha iyi hale getirmenin yollarını tartışmaya başlamış, gelişmekte olan ülkelerde ise sivil toplum kavramı otoriter rejimlere karşı en önemli araçlardan biri haline gelmiştir (Başkan, 2000:280). STK'ların kendi varlıklarını koruması, güçlerini geliştirmesi, amaçlarını gereği gibi gerçekleştirebilmesi ancak demokratik yönetimlerde gerçekleşebilmektedir (Başoğlu, 1997:113). Demokrasinin gelişmesinde STK'ların bu noktada önemli bir yere sahip olduğunu görüyoruz.. Avrupa Birliği kurumsal yapısı içinde, Batı, Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinde sivil toplum diyalogunun oynadığı rol çok önemli bir yerde durmaktadır. Avrupa Birliği'nin Kurumsal Yapısı İçinde Sivil Toplum Diyalogunun Rolünün önemli olduğunu görüyoruz (Komisyon Sivil Toplum Diyalogu Raporu, 2005).

Bugün bir ülkede STK'ların karar alma mekanizmasına katılımı ve sivil toplum Diyalogu o ülkedeki demokrasi standartlarını belirler hale gelmiştir. Avrupa modeli katılımcı demokrasinin oluşturulması konusunda STK'lara önemli bir rol düşmektedir (TOBB Raporu, 2004:3). Avrupa Birliği karar alma mekanizmasında STK'lara danışmakta ve onlardan görüş almaktadır. Avrupa Birliği'ndeki tüm çeşitli ulusal ve uluslararası kaynaklı STK'lar ve düşünceler AB'nin politika oluşturmada anahtar role sahiptir. Avrupa'da yerel, bölgesel ve ulusal düzeyde örgütlenen STK'lar bir Avrupa kamuoyu yaratarak Avrupa bütünleşmesine katkıda bulunmaktadır (Komisyon Sivil Toplum Diyalogu Raporu, 2005).

Avrupa Komisyonu güçlü sanayi lobilerinin çıkarlarına karşı bir denge unsurunu garantilemek için STK'ların gelişimini desteklemektedir. AB her anlamda bütünleşmiş bir Avrupa olmak için üye ve aday ülkeler arasında sivil toplum ağını genişletmeyi hedeflemektedir (Komisyon Sivil Toplum Diyalogu Raporu, 2005). Türkiye'deki özel sektör ve STK'ların AB ile olan ilişkilerde daha aktif rol üstlenmesi, üyelik sürecine katkıda bulunmaktadır. Böylece STK'lar, karar alma süreçlerine katılabilme imkânına sahip olmaktadır (TOBB Raporu, 2004). Türkiye'de henüz gelişmekte olan sivil toplum diyalogu içerisinde... AB Katılım Ortaklığı Belgeleri ve İlerleme Raporları ışığında,

Türkiye’de 2001 yılından bu yana sivil toplumun gelişmesine yönelik kararlar alınmakta, yasalar değiştirilmektedir. STK’ların karar alma sürecinde yer alması ve AB perspektifine katkıda bulunması, AB’li muhatapları ile birlikte çalışmalarının kolaylaştırılmasına da bağlıdır... Türk STK’larının projeler geliştirmelerinin teşvik edilmesi yararlı olacaktır (TOBB Raporu, 2004).

Sivil Toplum Diyalogunda Türkiye’nin sorumluluklarını yerine getirmesi önemli bir yer teşkil etmektedir... Yasal altyapının AB modeline benzer bir sistem içinde yeniden düzenlenmesi Türkiye’deki STK’ların karar alma mekanizmasına daha güçlü katılmasına yardımcı olmaktadır. (TOBB Raporu, 2004). AB ile müzakereleri yürüten hükümet sivil uzmanların bilgi ve görüşlerine her zaman ihtiyaç duymaktadır. AB üyeliğini destekleyen STK’ların AB kurumlarından gelen olumsuz ve kritik söylemlere karşı halkı üyelik konusunda bilinçlendirmektedir (Tosun, 2001).

Türkiyede’ ki STK’ların Avrupa birliği sürecinde değerlendirdiğimizde birçok eksiğinin var olduğunu görüyoruz:...STK’lar proje hazırlama ve yürütme konularında yetersiz kalmaktadır hatta bazı STK’lar birbirleri hakkında negatif yönde propaganda yapmaları, AB kurumları önünde birbirlerine zarar vermeleri Türkiye’de sivil toplum sektörünün henüz tam olarak gelişmediğini, olgunlaşmadığını göstermektedir (Ankara Ticaret Odası AB Kapısında Sivil Toplum Dosyası, 2004). STK’lar AB’yi, müktesebatı ve müzakere sürecini tam olarak bilmemektedirler. Bu konu hakkında toplumu da yeterince bilgilendirememektedirler. Avrupa Birliği tarafından yayınlanan İlerleme Raporları ışığında, Türkiye’de sivil toplumun demokratikleşmesi ve gelişmesi önünde devletlerin sınırlayıcı, dayatıcı özelliklerinin yanı sıra mali kaynak, eğitim, toplumsal alışkanlıklar, katılım, insanların kendi kendini motive etme eksikliği, örgütler arası iletişimsizlik gibi toplumsal ve yapısal engeller de bulunmaktadır (Tosun, 2001:333).

Türkiye’deki STK’lara devletin, sivil topluma egemen olma eğilimi yerine onu koruması ve sivil toplum unsurları arasındaki diyalogun sağlanması demokratikleşme yolunda önemli bir adım olacaktır. STK ların varlığı demokratik bir devlet yapısında önemli bir unsurdur. Dirençli bir demokratik yapının oluşmasında STK ların önemli katkılarının olduğu da yadsınamaz bir gerçektir.

2.8. Sivil Toplum ve Sendika

Gönüllü olarak bir araya gelmiş vatandaşların devlet müdahalesinden bağımsız olarak ve kendi kendilerini örgütleyerek oluşturdukları sivil toplum kuruluşları, buldukları ülkenin iç politikasını etkilediği gibi dış politikasını da sivil toplumun temsilcileri olarak etkin bir şekilde etkilemektedirler. Yaptırım güçleri oldukça fazladır. “Gönüllü ve kendiliğinden örgütlenmiş olan sivil toplum, devletten özerk bir şekilde var olan sosyal yaşam alanı olarak tanımlanmaktadır (Yılmaz, 2003:321). Halil İnalçık’ a göre sivil toplum, kendi ekonomik kanunlarını, oyun kurallarını takip etmek isterken, devlet kendi menfaatleri için kontrol sistemi kurmak istemektedir (İnalçık, 2000:97). Bu anlamda John Keane’nin de tanımladığı gibi sivil toplum “devletin dışında, devlet tarafından planlanıp kurulmamış, devlet denetiminde olmayan toplumu veya toplumları” ifade etmektedir. (Keane, 1993:48). C. Taylor ise, sivil toplumun, minimal anlamda “devletin vesayeti altında olmayan, özgür birliklerin bulunduğu yerde, güçlü anlamda ise “sadece bir bütün olarak toplumun, devlet vesayetinde olmayan bu tür birliklerle kendisini yapılandırabildiği ve eylemlerini koordine edebildiği yerde var olduğunu ileri sürmektedir. (Taylor, 1990:111) Ersin Kalaycıoğlu’na göre sivil toplum, kendi rızaları ile bir araya gelmiş vatandaşların devlet ya da merkezi bir ulusal gücün müdahalesinden bağımsız hareket etmelerini ifade eder (Kalaycıoğlu, 2001)

“Sivil toplum örgütleri, temelinde biz duygusu yatan, sivillik ruhu taşıyan, insanlara ve toplumsal çıkarlar lehine hizmet üreten örgütlerdir”(Schils 1991, 72). “Sivil toplum örgütü, insan topluluklarının, hiçbir güç tarafından zorlanmaksızın içinde hareket edebilecekleri alanın adıdır” (Doğan, 2000:40). “İnsanların resmi alan dışında bir araya gelerek gruplar oluşturmaları, devletin etki alanı ve ekonomik alanı dışında gönüllü olarak bir araya gelerek sosyal ilişkiler ürettikleri, yapılarıdır” (Habermas, 1999:44). “Sivil toplum örgütleri, üyeleri öncelikle devlet dışı faaliyetlerle uğraşan ve bu faaliyetler aracılığıyla devlet kurumları üzerinde baskı ve denetim uygulayarak kendi kimliklerini koruyan gönüllü kuruluşlardır” (Keane, 1994:21).“Sivil toplum örgütü, insan topluluklarının, hiçbir güç tarafından zorlanmaksızın içinde hareket edebilecekleri alanın adıdır” (Doğan, 2000:40).

Sivil toplum, çoğulcu toplumsal anlayışa katkı sağlayan, gönüllülük ilkesi üzerine inşa edilen, tekelleşme karşıtı bir toplumsal anlayıştır” (Özdalga, 1999:112). “Sivil

toplum...Siyasal otoriteyi sınırlandıran, kontrol eden, hukuki temele oturtmaya çaba gösteren, bilgilendirme, gözetleme işlevlerine sahiptir” (Özdağ, 1999:97). Sivil toplum ve sivil toplum örgütleri, kavramsal olarak ilk kez batı literatüründe Sivil Toplum, Devlet dışı gönüllü organizasyonlar, üçüncü sektör anlamlarında kullanılmaktadır. (Doğan, 2000:7). “Demokrasi, çok kültürlü yaşam, insan hakları gibi birçok alandaki mücadele sivil toplum, hükümet dışı toplum, 3.sınıf sektör olarak ifade edilen sivil toplum organizasyonlarının doğuşunun ve gelişiminin hızlanmasına neden olmuştur.” (Doğan, 2000:14). Sivil Toplum kavramı, Batı’dan aldığımız siyasî kavramlardan biridir. Aslında terim olarak “sivil”in karşıtı “askerî” değil, “gayri medenî” (medenî olmayan, medenîleşmemiş) terimidir (Bolat, 1997:7). “Sivil toplum kavramı askerî toplumun değil, politik toplumun karşıtıdır.” (Tunç ve Aktaş, 1998:72). “İnsanlar “doğa durumu”nda barbarlık koşulları içinde yaşarken, kendi aralarında yaptıkları bir sözleşmeyle, güvenliklerinin sağlanması için bazı haklarını ortak bir otoriteye devretmiş ve “uygarlık durumu” na geçmişlerdir.” (Tunçay, 2003:12). “Sivil toplum” son onbeş yirmi yıldır sosyal ve siyasal bilim literatürünün gözde kavramlarından biri haline gelmiştir. Kavramın öne çıkmasında...yeni siyasî arayışların belirgin bir rolü bulunmaktadır (Erdoğan, 1998:5). Bu açıdan sivil toplum kavramı komünizm sonrası dönemle yakından ilgilidir (Barry, 1998: 84).

Sivil toplum kavramının felsefî kökleri Antik Yunan’da Aristoteles’in çalışmalarında görülmektedir. Kavram, Aristo tarafından siyasal toplumu belirtmek için “politika koinonia” olarak kullanılmaktadır (Yıldız, 2004:85). Ama sivil toplum özellikle onsekizinci yüzyılda toplum halinde yaşamının nasıl mümkün olduğunu anlamaya yönelik analitik bir araç olarak ortaya çıkmıştır (Sarıbay, 1995:15). Bu yönü ve vurgusu ile “şehir adabı” sivil topluma karşılık olarak gelmektedir...Bu anlamda kavram modernleşme ile de ilişkilidir (Tunç ve Aktaş, 1998:72). “Batı modernitesinin bir ürünüdür” (Yıldız, 2004:86). Kısaca “Sivil toplum uzun ve karmaşık bir tarihsel sürecin ürünüdür. Sivil toplumun yaratılması modern dünyanın başarısıdır” (Keane’den aktaran Tunç ve Aktaş, 1998:84). Bu bağlamda Osmanlı, toplum yapısında “sivil toplum” a yer vermemekteydi. Sivil toplum kuruluşları da olmadığı için, özellikle tekke ve tarikatlar bir ölçüde bu kuruluşların fonksiyonlarını üstlenmişlerdir (Günay, 2006:582).

Sivil toplum oldukça uzun tarihi gelişimi içerisinde kimi zaman düşünürler kimi zaman da siyaset bilimciler tarafından değişik anlamlar yüklenerek tanımlanmıştır (Tunç Aktaş, 1998:72). Kavram kimilerince ideal bir devlet-toplum ilişkisi modeli olarak görülürken, kimilerince de sırf bir sosyolojik analiz aracı olarak görülmektedir (Erdoğan, 1998:5). “Sivil toplum” günümüzde, toplumun “siyasî otoritenin baskısından Kurtulması”nı ifade eder. (Bolay, 1997:7). Kavrama devlet açısından bakıldığında, devletin toplumdaki ayrı olduğunu ima eder. Toplum açısından bakıldığında ise, kurumlaşmış yapıları bulunan, devletten bağımsız bir toplumsal alanın var olmasını ifade eder (Erdoğan, 1998:6). “Sivil toplum”da başkalarıyla kurulan bağlantı ve iş yoluyla ferdin ihtiyaçlarının tatmini, adaletin yaygınlaştırılması, kişi hak ve hürriyetlerinin evrensel tarzda teminat altına alınması esas unsurları teşkil eder. (Bolay, 1997:8). “Sivil toplum”un işlevlerini şöyle sıralayabiliriz (Erdoğan, 1998:15-17): a) Devlet iktidarının meşrulaştırılması. b) Despotizme karşı güvence. c) Demokrasiye geçişi kolaylaştırıcı bir etken. d) Uygarlığı barbarlıktan ayıran ölçüt.

Bugün sivil toplum dendiğinde akla gelen sivil toplum kuruluşlarıdır. Gönüllü dernekler, kitle iletişim araçları, meslek örgütleri, sendikalar ve benzeri kuruluşlardan oluşan kamusal alandır (Yıldız, 2004:87). Sivil toplum kuruluşları “bir yandan sivil toplumun siyasal istencinin ifade edilmesine ve devletin eylemlerinin sivil toplum tarafından denetlenmesine hizmet ederler, öte yandan da topluma devlet karşısında bir korunma sağlarlar” (İbrahim ve Wedel, 1997:14). Sivil toplum kuruluşları, gerek ulusal gerekse uluslararası düzeyde, demokratik siyasal yaşam için “onlarsız olunmaz” önem kazanmışlardır (Tunçay, 2003:11).“Sivil toplum kuruluşları devlet ve toplum arasında bir tampon işlev üstlenmektedir.”(Yıldız, 2004:87). Bu kuruluşlar toplumla devletin kaynaşmasına yol açar, toplumun katılımcı duygularını geliştirir. (Zaim, 1997:296).

“Sendikacılık ilk başlarda yalnızca bir ücret mücadelesi olarak görüldü. Sendikalar, temsil ettikleri kitlenin eğitimiyle, eğlencesiyle, sağlık sorunlarıyla, konut sorunlarıyla vs. ilgilenmek durumundadır. Sendikalar, temsil ettikleri kitlenin yaşadığı ülkenin çevre sorunundan politik sorunlarına; kültürel problemlerinden, yaşam standardının yükselmesine kadar her alanda faaliyet gösterir. Bu açıdan birer sivil toplum kuruluşu olarak da en güçlü oluşumlar sendikalardır.” (Uslu, 1997:320).

1950’li yıllardan sonra katılımcı demokrasinin ön plana çıkması, komünist düzenin sarsılması, iki büyük savaşın insanlığı tehdidi, kapitalist hayatın meydana getirdiği dengesizlik sivil örgütlenmelerin hızlı ortaya çıkışlarının nedenleri arasında

gösterilmektedir. Resmi paradigmlar dışında alternatif, farklı düşünce ve inanışların bir arada saygılı ve ortak uyum içerisinde olması, toplumun genel karakteristik yapısı hakkında da ipuçları sunmaktadır (Çaha, 2000). Ekonomi, eğitim, hukuk, siyasi, sosyo-kültürel ve insani değerler açısından sivil toplum örgütlerinin hızla gelişimine neden olan birçok faktör vardır (Öke ve Özdemir, 2002). Ülkemizde de sivil toplum örgütleri yaygınlaşmış birçok farklı sivil toplum örgütü ortaya çıkmıştır. Bu kuruluşlar, sivil toplum örgütlerinin gelişmesinde ve ülkenin demokratikleşmesinde büyük katkıları olduğunu görüyoruz.

Kalkınma Amaçlı Sivil Toplum Örgütleri

İkinci Dünya Savaşından sonra başta Avrupa ve Amerika olmak üzere Asya'da, Afrika'da da giderek artmaya başlamıştır. Özellikle dünya sermayesinin adaletsiz paylaşımı, ulusal ve uluslararası sömürgeciliğin yaygınlaşması, kitlesel açıklıkların artması, sağlık, eğitim, gıda, ekonomik getirilerin eşitsizlikleri ortaya çıkarması, insan hakları ihlalleri, çevre sorunları, parlamenter demokrasilerin sorunlar karşısında yetersizliğinden kaynaklanan boşluklar bu tür sivil toplum örgütlerinin ortaya çıkmasını ve yaygınlaşmasını sağlayan nedenlerdir. Bu tür kuruluşların faaliyet gösterdiği alanlar (Ergüden, 2001:145)'e göre şu şekilde özetlenebilir:

1-Ülkelerin ekonomik kalkınmalarına destek olacak projeler hazırlamak,2- Toplumsal ekonomideki eşitsizlikleri gidermeye çalışmak, 3-Sektörler arası işbirliğini güçlendirmek,4-Geri kalmış bölgelere ve dünyadaki geri kalmış ülkelere yardımlar sağlamak,5- Ülkelerin veya dünya ekonomisinin, dengesiz işleyişine karşı kamuoyu oluşturmak,6- Kaynakların eşit şekilde kullanımına yönelik yaklaşımlar sunmak,7- Hükümetlerin yetersizliği karşısında alternatif yaklaşımlar sunmak,8- Özel girişimciliği desteklemek,9- İnsan kaynaklarından rasyonel düzeyde yararlanmayı sağlamak,10 Kamu sektörüne ve özel sektöre vizyon oluşturmak,11- Ülkelerin kendi iç sorunlarına ve dünyayı etkileyen sorunlar karşısında uzlaşma arayışlarını oluşturmak,12- Küresel toplum olma yolunu engelleyen ekonomik dengesizlikler karşısında küresel işlevi olan organizasyonlar oluşturmaya çalışmaktır.

Yardım Amaçlı Sivil Toplum Örgütleri

Sendikalar, vakıflar, dernekler, barolar, kooperatifler, özel danışman ve rehabilitasyon merkezleri, insan kaynakları merkezleri bu kapsamdaki sivil inisiyatifi teşkil ederler. Ergüden, 2001:145)'e göre bu tür organizasyonların faaliyetleri şu şekilde sıralanabilir:

“Kültürel mirasları korumak için kamuoyunu bilinçlendirmek, Eğitilmiş beyin gücünden daha fazla yararlanmak için gerekli duyarlılığı oluşturmak, Toplumu,

sosyo-kültürel ve manevi zenginlikleri noktasında bilinçlendirmek, Toplumsal kesimler arası yakınlaşma ve işbirliğini güçlendirmek, Organize çalışma anlayışını yaygınlaştırmak, Basın-yayın organlarını kullanarak sosyal iletişimi zenginleştirmek, Ortak platformlarda buluşabilen kolektif güç birlikleri oluşturmaya çalışmak, Sosyal sinerjiden yararlanmaya çalışmak, Yoksul kesimlere yönelik eğitim-sağlık ve zorunlu ihtiyaçları gidermek noktasında yardımlar sağlamak, Düşünce üretmeye, paylaşmaya, deneyimleri paylaşmaya, toplumun ortak sezgilerine eşlik etmeye yardımcı olmak, Bölgesel veya yerel organizasyonları ve kültürleri kamuoyunun gündemine taşımak, Önemli projeleri, düşünceleri, duyguları, finanse etmeye çalışmak ya da finansman oluşturma konusunda yardımcı olmak, Genç kuşaklara eğitimsel amaçlı burslar sağlamaya çalışarak, potansiyel bireylerden yararlanmayı kolaylaştırmaktır.”

Sivil Toplum Örgütleri ve Demokrasi

İlk önemli STK sendikalar 19.yüzyılda İngiltere, Almanya, Fransa, Japonya, Amerika’da ortaya çıkmıştır. Sendikalar önce işçi sınıfının ekonomik ve hukuki taleplerini iyileştirme ve işçi haklarının meşrulaştırılması konusunda ortaya çıkmış olup, zamanla öteki kesimlerinde katılımıyla geniş tabanlı organizasyonlar haline gelmişlerdir (Gönel, 1998). İşçi hakları temsili ile başlayan sendikalar, zamanla Avrupa ve Japonya’da politik hareketleri etkileyen, siyasal iktidarlar üzerinde baskı gücü oldukça fazla olan sivil bir inisiyatife dönüşmüştür.

“Bilgi toplumunun sendikaları, üyelerinin sadece ekonomik, hukuki, eğitim ve sosyal taleplerini destekleyen ve meşrulaştıran örgütler olarak kalmayacaklardır. Sivil toplum örgütü olan sendikalar insan kaynakları yönetimi, teknoloji eğitimi, bilgi yönetimi, organize olarak çalışabilmek, mesleki alanda yenilikleri takip edebilmek v.b birçok alanda eğitim verebilen ve danışmanlık yapan kurumlara dönüşeceklerdir” (Drucker, 2003, 147). Dünya, çok hızlı bir iletişim ve bilgi etkileşimi devrimini yaşarken, aynı hızlı değişimi, üretim, üretim tarzları ve ekonomik sektörler ve diğer organizasyonların da çoğu yaşamaktadır (Kurtulmuş, 2002, 28). Günümüzde hala özellikle Avrupa’da ve öteki ülkelerde sendikalar ve sendikal hareketlilik, eğitim, ekonomi, siyaset, kültür ve sosyal birçok alanda siyasal iktidarlar ile toplum arasında önemli bir işleve sahiptir. (Gönel, 1998)’e göre sendikaların genel görevleri arasında şu faaliyetler bulunmaktadır:

“1-Üyelerin, ekonomik refah seviyelerini üst kesimler ile dengelemeye çalışmak,2-Çalışma ortamlarının esnekleştirilmesi ve insanı yönetim politikalarının oluşturulmasına çalışmak,3- Çalışma saatlerinin teknolojik değişimlere bağlı olarak düzenlenmesini sağlamak,4- Sağlık, sosyal, eğitim ve sosyal hizmetlerden üyelerinin ve toplumsal kesimlerin eşit düzeyde yararlanılmayı sağlamak,5-Temsil ettikleri sosyal kesimlerin ülke politikaları üzerinde söz sahibi olabilecek şekilde temsil etmeye çalışmak,6-Ekonomi politikaları ve kurum kültürü anlayışları

karşısında insan kaynakları merkezli yönetim anlayışını sürdürerek, topluma yeni yaklaşımlar kazandırmak.”

Hukuk devleti ve demokratik yönetim anlayışının gelişmesinin temelinde sosyolojik anlamda sivil toplum kuruluşları, önemli bir işleve sahiptirler. (Çaha, 2000)’a göre demokratik bir yönetim anlayışının oluşabilmesi için gereken şartlar şunlardır: 1- Devletin, birçok hizmet alanını (eğitim, sağlık, vb) sivil toplum kuruluşları işbirliği ile topluma devretmesi, 2-Toplumun, taleplerini organizasyonlar ve sivil örgütler oluşturarak düzenlemesi, 3-Toplumsal Otonomlaşıma (sosyal kesimler arası sürekli işbirliği). 4- Sosyal farklılıklara açık olmak ve insani değerlerde birbirini kabullenmek. Bu bağlamda sivil toplum örgütlerinin en önemli rolleri arasında bastırılmış sosyal taleplerin, yeni yaklaşımların, projelerin, meşru bir şekilde dile getirilmesi bulunmaktadır. Yönetim erkinin toplum üzerindeki hukuk dışı yaptırımlarını engellemede sivil toplum örgütleri önemli bir işleve sahiptirler.

2.9. Muhafazakârlık ve Sendika

Genel olarak bir şeyleri koruma gayreti anlamına gelen muhafazakârlığın genelde 1789 Fransız Devrimi’nden sonra ortaya çıktığı kabul edilir. Toplumdaki kargaşa, baş döndürücü değişim, bir düzen arzusu, kalıcı değerler beklentisini doğurmuş ve muhafazakârlık denen eğilim de bu ortamda belirmiştir. Muhafazakârlık, modern kültürün her şeyi bir doğal düzene indirgemeye çalışan tavrına karşı bir sosyal düzen savunmasıyla ön plana çıkmıştır. Muhafazakârlar, “gelenek-modern” ikileminde gelenekten yana idiler. Bilinen ilk temsilcisi de Edmund Burke’dir (Aydın, 2002:63).

Diğer bir görüşe göre, modernizmin ürünü olan ve salt gericiliğe indirgenemeyecek olan muhafazakârlık, modernizmi modernizm içinden eleştiren, ama eleştirirken tüm yıkıcı etkilerine rağmen modernizmi ters bir süreçle yeniden üreten bir düşünce akımıdır (Dural, 2004:121). “Muhafazakârlar, değişime ve değişimin gerekliliğine inanır, ancak, değişimin, toplumsal ortamı ve yapıyı altüst etmeden, kırıp dökmeden, her şeyi toptan reddetmeden ve dolayısıyla aşırı tepkilere yol açmadan ılımlı bir şekilde gerçekleşmesi gerektiğini düşünürler, altını çizdikleri muhafaza, muhtemel yıkım ve kargaşayı engellemek üzere çerçevenin muhafazasıdır.” (Mert, 2002:72). Diğer bir deyişle muhafazakârlık, statükoyu yaşatmak için günün şartlarına eklektik yorumlarla uyum sağlama çabasıdır (Türköne, 2004:84). Muhafazakârlık bir zihniyet kalıbı olmanın yanında bir ruh hali, bir duruş biçimi, bir üsluptur, bütün değişkenliğiyle

modern bir olgudur, ama modernizmle baş etme serüveninin de asli sıfatıdır. Muhafazakârlık, sürekli değişen bir duruma, kapitalist modernleşme sürecine bir tepkidir. Ama bu tepki eskiyi her haliyle koruma değil, daha modern olan bir şeye karşı mevcut olanı korumadır (Aydın, 2002:64). Muhafazakârlık aslında aşırı bulduğu gelişmelere karşıdır. Bu tepkiyi, eskiyi daha doğrusu mevcudu kutsallaştırarak yapar. Din, devlet, otorite gibi değerlere önem verir. Onun için cemaat, gelenek ve tarihin de büyük önemi vardır. Ancak bunları ihtiyaca göre hep yeniden kurar (Bora, 1998: 67).

Bu bağlamda müslüman ülkelerde sivil toplum örgütleri olarak sendikalaşmaların 20.yy da başlayabildiğini gözlemlemekteyiz. Burada Müslüman devletlerinde batıdaki gibi halkla devlet arasındaki çatışmanın batıya göre daha geç başlamasının da bir payı olduğunu söyleyebiliriz. Müslüman ülkelerde sivil toplum örgütlerinin yerine sivil dayanışma örgütlerinin olduğunu biliyoruz. Bu noktada İslam peygamberinin haksızlıklara karşı kurduğu dayanışma örgütü Hıful Füdul (Erdemliler Topluluğu) dikkat çekmektedir.

Özellikle ülkemizdeki muhafazakâr sendikaların özelde de konumuz olan DİB’inde faaliyet gösteren sendikaların ilkelerine baktığımızda mücadelelerinde, dini hassasiyetlerde ve dini değerlerin savunulmasında hassas olduklarını, güçlüyü haklı değil; haklıyı güçlü kılmak ilkesini esas aldıklarını gözlemliyoruz. Seslerini duyuramamış, bulunduğu konumdan dolayı en temel haklarını isterken bile sayısız baskılara maruz bırakılmış insanların, hak ettikleri biçimde haklarına kavuşmayı hedef almışlardır. Haksızlık ve hukuksuzluk karşısında, geniş bir kitlenin hem sesi hem de eli olma yolunda kendilerine bir çok hedefler koyduklarını gözlemliyoruz.

Devlet-Millet bütünleşmesini temin etmek suretiyle toplum ve çalışma barışını tesis etmeyi, hür sendikacılık ilkeleri içerisinde üyelerin, sosyal adalet ve sosyal güvenliğe kavuşturulması çerçevesinde; üyelerin ortak ekonomik, sosyal, mesleki hak ve menfaatlerini koruma ve geliştirmeyi, birey hakkının en temel insan hakkı olduğunu bilmek ve korumak İnsan haklarına yönelik her türlü şiddet, baskı, zulüm ve haksızlığa karşı çıkmayı; her düşünceyi, özgür iradeyi, fikir inanç ve ifade özgürlüğünü en temel insan hakkı bilmeyi ve savunmayı, toplumun kültür alt yapısını oluşturan milli ve manevi değerlerimize sahip çıkmayı, toplumun değer yargılarına saygılı olmayı; din, ırk ve mezhep ayrımcılığı yapmamayı, din hizmetlerinin verilmesindeki mezhep

eşitsizliklerinin ortadan kaldırılmasını, hizmet kolundaki planlamadan uygulamaya kadar tüm faaliyetlere, tüm diyanet ve vakıf hizmet çalışanlarının söz ve karar sahibi olarak etkin ve demokratik katılımını sağlamayı, yüce İslam Dinini, siyasi ve ideolojik çekişmelere malzeme yapan anlayışa da emek gibi yüce bir değeri, kişisel ikbâl ve beklentilere payanda yapan anlayışa da temelden karşı çıkmayı, mesleğin ve dini hassasiyeti olan insanların sorunlarına çözüm getirilmesi için çabalamayı, önemli olan toplumun bir kısmını değil tamamını kucaklamak vb. ilkeleri olduğunu gözlemliyoruz.

Muhafazakârlığın ilkelerini genel olarak şöyle maddelendirebiliriz (Aydın, 2002:64):

a) Toplumsal olanın bireye ve devlete karşı özelliği. b) Toplumsal unsurların işlevsel bağımsızlığı. c) Kutsal olanın gerekliliği ve sekülere önceliği. d) Ara cemiyetlerin (ikincil yapıların) gerekliliği. e) Eşitliğe karşı hiyerarşinin önemi. f) Tarihin önemli oluşu. “Muhafazakârlar, bir yandan dini, modernizmin içinden yeniden ele alıp müdahaleye tâbi tutarken, diğer yandan ise ahlâk teziyle dinin kendisinden çok dinin toplumda yarattığı bağa değer atfederler.” (Dural, 2004:126). Din ile muhafazakârlık arasında, çok açık bir ilişkinin olduğu sanılır, yani kısaca muhafazakârlığın dini, dinin de muhafazakârlığı gerektirdiği düşünülür. Oysa daha analitik bakılırsa din ve muhafazakârlık arasında ortaklıklar kadar farklılıkların da olduğu görülebilir. Aslında muhafazakârlığın dine ait bir şey olmadığını, buna karşılık modern çağlardaki nice seküler yapının her haliyle muhafazakâr olduğu görülebilir. Sonuç olarak her türlü muhafazakâr tutum dinî olmadığı gibi her türlü dinî tavır da muhafazakârlık sayılmaz. (Aydın, 2002:65).

Muhafazakârlar için din, değişimin getireceği sarsıntılara karşı korunacak şeyler değil, koruyucu şeyler ihtiva eder, yani, söz konusu olan dini ilkeleri değişimden korumaktan ziyade, mevcut düzeni, yapıyı, kurumları, dinî sembol ve değerleri kullanmak suretiyle korumaktır (Mert, 2002:76). “Din önemli bir meşrulaştırma yoludur. Muhafazakârlığın da dinin bu özelliğinden faydalandığı söylenebilir...dinî olanı koruduğu izlenimi verse de muhafazakârlık sadece dinin kutsallığından yararlanmaktadır.” (Aydın, 2002:66). Bunun daha da ötesinde muhafazakârlık, dini kendi doğasındaki otantikliği ile kabul etmez, modern bir müdahaleye tabi tutar, onu dünyevi saiklerle yeniden yorumlar. Gerekçesi de din değildir. Önem verdiği şey de dinin kendisinden çok, sağladığı bağlılıklardır. (Beneton, 1991:110). “Ne var ki modern dünyada dinlerin, içinde

buldukları konumları itibariyle muhafazakâr bir yapılanma yaşadıkları gibi Müslümanlar da genel olarak bir muhafazakâr durum kazanmışlardır. İslâm'ın tabiatında muhafazakârlık bulunmasa bile şartlara bağlı bir “muhafazakâr Müslümanlık” tan söz edilebilir” (Aydın, 2002: 67).

Türk muhafazakârlığı, modern Türkiye'nin doğuşuna paraleldir, kendisini modernleşme süreci içerisinde eğitmiştir. Bu açıdan, bir cumhuriyet ideolojisidir ve kendi varoluşunu ancak cumhuriyetin ürettiği bir zeminde mümkün kılabilmiştir. (Çiğdem, 1997:46). “Diğer yandan Türk İnkılâbı ve modernleşme düşüncesinin ana akımının gözünde muhafazakârlık, dinî düşünce ve İslâmcılıktır.” (Bora, 1997:20). İslâmın özünde olmasa bile baskı durumu, Müslümanları varolabilmenin yolu olarak muhafazakârlığa yöneltmiştir. Müslümanlar rejimin atakları karşısında Dindar değil, muhafazakâr kimliğini benimseme durumunda kalmışlardır (Aydın, 2002:69). Bu yüzden dolayı Türkiye’de muhafazakârlık ve dindarlık çoğu zaman özdeş olarak kullanılır (Mert, 2002:72). Bu durum muhafazakârların, sol kesimin bir aracı olarak görülen sendikalarla ilişkisini ve niye sendika kurma ihtiyacı duyduklarını da bir ölçüde izah etmektedir. Bu manada muhafazakâr çizgide ilk ciddi kuruluş HAK-İŞ’tir. HAK-İŞ muhafazakâr çizgisini sürdürerek yerellik, millilik, manevi değerler, hukuk, adalet, özgürlükler gibi temel değerlere vurgu yaptı (Ersöz, 2008). Memur sendikacılığında ise 1992’de kurulan Türkiye Kamu-Sen (Türkiye Kamu Çalışanları Konfederasyonu) daha çok milliyetçi çizgideyken, 1995’te kurulan Memur-Sen (Memur Sendikaları Konfederasyonu) muhafazakâr çizgidedir.

BÖLÜM 3: T.C DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞINDA FAALİYET GÖSTEREN SENDİKALAR

3.1. DİB’nde Faaliyet Gösteren Sendikaların Durumu

DİB Personeli arasında faaliyet gösteren sendikalara baktığımız zaman altı tane sendika olduğunu görürüz. DİB Personeli arasında faaliyet gösteren sendikalara baktığımız zaman Diyanet-Sen (Türkiye Diyanet ve Vakıf Görevlileri Sendikası) üye sayısı bakımından bu sendikalar arasındaki en büyük sendikadır. Hemen arkasından önemli bir orana sahip Türk Diyanet Vakıf-Sen (Türkiye Diyanet ve Vakıf Hizmetleri Kolu Kamu Görevlileri Sendikası) gelmektedir. Diğerlerinin üye sayıları çok az sayıdadır.

1. Diyanet-Sen: DİB’nda faaliyet gösteren Diyanet-Sen üye sayısı bakımından bu sendikalar arasındaki en büyük sendikadır. Memur-Sen’e bağlı olan Diyanet-Sen’in toplam üye sayısı 43.969 ve sendikalaşma oranı ise %45.53’dir. 2. Türk Diyanet Vakıf-Sen: Türkiye Kamu-Sen’e bağlıdır. Toplam üye sayısı 22.286 ve sendikalaşma oranı ise %23.08’tir. 3. Diva-Sen herhangi bir konfederasyona bağlı olmayan bağımsız bir sendikadır. Toplam üye sayısı 3.268 ve sendikalaşma oranı ise %3.38’dir. 4. Din Bir-Sen DESK’e bağlı bir sendikadır. Toplam üye sayısı 1.473 ve sendikalaşma oranı ise %1.53’tür. 5. Dives KESK’e bağlı bir sendikadır. Toplam üye sayısı 542 ve sendikalaşma oranı ise %0.56’tür. 6. Bağ. Diyanet Vakıf-Sen BASK’A bağlı bir sendikadır. Toplam üye sayısı 87 ve sendikalaşma oranı ise %0.09’tur.

Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu’na göre “her hizmet kolunda en çok üyeye sahip sendika ile bunların bağlı oldukları konfederasyonlar toplu görüşme yapmaya yetkilidir.” (m.30). Buna göre DİB’da faaliyet gösteren sendikalara baktığımız zaman Diyanet-Sen üye sayısı bakımından bu sendikalar arasındaki en büyük sendikadır. Diyanet-Sen Diyanet ve Vakıf Hizmetleri kolunda yetkili sendikadır. Diyanet-Sen’in bağlı olduğu konfederasyon olan Memur-Sen’in ise toplam üye sayısı 392.171’dir en büyük konfederasyondur. İkinci olarak ise Türk Diyanet Vakıf-Sen ‘in bağlı olduğu Türkiye Kamu Çalışanları Sendikaları Konfederasyonunun üye sayısı 369.600 dür (Resmigazete, 2010).

4688 Sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu Gereğince Kamu Görevlileri Sendikaların Sayıları ve Konfederasyonların Üye Sayılarına İlişkin 2010 Temmuz

İstatistikleri Hakkında Tebliği Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığında alınan veriler ışığında Diyanet İş Koluna bağlı sendikaların üye sayılarını aşağıda belirttik.

Tablo 3: DİB'deki sendikalar ve üye oldukları konfederasyonlar

Hizmet Kolunun Adı	Toplam Kamu Görevlileri Sayısı	Kamu Görevlileri Sendikasının Unvanı	Bağlı Olduğu Konfederasyon	Toplam Üye Sayısı	Sendikalaşma Oranı (%)
Diyanet ve Vakıf Hizmetleri	96.563	TÜRK DİYANET VAKIF - SEN (Türkiye Diyanet ve Vakıf Hizmetleri Kolu Kamu Görevlileri Sendikası)	TÜRKİYE KAMU - SEN	22.286	23,08
		DİYANET - SEN (Türkiye Diyanet ve Vakıf Görevlileri Sendikası)	MEMUR-SEN	43.969	45,53
		DİVES (Diyanet ve Vakıf Emekçileri Sendikası)	KESK	542	0,56
		BAĞ. DİYANET VAKIF-SEN (Bağımsız Diyanet ve Vakıf Çalışanları Sendikası)	BASK	87	0,09
		DİVA-SEN (Türkiye Diyanet ve Vakıf Hizmetleri Kolu, Diyanet ve Vakıf Çalışanları Sendikası)	BAĞIMSIZ	3.268	3,38
		DİN BİR-SEN (Özerk Diyanet Vakıf Çalışanları Birliği Sendikası)	DESK	1.473	1,53
Toplam Memur Sayısı	1.767.737	Toplam Sendikalı Memur Sayısı:		1.023.362	57,89

Kaynak: (www.personelmeb.net, 2011)

Tablo 4: Memur konfederasyonları toplam üye sayıları

Dosya	KAMU GÖREVLİLERİ	TOPLAM ÜYE
No	KONFEDERASYONLARININ ÜNVANI	SAYISI
17	KESK	219.195
26	TÜRKİYE KAMU-SEN	369.600
52	MEMUR-SEN	392.171
92	BASK	3.628
98	BAĞIMSIZLAR	11.088
99	HÜR KAMU-SEN	8

Tablo 4'ün devamı

141	BİRLEŞİK KAMU-İŞ	21.731
142	HAK-SEN	3.060
165	DESK	2.881
	GENEL TOPLAM	1.023.362

Kaynak: (www.personelmeb.net, 2011)

3.2. Diyanet-Sen (Türkiye Diyanet ve Vakıf Görevlileri Sendikası)

Diyanet-Sen DİB personeli arasında faaliyet gösteren Diyanet-Sen, üye sayısı bakımından bu sendikalar arasındaki en büyük sendikadır. Memur-Sen'e (Memur Sendikaları Konfederasyonu) bağlı olan Diyanet-Sen'in toplam üye sayısı 43.969 ve sendikalaşma oranı ise %45.53'dir. 4688 Sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Kanununca 15 Mayıs 2010 tarihli ve Resmî Gazete'de Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından yayınlanan tebliğde Diyanet-Sen üye sayısı bakımından en büyük sendikadır. Diyanet ve Vakıf Hizmetleri kolunda 96.563 üye olabilecek personel arasında 71.625 personelin 6 farklı sendikaya üye oldukları görülürken, Diyanet-Sen'in Diyanet İş Kolunda 43.969 üye ile yetkiye sahip olduğu gözlemlendi. (www.personelmeb.net, 2011). Yine 2011'de yayınlanan istatistiklerde yetkili sendika Diyanet-Sen'dir.

Tüzüğün 39. Maddesine göre şube kurulabilmesi için 400 ve üzerinde üyeye sahip olma şartı vardır. Buna göre şu anda Diyanet-Sen'in şube sayısı 56'dır. Yıllara göre üye sayısının değişimine bakacak olursak; Diyanet-Sen'in 2004 yılında 29502 üyesinin olduğunu görüyoruz. 2005 yılında üye sayısı 27687'ye düşmüştür. Daha sonra 2006'da 29409, 2007'de 36358, 2008'de haziran ayı itibariyle 42012'ye, 15 Mayıs 2010 itibariyle Diyanet-Sen'in toplam üye sayısı 43.969 ve sendikalaşma oranı ise %45.53' olmuştur.

Üye sayısı bakımından Diyanet-Sen'den sonraki en büyük ikinci sendika olan Türk Diyanet Vakıf-Sen'in aynı yıllardaki üye sayılarına bakmak mukayese açısından faydalı olacaktır. Buna göre Türk Diyanet Vakıf-Sen'in 2004 yılında üye sayısı 25687, 2005 yılında 21574, 2006 yılında 20270, 2007 yılında 23307'ye 2008 Haziran ayı itibariyle 23606'ya, 15 Haziran 2010 itibariyle bir miktar düşüş göstererek Toplam üye sayısı

22.286 düşmüş ve sendikalaşma oranı ise %23.08 olmuştur. 2004 yılında üye sayıları arasında çok fazla fark olmadığı görülmektedir. 2005 yılında iki sendikanın da üye sayılarının düştüğü, 2006 yılından itibaren ise Diyanet-Sen'in Türk Diyanet Vakıf-Sen'e göre üye sayılarını çok daha hızlı bir şekilde artırdığı ve bu farkın 2010 yılında iki kata yaklaştığı görülmektedir (www.personelmeb.net, 2011)

Resim 2: Diyanet-Sen'in Logosu

Diyanet-Sen'in Kuruluşu

“Türkiye’de yasal izinle birlikte memur sendika ve konfederasyonları kurulmaya başlandı...Daha sonra Diyanet-Sen’in kurucuları olacak olan bir grup Din görevlisi, sendika kurma hakkı elde edebilmek için mücadele ettiler...Nisan 1998’de İstanbul Müftüsü Selahattin Kaya’ya Din görevlilerinin sendika kurma kararı iletili. Mayıs 1998’de Diyanet İşleri Başkanı ve yardımcısıyla görüşülerek bu karar onlara da iletili. Bu süreç sonucunda 18 Ağustos 1998’de DinGör-Sen kuruldu. Ama henüz sendikal hakları yoktu...12 Ağustos 2001’de ise Kamu Görevlileri Sendika Yasası yürürlüğe girdi. Böylece Din görevlilerine de sendika kurma hakkı verilmiş oldu. 1998 yılında kurulmuş ve Din hizmetinin yasaya konulması ve Din görevlilerine sendikal hakkın alınmasını sağlayan Din Gör-Sen ile 2001’de kurulan Din Bir-Sen birleşerek Diyanet-Sen’i oluşturdu.” (Diyanet-Sen, 2010)

3.2.1. Diyanet-Sen'in Tüzüğü'nün Tahlili

25 Haziran 2001 tarihinde kabul edilen 4688 No’lu Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu’nda “diyanet ve vakıf hizmetleri” de sendikaların kurulabilecekleri hizmet kolları arasında sayılmıştır (m.5). Bu Kanun’da sendika “kamu görevlilerinin ortak ekonomik, sosyal ve meslekî hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip kuruluşlar” şeklinde geniş ve kapsayıcı bir şekilde tanımlanmıştır. Konfederasyon ise “değişik hizmet kollarında bu Kanun’a tabi olarak kurulmuş en az beş sendikanın bir araya gelerek oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip

kuruluşlar” şeklinde tanımlanmıştır (m.3). Kanun toplam yedi kısım ve 66 maddeden müteşekkildir. Kanun’da sendika ve konfederasyonların tüzüklerinde belirtilmesi zorunlu olan hususlar sayılmıştır (m.7). Dolayısıyla Diyanet-Sen’in tüzüğü de bu hususları barındıracak şekilde hazırlanmıştır (bkz. Ek). Diyanet-Sen’in tüzüğü genel olarak üç bölümden oluşmaktadır. 4 maddelik ilk bölümde genel esaslar; 8 maddelik (m.4-12) ikinci bölümde üyelik koşulları, üyelikten ayrılma ve çıkarılma konuları; 54 maddelik (m13-66) üçüncü bölümde ise Sendika’nın teşkilat ve organları konu edilmiştir.

Genel esasların tanzim edildiği ilk bölümde, öncelikle Sendika’nın adı ve genel merkezinin adresi yer almaktadır (m.1). “Sendikanın Faaliyet Alanı” kısmında Diyanet İşleri Başkanlığı ve Vakıflar Genel Müdürlüğü’ne bağlı kurum ve kuruluşlarda “görev yapan İmam-Hatipler, Müezzin-Kayyımlar, Kur’an Kursu öğreticileri, Vaizler, Memurlar, Şefler, Hizmetliler, Diyanet Teşkilatında görev yapan başkanlık personeli, sağlık personeli, şoför, kaloriferci, aşçı, bahçıvan ve benzeri görevlerde bulunanlar ile yukarıda sayılmayan ancak bu kanun hükümlerine göre sendikamıza üye olmasında bir engel bulunmayan, aynı hizmet koluna dâhil bulunan Vakıflar Genel Müdürlüğü’nde çalışan bütün memur ve kamu görevlileri sendikamıza üye olabilirler.” (m.2) denmektedir. Sendikanın amacı kısa olarak “üyelerinin ortak, ekonomik, sosyal, kültürel, mesleki hak ve menfaatlerini korumayı ve geliştirmeyi temel amaç sayar.” (m.3) şeklindedir. Buna göre Sendika, üyelerinin sadece mesleki ve ekonomik haklarını değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel, dolayısıyla insan hayatının tamamını kapsayan faaliyetlerini, hak ve menfaatlerini koruma amacıyla olduğunu söylemiş olmaktadır. Aynı maddenin devamında “demokrasinin korunup yerleşmesine, sosyal adaletin ve barışın gerçekleşmesine yardımcı olmayı amaçlar.” denmektedir. Buna göre Sendika, faaliyetlerini ve amaçlarını üyeleriyle sınırlı tutmamakta, bütün bir toplum menfaatine yaymaktadır. Ayrıca “demokrasinin korunup yerleşmesine” diyerek demokrasi vurgusu yapmak ihtiyacı hissedilmiştir. Daha sonra 11 madde sıralanarak bu amaçlar daha açık ve somut biçimde açıklanmıştır.

“Tüzel kişi olarak genel hükümlere göre sahip olduğu yetkilerden başka” denilerek, Anayasa, yasalar ve bağlı olunan uluslararası sözleşme ve şartlardan doğan hak ve yetkiler kastedilmiş ve daha sonra 15 madde halinde görev ve yetkileri sıralanmıştır

(m.4). Bu maddeler arasında “seminer, konferans, panel, açikoturum, kurultay ve kurs gibi eğitici ve kültürel faaliyetler” bulunduğu gibi, “yelerine ve ailelerine hizmet için, sağlık, tatil, dinlenme, lokal, misafirhane, kreş, yurt, spor ve benzeri ekonomik ve sosyal tesisler kurulması” gibi sosyal faaliyetler, “herhangi bir bağışta bulunmamak kaydıyla yeleri için kooperatifler kurulmasına yardım eder ve nakit mevcudun yüzde onundan fazla olmamak kaydıyla bu kooperatiflere kredi” verilmesi gibi ekonomik faaliyetler ve “alışma hayatından, mevzuattan, toplu iş sözleşmesinden, örf ve adetten doğan hususlarda, üyelerini ve mirasçılarını temsilen davaya ve husumete dâhil olur, bu davaları takip eder, üyelerine ve mirasçılarına adli yardımda bulunur” denildiği gibi hukuki faaliyetler de vardır.“yeliğin askıya alınması” ile alakalı maddeden (m.10) sonra “yeliğin sona ermesi” konu edilmiştir (m.11). Üyeliğin sona ermesi durumları dört maddede toplanmıştır. En geniş olan ve 54 maddeden müteşekkil (m.13-66) nc bölüm “Sendikanın Teşkilat ve Organları” kısmıdır. Sendikanın Genel Merkez Organları “zorunlu” ve “iştişar organlar” diye ikiye ayrılmış ve bunların altına da kurullar yerleştirilmiştir (m.14).

Genel Yönetim Kurulunun başlıca görev ve yetkileri 23 madde halinde yine aynı tüzük maddesinde sıralanmıştır. Bu durum da Genel Yönetim Kurulunun en etkili karar ve yürütme organı olduğunu göstermektedir. Sendikanın bir konfederasyona bağlanabileceği de tüzüğe girmiştir (m.60). Ayrıca “amaçlarına uygun uluslararası kuruluşlara ye olabilir, ilgili kuruluşlara temsilci gönderebilir.” (m.61). Bu kuruluşlara ye olduğu ve çıktığı zamanlarda bunu çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bildirir (m.62). Sendikanın feshi durumunda ortaya çıkabilecek durumlar da tüzükte yer almaktadır (m.63). Son iki maddede ise önce kurucular zikredilmiştir (m.65). Kurucular kısmında 14 kişinin ismi geçmektedir. Bunların 11 tanesi imam-hatip ve vaizdir. Son madde (m.66) ise şöyledir: “Bu tüzük 24.06.2004 tarihli 5198 sayılı kanun ile 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Kanununda yapılan değişiklik esas 2-3 şubat 2008 tarihinde yapılan Diyanet-Sen Genel Kurulu tarafından oylanarak kabul edilmiştir. 3 şubat 2008 tarihinden itibaren Yönetim Kurulu tarafından uygulanır.”

3.2.2. Diyanet-Sen’in Amaç ve İlkeleri

“Demokratik ve Sosyal Hukuk Devleti olmanın en önemli göstergelerinden biri de örgütlenme özgürlüğüdür. Ancak örgütlü toplumların sesi duyulmaktadır. Onun için

"hak verilmez alınır" deniyor ve yine; hak, haklı olana değil, güçlü olana veriliyor. Örgütlü topluluk sayıca az da olsa örgütsüz çoğunluğa hükmediyor ve onu idare ediyor. Çağdaş demokrasi, her şeyi devletten bekleme anlayışı yerine, hukuk dâhilinde haklarını arayarak, bilinçli örgütlenmeyi, daha değişik ifade ile sivil toplum örgütlerini kurmayı gerektiriyor. Minber ve kürsülerden "Birlikten kuvvet doğar", "Allah'ın Rahmeti cemaat üzerindedir", "Allah'ın dinine birlikte sarılın ve ayrılığa düşmeyin" vb. söylediğimiz mutlak doğruları önce bizim yapmamız gerektiğine inanıyoruz. Aksi halde "Yapmadıklarımızı niye söylüyoruz" ilahi sualine muhatap oluruz. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın varlığının ve din hizmetlerinin devlet eliyle verilip verilmemesinin tartışıldığı ortamda sessiz kalmamız doğru değildir (Diyanetsen.org. tr, 2011).

Siyasi literatürümüzde meselelerin çözümünde "Taşın altına elin sokulması" gereğinden söz edilir. Başta kendi sorunlarımız olmak üzere ülke ve toplum sorunlarının çözümü için elimizi taşın altına birlikte koymamız lazım. Bu pasif değil, aktif vatandaş olmak demektir. Burada bir gerçeğin altını birlikte çizelim: Ülke ve toplum sorunlarıyla ilgilenmeyen insan zararsız değil, yararsız insandır. Biz Din görevlilerinin yararlı insan olduklarını, ülkeyi ve milleti herkes gibi, hatta daha çok sevdiklerini aydın ve önder olduklarını iddia ediyoruz" (Diyanetsen.org. tr, 2011).

İlkeleri

- 1- Siyasi ve ideolojik sendikacılık yerine, bağımsız ilkeli hizmet sendikacılığı yapmak,
- 2- Düşünce, fikir ve inanç özgümlüklerinin önündeki engellerin kaldırılmasını istemek,
- 3- Ücretlerin yükseltilmesini istemenin yanında, hizmetin verim ve kalitesini yükseltmeye çalışmak,
- 4- Servet düşmanlığı yapmak yerine, ücretlerde eşitlik ve adaleti savunmak,
- 5- Toplantı, gösteri ve yürüyüş aDina tahripkâr hareketler yerine, sorunları diyalog ve kamuoyu desteğiyle çözmek,
- 6- Ebedi muhalefet örgütü olmak yerine, doğrunun yanında yanlışın karşısında olmak,
- 7- Kadınların her platformda kendilerini ifade edebilmelerini savunmak (Diyanetsen.org. tr, 2011).

3.3. Türkiye’de Muhafazakâr Kesim ve Diyanet-Sen

Muhafazakârlık, hem felsefî ve hem de siyasî anlamda din ile özelde İslâm ile tam olarak örtüşmese de; hatta bazı konularda uyuşmaları mümkün olmasa da Türkiye’de daha çok dindarları temsil eden ve dindar kesimi tanımlamak için kullanılan bir

kavramdır. Bu durum, Türkiye'nin kendisine has tarihî şartları ve toplumsal yapısından kaynaklanmaktadır.

Din ile muhafazakârlık arasında, çok açık bir ilişkinin olduğu sanılır. Muhafazakârlığın Dini, dinin de muhafazakârlığı gerektirdiği düşünülür. Oysa daha yakından bakıldığında din ve muhafazakârlık arasında ortaklıklar kadar farklılıkların da olduğu görülebilir. Muhafazakârlığın temel esprilerinden birisinin mevcudu daha yeni gelişmelere karşı koruma, savunma duygusu olduğunu göz önünde bulundurursak muhafazakârlığın dine ait bir şey olmadığını, buna karşılık modern çağlardaki nice seküler yapının her haliyle muhafazakâr olduğu görülebilir. Sonuç olarak her türlü muhafazakâr tutum dinî olmadığı gibi her türlü dinî tavır da muhafazakârlık sayılmaz (Aydın, 2002:65). Buna rağmen Türkiye'de muhafazakârlık ve dindarlık çoğu zaman özdeş olarak kullanılır (Mert, 2002:72). Bunun sebebi Türkiye'nin tarihî ve toplumsal şartlarıdır. İslâm'ın özünde olmasa bile Dindarların maruz kaldığı baskı durumu, Müslümanları varolabilmenin yolu olarak muhafazakârlığa yöneltmiştir. Müslümanlar rejimin baskısı karşısında Dindar değil, muhafazakâr kimliği benimsemek zorunda kalmışlardır (Aydın, 2002:69).

Muhafazakâr kesimin sendika ile ilişkisini tahlil ederken biz de muhafazakâr kesim kavramıyla dindarları veya biraz daha genişleterek, dinî ve millî değerleri önemseyen, bireysel ve toplumsal hayatını bu değerlere uygun şekilde düzenlemek isteyen kesimi kastediyoruz. Sendikalar, daha çok sol kesimin hedeflerine ulaşmak için önemli bir araç olarak ve kapitalistlere karşı işçilerin haklarını korumak için kullandığı bir kurum olarak değerlendirilir. Böyleyken muhafazakâr kesimin niye sendika kurma ihtiyacı duyduğunu ve hangi şartlardan dolayı böyle bir gereksinimin meydana çıktığını anlayabilmek için ilk olarak, bu kesimin kamusal alanı kullanımına bakmak gerekir. Çünkü kamusal alanın kullanımı veya kamusal alandan dışlanma yeni ve farklı davranış biçimlerini üretir. Muhafazakâr kesimin kamusal alanla girdikleri ilişkiyi anlayabilmek için de Türkiye'nin yakın geçmişinde ve bugününde yaşanan iki tarihsel tecrübeyi anlamak oldukça önemlidir: Bunlardan ilki 1920 ve sonrası modernleşme projesi, ikincisi ise 1980'lerde ortaya çıkan İslâmcı harekettir (Göle, 2000a:19).

Türkiye'de modernleşme tarihi çok daha gerilere götürülse de 1920 sonrası modernleşme projesi önemlidir, çünkü bu tarihten itibaren kamusalın "öteki"si ilan

edilen Dindarlar ve İslâm, hep kamusalın dışında bırakılmış ve kamusal alanda görünürlük hakkını kullanamamışlardır. Bu manada dindarlar ya çerçevesi çizilmiş kamusal alanın şartlarına uymaya zorlanmış veya kamusal alana katılma hakkı ellerinden alınmıştır. İkinci önemli dönemeç ise 1980 sonrasında liberal politikaların uygulanması, serbest piyasa ekonomisinin işletilmesi ve iktidarların, belki oy uğruna olsa da Dindarlarla ilgili politikalarında yaptıkları revizyon ve bunun sonucunda Dindarların görece daha rahat hareket etme imkânı kazanmalarındır. Muhafazakâr kesimin kamusal alana çıkmasıyla birlikte yeni bir Müslüman kimliği ortaya çıkmaya başlamıştır. İslâmî hareket kendi öznelerini kamusal alana taşımış, kendi orta sınıfını yaratmış, yeni tüketim modelleri getirmiş ve kendi burjuvazisini yaratan toplumsal bir olgu haline gelmiştir (Armağan, 2002:122).

Muhafazakâr kesimin kamusal alana taşınması, bir melezlenme ve tarafların birbirine yaklaşmasını da beraberinde getirmiştir. İslâmî hareketlerde 80' sonrasında radikallik yumuşamıştır. Muhafazakâr kesim genelde kamusal alana ilişkin iddialarını oluşturan söylemlerin, egemen kamusal söylemler tarafından bastırılmasının sıkıntısını yaşamıştır. Bu tecrübe sırasında bazen “aşırı” olan iddialarından vazgeçmişlerdir. Zamanında Dinî sayılan kimi değerler giderek köylülük nostaljisiyle ilişkilendirilmeye başlanmıştır (Aktaş, 2001:9). Muhafazakârların kamusallaşması beraberinde yeni meşruiyet arayışlarını getirmiş, bununla da kalmayıp var olan kurum ve kurulların sınırlarını zorlamıştır. Meclis, üniversite ve medyanın yanı sıra konser salonları, kültür merkezleri gibi kentsel mekânlar ve hatta tatil mekânları muhafazakâr kesimlerin görünürlük kazanmasına tanık olmuştur (Göle, 2000:14).

Yeni muhafazakâr yüzler yerel ve küresel düzeyde kendi cemaatlerinin dışına çıkmışlar, bireyselleşmişler, sınırların ötesine geçip farklı kesimlerle diyaloga girerek piyasa, eğitim, medya, tüketim, politika aracılığıyla güç edinerek saflıklarını, farklılık iddialarını kaybetmeye başlamışlardır. Ancak bir yandan sınırlar aşılrken öte yandan yeni sınırlar çizme ve kimliğin muhafazası da birbirini takip eden ihtiyaçlar olarak ortaya çıkmıştır. İslâm'ın melezlenmeye başladığı bu dönemde yeni saflık arayışları, yeni sınır muhafazaları ve yasak tanımları oluşmaya başlamıştır (Göle, 2000:16). Muhafazakâr medya organlarının kuruluşu (televizyon kanalları, radyolar, gazeteler); muhafazakâr kültürel eğlenme biçimlerinin filmlerde, romanlarda, müzik ve tiyatrodaki

yaygınlaşmaya başlaması; muhafazakâr bir hizmet sektörü, bir tatil biçimi olarak sağladığı kolaylıkların reklamını yapan lüks otellerin ortaya çıkışı; alternatif kıyafet ve moda gösterileri; muhafazakâr sivil toplum kuruluşları, vakıflar; muhafazakâr girişimcilerin kuruluşları ve kaDin platformlarının hepsi hareketli ve sosyal bir katılışa işaret etmektedir (Göle, 2000:153).

Muhafazakâr sendikaların ve özellikle de üyeleri din görevlilerinden oluşan T.C DİB’da Faaliyet gösteren Diyanet-Sen gibi memur sendikalarının ortaya çıkışının, muhafazakâr kesimin kamusal alanı kullanma talebi ve bu sosyal katılımın neticesinde olduğunu söyleyebiliriz. Muhafazakâr kesim, kamusal alanda yeri olan ve etkin olan her alandaki kurumları ve faaliyetlerini –önceden olduğu gibi- bir takım değerlere ters düştüğünden dolayı reddetmek yerine, onları kamusal hayata katılımı araç olarak görmekte ve kendini ifade etme yerleri olarak kullanmaktadır.

Bu araçları kullanırken muhafazakâr kesim aynı zamanda, onlara kendi reflekslerini de yansıtmakta, kendi rengini de vermektedir. Bu araçları ve kurumları kullanmakla kendisi dönüşmekle beraber, onları da dönüştürmektedir. Diyanet-Sen örneğinde bunu rahatlıkla görebilmekteyiz. Zira Diyanet-Sen, bir sendikadan beklenebileceği gibi sadece üyelerinin ekonomik ve sosyal haklarını savunmak ve geliştirmekle sınırlı kalmamakta; topyekûn muhafazakâr kesimin ve hatta değerlerin savunucusu olarak hareket etmektedir. Yurtiçinde ve hatta yurtdışında, siyasilerin, medya mensuplarının, çeşitli sivil toplum kuruluşlarının dine karşı söylemleri ve eylemleri üzerine; bu faaliyetleri kınayan bildirimler yayınlaması, protesto gösterileri tertip etmesi, aleyhlerinde dava açması vs. Sendika’nın bütün bir muhafazakâr kesimin ve değerlerinin savunucusu gibi hareket ettiğini açık bir şekilde göstermektedir. Ayrıca Diyanet-Sen’in gerçekleştirdiği toplantılar, paneller; çıkardığı süreli yayınlar; yaptığı faaliyetler de, sadece “sendika” işleriyle sınırlı kalmadığını, çok daha geniş faaliyet alanı olan bir sivil toplum kuruluşu gibi hareket ettiğini kanıtlamaktadır.

3.4. Medyada Diyanet-Sen

Diyanet-Sen, üyelerinin çoğunluğu Din görevlilerinden müteşekkil bir sendika olmasına rağmen, sadece üyelerinin ekonomik ve sosyal haklarını korumak ve geliştirmek gibi bir sendikanın doğal görevleriyle sınırlı kalmamakta; kendisini bütün muhafazakâr kesimin

bir kurumu olarak görmekte ve muhafazakâr değerlerin koruyucusu görevini üstlenmektedir.

Diyanet-Sen, sendikal faaliyetleri, toplu görüşmeleri, yaptığı açıklamaları, gerçekleştirdiği organizasyonlarıyla zaman zaman medya organlarında da yer almaktadır. Diyanet-Sen Genel Başkanı veya temsilcileri yerel ve ulusal televizyonlarda çeşitli programlara katılmakta ve düşüncelerini ifade etmektedirler. Televizyon kanallarından daha çok ve sık olarak da yerel ve ulusal gazetelerde Diyanet-Sen çeşitli sebeplerle yer almaktadır. Diyanet-Sen ile ilgili haber, yorum veya röportajların yer aldığı gazeteler, internet siteleri vb gözden geçirildiğinde, bunların daha çok “muhafazakâr” gazeteler, internet siteleri ve televizyonlar olduğu görülmektedir. Diğer medya organlarında ise Diyanet-Sen daha az görülmektedir.

Diyanet-Sen’in bir şekilde isminin geçtiği gazeteler, internet siteleri vb incelendiğinde, buralarda yer alma sebeplerini üç kısımda toplayabiliriz: 1. Olağan sendikal faaliyetler, toplu görüşmeler vs. 2. Genel Başkan veya başka bir sendika temsilcisiyle yapılan röportajlar. 3. Muhafazakâr kesim veya dini hassasiyetlerini ve değerlerini korumak amacıyla yapılmış açıklamalar, faaliyetler vs. olarak sıralanabilir. Burada özellikle üçüncü kısma giren gazete ve internet haberleriyle alâkalı örnekler vermek faydalı olacaktır. Bu örnekleri 2006-2010 yıllarına da çıkmış haberlerden vermeye çalışacağız.

6 Ocak 2006 tarihli Yeni Şafak Gazetesi, Diyanet-Sen’in 81 ilden gelen ve üyeleri olan imamlarla birlikte Maltepe Camii’nde Irak’taki savaşla alâkalı yaptığı basın açıklamasını haberleştirmiştir. Buna göre Diyanet-Sen eski Genel Başkanı Ahmet Yıldız’ın “Irak’ta akan Müslüman kanı durdurulmalıdır. Şii-Sünni bütün Müslümanlar kardeşlerdir. İslam Konferansı Örgütü bu kardeş kavgasının sona ermesi için acilen devreye girmelidir.” ifadeleri yer almaktadır. 2 Şubat 2006 tarihli Vakit Gazetesi, Danimarka’da yayınlanan, Peygamberimize hakaret içeren ve bütün İslâm Dünyası’nda tepkilere neden olan karikatürleri protesto amacıyla Diyanet-Sen’in büyükelçiliğe siyah çelenk koyması ve basın açıklaması yapmasını haberleştirmiştir. Buna göre basın açıklamasında eski Genel Başkan Ahmet Yıldız “Söz konusu ülkelerde Peygamberimiz’in bu şekilde aşağılanması, İslâm Dinine ve İslâm âlemine yapılmış büyük saygısızlık, hakaret ve inançlarımıza saldırı olarak görüyoruz.” demiştir.

21 Mayıs 2008 da Önder Sav'ın 'İçimizdeki Danimarkalı' hakkında suç duyurusunda bulunacak. CHP Genel Sekreteri Önder Sav'ın, hacca gitme niyetini dile getiren yaşlı bir vatandaşın sözleri üzerine Hz. Peygamber ve hac ibadetine karşı takındığı alaycı tutuma tüm Türkiye'den tepki gelmeye devam ederken Diyanet-Sen de Sav'ın dini değerler ve Hz. Peygamber'e hakaret niteliğindeki alaycı sözleriyle ilgili...Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 115. 125. ve 216. maddelerine göre suç kapsamında olduğu kanaatine vardılar. Sendika yetkilileri, Sav'ın sözleriyle ilgili hazırladıkları dilekçeyle bugün savcılığa suç duyurusunda bulunacaklar (<http://www.tevhidhaber.com>, 2011).

28 Haziran 2006 tarihli Bugün Gazetesi, Diyanet-Sen'in Kur'an öğrenimindeki yaş sınırının yasalara aykırı olduğuna dair yaptığı açıklamayı haberleştirmiştir. Buna göre Diyanet-Sen Genel Eğitim Sekreteri Süleyman Bahadır'ın "Sokaklarda her gün binlerce kapkaç, uyuşturucu, cinayet yaşanıyor. İlkokul, liselerde hemen hemen her gün şiddet olayı yaşanıyor. Bütün bu olaylar, toplumdaki manevi çöküntünün işaretidir. Bu eksikliğin giderilerek, sosyal tahribatın önüne geçilebilmesi için yaz Kur'an Kurslarının önünün açılması gerekmektedir." dediği yer almaktadır. Diyanet-Sen'in, Papa 16. Benedict'in Regensburg Üniversitesi'nde yaptığı, İslâmiyet ve Hz. Muhammed'e yönelik sözler içeren konuşması hakkında suç duyurusunda bulunmasını 20 Eylül 2006 tarihli Bugün, Milli Gazete, Milliyet ve Sabah Gazeteleri haberleştirmiştir. Buna göre eski Genel Başkan Ahmet Yıldız yaptığı basın açıklamasında "Anayasal bir kurum olan DİB çalışanlarının sendikası olarak, böyle bir suç duyurusunu milletimiz adına yapmayı görev gördü. Papa'nın TCK' nın 12'inci maddesi uyarınca yargılanmasını talep ediyoruz." demiştir.

Bir ilahiyat profesörünün, "sarhoş olmayacak kadar içki içen bir kişinin namaz kılabilceğini" söylemesi üzerine eski Genel Başkan Ahmet Yıldız'ın tepkisini, 17 Aralık 2006 tarihli Gözcü, Milliyet ve Tercüman Gazeteleri haberleştirmiştir. Buna göre Ahmet Yıldız, "içkili olarak namaz kılınacağını iddia edenlerin abesle iştiğal ettiklerini" söyleyerek "iddia sahiplerinin amacı İslamiyet'i yıpratmaya yöneliktir." demiştir. 14 Ocak 2007 tarihli Vakit Gazetesi, ABD'nin Irak'ta yaptıklarıyla alâkalı Diyanet-Sen Genel Başkanı'nın yaptığı yazılı açıklamayı haberleştirmiştir. Buna göre Ahmet Yıldız "insan haklarını yok eden ABD, oluşturduğu Irak bataklığında boğulacaktır." demiştir.

13 Mayıs 2007 tarihli Vakit Gazetesi, cumhurbaşkanlığıyla ilgili yapılan tartışmalar hakkında eski Genel Başkan Ahmet Yıldız'ın yaptığı açıklamayı haberleştirmiştir. Buna göre Ahmet Yıldız "Türkiye sadece laik değildir. Türkiye aynı zamanda, demokratik bir hukuk devletidir. Ancak ne gariptir ki, laiklikten yana taraf olanlar demokrasiden, hukuktan yana olmuyorlar." demiştir. Terör olaylarının artması üzerine Diyanet-Sen eski Genel Başkanı Ahmet Yıldız'ın yaptığı açıklamayı 19 Ekim 2007 tarihli Vakit Gazetesi haberleştirmiştir. Buna göre Ahmet Yıldız, "Bölge halkının en üst değeri İslâm'dır. PKK terörüne en iyi ilaç ise inançtır. Terör örgütünün ve yandaşlarının oyununu bozmak için bölgeye lazım olan manevi atmosferdir." demiştir.

21 Kasım 2007 tarihli Vakit Gazetesi, Avrupa Parlamentosu'nun aralarında Türkiye'nin de bulunduğu bazı ülkelerde "Hıristiyan azınlığa zulme varan kötü muamele yapıldığı" iddiasıyla hazırlanan kınama tasarısını kabul etmesi üzerine Diyanet-Sen'in yaptığı açıklamayı haberleştirmiştir. Buna göre Genel Başkan Ahmet Yıldız, "Müslümanlar karşısında Avrupa'nın çifte standardı devam etmektedir. Avrupa'da yaşayan Müslümanlara yönelik hemen her gün bir saldırı veya İslâm düşmanlığına ilişkin bir haber duyuyoruz. Avrupa önce İslâm'a saygılı olmayı öğrensin" demiştir.

15.01.2009 tarihli Zaman Gazetesi, Diyanet-Sen İsrail Konsolosluğu önünde saldırıları protesto etti Türkiye Diyanet ve Vakıf Görevlileri Sendikası (Diyanet-Sen) üyesi bir grup, İsrail Konsolosluğu önünde toplanarak İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırılarını protesto etti. Basın açıklaması yapan grup, uluslararası örgütlerin saldırılar karşısında kayıtsız kalmamalarını istedi. Diyanet-Sen 1 No'lu Şube Başkanı Osman AyDin, İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırılarını bir an önce durdurmasını istedi...Basın açıklamasının ardından Gazze'de hayatını kaybedenler için dua edildi. Dua sırasında bazı eylemcilerin ağladığı görüldü.(Zaman Gazetesi, 2009). 5 Şubat 2009 Milli gazetenin haberinde, Diyanet Sen'den CHP'ye 'Kur'an kursu' çağrısı: Diyanet Sen Genel Başkanı Ahmet Yıldız, CHP'nin bugüne kadar Kur'an öğreniminin önündeki engellerin kaldırılmasına; laiklik, demokrasi, çağdaşlık gerekçesi ile karşı çıktığını söyledi. Yıldız, CHP'den Kur'an öğreniminin önündeki yaş sınırının kaldırılması noktasında da destek istedi...

CHP'nin Kur'an eğitiminin kolaylaştırılması ve yaygınlaştırılması amacıyla hazırlanan Kuran Kursları Yönetmeliği'ne tepki gösterdiğini, Kur'an öğretimindeki yaş engelinin

ise halen devam ettiğini hatırlatan Yıldız, "Yaş engeli nedeniyle Türkiye'de hafızlık müessesesi bitme noktasına gelmiştir. CHP, Kur'an ve Din eğitimi önündeki engellerin kaldırılmasına da destek vermeli." diye konuştu... CHP'nin bu yaptıklarının yanlış olduğunu veya CHP, Kur'an eğitiminin halkın talebi olduğunu görmüştür, diye düşünüyoruz (Milli gazete, 2009).

01 Kasım 2010 da Diyanet-Sen Genel Başkanı Mehmet Bayraktutar, Taksim`de meydana gelen terör saldırısı ile ilgili yaptığı yazılı açıklamada, saldırıyı gerçekleştirenleri lanetlediklerini belirterek, en ağır insanlık suçu olan terör olaylarının amacının, Türkiye`deki toplumsal huzuru ve barışı bozmak olduğunu söyledi. Bayraktutar, millet olarak böyle durumlarda infial ve tahriklere kapılmadan, sağduyulu hareket edilmesi gerektiğinin altını çizdi. Bayraktutar: `Türkiye`de demokrasi, hak ve özgürlüklerin gelişmesi adına önemli adımların atıldığı, sorunların çözümü konusunda güzel gelişmelerin olduğu, halkımızın kardeşçe barış ve huzur içinde yaşama kararlılığını ortaya koyduğu bir süreçte yapılan bu terör eylemi, milletimizin birlik ve beraberliği, kardeşçe yaşama iradesi karşısında hiçbir sonuca ulaşamayacaktır...Bu menfur saldırının en kısa zamanda ayDinlatılacağına ve faillerinin cezalandırılacağına inancımız tamdır. Kimsenin gücü huzurumuzu engellemeye yetmeyecek` (Tüm gazeteler, 2010).

Diyanet ve Vakıf Görevlileri Sendikası (Diyanet-Sen) Diyarbakır Şubesi'nin 'Din adamlarının 'Kürt Sorununa Bakışı' başlığıyla düzenlediği, Çalıştayın açılış konuşmasını yapan Diyanet-Sen Diyarbakır Şube Başkanı Ömer Ersen, bölgede yaşanan çatışmaya dikkat çekerek, "Bir insanın ölümüne kim sevinebilir ki, kim böylesine bir kan akarken boş durabilir ki" dedi.(www.evrensel.net, 2011). 8 Ocak 2011 de Diyanet Sen Şube Başkanı Yıldırım:...Türkiye`nin 2011 yılına ecdadına küfreden `Muhteşem Yüzyıl` dizisinin gölgesinde girdiğini söyledi. Diyanet Sen Antalya Şube Başkanı Mehmet Yıldırım da yaptığı yazılı açıklamada `Muhteşem Yüzyıl` dizisine tepki gösterdi...`Bir millet Dini, milli ve kültürel değerlerine sahip çıkarak ayakta kalır. Bunların erozyona uğraması demek kişiliğimizin var oluşumuzun anlamı kalmadığıyla paraleldir. Herkes bir şeyi sevmeyebilir eleştirebilir amma asla hakaret etme hakkına sahip değildir.` dedi...Biz Diyanet Sen Antalya Şubesi olarak bu diziyle alakalı RTÜK`e hem sözlü hem de dilekçe ile şikâyette bulunduk. Bütün bunlar Batı`yı

geçmişte dize getiren ecdadımızdan intikam alma çabalarıdır.' açıklamasında bulundu (Tüm gazeteler, 2011).

18 Mart 2011 de Diyanet-Sen'in yaptığı basın açıklamasından: 96 yıl önce yaşamak için değil, yaşatmak için savaştılar. Geri dönmek için değil ölmek için gittiler. 'İnsanoğlu'na ait bu en yüksek duygu Çanakkale Ruhudur...Bu millet, Çanakkale Savaşındaki acıyı, onuru, milli haysiyeti ve zaferi, kültürünün doğal verileriyle, türküleriyle, ağıtlarıyla, şiirleriyle her dem yaşar hale getirmiştir. Bu zaferin mimarları, yediden yetmişe koca bir millettir...Çanakkale Zaferi; bir milletin vatanına ve meşru haklarına yönelik haksız bir saldırının püskürtülmesidir...(diyanet-sen.org, 2011).

Diyanet- Sen araştırma ekibi tarafından hazırlanan 'internet' raporu açıklandı. Rapora göre sosyal ağları kullanan çocuklar risk altında bulunuyor...24 milyon internet kullanıcısının yaklaşık 21 milyonu günde bir defa mutlaka internete giriyor...Çocuklar internetin başından kalkmıyor! Çocuklar risk altında... Gayri ahlaki site oranı yüzde 15...Küresel vurgun! Toplum hazırlıksız yakalandı... Yaptıkları raporu değerlendiren ...Bayraktutar, milleti ayakta tutan en güçlü bağın manevi değerler olduğunu, internet bağımlılığının ise manevi hayatı olumsuz yönde etkilediğini... Teknolojik alanda hızlı gelişmeye itirazının olmadığını ancak toplumun büyük oranının interneti doğru kullanmamasından dolayı sıkıntılarla karşılaştığını vurguladı...İnternet'i kullanmalarına yardımcı olmak için devlet devreye girmeli, aileler ise ister evde olsun ister internet kafede olsun çocuklarımızı bekleyen büyük tehlikelere karşı kalkan olmalıdır”(haber7, 2011). Diye toplumsal mesajlar verdiğini gözlemlemekteyiz.

2006 ve 2010 yıllarına ait çeşitli gazetelerden, internet sitelerinden ve haberlerden seçerek verdiğimiz bu örneklerde Diyanet-Sen'in sadece sendikal faaliyetlerle sınırlı kalmadığını, bütün bir muhafazakâr kesimi ve dinî değerleri koruma saikiyle hareket ettiğini göstermektedir. Sadece Türkiye'de değil dünyanın birçok yerinde meydana gelen muhafazakâr kesime, dine, topluma vb karşı yapılan haksızlıklara karşı mücadele ettiklerini gözlemlemekteyiz.

3.5. Diyanet-Sen'in Toplumsal Etkinliği

Diyanet-Sen, bir memur sendikası ve dolayısıyla bir sivil toplum kuruluşu olarak çeşitli faaliyetlerde bulunmaktadır. Bunların bir kısmı toplu görüşmeler, teşkilatlanma,

üyelerinin haklarını savunma ve geliştirme gibi sendikal faaliyetlerken; bir kısmı da daha geniş içerikli ve daha fazla kişiyi ilgilendiren toplumsal faaliyetlerdir.

Paneller

Diyanet-Sen, özellikle DİB'in kuruluş yıl dönümlerinde Diyanet ile alakalı paneller düzenlemektedir. Bunların ilki 2004 yılında düzenlenen "80. Yılında Diyanet" panelidir. Panelde Diyanet-Sen eski Genel Başkanı Ahmet Yıldız, Diyanet İşleri Eski Başkanı Prof. Dr. Sait Yazıcıoğlu ve Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı Doç. Dr. Mehmet Görmez sunum yapmışlardır.

İkinci olarak Diyanet-Sen, 4 Mart 2006'da "AB Sürecinde Diyanet" başlıklı bir panel düzenlemiştir. İki oturum halinde gerçekleştirilen Panel'de "AB sürecinde Diyanet nasıl olmalıdır?" konusu tartışılmıştır. Daha sonra kitap haline de getirilen bu Panel'de eski Genel Başkan Ahmet Yıldız bir sunum yapmıştır. Bu sunumda "devlet ve Din ilişkileri", "Avrupa Birliği'nde Din", "Diyanet ve siyaset" gibi konular hakkında görüşlerini ifade etmiştir. Değişen dünyada Diyanet'in de değişmesi gerektiğini söyleyen Ahmet Yıldız'ın, sendikacılığa dinî ve tarihî referanslar getirmesi de ilgi çekicidir. Hilf-ul Füdul ve Ahilik'i sendikacılığın örnekleri olarak sunmuştur. Bunu, sendikaya daha çok sol kesimin bir aracı olarak bakan ve tasvip etmeyen bazı muhafazakâr kesimin gözünde sendikayı meşrulaştırma çabası olarak görebiliriz.

Panel'de ilk oturumun başkanlığını Hizmet- İş Genel Başkanı Mahmut Arslan yapmıştır. Panelistler ise Eski Çalışma Bakanı Yaşar Okuyan, o dönem DYP Denizli Milletvekili Ümmet Kandoğan, CHP İstanbul milletvekili Halil Akyüz ve AK Parti milletvekili Ömer Özyılmaz'dır. İkinci oturumun başkanlığını ise anayasa hukukçusu Mustafa Kamalak yapmıştır. Panelistler, Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekan Yardımcısı Prof. Dr. Ahmet Yaman, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Hayri Kırbaçoğlu, Ankara Vaizi İsmail Karakaya, İstanbul Kartal Vaizi Ali Arıcan ve Kocaeli eski milletvekili Mehmet Batuk'tur (Diyanet-Sen, 2007). Bu panelden bir yıl sonra 3 Mart 2007'de ise "Diyanetin Bugünü ve Geleceği" Paneli yapılmıştır. Panele Diyanet İşleri Eski Başkanlarından Prof. Dr. Sait Yazıcıoğlu başkanlık etmiştir. Panele Prof. Dr. Süleyman Ateş, Dr. Lütfi Doğan ve Lütfi Doğan katılmıştır (Diyanet-Sen, 2009: 15).

Tepkileri

Diyanet-Sen, sendikacılığın “hak arama faaliyeti olduğu kadar haksızlığa da karşı çıkmak” demek olduğunu düşünerek bazı durumlarda çeşitli biçimlerde tepkiler ortaya koymuştur. Bu tepkilerin bazıları, temsil ettiği din ve vakıf görevlileri aleyhinde söylenen sözler ve yapılan eylemlere karşı iken; bazıları da dinî kesim ve değerlerine karşı söylenen sözler ve faaliyetlere karşıdır.

Bu tepkiler içerisinde en fazla dikkat çekenlerden bir tanesi, Papa 16. Benedict’in Almanya’da yaptığı, Peygamberimize ve İslâm’a hakaret içeren konuşmasına gösterilen tepkidir. Diyanet-Sen Papa hakkında suç duyurusunda bulunmuştur. Bu tepki yurtiçi ve yurtdışında medyada da yer almıştır. Portekiz Devlet Radyo ve Televizyonu Diyanet-Sen Genel Merkezi’ni ziyaret ederek konu hakkında görüşmüştür (Diyanet-Sen, 2009:5). Camilere ve din görevlilerine hakaret içerikli konuşmaları olan Sümerolog Muazzez İlmiye Çığ’ın Çankaya’da “Atatürk Yolunda Bir Ömür” ödülü ile ödüllendirilmesine Diyanet-Sen tepki göstermiş ve basın açıklaması yapmıştır. KESK Genel Başkanı Sami Evren’in Kur’an-ı Kerim hakkındaki sözleri nedeniyle Diyanet-Sen yetkilileri KESK Genel Merkezi’ne siyah çelenk koymuş ve Genel Başkan’ı özür dilemeye davet etmiştir. Diyanet-Sen, Irak’ı işgali nedeniyle ABD Büyükelçiliği’ne siyah çelenk koymuş ve bir basın açıklaması yaparak ABD’nin Irak’ı işgalini protesto etmiştir. Aynı şekilde, Peygamberimize hakaret içeren karikatürlerin yayınlandığı Danimarka ve Norveç Büyükelçilikleri’nin önüne Diyanet-Sen yetkilileri siyah çelenk koymuş ve bir basın açıklaması yaparak bunu protesto etmişlerdir.

Toplumun dini değerleri konusunda da diyanet sen tepkisini dile getirdiğini görmekteyiz. 30 Aralık 2010 Cumhuriyet de Diyanet-Sen Başkanı Bayraktutar tepkisini şöyle dile getirmiştir: "Gençleri çağdaşlaşma adı altında ahlaken yozlaştıran ve manevi değerleri yok eden televizyon dizilerine son verilmesini" istedi. Diyanet-Sen Genel Başkanı Mehmet Bayraktutar, yaptığı yazılı açıklamada, maddi ve manevi hayatın televizyon kanalları aracılığıyla yıpratıldığını öne sürdü..."Zaten yeteri seviyede Din eğitimi alamayan nesil, bu dizilerle iyice yıpratılıyor. Diziler maneviyattan uzak hayatları dayattıkça da çocukların ruh dünyaları bozuluyor. Büyük bir tahribatla karşı karşıya kalan gençlik uçurumun kenarına itiliyor...(Cumhuriyet, 2011)

Haber 7 de yer alan haberde Diyanet-Sen Başkanı Bayraktutar: “Libya’ya yönelik operasyonu kınadı. Konuyla ilgili yazılı bir basın açıklaması yapan BM’nin Libya’ya yönelik kuvvet kullanma kararının hemen ardından “demokrasi” ve “özgürlük” söylemleri ile operasyon başlatan Koalisyon Güçlerini kınadı. BM’nin Bosna-Hersek’te 1992-1995 yılları arasında süren soykırımı ve İsrail’in Gazze’ye yaptığı saldırılara duyarsız kaldığını vurgulayarak, yaşanan çifte standart uygulamalara son vermek ancak İslam Birliği Birleşmiş Milletleri kurmakla mümkündür”...Kirli Oyun Bozulmalı... “...Elbette millet iradesine karşı koyan liderleri, kuklaları da kınıyoruz...Diktatörlerin halkına ve insanlığa hesap vermesini istiyoruz” dedi (Haber7, 2011).

26.04.2009 da Diyanet-Sen Mersin Şube Başkanı Ahmet Görgülü, SODEV üyelerinin düzenlediği ve bazı CHP milletvekillerinin de destek verdiği tiyatro gösterisinde küçük yaştaki kız çocuklarının evlilik olayı protesto edilirken ortaya konulan imam tiplmesi ile imamların rencide edildiğini söyledi...din görevlilerimize karşı kötü niyetinden başka bir şekilde ifade edilemez.’ diye konuştu.(Tüm gazeteler, 2011). 21.05.2008 de... Diyanet-Sen ve Büyük Birlik Partisi Ankara İl Başkanlığı, CHP Genel Sekreteri Önder Sav hakkında suç duyurusunda bulundu. Diyanet-Sen üyeleri sabah saatlerinde Ankara Adliyesi’ne gelerek, Sav’ın, Hac’ca gitmek istediğini söyleyen bir vatandaşa, "Hac’ca gidip Araplara para kaptırma. Belki Muhammed seni bırakmaz" şeklindeki sözleri nedeniyle suç duyurusunda bulundu...(Tüm gazeteler, 2011)

Ayrıca Diyanet-Sen, özellikle İslâm’a hakaret içerikli beyanatta bulunanlar hakkında suç duyurularında da bulunmaktadır. Bu suç duyurularından, özellikle toplum tarafından tanınan kişiler hakkında olanlardan bir iki örnek vermek faydalı olacaktır: Bunların önemlilerinden bir tanesi, suç duyurusunda bulunulduğu zaman Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) Başkanı olan Prof. Dr. Kemal Gürüz aleyhindeki suç duyurusudur. Diyanet-Sen adına eski Genel Başkan Ahmet Yıldız, Kemal Gürüz aleyhinde TCK’ nın 175. maddesindeki “din hürriyetinin ihlali” gerekçesiyle dava açmıştır. İki sayfalık bu suç duyurusu, belge olarak aşağıdadır:

Resim 3:Diyanet Sen'in Yök Başkanı Hakkında Yapmış Olduğu Suç Duyurusu Belgesi

CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞINA
ANKARA

MÜSTEKİ : **Ahmet YILDIZ**
Türkiye Diyanet ve Vakıf Görevlileri Sendikası Genel Başkanı
G.M.K. Bulvarı No:53/2 Maltepe/Ankara

SANIK : **Kemal GÜRÜZ**
Yüksek Öğretim Kurulu Başkanı Ankara

SUC : TCK 175 Madde, Din hürriyetinin ihlali

SUC TARİHİ : 22/09/2003

ACIKLAMALAR :

1- Sanık Prof. Dr. Kemal GÜRÜZ'ün Hürriyet Gazetesi'nin 20/09/2003 günü sayısında "İMAM HATİPLER KAPATILSIN" başlığı ile yayınlanan haberde ve bu gazetenin yazarları ile yaptığı söyleşide, vahiy ile ilgili olarak söyledikleri **İslam'a inanan bir Müslüman olarak beni rencide etmiştir.** Sayın Gürüz bu açıklamalarıyla aynı zamanda, İslam'a inanan benim gibi yüzbinlerce insanın hakaret niteliği taşıyan **vahiy-akıl mukayesesi yapmış ve akli vahiyden üstün tutarak TCK 175. maddesinin 3.fikrasının ihlali** ederek suç işlemiştir.

Yine Sayın Gürüz söz konusu söyleşisinin gazeteye yansıyan kısmında insanı aklının nahye üstünlüğünü kabul etmeyen beyanı ile vahye inanan kişilerin **akıl dışı** davranmakla suçlamıştır. Bu beyanlarından, akli vahye üstün tutarak vahiyi küçümsemediği, beşenmediği ve bir yönü ile inkar ettiği açıkça anlaşılmaktadır.

Bilindiği gibi vahiy herşeyi yoktan var eden Alemlerin Rabbi olan Yüce Allah'ın emir, yasak ve tavsiyelerinin peygamber olarak seçtiği insana Cebrail adlı melek aracılığıyla tebliğ edilmesidir. Müslüman inancında olan bir insanın vahye inanmaması Allah'ı inkar etmesi anlamına gelir. **Müslüman olabilmenin en önemli şartı önce Allah'a inanmak, emirlerini kabul etmektir.** Yüce Allah'ın emirlerini ve uyulması gereken kuralları biz insanlar, **vahiy** yoluyla öğreniyoruz.

Sanığın akli vahye üstün tutarak, Yüce Allah'ın sözünü O'nun yarattığı akıldan daha az değerda gösterdiği açıkça anlaşılmaktadır. **Onun bu sözleri inancımı küçümseme ve hakarettir.**

2- Anayasamız din ve vicdan özgürlüğünü güvence altına almıştır. Türk Ceza Kanunu da kişilerin inanç özgürlüğüne, mukaddes saydığı değerlere saldırmayı suç kabul etmiştir. TCK'nın bu amaçla düzenlenen 175. Maddesi'nin 3.firkasında şu hüküm yer almaktadır:

Resim 3'ün devamı

-2-

"Allah'a veya dinlerden veya bu dinlerin peygamberlerinden veya kutsal kitaplarından veya mezheplerinden birine hakaret eden veya bir kimseyi dini inançlarından veya mensup olduğu dinin emirlerini yerine getirmesinden veya yasaklarından kaçınmasından dolayı kinayan veya tezyif eden veya tahkir eden veya alaya alan kimseye 6 aydan 1 yıla kadar hapis ve 5 bin liradan 25 bin liraya kadar ağır para cezası verilir."

Yegane vasıtâ olan vahiyi doğrudan inkar etmese de, akıldan daha az değerli göstererek, vahye inanların başarılı iş göremeyeceği iddiasında bulunarak, **hem inancima hakaret etmiş, hem de vahye inanan bir kimse olarak beni küçümsemmiştir.**

Vahiy ile akli birbirinden üstün az yada çok değerli bir sınıflandırmaya tabi tutmak yalıştır. Vahiy, aklin rakibi olmadığı gibi, akıldan vahiyin düşmanı sayılamaz.

Sanığın, gazetecilerle yaptığı söyleşide yukarıda belirttiğim gibi insan aklının vahiyden üstün olduğunu idda etmek suretiyle İslam inancında olanları bir yönü ile vahye **inanmamaya** davet ettiği, inananları ise **akıl dışı** davranmak ile suçladığı görülmektedir.

Vahiy ile aklin birbirine karşılaştırılması düşünülemez. İkisi de birbirinden bağımsız ve aynı aynı değerlerdir. İşlevleri birbirinden farklıdır. Akli olmayanın vahiy ile esasen bir bağılantısı olamaz. Çünkü vahiy, akli olanların kabul edip değerlendirebilecekleri ya da reddedebilecekleri bir varlıktır.

Yüce Allah'ın kullarına gönderdiği son dini kitap olan **Kur'an-ı Kerim'** de yer alan hükümlerin tümü **vahye** dayanmaktadır. Vahiyi küçümsemek, ona inananları rencide ettiği gibi Allah'ın iradesini kabul etmemek, beşenmemek anlamına da gelmektedir.

SONUC : Yukarıda arz ettiğimiz ve yapılacak inceleme ve araştırma sonucunda, sanığın eylemine uyan TCK 175.ve diğer maddelere göre gerekli koşulların yapılarak, eylemine uyan ceza maddeleri ile yargılanmasını ve cezalandırılmasını saygılarımla arz ederim.

Av. Ahmet YILDIZ

Diyanet-Sen tarafından suç duyurusunda bulunulan diğerk bir kişi KESK Genel Başkanı Sami Evren'dir. Diyanet-Sen adına eski Genel Başkan Ahmet Yıldız 15/12/2003 tarihinde, Sami Evren'in 12/12/2003 tarihli beyanatı aleyhinde TCK' nın 175. maddesindeki "Din hürriyetinin ihlali" gerekçesiyle dava açmıştır. Davanın açıklamasında Ahmet Yıldız'ın "KESK Genel Başkanı Sami Evren Eczacılar Birliğı Olağan Kongresinde Kur'an Kursları ile ilgili olarak; "1400 yıl öncesinin köhnemiş fikirleri" sözleri ile İslam Dinine, onun Kutsal Kitabı Kur'an'a hakaret ederek ve her şeyden önce bir Müslüman olarak beni rencide ederek suç işlemiştir." ifadeleri yer almaktadır. Diyanet-Sen ayrıca Sami Evren'in "Kur'an Kursları ile ilgili sarf ettiğı sözlerle halkımızın inancına kutsal kitabına hakaret, tezyif ve tahkir suçu işlediğini" iddia etmiştir. Sonuç olarak Diyanet-Sen adına eski Genel Başkan Ahmet Yıldız "sanığın eylemine uyan TCK ve diğerk maddelere göre gerekli kovuşturmanın yapılarak eylemine uyan ceza maddeleri ile yargılanmasını ve cezalandırılmasını" talep etmiştir. Bu belge de aşağıdadır:

Resim 4: Diyanet Sen'in KESK Başkanı Hakkında Yapmış Olduğı Suç Duyurusu Belgesi

DİYANET-SEN
TÜRKİYE DİYANET VE VAKIF
GÖREVLİLERİ SENDİKASI
GENEL MERKEZİ

15 / 12 / 2003

CUMHURİYET SAVCILILIĞI
İSTANBUL

MÜSTEKİ : Ahmet YILDIZ DİYANET-SEN Türkiye Diyanet ve Vakıf
Görevlileri Sendikası Genel Başkanı
Fahri Korutürk Cd. No:14 Dokuzkardeşler İş Hani Kat:1 Eyüp/İST

SANIK : Sami EVREN Kesk Genel Başkanı
Atatürk Bulvarı Ünlü İş Merk. B Blok Kat:4-5 No: 23
Unkapanı FATİH- İSTANBUL

SUC : TCK 175 Madde, Din hürriyetinin ihlali

SUC TARİHİ : 12 / 12 / 2003

ACIKLAMA : KESK Genel Başkanı Sami EVREN Eczacılar Birliğı Olağan
Kongresinde Kur'an Kursları ile ilgili olarak; " 1400 yıl öncesinin köhnemiş
fikirleri" sözleri ile İslam dinine, Onun Kutsal Kitabı Kur'an'a hakaret ederek
ve her şeyden önce bir Müslüman olarak beni rencide ederek suç işlemiştir.
Sayın EVREN bu sözleri ile Müslüman halkımızı rencide etmiş ve
büyük bir infiale yol açmıştır.
Anayasamız din ve vicdan özgürlüğünü güvence altına almıştır. Türk
Ceza Kanunu da kişilerin inanç özgürlüğüne, mukaddes değerlerine saldıranı suç
kabul etmiştir. TCK nın bu amaçla düzenlenen 175. maddesinin 3. fıkrasında şu
hüküm yer almaktadır:
"Allah'a veya dinlerden veya dinlerin peygamberlerinden veya kutsal kitaplarından
veya mezheplerinden birine hakaret eden veya bir kimseyi dinî inançlarından veya mensup olduğı
dinin emirlerini yerine getirmesinden veya yasaklarından kaçınmasından dolayı kinayata veya
tezyif eden veya tahkir eden veya alaya alan kimseye 6 aydan 1 yıla kadar hapis ve 5 bin liradan 25
bin liraya kadar ağır para cezası verilir."
Sanık Sami EVREN, Kur'an Kursları ile ilgili sarf ettiğı sözlerle
halkımızın inancına kutsal kitabına hakaret, tezyif ve tahkir suçunu işlemiştir.

DELİLLER :
1) 13. 12. 2003 TARİHLİ vakit Gazetesi
2) 13. 12 2003 tarihli Kanal 7 TV ana hafta sonu haberleri

SONUÇ : Yukarıda arz ettiğimiz ve izah ettiğimiz ve yapılacak inceleme ve
araştırma sonucunda sanığın eylemine uyan TCK ve diğerk maddelere göre
gerekli kovuşturmanın yapılarak eylemine uyan ceza maddeleri ile
yargılanmasını ve cezalandırılmasını arz ederim.

Av. Ahmet YILDIZ
Genel Başkan

Genel Merkez : G.M.K Bulvarı 53 / 2 Nişpetiye / ANKARA TÜRKİYE Tel : 0312 2230 46 86 Fax : (0312) 292 13 99

Diyanet-Sen tarafından suç duyurusunda bulunulan kişilerden biri de Türkiye Barolar Birliği Başkanı Özdemir Özok'tur. Özdemir Özok'un 14.05.2004 tarihinde İstanbul Barosu binasında yaptığı konuşmada "İmam Hatip'li bir Başbakan'ı içime sindiremiyorum" ifadeleri dolayısıyla Diyanet-Sen adına eski Genel Başkan Ahmet Yıldız "halkı suç işlemeye tahrik ve teşvik" iddiasıyla dava açmıştır. Fakat bu dava hakkında 28.04.2005 tarihinde T.C. Bağcılar Cumhuriyet Başsavcılığı takipsizlik kararı vermiştir.

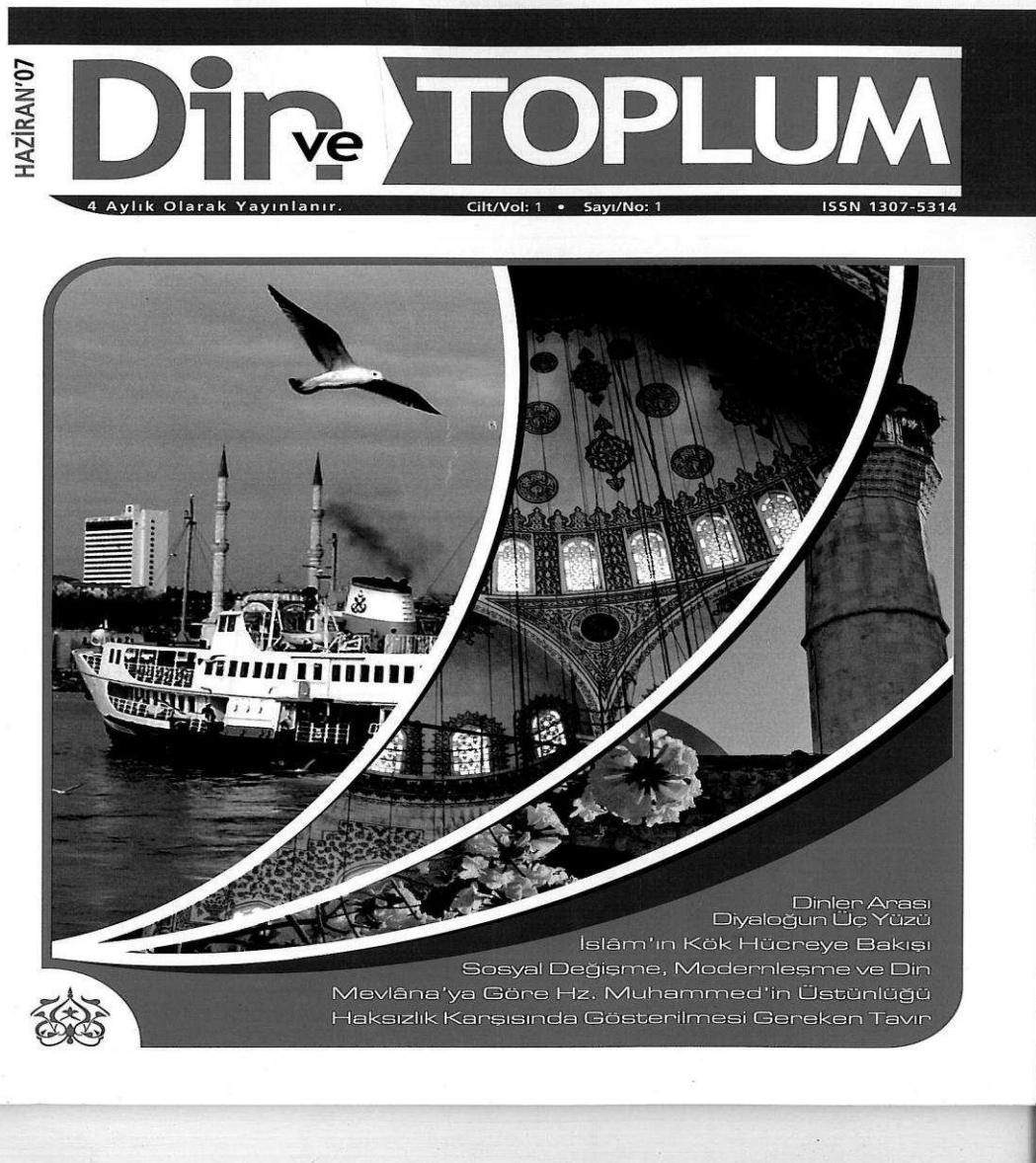
Yayınları

Diyanet-Sen'in, muhafazakâr bir sivil toplum kuruluşu olarak faaliyetleri arasında çeşitli yayınları da vardır. Bu yayınların başında, aylık bülten yer almaktadır. Bu bültende, ay içerisinde Diyanet-Sen'in faaliyetleri, Sendika içindeki değişiklikler, çeşitli belgeler bulunmaktadır. Bülten aynı zamanda şubelerle Genel Merkez arasındaki ilişkiyi ve bilgi aktarımını da sağlamaktadır. Paneller, talepler, kazanımlar kitapçık veya kitap haline getirilerek yayınlanmaktadır. Özellikle panellerin kitaplaştırılması, ortaya konan fikirlerin ve tartışmaların yazılı olarak el altında bulunması ve ulaşılabilir olması açısından önemlidir. Diyanet-Sen'in yayınları arasında bizim için en önemli olanı Haziran 2007'de çıkmaya başlayan, dört ayda bir yayınlanan ve ilmî bir dergi olan "Din ve Toplum" dergisidir. Derginin bugüne kadar 10-12 gibi sayısı çıkmıştır. Din ve Toplum Dergisi'nin editörlüğünü Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Mehmet Bayraktar yapmaktadır. Yayın kurulunda ise Yrd. Doç. Dr. Kazım Arıcan, Prof. Dr. M. Naci Bostancı, Yrd. Doç. Dr. Zülfikar Güngör, Doç. Dr. İbrahim Paçacı, Doç. Dr. Mehmet Sait Reçber, Dr. İhsan Toker ve Prof. Dr. İsmail Hakkı Ünal yer almaktadır. Ayrıca yine öğretim üyelerinden oluşan zengin bir danışma kurulu vardır. Kaliteli bir baskı ve tasarımla yayınlanan din ve toplum Dergisi, isminden de anlaşılacağı gibi "genelde din, özellikle de İslam-toplum ilişkilerini bilimsel olarak ortaya koymayı ve konuyla ilgili meseleleri tartışarak sonuçlarını paylaşmayı hedef edinmiştir" (Bayraktar, 2007).

Dergide bugüne kadar yayınlanan yazıları dikkate aldığımızda ilmî bir dergi hüviyetinde olduğunu söyleyebiliriz. Yazıların konularına bakıldığında genel olarak sosyal değişme ve din, İslâm ve dünya barışı, İslâm'da ılımlılık, İslâm nasıl anlaşılmalı gibi konular olduğu görülmektedir. Bunları en geniş biçimde İslâm ve Modernite başlığı altında

toplayabiliriz. Zira modern dünya ve modern toplumda Dinin yerinin ne olduğu ve nasıl yaşanması gerektiği gibi konular işlenmektedir. Sonuç olarak, bugüne kadar yayınlanan yazıları dikkate alarak derginin, “değişim”e vurgu yaparak Modernite ile barışık bir Din anlayışı oluşturma çabasının yayın politikası olduğunu söyleyebiliriz. Bu, Diyanet-Sen hakkında söylediğimiz, muhafazakâr kesimin toplumla bütünleşme talebi ve kamusal alanın kullanımına katılım isteğinin sonucu olduğu görüşümüzü de desteklemektedir. Din-toplum konularında Diyanet-Sen’in toplumun hassasiyetlerine eğildiklerinin de göstergesidir diyebiliriz.

Resim 5: Diyanet Sen'in Çıkarıştığı Olduğu Din-Toplum Dergisi

3.6. Diyanet-Sen'in En Son Olağan Genel Kurulu

Diyanet-Sen 4. Olağan Genel Kurulu Büyük Anadolu Otel'de yapıldı. Olağan Genel Kurul toplantısında Mehmet Bayraktutar yeniden başkanlığa seçilerek güven tazeledi. Bayraktutar: "Sürdürülebilir, etkin ve atak sendikacılık anlayışıyla hareket ediyoruz" "Siyaseti kışla ağzıyla yapanlar dersini alacak""Milleti, kendi silahlı kuvvetlerine tokatlatmak istiyorlar"dedi. Memur-Sen Genel Başkanı Ahmet Gündoğdu, Saadet Partisi Genel Başkan Yardımcısı Şevket Kazan, HAS Parti Genel Başkan Yardımcısı Şeref Malkoç, BBP Genel Başkan Yardımcısı Üzeyir Tunç'un yanı sıra çok sayıda milletvekili ve sivil toplum temsilcisinin katıldığı kongrede güncel konular gündeme geldi (diyanet-sen.org, 2011).

Bayraktutar 4.Olağanüstü genel kurulda yaptığı konuşmasında Din ve toplum bazında bazı mesajlar vermiştir...Danıştay'ın ALES kararı, Diyanet Vakfı ile ilgili tartışmalar ve CHP'li Süheyl Batum'un TSK ile ilgili sözleri hakkında sert ifadeler kullandı. Bayraktutar, Danıştay kararının özgürlükleri kısıtladığını belirterek, "Başörtüsünün inancın gereği olduğunu anlamamakta direnen, hakkımızı çiğnemekte ısrara yeltenen, akıllarının üzerindeki vesayet örtüsünü kaldıramamış zihniyet son demlerini yaşıyor. Başına çorap örmek isteyen vesayetçi mahfillere 12 Eylül referandumuyla haddini bildiren bu millet, başörtüsüne tahammül edemeyenlere de, başörtüsünü yasaklamanın hadleri ve hakları olmadığını öğretecektir" diye konuştu. (diyanet-sen.org, 2011) "Ayşe Sucunun Diyanetteki görevinden alınması konusunda da Diyanet-Sen başkanı Bayraktutar'ın din ve toplumsal mesajlar verdiğini görmekteyiz. Bayraktutar:"Sucu başı açık olduğu için değil, ufku açık olmadığı için görevden alındı"...Bazı medya gruplarının ve sözde sivil toplum kuruluşlarının en büyük sorunu bu... Gerçeği görmezden gelmek, işlerine geleni gerçek gibi göstermek" ifadelerini kullandı" (diyanet-sen.org, 2011).

"Demokrasiye müdahale noktasında da Bayraktutar Toplumsal bağlamda mesajlar verdiğini görmekteyiz."Süheyl Batum'a sert tepki "CHP Genel Başkan Yardımcısı Süheyl Batum'un TSK için sarf ettiği sözleri de değerlendiren Bayraktutar, "Ana muhalefet partisinin anayasa hukukçusu, Silivri misafirlerine ana şefkati gösteren genel başkan yardımcısı, darbe yapmadığı ya da darbe yapmaya yeltenmediği için silahlı Kuvvetlerine "kâğıt kaplan" olmakla itham etti. Anlaşıyor ki, siyasete kaplan gibi

atılmasının nedeni, millete hizmet etme fırsatı yakalamak değil, milleti, kendi silahlı kuvvetlerine avlatmak...Eylül'ün 12'sinde referandumda vesayeti kış kışlayan milletimiz, kışladan siyasete yön vermesini bekleyenleri, siyaseti kışla ağzıyla yapanları da, Haziran'ın 12'sinde siyaset sahnesinden kışlayacaktır." diye konuştu. (diyanet-sen.org, 2011). Toplumun dinini öğrenme konusunda da Bayraktutar:"Misyoner ve satanist gruplara fırsat veriliyor" Kur'an öğrenme yasağına ve zorunlu Din dersinin tartışılmasına da tepki gösteren Bayraktutar, şunları söyledi: "12 yaşından önce Kur'an eğitimi almak,12 yaşından küçüklere Kur'an eğitimi vermek yasak. Bunu ne makul ne de makbul görebiliriz. Eğitim biliminin verileriyle örtüşmeyen, din ve vicdan hürriyetiyle bağdaşmayan bu yasak kalkmalı...Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi'ni zorunlu ders olarak değil toplumun, bütün bireylerin ihtiyacı olan bir ders olarak tanımlamalıyız" (diyanet-sen.org, 2011).

Devletin yasama noktasında Bayraktutar, yeni Anayasa'nın zorunluluğunun da altını çizerek, "Statükonun kendisine kale kıldığı yapılaşmanın yıkılması gerekiyor. Bunu Anayasayı değiştirmekle sağlamak mümkün değildir. Ancak, Anayasayı bütün olarak değiştirmekle yapabiliriz" dedi (diyanet-sen.org, 2011). Bir sivil toplum örgütü olarak Diyanet-Sen'in muhafazakâr kesimin ihtiyaçlarına beklentilerine yönelik din ve toplumsal bağlamda tepkilerini ve çözüm önerilerin toplumla paylaştığını görmekteyiz.

Diyanet-Senin Bağlı bulunduğu Memur Sen Genel Başkanı Ahmet Gündoğdu'nun da Din ve toplum bağlamındaki görüşleri

Gündoğdu'dan yasakçılara tepkiler Memur-Sen Konfederasyonu Genel Başkanı Ahmet Gündoğdu, ise kongredeki konuşmasında jakoben yönetim anlayışını eleştirdi. Gündoğdu, başta Danıştay'ın ALES kararına tepki gösterirken, YÖK Başkanı hakkında soruşturma izni veren Sincan Hâkimi Osman Kaçmaz' ı sert bir dille eleştirdi.(diyanet-sen.org, 2011). Müjdat Gezen'e ince mesajlar Geçtiğimiz günlerde açıklamaları ile eleştiri odağı haline gelen Sanatçı Müjdat Gezen'e de eleştiriler getiren Gündoğdu, " Milletın değerleri çerçevesinde gezmıyor. Milleti aşağılamaya kalkışıyor... Bu aptalların aptallık katsayısı kaç acaba" diye eleştirdi (diyanet-sen.org, 2011). Oktay Ekşi'nin sözlerine eleştiri..."Eşimiş birisi çıkmış adı Otay Eşi. Başörtülü kızların baş örtmelerine acıdığını söylüyor. Bu nasıl değerlerine düşman bir yaklaşımdır. Bunu anlamak zor değil. Bu yaratılışında ekşi olmayan basiretsizliği, gece görenlere

acıyorum, gündüz görmemelerini arzuluyorum" dedi. (diyanet-sen.org, 2011). Gündoğdu, CHP Ordudan medet umuyor. CHP Genel Başkan Yardımcısı Süheyl Batum'un orduya ilişkin sarf etmiş olduğu sözleri de eleştirdi (diyanet-sen.org, 2011).

3.7. Diyanet Sen'in Diyanet'e Teşkilat Yasası Önerileri

Diyanet-Sen'in Bakan Çelik'e sunduğu Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Tasarısı ile ilgili görüş ve önerileri şöyle:

1)MADDE 12: Teftiş Kurulu'nun görevleri rehberlik ağırlıklı olarak yeniden düzenlenmeli, taşranın denetimi çok önemli konular dışında İl Müfettişliğine bırakılmalı.2) MADDE 22 Yurtdışı teşkilatını düzenleyen bu maddenin (3). Fıkrasının b) benDinde yer alan ve İlahiyat Fakültelerinden direkt müşavir ve ateşe atanmasına olanak sağlayan "veya ilahiyat fakültelerinde öğretim üyesi olarak en az üç yıl çalışmış olmak" ibaresi çıkarılmalıdır.3) MADDE 29 Bu madde ile vaizlere denetim görevi verilmektedir Denetim işi vaizlikle bağdaşmayan ve ayrı bir uzmanlık isteyen bir görevdir. Ayrıca bu görev vaizlerimizin etkinliğine de zarar verir. Vaizlere denetim görevi verilmemelidir.4) MADDE 30 Bu madde ile Haseki eğitim merkezlerinden mezun olmadıkları halde alan şartı bile aranmadan salt doktora yapan kimselerin, buralara eğitim görevlisi olma hakları verilmektedir. Bu doğru değildir düşüncesindeyiz. (diyanet-sen.org,2010) 5)MADDE 35 Bu madde ile getirilen siyaset yasağı 657 sayılı kanunla tüm memurlara zaten getirilmiştir. Ayrıca Teşkilat yasasında yer almasına gerek yoktur.6) MADDE 42 Bu madde Yüksek Öğretim Kanunu'nda düzenlendiğinden dolayı ayrıca Diyanet İşleri Başkanlığı Teşkilat Yasa'sında yer almasına gerek yoktur.7) MADDE 45 Bu madde ile özlük haklarından iyileştirme daha çok yüksek tahsil yapmış olanları kapsamaktadır. İyileştirmenin kapsamı genişletilerek iyileştirmeden tüm Din hizmetleri sınıfında çalışanların eşit bir biçimde yararlanması sağlanmalıdır. Ek göstergeler Milli Eğitim Bakanlığı örnek alınarak yeniden düzenlenmelidir.8) GEÇİCİ MADDE 4 Bu madde ile Din İşleri Yüksek Kurulu Uzmanlığı için getirilen dil ve sınav şartı mevcut uzmanlara değil yeni gelenlere uygulanmalıdır. Zira bu yollarla mevcut yapının bozulması amaçlanmaktadır.9) GEÇİCİ MADDE 4: Bu taslakla murakıplık kaldırılmaktadır. Murakıplık kaldırılmamalı Milli Eğitim Bakanlığı'nda olduğu gibi il müfettişliğine dönüştürülmelidir (diyanet-sen.org, 2010).

3.8. Türk Diyanet Vakıf -Sen

Resim 6: Türk Diyanet Vakıf-Sen'in Logosu

Sendikanın Amacı

MADDE 3– Sendika; a) Anayasa da ifadesini bulan Türk vatani ve milletinin ebedi varlığını ve yüce Türk Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü esas alan, milli-manevi ve insani değerlere, demokratik, laik ve sosyal hukuk devletine bağlı, Atatürk ilke ve inkılabları doğrultusunda demokrasinin korunup bütün kurum ve kurallarıyla yerleşmesi ve çağdaş uygarlık düzeyine ulaşılması yolunda, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, Din ve mezhep farkı gözetmeksizin çalışmanın toplum hayatındaki rolü ve değeri ile bu konudaki hak ve sorumluluklarını iyi bilen bir üye topluluğu meydana getirmek için çaba göstermeyi...(Türk diyanet vakıf-sen, 2010). b) Devlet-Millet bütünleşmesini temin etmek suretiyle toplum ve çalışma barışını tesis etmeyi, hür sendikacılık ilkeleri içerisinde üyelerin, sosyal adalet ve sosyal güvenliğe kavuşturulması çerçevesinde; üyelerin ortak ekonomik, sosyal, mesleki hak ve menfaatlerini koruma ve geliştirmeyi. c) Diyanet İşleri Başkanlığı ve Vakıflar Genel Müdürlüğü mevzuatlarının 21. yüzyıl Türkiye'sinin ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde düzenlenmesini ve değişen şartlar ışığında iyileştirilmesi ve geliştirilmesi yönünde yol göstermeyi, görüş ve öneride bulunmayı, amaç edinmiştir(Türk diyanet vakıf-sen, 2010).

Türk Diyanet Vakıf-Sen''in Tüzüğü'nün Tahlili

Türk Diyanet Vakıf-Sen Ana Tüzüğü 09–10 Şubat 2008 tarihinde gerçekleştirilen 3. Olağan Genel Kurulunca Ana Tüzükte yapılan tadilat ve değişikliklerle kabul edilen son

şeklindedir. (Türk diyanet vakıf-sen, 2010). Türk diyanet vakıf-sen tüzüğüne genel olarak baktığımızda 6 Bölüm ve 66 maddeden oluştuğunu görmekteyiz. Birinci bölümde sendikanın genel hükümleri ele alınmış ve altı maddeden oluşmaktadır. İkinci Bölümde üyeliklerle ilgili üye olabileceklerle ilgili maddeler yer almaktadır ve dokuz maddeden oluşmaktadır. Üçüncü bölüm sendika organları ve görevlerinden bahsetmektedir ve on dokuz maddeden oluşmaktadır. Dördüncü bölümde Sendika organları ve görevlerinden, Şube kuruluşu ve zorunlu organlarından bahsetmektedir. Dördüncü bölüm on yedi maddeden oluşmaktadır. Beşinci bölümde mali konular sosyal haklar ve gelirlerden bahsetmektedir ve altı maddeden oluşmaktadır...Altıncı ve son bölümde ise Çeşitli Son Hükümler Denetimin Kapsam ve Mahiyetinden bahsetmektedir ve yedi maddeden oluşmaktadır (Türk diyanet vakıf-sen, 2010).

3.9. Medyada Türk Diyanet Vakıf-Sen

31.10.2010 da Zaman gazetesinde Türk Diyanet ve Vakıf Sen Genel Başkanı Hazım Zeki Sergi, Diyanet İşleri Başkanına tepki gösterdi."Diyanet İşleri Başkanı Ali Bardakoğlu'nun, nüfus cüzdanlarında Din hanesinin bulunmasının toplumda ayrıştırmaya yol açtığı açıklaması bizleri derinden üzmüştür. Sayın başkanın bunu düzeltmesini bekliyoruz" dedi. (Zaman.com.tr, 2011).

31.10.2010 da Zaman gazetesinde Türk Diyanet ve Vakıf Sen Genel Başkan Sergi: Son zamanlarda bazı odakların milli eğitim müfredatında 'Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi' dersinin kaldırılmasına yönelik kamuoyu oluşturma çalışmalarına da tepki gösteren Sergi, gerçek Alevileri dine karşı göstermenin bu kişilere haksızlık olduğuna dikkat çekti. Başörtüsü konusuna da değinen Sergi, ülkede 35 yıldır başörtüsü sorunu yaşandığını ve bunun da artık bunaltıcı bir noktaya geldiğini, bu duruma artık bir çözüm bulunması zamanının geldiğini ifade etti (Zaman, 2011). 20.04.2010 Yenişafak gazetesinde çıkan yazıda Türk Diyanet Vakıf-Sen Genel Başkanı sergi, South Park'ın yaptığı insan hakkı ihlalidir... Amerikan yapımı "South Park" animasyon dizisinin 200. bölümünde, "dünyada dalga geçilemeyecek tek kişi var, o da Muhammed, onun gücünü elinden almalıyız" şeklinde bir söyleme yer verildiğini söyledi. Zeki sergi, "Hz. Muhammed'in (SAV) saygısızca tasvir edilmesini büyük bir esefle öğrenmiş bulunmaktayız"...'İnsanlık tarihinin en büyük insan hakları savunucusu ve insanlığa rahmet olarak gönderilen bu Yüce Peygamber'e saygısızlık en büyük insan hakkı

ihlalidir. Amerikan yönetimini bu tür olaylara sessiz kalmasından dolayı kınıyor, Müslümanlardan özür dilemeye davet ediyoruz" diye konuştu.(Yenişafak, 2010)

12.02.2009 Türk Diyanet Vakıf-Sen Zonguldak Şubesi, Danıştay 8. Dairesi'nin üniversiteye girişte katsayı eşitliğini öngören kararın yürütmesinin durdurmasına tepki gösterdi...Danıştay'ın bu kararı, Anayasa'nın temel hak ve özgürlüklerini düzenleyen maddelerine aykırıdır. Meslek lisesi öğrencilerine yıllardır ciddi haksızlık yapılmıştır. Ülkemizde eğitim-öğretimi kaosa sürükleyecek kararlar alınmamalıdır.' dedi (<http://www.Tumgazeteler.com>, 2009).

"Kayseri'de faaliyet gösteren 63 sivil toplum kuruluşundan biri de Türk Diyanet Vakıf-Sen olarak şu açıklamayı yapmışlardır: Ülkemiz -son yıllarda " büyük bir değişim, dönüşüm ve yıkım projesi "nin tartışma ve uygulama alanı yapılmış; Milletimiz, küresel emperyalizmin " hedef tahtası " haline getirilmiş; milli" varlığımız, bölünmez bütünlüğümüzün dinamitlenmesine yönelik hain planlar, bir uygulamaya sokulmuştur... Türkçe'den başka bir dil arayanlara en güzel, en anlamlı cevabı-yıllar öncesinden-Kendisi de bir Diyarbakırlı olan Ziya GÖKALP vermiştir:" Güzel dil Türkçe bize" diye başlayan Lisan adlı şiirini şu mısralarla bitirmektedir:"...Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK, Ziya GÖKALP için; "fikirlerimin babasıdır." demiştir"(Ortadogugazetesi, 2011).

15 Mart 2010 da Türkiye Diyanet Vakıf-Sen, Antalya'nın Manavgat ilçesinde öğrencisine gönderdiği elektronik postada 3 ilahi Dinin peygamberine hakaret eden öğretmeni kınadı...Dinimizde tüm peygamberler haktır ve onlara yapılan hakaretler Müslümanlara yapılmıştır...(<http://www.showhaber.com>, 2010). Türk Diyanet Vakıf Sen Adana Şube Başkanı Ayhan Arabacı, Türklerin tarih boyunca camilere saygısını sanatın en ince güzelliklerini nakşederek gösterdiğini söyledi. Camilerin sadece ibadet yeri değil, aynı zamanda sosyal bütünleşmenin ve Dini aydınlanmanın gerçekleştiği mekânlar olduğunu kaydetti (Zaman, 2010). 13.11.2009 Türk-Kamusen Konfederasyonu'na bağlı Türk-Diyanet Vakıf Sen Genel Başkanı Hazım Zekir Sergi, Diyanet İşleri Başkanı Ali Bardakoğlu'nun, camilerde Kürtçe hutbe okunması düşüncesine karşı çıkararak, bölünmenin camilerde başlayacağını ileri sürdü (<http://www.Tumgazeteler.com>, 2009).

20 Nisan 2010 da Türk Diyanet Vakıf - Sen Adana Şube Başkanı Ayhan Arabacı, "Hz. Muhammed barış ve sevgi peygamberidir." dedi... Programda konuşan Arabacı, "Milletimiz, İslam'ı huzur ve barış Dini olarak anlamış ve yaşatmıştır. Şu güzel vatanımızda yaşayan insanları, aynı duygu ve düşüncede birleştiren en önemli motiflerden birisi de, Peygamber sevgisidir...Dinimizin evrensel mesajı da, barıştır, sevgidir, hoşgörüdür" dedi (<http://www.gazetegercek.com>, 2010). 07.10.2010 da Yenişafak gazetesinde Türk Diyanet Vakıf Sen İzmir Şube Başkanı Hasan Biga Mehmet Ali Erbil'e tepki gösterdi, hiç kimsenin, televizyon programına Dinî ve etnik konuları alet edemeyeceğini söyledi...Biz huzur içinde, kardeşçe yaşıyoruz. Bu gibi bölücü olaylara sağduyulu yaklaşılmalı" (Yenişafak, 2011).

12.03.2009 da Sendika binasında basın toplantısı düzenleyen Türk Diyanet Vakıf-Sen Şube Başkanı Adem Çavuşoğulları, minare yasağıyla Avrupa'nın insan hakları ve Din vicdan özgürlüğü alanındaki gerçek yüzünün ortaya çıktığını ifade etti. Bu tavrın önce kültürler ve inançlar arası ilişkilere ciddi bir darbe vurduğunu kaydeden Çavuşoğulları "Bu durum, minare üzerinden İslam'a ve Müslümanlara karşı açık bir tahammülsüzlük göstergesi olarak hafızalarda yerini alacaktır...(http://www.haberler.gen.al, 2009). 04.03.2010 da Türk Diyanet-Sen, çarşaf yırtan CHP'ye tepki gösterdi.Türk Diyanet Vakıf Sen Mersin Şube Başkanı Ahmet Görgülü ise Mersin'de yaşanan çarşaf yırtma eylemi çarşaf ve başörtüsü takan insanları derinden yaraladığını kaydetti.(http://www.haberler.gen.al, 2010).

06-01-2010 da Türk Diyanet Vakıf Sen, üyelerinin de katıldığı basın açıklamasında "...Filistin'e insani yardım götüren gemiye saldıran İsrail, Mardin'in Nusaybin ilçesinde de protesto edildi...`500 yıl önce Avrupa'da kıyım uğratılan Yahudilere kucak açan insanların torunları olarak, mazlum Filistinliler'e yardım etmemiz de elzemdir. Hiçbir hukuk ve uluslararası sözleşmeye riayet etmediği için gittikçe yalnızlaşan İsrail yeni çılgınlıklar peşindedir. Haydut devlet İsrail, insanlık suçu işlemiştir (<http://www.Tumgazeteler.com>, 2010). 18.10.2008 de zaman gazetesinde yer alan Camiler ve Din Görevlileri Haftası nedeniyle bir basın açıklaması yapan Türk Diyanet Vakıf-Sen Aydın Şubesi Basın sözcüsü Ergün Öztürk, "Camiler inananlar için ibadet mekânı olduğu kadar birlik mekânıdır." dedi... "O nedenle bu mabetlerin gerçek sahibi bu millettir." diye konuştu (Zaman, 2010).

26.10.2010 da Türk Diyanet Vakıf-Sen Bursa Şube Başkanı Hilmi Şanlı, başörtüsü yasağının artık Türkiye yakışmadığını söyledi...Toplumun önemli bir sancısı olan başörtüsü sorununun kangren haline geldiğini vurgulayan Şanlı, Bireylerin vicdanını ilgilendiren dinin özünde şahsi inanç meselesi olduğunun altını çizdi. Şanlı, "Başörtüsü-din ilişkisini yorumlamak, siyaset kurumu dışında kalan ilahiyatı ve Diyaneti ilgilendiren bir konudur. Bu sorunların devlete ve rejime tehdit oluşturmayacağı kabul edilmelidir." diye konuştu.(<http://www.haberler.gen.al>, 2010). Türk Diyanet Vakıf-Sen Başkanı Sergi, Din adamlarının huzurlu olmadığını, özellikle Diyanet İşleri Başkanlığı teşkilat kanununun bulunmamasının ``yönetimde zafiyetlere, belirsizlik ve adaletsizlik yaşanmasına neden olduğu`` savunuldu...(Tüm gazeteler, 2010).

29.11.2008 de Türk Diyanet Vakıf-Sen üyelerinin de katıldığı toplantıda, Toplantının sonunda Türk Diyanet Vakıf-Sen Denizli Şube Başkanı Ahmet Oktan, toplantıya katılanları ekonomik krizden kurtulmak için dua etmeye çağırdı. Dünyayı etkili olan ekonomik krizin Türkiye`yi de etkilenmeye başladığını ve bunun her geçen gün daha çok hissedildiğini belirten Ahmet Oktan, şöyle dua etti:``Bu kriz gerek memurlarımızı, gerek emeklilerimizi gerek çiftçilerimizi etkilemektedir. Bizlere, bu krizden bir an önce kurtulmayı nasip eyle yarabbi.(Tüm gazeteler, 2011). Türk Diyanet Vakıf-Sen, 9 Kasım`da düzenlenen alevi mitinginde dile getirilen Diyanet`in kaldırılması yönündeki talebe tepki gösterdi...`Bir olalım, iri olalım, diri olalım` (Tüm gazeteler, 2010).

07.18.2010 Kayseri Kamu-Sen İl Temsilcisi ve Türk Diyanet Vakıf-Sen Şube Başkanı Adem Çavuşoğulları, Din görevlilerinin en muzdarip olduğu konuların başında camilerden para toplamak geldiğini belirterek, halkın gözünde Din görevlilerinin dilenci olduğu olduğunu söyledi. Diyanet İşleri Başkanı Ali Bardakoğlu, camilerden para toplamayı bitireceğim demişti, biz de sevinmiştik...Ayda bir olurdu, şimdi her hafta yardım toplanmaktadır (<http://www.tumgazeteler.com>, 2011). 11.03.2010 da Türkiye Diyanet ve Vakıf Hizmetleri Kolu Kamu Görevlileri Sendikası (Türk Diyanet Vakıf Sen) Genel Başkanı Hazım Zeki Sergi, açılım meselesine Diyanet`in girmemesi gerektiğini söyledi..."Diyanet, her siyasete saygı duyan ama siyasetin üstünde olması gereken bir kurum. Siyasi olarak algılanabilecek hususlardan kaçınması lazım...Onun için bu konuda Diyaneti siyasetin dışında değerlendirmeli, bu tür görevler yüklenmemeli diye düşünüyorum (<http://www.haberler.gen.al>, 2010).

02.02.2010- Türk Diyanet Vakıf Sen Aydın Şubesi Basın Sözcüsü Ergün Öztürk, hekimliğin ideolojisi olamayacağını söyledi..."Bu konferanstaki konuşmalar ve konuşmacılar, Müslüman halkımızı derinden üzmüştür. Hekimliğin ideolojisi olmaz. Biz doktorlarımızın tıp alanında konuşmasını arzu ediyoruz. Dine, Diyanete ve Hz. Muhammed (SAV)'e yapılan saldırıyı şiddetle kınıyoruz." (<http://haberler.gen.al>, 2010).

14.11.2009 Türk Diyanet Vakfı-Sen Genel Başkanı Sergi, hükümetin toplu sözleşme görüşmelerinde olumsuz tutumunu protesto için kamu görevlilerinin bir günlük iş bırakma eylemi yapacağı 25 Kasım'da imamların da camiye gitmeyeceğini söyledi (<http://www.takvim.com.tr>, 2009). Adana'nın Kozan ilçesinde sivil toplum kuruluşlarının katkılarıyla Gazze için kermes düzenlendi...Türk Diyanet Vakıf-Sen yetkilileri bir araya gelerek 8 gün sürecek kermesin açılışını gerçekleştirdi.([birincikuvvet.com](http://www.birincikuvvet.com), 2010). Kamu-Sen Adana İl Temsilciği'nde basın açıklaması düzenledi. Yeryüzünde peygamberinin ismini milli bir sembol haline getirenin Türk Milleti olduğunu belirten Arabacı, 'Milletimiz Hz. Peygambere duyduğu sevgisini her alanda dile getirmiş, evlerinde, işyerlerinde, cami, saray ve konaklarda Hz. Muhammed ismi yazılı hat sanatının en güzel örneklerini teşhir eden levhaları en müstesna köşelerine asarak nakşetmiştir. (www.adanamedya.com, 2010).

27.08.2008 de zaman gazetesinde yer alan haberde Türk Diyanet Vakıf Sen (TDVS) Aydın Şubesi, Çine Belediyesi Sosyal Tesisleri'nde kaynaşma yemeği verdi. Yemeğe TDVS Aydın Şubesi Yönetim Kurulu üyeleri ve Çine'deki Din görevlileri katıldı... Yemekte konuşan Din görevlileri, Kur'an kurslarındaki yaş sınırının kaldırılmasını istedi...Her Din görevlisi, en az bir defa hacca gidebilmelidir. Camilerin elektrik paralarına af getirilmelidir. Büyüyen ekonomiden, Din görevlileri de payını almalıdır. Hastalığı olan görevlilere tayin kolaylığı sağlanmalıdır."...basın sözcüsü Ergün Öztürk ise,"din görevlileri, toplumun çimentosudur. Din görevlileri hayatın içindedir. (Zaman, 2008).

3.10. Türk Diyanet Vakıf-Sen'in En Son Olağan Kongresi

Türk Diyanet Vakıf-Sen'in 4. Olağan Genel Kurul'unun yapılmasının ardından sendikanın yeni Genel Başkanı Nuri Ünal oldu. (haberx.com, 2011). Kongrenin açılış konuşmasını yapan Türk Diyanet Vakıf-Sen Başkanı SERGİ konuşmasında:...Yaratılmış hiçbir varlık yoktur ki, ister beşeriyet, ister tabiat, ister maneviyat; onun tesirine girmemiş ve ondan

izler taşımamış olsun. Bugün olanlar dünün sonucudur. Yarın yaşanacaklar bugünün eseri olacaktır. Kimsenin önüne geçemeyeceği ilahi nizam böyledir...Gök kubbede hoş seda ve tarihte iz bırakabilmek hepimizin arzu ve temennilerimizdir. Ancak bu konumlara emek ve gayret sarf edilmeden ulaşılmıyor. Geriye doğru tarihe baktığımızda, bir nedenle yaşamayı becerememiş, hayata tutunamamış, sürekliliğini sağlayamamış sayısız toplum ve topluluklar görülür. Buna karşılık, hayatlarındaki ve tarihlerindeki var oluşa anlam kazandıran, dün, bugün ve yarın arasındaki muazzam terkin farkına vararak; aldığı miras üzerinden müşterek bir şuur geliştiren, bir kültürü ve mücadeleyi bayrak yapan ve bu bayrağı taşıyacak nesiller yetiştiren toplumlar, varlıklarını sürdürmektedirler (Turkdiyanet vakıfsan. org.tr, 2011).

...Sendikamız; Diyanet ve Vakıf çalışanlarının sesi olarak ortak aklın ve tavrın adı olarak onurlu, dürüst, ilkeli, kararlı, sorumlu ve itibar duyulan hak arama mücadelesi vermektedir... Ankara'da sizler adına mücadele verdik ve çalışanlarımıza sıcak ilgi ve kucağımızı açtık. Gücümüzü son haddine kadar kullanarak çare olmaya gayret ettik. Sorumluluğumuzun ağırlığını bilerek sizlerin başını yere eğdirmekten emaneti bugüne ulaştırdık (Turkdiyanetvakıfsen. org.tr, 2011).

Sendikal mücadelede bizden beklenen beklentilere cevap vermek, sessiz çoğunluğun sesi ve vicdanı olmak en önemli görevimizdir. Söylenmek istenen hususları ilgililere ve yetkililere çekinmeden saygı kuralları içerisinde olduğu gibi iletmek zorundayız...Mücadelemiz; hak arama mücadelesidir. Hedef kitlesi insan olan bir faaliyet yürütüyoruz. Sendikacılık zor ve çileli bir alandır (Turkdiyanetvakıfsen. org.tr,2011). Türk Diyanet Vakıf-Sen olarak görüldüğümüz gibi oluruz, olduğumuz gibi de görünürüz. Neye inanırsak onu söyleriz. Ne görürsek onu anlatırız. Gücünü üyesinden ve milletin değerlerinden alan Türk Diyanet Vakıf-Sen ve Türkiye Kamu-Sen'in ölçüsü ilkeleri ve ahlakıdır. Önceliğimiz üyelerimiz ve ülkemizdir (Turkdiyanetvakıfsen. org.tr, 2011).

Türk Diyanet Vakıf-Sen'in 4. Olağan Kongresinde DİB'nin Değerlendirilmesi

Diyanet İşleri Başkanlığının misyonu, vizyonu ve ilkeleri gayet güzel belirlenmiş ve teorik olarak çok iyi kurgulanmıştır. Ancak uygulama ve mevcut durum bu amaçlarla örtüşmemektedir. Her ne kadar siyaset üstü kalınması gerektiği vurgulansa da bugüne kadar ve bugün de siyasetin gölgesi Başkanlık üzerinden hiç eksik olmamıştır. Yıllardır

Başkanlık personeli belli partilerin gönüllü elemanları gibi çalışmış halen de çalışmaya devam etmektedirler...(Turkdiyanetvakifsen. org.tr, 2011).

DİB toplumumuzun ve insanlarımızın dini ve manevi ihtiyaçlarını iyi tespit etmeli, ona göre yeni bir hizmet anlayışı ve perspektifi ortaya koymalıdır. DİB siyasete cemaatlere ve tarikatlara saygı duyarak etkisinde kalmadan, hem vatandaşlarımızı hem de görevlilerimizi kucaklayıcı sevgi ve hoşgörüyü esas alan, yaşamakta olduğumuz çağın, bilimin ve tekniğin kaydettiği baş döndürücü ilerlemeleri karşısında hayatın birçok alanında tezahür eden maddi ve manevi dengesizlikler sebebiyle terör ve şiddet ahlaki çöküş stres ve bunalımlarla huzur ve barış arayan insanların maneviyata yönelişlerine yardımcı olmalı ve ellerinden tutmalıdır. (Turkdiyanetvakifsen. org.tr, 2011). Teşkilat kanununda yapılan düzenlemeler Diyanet çalışanları arasında özlük ve mali dengeleri ve çalışma barışını bozmuştur...(Turkdiyanetvakifsen. org.tr, 2011). “Diyanet çalışanlarının sıkıntıları:- Din görevlileri sahipsizlik ve İlgisizlikten rahatsızdır. Dert ve sıkıntılarının çözümünün siyasette değil mevzuatın adil olarak uygulanacağı kurum ve amirlerinde bulacakları ilgi ve himaye ile sağlanmalıdır (Turkdiyanetvakifsen. org.tr, 2011).

Diyanette yeni yapılanmada Ömrünü bu kuruma veren, Diyanetin bugünlere ulaşmasında ve mevcut eserlerin imar ve inşasında terleri dahi kurumamış insanların dışlanarak hiç emeği ve tecrübesi olmayanların, yönetime getirilmesi ile emeklerin dikkate alınmaması vefa ve hizmetin yok sayılması Diyanete yakışmamıştır (Turkdiyanetvakifsen.org.tr, 2011)...Başlangıçta yeni kurulan devletin itibarını pekiştirerek şekillenen DİB, ilerleyen süreçlerde maalesef kendi itibarını kendisi üretmek zorunda kalmıştır. Elbette bu gelişmenin birçok açıklaması yapılabilir ve her biri tartışılabilir. Şeklinde ifade etmektedir. Diyanet bu mesajı iyi anlamalı, buna göre kendini gözden geçirmelidir (Turkdiyanetvakifsen. org.tr, 2011) .

DİB’ni Devletin sırtında bir kambur gibi görüyorlar. Devletin dini tanzim ettiği kurum olarak ifade ediliyor (Diyanet dinin tanzimi İşdar Gözaydın). Bu çevreler dün inanan insanları ve yaşantılarını sorgularken bugün devleti sorgulayarak gücünü zayıflatması dikkat çekmektedir...(Turkdiyanetvakifsen.org.tr, 2011). Dini Hayat ve Diyanet, Geleneksel İslam anlayışının takipçisiyiz. Toplumunu ilgilendiren ve hassas konularda dikkatli ve duyarlı olduk. “Zorunlu din dersleri” “kurban kesme” “Başörtüsü” “Özerk Diyanet” Nüfus cüzdanındaki “din hanesinin kaldırılması” yönündeki kafa karışıklığına

ve kamuoyunu meşgul sebebiyet veren gelişmeleri dikkatle izliyor ve tavır alıyoruz. (Turkdiyanetvakifsen.org.tr, 2011). Referandum da tavrımız Başkanlığın genelgesi doğrultusunda olmuştur (Turkdiyanetvakifsen. org.tr, 2011). Bu güzide kurumda da yönetenle yönetilenler arasında sevgi ve saygıya dayalı diyalogların kurulduğu, taleplerinin aracısız iletilerek dikkate alındığı, paylaşmanın ilke edildiği, ayırım yapılmadan tecrübelerin ve birikimlerin göz ardı edilmediği, emeğe saygının gösterildiği mensubiyet şuurunun duyulduğu bir kurum olması arzumuzdur... (Turkdiyanetvakifsen.org.tr, 2011)...Sendikalardan beklenti. “İnsanların en hayırlısı insanlara en faydalı olandır.” Peygamber tavsiyesinden hareketle çalışanlara gerek çalışma hayatı gerek sosyal hayatla ilgili yardımcı olmak üzere, hak arama mücadelesi veriyoruz (Turkdiyanetvakifsen.org.tr, 2011).

3.11. Diva-Sen

Diyanet İşleri Başkanlığı ve Vakıf Çalışanlarının ruhuna uygun bir sendikanın kurulması zaruretine binaen kurulan Diva-Sen, 1 Temmuz 2005 tarihinde kuruluşunu tamamlayarak Konya merkezinde faaliyetlerine başlamıştır. (Diva-sen,2011). DİB’nda Faaliyet gösteren sendikaların üçüncü sırasında 3.268 üyesiyle Diva-Sen yer almaktadır.

Diva-Sen’in Amacı

Diva-Sen; 2001 yılından buyana faaliyet gösteren diğer sendikaların bugüne kadar bekleneni verememesi, gücünü siyasi partilerden aldıklarının ve siyasi partilerin emir ve kontrolünde hareket ettiklerinin gün yüzü gibi ortaya çıkması, taşra çalışanını hiçe sayıp değer vermemesi, aynı zamanda taşra çalışanına karşı samimi olmayıp, taşraya gelip toplantılarda bir başka, Ankara'ya gidildiğinde Kurum Yetkililerine bir başka konuşmaları, Merkez ve Taşra çalışanları için de sıkıntılara ve rahatsızlıklara sebebiyet vermiştir...İşte Diva-Sen, bu sıkıntıyı gidermek için DİB’in ve Vakıflar Genel Müdürlüğü’nün ruhuna uygun Doğru, Dürüst, Cesur, Tam Bağımsız, hiçbir siyasi Partiye bağlılığı olmayan, tarafsız, üyesine karşı samimi, toplumun her kesimiyle barışık ve diyalog içinde olacak şekilde kurulan bir sendikadır. Bu bir Anadolu hareketidir (Diva-sen, 2011)

Diva-Sen; Sendikal çalışmalarda bugüne kadar olduğu gibi bu günden sonra da çalışan arkadaşların birlik ve beraberliğini, kendi aralarındaki saygı ve sevgi ortamının

bozulmaması ilkesini ön planda tutacaktır...Kesinlikle DİB ve Vakıflar Genel Müdürlüğü Çalışanları içerisinde huzursuzluk kaynağı olmayacağız. Bu hassasiyetimizden kimsenin kuşkusu olmasın. Biz; seviyeli ve profesyonel sendikacılığın gereklerini emin adımlarla mutlaka yerine getireceğiz (Diva-sen, 2011).

Siyasi partilerin içerisinde olmamak ve hiçbir siyasi partinin de karşısında olmamayı kendimize şiar edinmişizdir. Çünkü biz; biz Din Görevlisiyiz, Mihraba geçtiğimizde arkamızda bütün siyasi partilere mensup cemaatimiz vardır. Biz; toplumun her kesiminin lideri ve imamı olmak zorundayız. Akıselim olan herkes bilir ki; Kanun gereği sendikalar Hükümetlerden sürekli isteyen durumundadır. Hükümetleri oluşturan siyasi partilerde devamlı veren durumundadır. Dolayısı ile profesyonel sendikacılık, ne bir siyasi partinin içinde yer almayı, nede başka bir siyasi partiye karşı olmayı kabul etmez. Gerçek sendika ve sendikacı, iktidarda kim olursa olsun o iktidardan üyelerinin menfaatine daha çok nasıl yarar sağlayabilirim, haklarını nasıl daha çok korurum düşüncesinde olmalıdır (Diva-sen, 2011). Hükümet nezdinde çözümlenecek problemler:

1-Bu güne kadar birçok kere gündeme gelmesine rağmen, çıkarılmayan Diyanet İşleri Başkanlığı Teşkilat Kanununun en kısa zamanda çıkarılması için çalışacağız.2-Yeni Vakıflar Yasasının, Vakıflar Çalışanlarının ekonomik ve sosyal haklarını en iyi şekilde düzenleyen maddelerini de içine alacak şekilde en kısa sürede çıkarılması için çalışacağız.3- Diyanet İşleri Başkanlığı Teşkilatı ve Vakıflar Genel Müdürlüğü Çalışanlarının maaş yetersizliği, sosyal haklar konusundaki mağduriyetlerinin acilen giderilmesi şarttır.4-Devletimizin bütçesinden diğer kurumlara yapılan sosyal tesislerden Diyanet ve Vakıf Çalışanlarının da yararlanacağı, her ilde bir sosyal tesisin mutlaka yapılması için çalışacağız.5- Diğer kurumlarda olduğu gibi, Din Görevlilerine de resmi tatillerde ve mesai haricinde yaptıkları görev nedeniyle fazla mesai ücretinin verilmesi adil ücret dağılımının sağlanmasına vesile olacaktır (Diva-sen, 2011).

3.12. Medyada Diva-Sen

08.02.2010 da Türkiye Diyanet ve Vakıf Çalışanları Sendikası (Diva-Sen) Genel Başkanı Hüseyin Demirci, Denizli Tabip Odası tarafından düzenlenen bir konferansta İslam'a ve peygambere hakaret edilmesini kınadı. "Konferansta Peygamber Efendimize hakaret edici ve Kur'an-ı Kerim'i hafife alarak, Allah'ın kelamıyla alay edenleri kınıyoruz. Hiç kimsenin bir başkasının Dini ve milli duygularıyla, inançlarıyla alay etmeye hakkı yoktur. Bunu yapanlar basitliklerini ve bilgisizliklerini ortaya koymuş oluyorlar." dedi. (<http://www.haberler.gen.al>, 2010)

10.02.2010 da Diva-Sen üyesi din adamları, Denizli Tabipler Odası'nı kınadı. Diva-Sen olarak Hz. Muhammed'e ve İslamiyet'e dil uzatan tabiplerin bütün Müslümanlardan özür dilemesini beklediklerini ifade etti...İslamiyet'e ve Müslümanlara hakaret edip, provokasyon yapanları şiddetle din adamları olarak kınıyoruz" dedi (<http://www.haberler.gen.al>, 2010). 20.06.2009 da zaman gazetesinde Diva-Sen Genel Başkan Yardımcısı Osman Temel“Demokrasinin önünü kesmek isteyen, halkın iradesine pranga vurmak isteyen zihniyet ve oluşumların sert bir şekilde cezalandırılmasını istedi. Cuntacı ve darbeci oluşum ve girişimlere karşı olduklarını belirten Temel...Anti demokratik girişimlerle Türkiye'nin önünün kesilmek istendiğini ifade etti...Demokrasiyi askıya almak isteyen, kişi ve oluşumlara karşı hukuki olarak gerekli girişimlerin yapılıp, yargıya intikal ettirileceğine inancımız tamdır." dedi”(Zaman, 2009).

18.04.2009 Diva-Sen Genel Başkan Yardımcısı Osman Temel, Cumhuriyet Halk Partisi'nin (CHP) yerel seçimler öncesinde dile getirdiği din özgürlüğü açılımındaki samimiyeti icraatlarıyla ortaya koymaya davet etti...CHP Genel Başkanı Deniz Baykal ve parti milletvekillerinin Kur'an kursu ve çarşaf açılımıyla ilgili vaatlerini icraata dökmelerini istedi... Diva- Sen Genel Başkanı Temel, üniversitelerde yaşanan başörtüsü yasağının da kaldırılması için CHP'ye tarihi bir görevin düştüğüne dikkat çekti...üniversite öğrencileri ve diğer kamu sektöründe çalışan ve başını örtmek isteyen vatandaşlarımızı da kapsayacak şekilde bir başörtüsü yasasını hayata geçirmenizi özlemler bekliyoruz` dedi (<http://www.Tümgazeteler.com>, 2009).

07 Temmuz 2010 da Diva-Sen Genel Başkan Yardımcısı Osman Temel, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti(KKTC)'nde Kıbrıs Türk Orta Eğitim Öğretmenler Sendikası'nın yaz Kur'an kurslarına baskın düzenleyip, öğrenci ve öğretmenlere saldırmasını kınadı... Kendilerine eğitimci süsü veren ancak eğitimle alakası olmayan sendika yetkililerini şiddet ve nefretle kınıyoruz. Hıristiyan Yunanistan'da bile Müslüman öğrencilere Din eğitimi özgürce verilirken, yavru vatan Kıbrıs'ta gerçekleştirilen bu çirkin, provokasyon amaçlı saldırı yüreğimizi sızlattı, vicdanlarımızı rahatsız etti." diye konuştu. (<http://www.beyazgazete.com>, 2010). 30.08.2010 Diva-Sen Genel Başkan Yardımcısı Osman Temel, 12 Eylül`de yapılacak referandumda `evet` oyu kullanacaklarını açıkladı.

27 Ağustos 2010 da Antalya'nın Manavgat ilçesindeki Din görevlileri, Hakkâri'de Hacı Sait Camii imam hatibinin sabah namazını kıldırmaya giderken PKK terör örgütü tarafından öldürülmesini lanetledi. Diva-Sen Manavgat Temsilcisi Mehmet Duran Ünal'ın da bulunduğu sivil toplum örgütleri Hakkâri'de Hacı Sait Camii İmam Hatibi Aziz Tan'a yapılan hain saldırıya karşı ortak tepki gösterdi. (<http://www.gazetegercek.com>, 2010). 22.06.2010 da Diva- Sen Genel Başkan Yardımcısı Temel, terörle mücadelede din adamları olarak aktif görev almaya hazır olduklarını açıkladı. Hakkâri'de 11 askerin şehit olmasından sonra bugün de İstanbul Halkalı'da askeri personeli taşıyan servis aracına yönelik gerçekleştirilen bombalı saldırıda 4'ü asker 5 kişinin şehit edilmesine tepkiler devam ediyor...Temel, "Terörü lanetliyoruz. Müslüman terörist, terörist Müslüman olamaz. din adamları olarak bizlere devletimizin görev vermesi halinde sınırda Mehmetçiğimiz ile omuz omuza vatan, millet ve din düşmanlarına karşı savaşmaya hazırız" dedi (<http://www.haberler.gen.al>, 2010).

01 Ocak 2009 da İsrail'in Gazze'de gerçekleştirdiği katliama tepki gösteren Diva- Sen Erzurum Temsilcisi Osman Temel, "İsrail'e anladığı dilden cevap verilmedikçe, Müslüman Filistinliler daha çok katledilecek." dedi...Uluslararası kınamalar, düzenlenen mitingler, ekonomik ambargoların anlamını yitirdiği bu dönemde İsrail'e anladığı şekilde ve dilde cevap vermek gerekiyor. (<http://www.gazetegercek.com>, 2009). 08.09.2010 Diva-Sen Genel Başkan Yardımcısı Osman Temel, Ramazan Bayramı'nda vatandaşların Pakistan'daki selzedeleri unutmamasını istedi..."Pakistan'daki çocuklara bayram harçlığı göndererek onları sevindirelim." dedi..."Pakistan'daki kardeşlerimiz Ramazan ayını büyük bir sıkıntı ile geçirdi. Buradaki kardeşlerimize özellikle çocuklarımıza Kimse Yok Mu, Deniz Feneri ve İHH gibi yardım kuruluşları aracılığıyla bayram harçlığı gönderelim (www.ajans5.com, 2010).

18 Mart 2010 da Diva-Sen Genel Başkanı Demirci, bazı odakların fitne yoluyla ülkede kardeş kavgası çıkartmak istediğini söyledi...İçimizdeki hainler ve düşmanlar şunu bilsin ki; bu ülkede yaşayan Türk'ü, Kürt'ü Alevi'si ve Sünni'siyle birdir, kardeşdir. Çanakkale ve Kurtuluş Savaşı'ndaki gibi milletimiz bundan sonra da aralarında bu fitneye izin vermeyecek, tek vücut halinde bu ülkede yaşama devam edeceklerdir. ([http:// gazetegercek.com](http://gazetegercek.com), 2010). 12 Mart 2010 da Diva- Sen Genel Başkan Yardımcısı

Temel, tarihi gerçeklerin göz ardı edilerek uluslararası platformlarda Türkiye'nin güç duruma bırakılmak istendiğini ifade etti..."İsveç Parlamentosu tarihi bir yanlışa imza attı. 1915 olaylarının iç yüzünü bilmeyen İsveç Parlamentosu siyasi bir kararla Türkiye'yi güç durumda bırakmak istemiştir. Türk milleti tarihin hiç bir döneminde soykırım yapmamıştır. Osmanlı, Selçuklu ve bütün Türk tarihi ortadadır" dedi (<http://www.gazetegercek.com>, 2010).

20.04.2010 da Diva-Sen: Siyasetçi ve devlet adamlarına saldırıyı kınıyoruz. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Taner Yıldız ve kapatılan DTP Eş başkanı Ahmet Türk'e yönelik gerçekleşen yumruklu saldırı, din görevlileri tarafından tepki topladı...Son zamanlarda siyasetçi ve devlet adamlarına yapılan yumruklu saldırıları provokasyon olarak nitelendirdi...Siyasetçi ve devlet adamlarına çirkin saldırılarda bulunmasını kınıyoruz...dedi(<http://www.haberler.gen.al>, 2010). 12 Mart 2010 da Diva- Sen Genel Başkan Yardımcısı...Temel, İstiklal Marşı'nın Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabulünün 89. yıl dönümünü kutlamanın heyecanını yaşadıklarını da dile getiren Osman Temel, Milli Şair Mehmet Akif Ersoy'u rahmetle yâd ettiklerini söyledi...Allah bu milleti bir daha başka 'İstiklal Marşı' yazdırmamasın." diye konuştu. (<http://www.gazetegercek.com>, 2010). 10.10.2010 da Diva-Sen Erzurum Şubesi tarafından Hazreti Ömer Camii'nde şehitler için mevlit okutuldu. Çok sayıda vatandaş ve polis mevlide katıldı. Temel, Türkiye'nin kaotik bir ortamdan geçtiğini dile getirerek, bu süreçte toplumun bütün kesimlerinin Türk-Kürt, Laz-Çerkez demeden birlik ve beraberlik içerisinde olması gerektiğini kaydetti...Temel, 'Ey Barzani, akıllı ol. Biz Türkü'yle Kürdüyle gerekirse Kuzey Irak'ı başına yıkarız. Bu mesajı da buradan vermek istiyorum (Tüm gazeteler:2010).

09.10.2008 de Diva-Sen Erzurum Şube Başkanı Temel, Terörist saldırıların kendilerini çok üzdüğünü belirten Temel, bu amaçla TSK' dan görevlendirme beklediklerini söyledi. Terörle mücadelede kendilerine verilecek her görevi seve seve kabul edeceklerini belirten Temel, gerekirse bu vatan için şehit olmaya hazır olduklarını vurguladı...(Zaman, 2010). 27.12.2010 Diva- Sen Genel Başkan Yardımcısı Temel, Temel, Diva-Sen Genel Başkanı Hüseyin Demirci'nin hükümet nezdinde yaptığı girişimler sonucunda din görevlilerinin özlük ve ekonomik haklarında iyileştirme yoluna gidilmesine karar verildiğini kaydetti. din görevlilerinin 'Hafta sonu bir gün,

resmi tatiller ve bayram günlerinde fazla çalışma mesai ücreti` yönündeki taleplerinin TBMM Alt Komisyonu tarafından kabul edildiğini anlattı. (<http://Tumgazeteler.com>, 2010).

Diva-Sen Genel Başkanı Hüseyin Demirci Diyanet İşleri Teşkilat Yasa Tasarı'nın... Taşraya yansımalarının olmayacağını öne sürdü. Demirci, yasa tasarısını mevcut haliyle kabul etmelerinin mümkün olmayacağına değindi. (<http://www.gazetegercek.com>: 2010). 09.09.2009 da DİVA- SEN Seydişehir temsilcisi Ramazan Dedeçik, Konya'nın Seydişehir ilçesine bağlı Çavuş beldesinde tarihi eser kaçakçılığı iddiası ile önceki gün gözaltına alınan... Suçüstü yakalananlar arasında yer alan S.T. isimli bir Din görevlisinin çete lideri olduğu iddia edilen habere tepki gösteren Din görevlileri, "İmama bak başlığı ile verilen haber tüm imamları zan altında bırakmıştır. Sonuçta imam da bir insandır ve hata yapabilir, suç işleyebilir. Bir kişinin yaptığı hatayı bütün bir camiaya mal etmek doğru değildir (<http://www.haberler.gen.al>, 2009).

3.13. Din-Bir-Sen

Resim 7: Din-Bir-Sen'in logosu

Din-Bir-Sen, ülkemiz sendikacılığına yön verecek, Türkiye'de sivil inisiyatif hareketine geçirerek, çalışanların sorunlarını her ortamda gündemde tutacak kadroların oluşturulması, güçlendirilmesi için "Kadro Hareketini" başlattı. Diyanet ve Vakıf çalışanlarının sorunlarının çözümü, Diyanet ve Vakıf camiasının özüne, ruhuna ve ideallerine yeniden kavuşması için öncü rolünü üstlendi. Yeni sendika ile özüne dönen, kendi ruhunu yakalayan, bıraktığı yerden devam edecek olan diyanet ve vakıf çalışanlarının artık kimlik ve imaj sorunu diye bir sorunu olmayacak. Çünkü Din-Bir-Sen ile Din görevlisi ve vakıf çalışanı kimliği yeniden oluşacak...(Din-Bir-Sen Dergisi, 2009). Din-Bir-Sen, geçmiş klasik sendikal eylem ve söylemler yerine sendikacılıkta

yeni bir tarz inşa eden, ilkleri yaşayan ve yaşatan, yeni teşkilat modeli geliştiren, bütün bunları bir araya getirerek ve üyelerin beklentilerine cevap vermeye çalışan, tabandan gelen bu kadro hareketinin bir sendikal anlayışı temsil ettiğine inanarak bu yol haritasını kendisine seçti (Din-Bir-Sen Dergisi, 2009).

Din-Bir-Sen tarafından başlatılan bu vizyon ve misyon hareketi, hem siyasette, hem bürokraside, hem de sivil inisiyatif noktasındaki pozitif yaklaşımlarıyla perçinleyecek, gündemin arkasından giden değil, kendi gündemini, ülke gündemini oluşturacak politikalar sergileyecek...Din-Bir-Sen'in yön vereceği bu dönem, ülkemiz ve sendikal hayat açısından başlatılan değişim hareketinin giderek güçleneceği, kendi dinamiklerini hayata sokarak elde edilen başarıların perçinleneceği, bireysel hak ve özgürlüklerden, sendikal örgütlenme ve sosyal-siyasi haklara kadar her alanda ilerlemenin yaşanacağı, en önemlisi bütün bunların çalışanlar için yapılacağı yeni bir dönem olacak...(Din-Bir-Sen Dergisi, 2009)...Dünyada ve İslam ülkelerinde alanında bir öncü rolü üstlenmeyi, sorunun bir parçası değil çözümün bir parçası olmayı, toplumla birlikte dönüşen ve yenilenen bir sendika olmayı kendine ana hedef olarak seçti (Din-Bir-Sen Dergisi, 2009).

3.14. Medyada Din-Bir-Sen

05.02.2010 Yeni Asya gazetesinde Din-Bir-Sen Genel Başkanı Lütfi Şenocak, Denizli Tabip Odası'nın "ılımlı İslâm ve Bilim" adlı konferansında, İslâm Dini ve Hz. Muhammed (a.s) ile ilgili "yakışıksız değerlendirmelerde bulunanlar" ı lanetlediklerini söyledi."İslâm İslâm'dır, ılımlısı ılımsız olmaz" dedi. (Yeniaysa, 2010). 22 Haziran 2009'da Yeni Asya Gazetesinde Din-Bir-Sen Başkanı Şenocak :“din eğitimindeki yasaklar sosyal tahribatı arttırdı” Kur’ân kurslarındaki 12 yaş sınırının bin an önce kaldırılması gerektiğini savundu...Kur’ân-ı Kerim eğitime yaş sınırlaması getirilmesinin Anayasa'nın 24. maddesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine aykırı olduğunu öne sürdü.“Yeni kuşakların yeterli derecede din eğitimi almamaları, toplumda suç işleme oranlarının artmasında etkili olmuştur...(Yeni Asya, 2009)

15 Eylül 2010 da milli gazetede DESK ve Din-Bir-Sen Genel Başkanı Lütfi Şenocak, iktidar ve muhalefetin el ele vererek, bir an önce hür ve demokrat Türkiye'ye yakışan özde sivil bir anayasayı milletin önüne koymasını istedi. (Milli gazete, 2010). 01.09.2009 Sözcü gazetesindeki haberde, Türkiye Diyanet ve Vakıf Çalışanları

Sendikası (Din-Bir-Sen) Genel Başkanı Lütfi Şenocak: "2 milyonu aşan memuru toplu görüşme masasında temsil etmek üzere yetki alan sendikalar, yetkili konfederasyon tartışması yapmaktan, sendika aidatlarına zam istemekten memura zam için pazarlık yapamadılar (Sözcü, 2009). 21.06.2010...Din-Bir-Sen Başkanı Şenocak,"...15 yaş ve üstü öğrencilerin küçük yaştaki öğrencilerle aynı sınıfı ve ortamı paylaşmak istememeleri. Lise öğrencileri için müstakil yaz kursları açılması gerekmekte" diye konuştu... (Yeniaysa, 2009).

11.112009 Yeniaysa gazetesinde Din-Bir-Sen Başkanı Şenocak:"Milleti ayakta tutan cemaatlerdir" diyerek, cemaatlerin yaptıkları hizmetlerin takdir ve teşvik edilmesi gerektiğini dile getirdi...din görevlileri olarak, bizler adına orada insanlığın onurunu ve kutsallarımızı koruyan direnişçi kardeşlerimizin, zulmü bertaraf etmede güç ve galibiyet sahibi olmaları için herkesi duaya çağırıyoruz" dedi. (Yeniaysa, 2009). 04.10.2010 da Yeni Şafak gazetesinde Din-Bir-Sen, Yaklaşık 2 bin üyesi bulunan Din-Bir-Sen, Güneydoğu ve Kürt sorunu ile ilgili bir rapor hazırladı. Raporda, bölgede görev yapan Din görevlileri, sağlık memurları ile öğretmenlerin Kürtçe bilmesini, oradaki insanların kültürü ve örfü hakkında bilgi sahibi olması gerektiğine dikkat çekti...(Yenişafak, 2010)

11.112009 Yeniaysa gazetesinde Din-Bir-Sen Başkanı Şenocak: Yaz Kur'ân kurslarına 28 Şubat'ta getirilen 12 yaş sınırlamasının kaldırılması için çalışmalar yapıldığını, hiç değilse bunun önümüzdeki yaz dönemine yetiştirilmesinin gerektiğini söyleyen Şenocak, "Nasıl çocuklar baleye, spora gidebiliyorsa Kur'ân öğretmek için de camilere, yaz Kur'ân kurslarına gidebilmelidir" dedi.(Yeniaysa, 2009). 11.112009 Yeniaysa gazetesinde Din-Bir-Sen Başkanı Şenocak: Yetkisiz kişilerin televizyonlarda dinî program yapmaması gerektiğini vurgulayan Şenocak, toplumda yaşanan manevî tahribatın önlenmesi gerektiğini, bunun için de din görevlilerine büyük görevler düştüğünü, hiç kimsenin bu konuda nemelâzımcı olamayacağını söyledi (Yeniaysa, 2009).

11.112009 Yeniaysa gazetesinde Din-Bir-Sen Başkanı Şenocak: İlköğretim ve liselerde okutulan Din dersi ve ahlâk bilgisi dersinin branşı olan ehil ve yetkili kişilerce verilmesinin gerektiğini söyledi...(Yeniaysa, 2009). 25.12.2010 da Yeni Akitte Din-Bir-Sen Başkanı Şenocak, Din dersini zorunlu olmaktan çıkarma girişiminin, telafi edilemeyecek vahim sonuçlar ortaya çıkaracağını bildirdi..."Din Dersinin Kaldırılması

Geleceğimizi Karartır”... "Devlet, matematik gibi edebiyat gibi ve benzeri birçok dersi zorunlu olarak verirken yüzde 99'u Müslüman olan bir ülkede insanlara kendi dini ile ilgili bir konuyu ders olarak vermesinden daha doğal bir şeyin olmadığını" ifade eden Şenocak, Hükümetten "vebali yüksek bir karara imza atmamasını" isteyen Şenocak, Alevi ile Sünni'nin birbirini daha iyi anlamasının ancak ikisinin de İslam'ı referans almasıyla mümkün olacağına dikkati çekti (Yeniakit, 2010).

19 mayisajans sitesinde 13 Aralık 2009 da yer alan bir haberde “Din-Bir-Sen'den dua eylemi” yaptığını söylüyor. İsrail'in Filistin'de ve Mescid-i Aksa'da Müslümanlara karşı uyguladığı vahşeti dua eylemi ile lanetleyen din-bir-sen...İnsanlığın onurunu ayaklar altına alan, kendi peygamberlerine bile zulmü, ihaneti ve nankörlüğü reva gören Siyonistlere, modern firavunlara karşı da Hz. Musa'nın beddua ettiği gibi bedduaya katılmaya davet ediyor.”...Şimdi de Rabbimizin ‘etrafını mübarek kıldığını’ bildirdiği Mescidi Aksa'yı işgal etmekte ve Filistinli Müslümanların ibadet hürriyetlerini yok etmektedir (19mayisajans.com, 2009).

Yüzyılın felaketini yaşayan Pakistan'a Din-Bir-Sen yardım elini uzattı. 80 yılın en kötü felaketini yaşayan Pakistan için Diyanet İşleri Başkanlığı'nın açtığı yardım kampanyasını destekleyen Din-Bir-Sen,...din görevlileri ve vakıf çalışanlarını kampanyaya destek vermeye çağırdı... Zor zamanlarda bizimle ekmeğini paylaşan Pakistan, yüzyılın felaketi ile baş etmek için desteğimizi, yardımımızı hak ediyor. (www.Tüm gazeteler.com, 2011). 18 Nisan 2010 da Milli gazetede yer alan habere göre Gümüşhane'de Din-Bir-Sen tarafından Atatürk Kültür Merkezi'nde "Kuran Ziyafeti" programı düzenlendi. (Milli gazete, 2010). 13.03.2011 de Din-Bir-Sen Başkanı Şenocak, Aile hekimliğinden sonra aile imamlığının da başlamasını artık bundan böyle Dini de insanların ayağına götürme fırsatı olacaktır. Böylece yüce dinimizin mesajının ulaşmadığı yer kalmayacaktır dedi.(Dinbirsens.com, 2011). 7 Şubat 2010 da Hürriyet gazetesinde yer alan haberde DİB ve vakıf hizmetlerinde örgütlü bağımsız iki kamu görevlileri sendikası birleşiyor (<http://www.hurriyet.com.tr>, 2010).

14 Kasım 2010 da...Şenocak, “PKK'nın din görevlilerine yönelik son dönemde işlediği cinayetlere rağmen, bölgedeki bütün imamların yılmadan ‘Terörün panzehiri din görevlileridir, demokratik açılımda din görevlileri unutulmamalıdır’ diye haykıracaklarını söyledi...Terör sorununun çözümü için özellikle din görevlilerine özel

proje uygulanmalı." dedi. (<http://www.diyanehaber.org>: 2010). Din Bir-Sen Sendikası Mardin İl Başkanı Bilal Aydın, halkı temsil edecek vekillerin, seçildikten sonra da halkın içinde, sorunlarına çözüm üretecek çaba içerisinde olması gerektiğini söyledi..."Merkezi vaaz ve hutbeler, din görevlilerini araştırma ve kendini geliştirmekten alı koymaktadır. din görevlileri cemaatle yüz yüze vaaz vermeli, vaaz ve hutbelerini toplumun ihtiyaçlarına göre kendisi hazırlayıp sunmak için çaba harcamalıdır...<http://www.haberaktuel.com>). İlahiyatçı Profesör Orhan Çeker'in Erkek kadar kadıda da suç vardır. Kadın giyimine dikkat etmeli mealinde yaptığı açıklama sonrası ortaya çıkan tepkileri ve tartışmaları değerlendirmek üzere bir basın açıklamasında bulunan Din-Bir-Sen Genel Başkanı Lütfi Şenocak, dine ve onun değerlerine hakaret edilirken akademik özgürlükten bahsedenlerin neden ise konu din ve kuralları olduğunda faşizan bir tutum sergilediklerine dikkat çekti...(diyanethaberler, 2011)

Son olarak Din-Bir-Sen Genel Başkanı Lütfi Şenocak sendikasının mücadelesini şöyle dile getirmiştir: "Birlik ve beraberliğimizi pekiştiren çalışmaların gayreti içerisinde olacağız. Anadolu'yu yeniden Batı'sından Doğu'suna kadar ilmik ilmik dokuyup kardeşlerimizin hizmetine koşmaya, onların sorun ve sıkıntılarına çare olmaya gayret sarf edeceğiz. Çünkü sizler bizim için Üstat Necip Fazıl'ın dediği gibi "İmam yer ve göğün kurtarıcı habercisidir".Sizler, Allah Resulü'nün (s.a.v) ahir zamanda geleceğini haber verdiği "kardeşler" taifesinin bahtiyar fertlerisiniz. Sizler, imam olun luyakat ve ehliyetine sahip vakur müminlersiniz...Nurettin Topçu'nun hareket felsefesi yol haritanızı çizsin. Fakat neticede hep İslam'a yani o ilk noktaya dönün"(Dinbirsens.org.tr/dergi/aralik Şenocak, 2009).

3.15. Din-Bir-Sen'in En Son İl Başkanları Toplantısı

İl başkanlarını buluşturan Din-Bir-Sen İl Başkanları Toplantısı'nın ikincisini 18-19 Eylül 2010 tarihlerinde Sakarya,da gerçekleştirdi. Din-Bir-Sen'in çalışmaları, geleceğe yönelik yapılanması, üye ve çalışanların problemleri, sendikal iletişim ve başarının sırları yanında, referandum, terör sorunu ve kamu çalışanlarının sorunları farklı açılardan müzakere edildi (<http://www.diyanehaber.org>, 2010). Şenocak, "Terörün panzehiri din görevlileridir; demokratik açılımda din unsuru unutulmasın. Bizim barışımızı sağlayan ne Kürt ne de Türk siyasetçileridir; din köprüsü bu vazifeyi yerine

getiriyor. Bizi kardeş yapan, kin ve düşmanlığı kaldıran dindir." diye konuştu...DİB'den, bölgedeki insanların dilini, mezhebini ve farklılıklarını bilen imam yetiştirmesini istedi. Bugüne kadar bölgede terör örgütü PKK'nın 32'nin üzerinde imamı öldürdüğüne dikkat çekildi..."Bölgede görev yapan din görevlisi, öğretmen ve sağlıkçılara yönelik yapılacak bir düzenleme ile çalışma şartları ve özlük haklarında iyileştirme yapılarak, bölgede gönül elçisi haline getirilebilir (<http://www.diyanehaber.org>, 2010).

"Bölgede görev yapacak resmi din görevlilerinin, bölge kültürünü bilen, yöre halkı ile aynı mezhebe mensup, ilahiyat fakültesi mezunu, vatandaşla rahatlıkla kaynaşabilen ve nitelikli din adamları olması büyük önem taşımakta...Terörün dini istismar ettiğine de vurgu yapan Şenocak, "Yöre halkına, inanç yapısı da dikkate alınarak sağlıklı dini bilgi verilmeli, din hizmetleri kadrolarında boşluk bırakılmayarak terör örgütünün dini istismar alanı ortadan kaldırılmalı..."Artık halkın önüne sivil ve demokratik bir anayasa konulmalı." dedi. (<http://www.diyanehaber.org>, 2010). Şenocak, "Dünyanın neresinde olursa olsun, kimden ne amaçla gelirse gelsin, insanlığın mirası haline gelmiş kutsallara karşı yapılan fiili saldırıları bir insan hakları ve özgürlük ifadesi gibi değerlendiren her türlü anlayışı da şiddetle kınıyor ve bu eylemlerin derhal sona erdirilmesi çağrısında bulunuyoruz" diye konuştu (<http://www.diyanehaber.org>, 2010).

3.16. Dives

Resim 8: Dives'in Logosu

DİVES'in Kuruluşu: DİVES (Diyanet ve Vakıf Emekçileri Sendikası) devlet veya herhangi bir kurum tarafından değil, çalışanların emeğiyle kuruldu. Mayıs 2002 Tarihinde Ankara'da Kuruldu. (<http://www.dives.org.tr/>, 2011)

Divesin Başlıca Amaçları

“Sendika, sendikal mücadelenin özgürlük ve demokrasi mücadelesinin bir parçası olduğunun bilinciyle; a- Çalışma yaşamında ve hayatın diğer alanlarında üyelerinin ve tüm çalışanların ekonomik, sosyal, siyasal, demokratik, kültürel, mesleki, hukuksal, özlük haklarını ve çıkarlarını korumayı ve geliştirmeyi, b- Evrensel insan hakları normlarına dayanan ve uluslararası hukuk ve sözleşmelerden doğan bütün hak ve özgürlüklerin eksiksiz yaşama geçirilmesini, c- Savaşsız ve sömürsüz bir dünya hedefiyle ülkemizde, bölgemizde ve dünyada savaşa karşı kalıcı barışın yaratılmasına katkıda bulunmayı, her tür baskıcı yönetime karşı demokrasinin tüm kurum ve kurallarıyla yerleşmesini sağlamak hedefiyle faşizme karşı demokrasi, emperyalizme karşı bağımsızlık, baskıya karşı özgürlük, ırkçılığa ve şovenizme karşı halkların kendi geleceklerini özgürce belirleme hakkı dahil, eşitliği, özgürlüğü ve kardeşliği için mücadele etmeyi, üyeleri başta olmak üzere herkesin anadilinde ibadet etmesini, tüm inançların eşitliği ve özgürlüğünü savunmayı, d- Diyanet ve Vakıf emekçilerinin ürettiği değerlere denk düşen yeter ücret alması ve ücretten yapılan kesintilerin nerede ve nasıl kullanılacağı konusunda söz ve karar sahibi olmasını sağlamayı, e- din hizmetlerin kişinin hakkı, devletin görevi olarak kabul edilmesi, din hizmetlerinin verilmesindeki mezhep eşitsizliklerinin ortadan kaldırılmasını, hizmet kolundaki planlamadan uygulamaya kadar, tüm faaliyetlere, tüm diyanet ve vakıf hizmet çalışanlarının söz ve karar sahibi olarak etkin ve demokratik katılımını sağlamayı, f- Halkın tüm kesimlerini kapsayacak eşit, etkin, nitelikli ve ücretsiz din hizmeti verilmesini sağlamayı g- Emekçilerin uluslararası düzeyde birlik ve dayanışmasını sağlamak için çaba göstermeyi, bu amaca ulaşmak için uluslararası emek örgütleri ile ilişkiler kurmayı ve geliştirmeyi, i- Çalışanların sosyal ve kültürel gelişimlerinin sağlanması, sınıf bilincinin geliştirilmesi, örgütlülüğün ve demokrasinin bir yaşam biçimi haline gelmesi için bilimsel ve kültürel etkinliklerde bulunmayı, k- Emekçilerin birliğini sağlamaya yönelik her türlü çabanın gösterilmesini, l- Cinsiyet ayrımcılığına karşı çıkarak, başta çalışma yaşamı olmak üzere toplumsal yaşamın her alanında cinsiyetler arası eşitsizliğin ortadan kaldırılması için mücadele etmeyi ve kadınların sendikal yaşama aktif katılımının sağlanmasını, o- Toplumsal servetin yaratılması ve paylaşılması süreçlerine emekçiler lehine müdahale edilmesini, r- Düşünce ve ifade özgürlüğü önündeki engellerin kaldırılması için mücadele etmeyi amaçlar. (<http://www.dives.org.tr/>, 2011)

Divesin Tüzüğü'nün Ana İlkeleri

1.Bölümde Genel esaslardan bahseder ve 5 maddeden oluşmaktadır. 2.Bölüm üyelikten sendika üyeliğinden bahseder ve 6 maddeden oluşmaktadır. 3.Bölüm sendikanın organlarından bahseder ve 30 maddeden oluşmaktadır. 4.Bölümde de Mali Hükümlerden bahsedilmektedir ve 10 maddeden oluşmaktadır. 5.Bölümde ise Çeşitli hükümlerden bahseder ve 9 madde ve 2 geçici maddeden oluşmaktadır. 5 Bölüm 60 maddeden oluşmaktadır (<http://www.dives.org.tr/>, 2010).

3.17. Medyada Dives

27.06.2010 Dives yönetim kurulunun yaptığı basın açıklamasında: 21 yy da çoğulcu bir toplum yapısı hızla büyümektedir. Pek çok farklı Dine, kültüre, felsefeye ve uluslara mensup toplumlar bir arada yaşarken, bir taraftan da ön yargılardan uzak bir şekilde kendisini kanıtlama ihtiyacı içine girmişlerdir. Çünkü her inanca mensup kişiler kendi inanç ve kültürlerini ait oldukları topraklarda daha iyi yaşayabilme isteği içindeler...

3 Mart 1924 tarihinde halifeliğin kaldırılmasını kutlamak amacıyla bir araya gelen CHP Mersin kadın kolları üyeleri yanlarında getirdikleri çarşafı, önce giyip sonrada elleriyle parçalayıp yerlere atıp ayaklarıyla ezdiler...29 Mart yerel seçimlerde CHP Halkın inançlı kesimlerinin oyunu almak için seçim mitinglerinde çarşafı kadınlara rozetler takarken, bu kadınlar neredeydi. Demek ki bu sadece oy avcılığından ibaretti. Yine geçen sene C H P genel sekreteri Önder SAV Elmadağ ilçe Belediye başkanı ziyaretinde yanlarına gelen C H P li Mustafa ÖNAL'ın hacca gitme arzusunu belirtmesi üzerine sarf ettiği sözler, boş ver, Araplara para kaptırma, bakarsın Muhammed seni bırakmaz, yanına alır. C H P genel sekerleri istifa etseydi veya ihraç etseydi bu saygısızlık olmazdı, Yine CHP li Onur ÖYMEN'in 1938 de ki Dersim katliamından söz ederken yaklaşımının ne kadar insan haklarıyla ne kadar demokrasiyle ne kadar solla bağdaştığını kamuoyunun takdirlerine bırakıyoruz... Hiç kimse, başkasının inancına hakaret etmemeli insanın inanancı ne olursa olsun herkes özgür olmalı. Kur'an da cenabı Allah şöyle buyuruyor. "Sizin Diniz size, bizim Dinimiz bize." İnsanları özgür bırakmıştır...(http://www.dives.org.tr, 2010).

28.06.2010 Kesk Şubeler Platformun içerisinde bulunan Dives Genel Merkezinde Genel Başkanı Özdemir'in yaptığı açıklamada;...“İsrail devleti Gazze'ye insani yardım taşıyan gemilere saldırarak sivil insanları öldürmesi ve yaralaması katliam olup, tüm insanlığa karşı işlenmiş bir suçtur. Siyonist rejim uluslar arası hukukun hiçbir kuralına bağlı olmadığını yine vahşice göstermiştir... Kadın ve Çocukları Öldürmek Vahşettir. Başta Türkiye olmak üzere, Müslüman olan olmayan tüm ülkeler İsrail yönetimiyle diplomatik, iktisadi ve siyasi ilişkileri tamamen kesmeli, savunmasız sivillere yönelik saldırılar cezasız kalırsa dünyanın bilhassa Orta Doğunun geleceğini kaosa sürükleyeceği ve Dünya barışına büyük zarar vereceği ortadadır. İsrail devleti olsun, Afganistan, Pakistan, Irak, İran, Türkiye, Suriye, Çeçenistan velhasıl hangi ülke olursa

olsun, başta kadın ve çocuk olmak üzere, savunmasız sivil insanları öldürmek katletmek idam etmek vahşettir...(http://www.dives.org.tr, 2010).

28.06.2010...Genel Başkan Lokman Özdemir: Ey insanlar, ey müminler, zulme, haksızlığa, baskıya, imhaya, inkâra karşı sessiz kalmayınız. Çünkü Hz. Ali'nin buyurduğu gibi, kim zulme karşı sessiz kalırsa o dilsiz şeytandır. Bilinmelidir ki dünyadaki tüm çocuklar suçsuzdur. Hiç kimse çocukları öldüremez. Tutuklayamaz, ...Tüm bu insanlık dışı uygulamaları yapan başta İsrail olmak üzere tüm ülkeleri insanlık adına şiddetle nefretle kınıyoruz. (http://www.dives.org.tr, 2010). “27.06.2010 Medeniyetlerin dünya barışı ve Dinler arası hoşgörü ve diyalog için mesafe kat ettiği bir süreçte İsviçre’de yaşanan ‘’minare tahammülsüzlüğü’’ bizleri derinden üzmüştür. Medeniyetin beşiği olarak gösterilen böylesi bir ülkede tüm Müslümanlar için hassas olan bir konuyu referanduma götürmesi hiçbir çağdaş norma uymamaktadır. Avrupa’nın ortasında insan hakları sözleşmesine aykırı bir yasak...Temel Hak ve Özgürlükler için referandum yapılmaz...İsviçre Hükümetini bu yasakçı zihniyetinden dolayı kınıyoruz”(http://www.dives.org.tr, 2011).

27.06.2010 Dives yönetim kurulunun yaptığı basın açıklamasında: Ülkemizde yüzde doksan Müslüman var diyeceksin, türban sorununu çözmeyeceksin Ülkemizde aleviler var diyeceksin, cem evlerinde kendi ibadetlerini ifa etmelerini kabul etmeyeceksin. Ülkemizde Süryaniler var diyeceksin, ama tarihi kiliseleri onarmayacaksın. Ülkemizde Kürtler var diyeceksin, ama Kürtlerin en doğal hakkı olan dilini, kültürünü ve kimliğini anayasal güvenceye almayacaksın. Hükümet bu sorunları çözmezse Türkiye demokratikleşmez...(http://www.dives.org.tr, 2011). 27.06.2010 KESK’E bağlı Diyanet Vakfı Emekçileri Sendikası (DİVES) Genel Sekreteri Süleyman Taşkın, düzenlediği basın toplantısında camilere asılan yazılarda ırkçı söylemler olduğunu ileri sürdü...“Her ne olursan ol yine gel” hümanist anlayışına sahip İslam Dinini kutsal mekânlarına, camilere, ırkçı içerikte yazılar asılarak hem halk arasındaki kardeşlik zedelenmekte hem de İslam Dininin özüne hakaret edilmektedir” dedi...(http://www.dives.org.tr, 2010)demişlerdir.

27.06.2010 dives yönetim kurulunun yaptığı basın açıklamasında “Dil, insanlar arasında anlaşmayı ve iletişimi sağlayan temel öğedir...Dilin en önemli özelliği, kuşkusuz düşünme aracı olmasıdır... Dil bir araçtır, amaç değildir. Dünyaya açılış aracıdır...Ana

dil ise kimliktir...İnsanın ana diliyle eğitimini, Dini inançlarını konuşması en doğal hakkıdır. Tevrat Hz. Musa'nın kavminin dilindedir. İncil Hz. İsa'nın kavminin dilindedir. Hz Muhammed (S.A.V) Arap olduğu için Kuran-ı Kerim Arapça olarak nazil olmuştur. Cenaba-ı Allah Kuran-ı Kerim Rum suresi ayet 22 de şöyle buyurmaktadır; göklerin ve yerin yaratılması ile dilleriniz ve renklerin başka oluşu onun delillerindendir...Türkiye'nin demokratikleşmesini, çağdaşlaşmasını isteyen, bilime inanan, insan haklarını ve eşitliği savunan herkes bu konuda üzerine düşeni görev olarak bilmelidir”(http://www.dives.org.tr, 2010). 27.08.2010 Diyarbakır, DİVES Genel Başkanı Özdemir'in gözüaltına alınması kınandı...: “Bir yandan referandumu demokratikleşme olarak sunmak, diğer yandan ise kurum temsilcilerinin gözüaltına alınması; demokratikleşme açısından ikiyüzlü bir yaklaşımdır (http://www.dives.org.tr, 2010).

28.07.2010da dives'in, basın açıklamasında “Herkes farkındadır, gerginlik, çatışma ve operasyon her geçen gün tırmanıyor...Kürt sorununu demokratik yöntemlerle çözülmesi gerekirken, Kürt sorununu ateş topuna çevrilmiştir. Hiçbir halk ölmek ve öldürmekle bitirilemez...Cenabı Allah Bakara suresinde ayet 208 de “Ey İman edenler hepiniz toptan barışa girin.” diyor. Ama AKP Hükümeti, CHP, MHP ve yandaş sivil toplum örgütleri, İnsanları savaşa yönlendiriyor...-Ey gerçek Müslümanlar- Ey gerçek Demokratlar- Ey gerçek Barışseverler Ey gerçek Aydınlar gelin bu kör savaşı durduralım...Toplumsal barışın ve huzurun tesis edilmesi için, Adaletin, tam olarak sağlanması ile olur, Adalet, din, Dil, Irk, Mezhep, Renk ve Cinsiyet gözetilmeksizin tüm insanlar arasında eşit olarak uygulanmakla sağlanır...(http://www.dives.org.tr: 2010). 27.06.2010 dives'in basın açıklamasında: ...Bilindiği gibi baz istasyonlarının sağlığa çok büyük zararlar verdiği kanıtlanmış bir gerçektir...Camii Minarelerinde resmi ve tüzel yerlerde hem inanç hem de sağlık açısından zararlı olduğundan dolayı bir an önce iptal edilmelidir (http://www.dives.org.tr, 2010).

3.18. Bağımsız Diyanet Vakıf- Sen

Resim 9: Bağımsız Diyanet Vakıf-Sen'in Logosu

Kısa adı Bağımsız Diyanet Vakıf-Sen olan Bağımsız Diyanet ve Vakıf Çalışanları Hizmet Kolu Kamu Görevlileri Sendikası 5 Nisan 2005 tarihinde İzmir’de kurularak faaliyetlerine başlamıştır. Bağımsız Diyanet Vakıf-Sen, hak ve emek mücadelesini siyasi ve ideolojik odaklara karşı bağımsızlık temelinde yürüten Bağımsız Kamu Görevlileri Sendikaları Konfederasyonu (BASK) üyesidir.

Bağımsız Diyanet Vakıf- Sen'in Amacı

Sendikamız haksız ve yersiz taleplerin değil, haklı ve meşru taleplerin takipçisidir. Sendikal mücadeleyi, hak, hukuk ve emek temelinde sürdürmek ve diyanet personelinin haklı ve meşru taleplerinin istismar edilmesini önlemek için yürütmekteyiz. Yüce İslam Dinini, siyasi ve ideolojik çekişmelere malzeme yapan anlayışa da, emek gibi yüce bir değeri kişisel ikbal ve beklentilere payanda yapan anlayışa da temelden karşıyız (<http://www.bdvs.org.tr>, 2011).“...Bizim incelememiz gereken kendi kişisel sorunlarımızdan ziyade mesleğin ve dini hassasiyeti olan insanların sorunlarına çözüm getirilmesi için çabalamak olmalıdır. Bizler, din Görevlilerinin toplumsal saygınlığının artırılması, “yasal şartlarının olgunlaşması, mevzuatların günümüz Türkiye’sinin ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde düzenlenmesini ve değişen şartlar ışığında iyileştirilmesi ve geliştirilmesi yönünde çalışmayı, görüş ve öneride bulunmayı,” amaçlamaktayız“ (Çetin, Bağımsız Diyanet Vakıf-sen Tokat İL Başkanı, 2010).

3.18.1 Bağımsız Diyanet Vakıf-Senin Sendikal Mücadelesi

1-“Din görevlilerinin saygınlığının artırılması. İmamlığını imajını kurtarılması ve toplumdaki saygınlığının artırılması için yasal düzenlemeler yapılmalı. Bunun için:
a)Din görevlilerinin buldukları bölgelerdeki yetkileri artırılmalı. b)Özellikle merkezi

camilerdeki imam-hatip ve müezzin-kayyımların camiinin temizliğinde çalıştırılması, ...kaldırılmalı. c) Nikâh memur ve daha başka meslek gruplarına tanınan nikâh kıyma yetkisi Din görevlisine de tanınmalı, d) Camilerdeki yardım toplama faaliyetleri Din görevlisinin saygınlığını zedeleyerek görevlileri dilenci konumuna düşürmektedir. e) Din görevlilerinin bu durumdan kurtarılması için, yoksulluk sınırı dikkate alınarak aylık gelirlerine ciddi bir artış yapılması için çalışmalar yapılmalı” (<http://www.bdvs.org.tr>; 2011).

2- “12yaşından küçüklere uygulanan kuran yasağı kaldırılmalı. 3. Köyde görev yapanların çocuklarına yurt ve burs temini suretiyle hem çocukların eğitimi sağlanmalı hem de ailenin bölünmesinin önüne geçilmelidir.”4-“ Resmi tatillerde fazla mesai ücreti ödenmeli. 5-“Diyabetin resmi sitesi daha işlevsel hale getirilmeli. DİB kendi Din görevlilerini eğitmek maksadıyla resmi sitesinde bir defaya mahsus olmak üzere online olarak Arapça dersleri vermeli, bu dersleri kayıt altına almalı ve o anda derslere iştirak edemeyenlerin istifadesi maksadıyla, derslere ait video kayıtlarını sürekli olarak sitesinde yayınlaması ve bulundurması gerekmektedir. Bununla beraber Huruf-u Mukatta, Aşere-i Takrib, Tefsir, Hadis ve Fıkıh gibi önemli ilim dallarında da benzer çalışmalar yapılmalı...6-“Diyabet radyo ve TV kurma yetkisini hayata geçirmeli (Çetin Bağımsız Diyanet Vakıf-sen, 2011). BDVS’in Devlet bakanı ve DİB nezdinde talepleri ve çözüm önerileri de olmuştur.

3.19. Medyada Bağımsız Diyanet Vakıf-Sen

31 Mayıs 2010 da Bağımsız Diyanet Sendikası Genel Başkanı Ömer Lapçın, "İsrail'i ve onu haklı gibi gören, gösteren herkesi lanetliyoruz." dedi...Filistin'e insani yardım taşıyan gemilere yapılan saldırıyla Türkiye'de askerlere yönelik terör saldırılarının aynı zamana denk gelmesinin tesadüf olmadığını da savundu.(<http://gazetegercek.com>: 2010). 07 Ekim 2010 da BDVS Başkanı Lapçın, "Bu çok ağır bir itham. Hiçbir Alevi bunu kabul edemez." dedi...Erbil'in televizyon programında söylediği "Mum söndü" sözünün çok ağır bir itham olduğu belirterek, "Erbil, hemen özür dilemeli. Televizyon kanalı yetkilileri de hemen gereğini yapmalı. Hiç kimse, kimsenin Dinî inancıyla alay edemez." şeklinde konuştu...(http://www.stratejikboyut.com, 2010).

05.11.2010 LÖSEV'in tutumunu 'haddi aşan çalışma' şeklinde değerlendiren BDVS Başkanı Lapçın, kurban ibadetinin yerine gelmesi için hayvanın kesilmesinin şart

olduğunu vurguladı...Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanlığı da benzer uyarıda bulunmuştu: "Kurban bedelini bağışlamak suretiyle ibadet ifa edilmiş olmaz."... 'www.losev.org.tr' adlı resmi sitesinde yaptığı bağış çağrısı, Din görevlilerinin, sivil toplum kuruluşlarının ve vatandaşların tepkisini çekti. Sitede, hasta çocukların fotoğrafının yer aldığı, 'Kurban kesmiyoruz ama hayat kurtarmaya devam ediyoruz. Kurban bağışlarınızı ne yapıyorsunuz diye neden bize sormuyorsunuz?' şikkının seçilmesi isteniyor..."LÖSEV, kendi alanında güzel bir çalışma yapıyor ancak Din adına konuşurken bağış toplamak için haddini aşmamalı dedi (Zaman, 2010).

BDVS Başkanı Lapçin, Bir devletin bağımsızlığının birinci koşulu yargılama hakkını kullanmasına dayanmaktadır. Dün gerçekleştirilen menfur saldırı Danıştay'a yada Danıştay'ın 2'nci Dairesine veya buradaki hakimlere yapılmış bir saldırı değildir. Bu saldırı doğrudan Türk Milleti adına yapılan yargılama hakkına bir tecavüzdür, bir suikasttır... İktidarıyla, muhalefetiyle, sivil toplum örgütleriyle tüm Türkiye olaylar karşısındaki duruşlarına bir standart getirmelidir...Bu olaylar karşısında halkımızın önünde olan insanlar buldukları makam ve mevkilerin sorumluluklarını taşıyarak ayrılıkçı değil birleştirici mesajlar yayınlamalı, Halkı kaosa sürüklememeli, aksine Halkı sakinleştirmeli (<http://www.bdvs.org.tr>, 2010). BDVS Lapçin, Nüfus Kanunu'na göre muhtarlara bile verilen resmi nikâh kıyma yetkisinin Din görevlilerine de verilmesini istedi. Bu yetkiyi alacak imamların resmi nikâhsız yaşayan çiftlerin sayısını azaltacağını belirtti... Lapçin, Avrupa ülkeleri ile Amerika'da din yetkililerinin resmi nikâh kıyma yetkisine sahip olduğunu da kaydetti... ,<http://www.bdvs.org.tr>, 2011).

17.12.2008 de BDVS Başkanı Lapçin, İstanbul'da art arda yanan camilerin kasıtlı ve provokasyon amaçlı kundaklandığını iddia etti...`Asırlardır farklı inançları, farklı görüşleri, farklı düşünceleri bir hoşgörü kültürü çerçevesinde bünyesinde barındırmış bir medeniyetin çağdaş temsilcileri olarak, son dönemde Müslümanların ibadethaneleri olan camilere yapılan provokatif saldırıları bütün içtenliğimle şahsım, sendika yönetim kurulum, üyelerim ve arkadaşlarım adına kınıyoruz' dedi...(Tumgazeteler.com, 2010).

07.09.2010 da BDVS Sendikası...Başkanı Lapçin, referandumda "evet" oyu kullanacağını açıkladı. Lapçin, "Anayasa değişiklikleri kadınlara ve engellilere yeni haklar getireceği için 'evet' dedim." şeklinde konuştu (<http://www.haberler.gen.al>, 2010). BDVS Başkanı Lapçin, küçük yaşta evlilikleri protesto etmek için TBMM

önünde yapılan tiyatro gösterisinde imamların kötü insanlar olarak gösterilmeye çalışıldığını iddia etti...`Hiçbir imam küçük yaşta çocuğa imam nikâhı kıymaz. Her fırsatta imamlara hakaret ediliyor. İmamlar bu devletin memuru, kanunları çok iyi biliyoruz. Resmi nikâh yapılmadan imam nikâhı yapılmaz...Bu durumda nikâh kıyanlar, eğer şikâyet edilirse, hapse atılıyor. İmamlıkları ellerinden alınabiliyor. Artık imamları kötülemekten vazgeçsinler.` dedi (<http://www.bdvs.org.tr>, 2011). Günümüzde, tüm Türkiye genelinde ve özellikle İzmir'de kapkaç olayları had safhaya çıkmış bulunmaktadır. Hırsızlar gece sabahlara kadar evlere ve işyerlerine girmekte, saat geçmeden evlerden -işyerlerinden bir hırsızlık haberi alınmaktadır...Yukarıda belirtilen sebeplere kulak verilerek, insanımızı suça iten sebepler devlet tarafından ortadan kaldırılmalı ve bu kötü gidişata acilen dur denilmelidir. Aksi takdirde bu kaostan hepimiz zarar görürüz. Toplumsal felaketle karşı karşıya kalırız, bu millete ve insanımıza acımak zorundayız (www.bdvs.org.tr, 2010).

BDVS Başkanı Lapçin, Cumhuriyetimizin kuruluşundan itibaren günümüze kadar mesai mefhumu gözetmeksizin 24 saat çalışan ve sürekli vatanın bölünmez bütünlüğü, yüce milletimizin birlik ve beraberliği konularını işleyen camiamız, devletimiz ve hükümetimiz aleyhinde faaliyette bulunmamıştır... Türk Ceza Kanununun 219. maddesinde Camiamız mensuplarının ismi zikredilerek getirilen konuşma yasağını algılamakta güçlük çekiyoruz. Bu yanıştan en kısa zamanda dönüleceğini ümit ediyoruz...(www.bdvs.org.tr, 2010). Yukarıda medyada yer alan haberlere ve açıklamalar baktığımızda din görevlilerine ve toplumun dini değerlerine ve hassasiyetlerine yönelik sözlü vb saldırılara karşı tepkiler içerisinde olduğunu gözlemlemekteyiz. Sendikal mücadele olarak bir gayret içerisinde olduğunu gözlemlemekteyiz.

BÖLÜM 4: T.C DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞINDA FAALİYET GÖSTEREN SENDİKALARA İLİŞKİN EMPRİK BULGULAR

Din-Toplum ilişkileri bağlamında DİB’da faaliyet gösteren sendikalardan üyeleri din görevlilerinden oluşan en çok üyeye sahip Diyanet-Sen’in kuruluşunun üzerinden henüz 12 yıl gibi bir zaman geçti. Ve din alanında kurulan Türk Diyanet Vakıf-Sen, Divasen, Din-Bir-Sen, Dives ve Bağımsız Diyanet Vakıf-Sen, Diyanet Sen’den sonra kurulan DİB bünyesinde üyelerini her konuda savunduklarını söyleyen bu sendikalar takip etmiştir. Memur sendikalarının hukukî zemin bularak etkin olmaya başlamalarının üzerinden ise henüz 10–12 yıl gibi bir zaman geçti. Araştırmanın bu bölümünde, araştırmaya katılan DİB ‘da faaliyet gösteren sendika üyelerinin, sendikalara ne şekilde baktığı ve sendikaların etkinliklerini, yaptıkları çalışmaları vb faaliyetlerini din-toplum açısından ne ifade ettiği emprik bulgular ışığında ortaya konmaktadır.

4.1. Örneklem İlişkin İstatistikî Veriler

Katılımcıların cinsiyeti, yaşı, eğitim durumu, ikamet ettiği yerleşim merkezinin türü ve mesleği, hizmet yılı, bölgesel dağılımı, hangi sendikaya üye olma durumu, sendikanın yayınlarını takip etme durumu, sendikaya niçin üye oldunuz gibi verilerin frekansları ve yüzde değerleri sıralamaları, bu bölümde Tablolar halinde aşağıda verilmiştir.

Tablo 5: Örneklem gurubun cinsiyeti

Cinsiyet	Frekans	% Yüzelik	Toplam
Bay	540	92,3	92,3
Bayan	45	7,7	7,7
Toplam	585	100,0	100,0

Tabloya göre, örneklem grubunu oluşturan 585 katılımcının % 7,7’sini (45 kişi) bayanlar, %92,3’ünü (540 kişi) ise erkekler oluşturmaktadır.

Bu duruma göre Tabloyu değerlendirdiğimizde, araştırmaya katılan bayan ve erkek dağılımının birbirine uzak olduğunu görmekteyiz. Tabi bunda T.C Diyanet İşleri Başkanlığında çalışan kadın sayısının azlığını da nispeten ortaya koymaktadır. Bununla

birlikte, yukarıdaki veriler ışığında, DİB’da çalışan Erkek ve Bayan çalışanların dağılımına göre örneklem grubumuzda çalışan Diyanet personelini dikkate aldığımızda araştırmanın hem erkeklerin hem de bayanların konu ile ilgili fikir ve düşüncelerini yansıttığını ifade edebiliriz. Diyanette kadın çalışan sayısı zaten düşüktür bu oranın düşüncelerini temsil ettiğini düşünüyoruz. DİB’da kadın çalışanların sayısının artırılması gerektiğini gözlemlemekteyiz. Bu çalışmamızda sendikalara üye olan bayanların azlığını müşahede etmekteyiz.

Tablo 6: Örneklem gurubun yaşı

Yaş grubunuz	Frekans	% Yüzdalik	Toplam
18-30 yaş arası	135	23,1	23,1
31-40 yaş arası	225	38,5	61,5
41-50 yaş arası	204	34,9	96,4
51 ve yukarı	21	3,6	100,0
Toplam	585	100,0	100,0

Araştırmaya katılan 585 tane örneklem grubundan Yaş grubunuz? Nedir sorusuna cevap verenlerin % 23,1’i 18-30 yaş Aralığında; % 38,5’i 31-40 yaş aralığında ve % 34,9’u 41- 50 yaş aralığında yer alırken; % 3,6 sı ise 51 yaş ve üzerindeki insanlardan oluşmaktadır. Tabloya dikkat edecek olursak 18-40 yaş arasındaki katılımcıların oranı % 61,5dir. Bununla birlikte, genel olarak bütün tabloya baktığımızda araştırmaya katılanların % 96,4’ ü genç ve orta yaş grubunu oluşturduğunu görmekteyiz. Bu oran, araştırmanın aktif hayatı yansıması bakımından oldukça önemli bir orandır. Ayrıca, araştırmamızın ağırlıklı olarak genç ve orta yaş grubu üzerine bina edilmesi, bu çalışmanın uzun vadede Diyanet İşleri Başkanlığında çalışan sendikaya üye olan personele ait düşüncelere ve projelere ışık tutabilecek donanımda olduğunu göstermektedir. DİB’da Faaliyet gösteren sendikalara üye olan profili görmemiz açısından da önemlidir.

Tablo 7: Örneklem gurubun öğrenim durumu

Öğrenim Durumu	Frekans	% Yüzdalik	Toplam
----------------	---------	------------	--------

Tablo 7'nin devamı

İlköğretim	5	,9	,9
Lise	105	17,9	18,8
Önlisans	315	53,8	72,6
Lisans	130	22,2	94,9
Lisansüstü	30	5,1	100,0
Toplam	585	100,0	100,0

Tabloya yansıdığına göre, araştırmaya katılan 585 tane örneklem grubun öğrenim durumu dikkate alındığında % 0,9'u ilköğretim; % 17,9'sı lise ve dengi; % 53,8'i ön lisans; % 22,2'si lisans ve % 5,1'i lisansüstü seviyesindedir. Genel olarak tabloyu değerlendirdiğimizde ise, örneklemimize dâhil olan katılımcıların % 0,9 'u ilköğretim seviyesinde iken; %72,6'sı lise ve yüksek öğrenim(ön lisans) seviyesindedir. Bu manada araştırmaya katılan örneklem grubunun, DİB'da Faaliyet gösteren sendikalara üye olan profilin genel eğitim seviyesini yansıttığını söyleyebiliriz. Bununla birlikte katılımcıların %27,3'ünün yüksek öğretim mezunu olmasının araştırmaya yansıyan verilerin niteliği konusunda önem arz ettiğini düşünüyoruz. DİB'da Faaliyet gösteren sendikalara üye olan personelin %81,2 sinin eğitim seviyesinin yüksek oranda olduğunu görmekteyiz. Buradan Diyanet personelinin eğitilmiş kişilerden oluştuğunu da gözlemlemekteyiz.

Tablo 8: Örneklem gurubun mesleği

Görev (Meslek)	Frekans	% Yüzdeler	Toplam
Vaiz	9	1,5	1,5
Kur'an Kursu Öğretmeni	43	7,4	8,9
İmam Hatip	472	80,7	89,6
Memur	52	8,9	98,5
Personel işleri	9	1,5	100,0
Toplam	585	100,0	100,0

Araştırmaya katılan 585 örneklem grubun mesleki statüleri tabloya da yansıdığı üzere %1,5 (9 kişi) Vaizlerden, %7,4'ü (43 kişi) Kuran Kursu Öğretmenlerinden, %80,7'si (472 kişi) büyük bir çoğunluğunun İmam Hatip çalışanlarından, %8,9'u (52 kişi) memurlardan, %1,5'u (9 kişi) personel işlerinden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan

toplam 585 kişi bulunmaktadır. Araştırmaya katılan örneklem grubunun yoğunluklu olarak sırasıyla İmam hatip, memur, Kuran Kursu Öğretmeni, Vaiz ve personel işlerinden oluştuğunu görürüz. Ankete katılanlarının 80,7 si imam Hatiplerden oluşmaktadır buda DİB’da İmam Hatip olarak çalışanların çokluğunu dolayısıyla sendikaya üye olmada da başı çektiklerini gözlemlemekteyiz. Tabloya baktığımızda İmam Hatip olarak çalışanların toplumla Dinle iç içe olduğunu düşünürsek çalışmamıza katılmaları açısından görüşleri önemli olacaktır diye değerlendiriyoruz. Bir diğer önemli nokta ise, memurların ve Kuran Kursu Öğretmenlerinin de araştırmaya katılanlar arasında önemli bir kesimi oluşturmasıdır. Memur statüsündeki denekler, araştırmanın en yoğun ikinci mesleki statüsünü oluşturmaktadır. Diyanet Personelinin resmi İşlemlerinin görüldüğü nokta olarak baktığımızda aksayan sorunları tespit etmede memur kesiminin görüşlerinin de çalışmamızda yer alması açısından görüşlerini kayda değer olarak değerlendiriyoruz.

Tablo 9: Örneklem gurubun görevdeki hizmet yılı

Görevdeki hizmet yılı	Frekans	% Yüzdeler	Toplam
1-5 yıl arası	154	26,3	26,3
6-10 yıl arası	102	17,4	43,8
11-15 yıl arası	74	12,6	56,4
16-20 arası	80	13,7	70,1
21 yıl ve yukarısı	175	29,9	100,0
Toplam	585	100,0	100,0

Araştırmaya katılan 585 örneklem grubumuzun Görevlerindeki hizmet yıllarına verdikleri cevaplara baktığımızda dağılım şu şekilde ortaya çıkmıştır.% 26,3’ü 154 kişi 1-5 yıl arasında; % 17,4’ü 102 kişi 6-10 yıl arasında,% 12,6’sı 74 kişi 11-15 yıl arasında;% 13,7’si 80 kişi 16-20 yıl arasında; % 29,9’ü 175 kişi 21 yıl yaş ve yukarısını oluşturmaktadır. Dikkat edilecek olursa tabloya baktığımızda araştırmaya katılanların 1-20 yıl arasında çalışanların oranı %70,1’i genç ve orta yaş grubunu oluşturduğunu görmekteyiz. Genel olarak değerlere baktığımızda her yıl aralığında çalışanların eşite yakın bir şekilde dağıldıklarını gözlemlemekteyiz. DİB’da çalışan sendikaya üye olan

personelin görevindeki hizmet yıllarındaki tecrübelerinin yansıtılması açısından önemli olduğunu düşünüyoruz. DİB’da faaliyet gösteren sendikalara üye olanların hizmet yılları profilini görmemiz açısından da önemlidir.

Tablo 10: Örneklem grubunun üye olduğu sendika

Hangi sendikaya üye olma durumu	Frekans	%Yüzdeler	Toplam
Diyanet-Sen	293	50,1	50,1
Türk Diyanet Vakıf-Sen	119	20,3	70,4
Diva-Sen	71	12,1	82,6
Dives	2	,3	82,9
Din-Bir-Sen	9	1,5	84,4
Bağımsız Diyanet Vakıf –Sen	9	1,5	86,0
Hiçbiri	82	14,0	100,0
Toplam	585	100,0	100,0

Araştırmaya katılan deneklerin Hangi sendikaya üyesiniz? Sorusuna verdiği cevaplar tabloya da yansıdığı üzere %50,1’i (293 kişi) Diyanet-Sen üyelerinden, %20,3’ü (119 kişi)Türkiye Diyanet Vakıf-Sen, %12,1’i (71 kişi) Diva-Sen üyelerinden, %0,3’ü (2 kişi) Dives üyelerinden, %1,5’u (9 kişi)Din-Bir-Sen üyelerinden, %1,5’u (9 kişi) Bağımsız Diyanet Vakıf-Sen üyelerinden, %14’ü (82 kişi) Hiçbir Sendikaya üye olmayan bağımsız olarak Diyanet personeli arasından 62 kişi ve 20 kişi de Diyanet personeli arasından olmayan diğer personellerden seçilmiştir. Diğer kamu personelinden de seçmemizin nedeni diyanet dışındaki personelin algısında Diyanetin sendikaları nasıl görünmektedir açısından önemli olduğunu düşünerek onları da dahil etmiş olduk.

Araştırmaya katılan örneklem grubunun yoğunluklu olarak sırasıyla Diyanet-Sen, Türk Diyanet Vakıf-Sen, Divasen, Hiçbiri, Din-Bir-Sen ve Bağımsız Diyanet Vakıf-Sen üyelerinden oluştuklarını görmekteyiz. Zaten resmiyette de en çok üyeye sahip olarak sırasıyla Diyanet Sen ve Türk Diyanet Vakıf Sen’in üyelerinin yoğunlukta olduklarını görmekteyiz. Araştırmamızda da katılanların çoğunluğu bu sendika üyeleri olduklarını gözlemlemekteyiz. Ankete Diyanet personeli arasında faaliyet gösteren sendikalara

katılanlarının 50,1'i Diyanet-Sen sendikasına üye olmada başı çektiklerini gözlemlemekteyiz. Tabloya baktığımızda resmiyette en çok üyeye sahip olmakla ve Din alanında tespit ettiğimiz kadarıyla Türkiye’de ve Dünyada ilk olma özelliği açısından da Diyanet Sen’e üye olanların çalışmamıza katılmaları ve görüşlerinin yansıtılması açısından önemli olacaktır diye düşünüyoruz.

Tablo 11: Örneklem grubun sendikadaki görevi

Sendikadaki Görevi	Frekans	%Yüzdeler	Toplam
Yönetim kurulu	24	4,1	4,1
Üye	479	81,9	86,0
Yok(üye değilim)	82	14,0	100,0
Toplam	585	100,0	100,0

Tabloya göre, örneklem grubunu oluşturan 585 katılımcının Sendikadaki Göreviniz nedir? Sorusuna cevap verenlerin % 4,1’sini (24 kişi) Sendikanın yönetim kurulu üyeliğinde görev yapanlar arasından , %81,9’unu (479 kişi) ise sendikaya üye olanlar oluşturmaktadır. %14,0’ını (82 kişi) ise sendikaya üye olmayanlar oluşturmaktadır. Sendikaya üye olmayanların görüşlerinin de yansıtılmasını önemli görmekteyiz. Bu tabloya göre, araştırmaya katılan Yönetim kurulu ve üye olanlarının dağılımının birbirine uzak olduğunu söyleyebiliriz. Tabi bunda DİB’da çalışan personelden sendikaya üye olanlar arasından yönetim kurulundaki sayının sınırlı olmasından kaynaklanmaktadır. Bununla birlikte, yukarıdaki veriler ışığında genel anlamda DİB personeli arasında faaliyet gösteren sendikalara üye olanlardan Yönetim kurulu ve üye olanlarının dağılımına göre örneklem grubumuzda çalışan Diyanet personelini Yönetim kurulu ve üye olanlarını dikkate aldığımızda araştırmanın konu ile ilgili fikir ve düşüncelerini yansıttığını ifade edebiliriz.

Tablo 12: Örneklem grubunun görev yeri

Hangi şehirde görev yapma durumu	Frekans	% Yüzdeler	Toplam
Balıkesir	108	18,5	18,5
İstanbul	44	7,5	26,0
Sakarya	30	5,1	31,1
İzmir	78	13,3	44,4
Eskişehir	31	5,3	49,7
Konya	51	8,7	58,5
Çankırı	38	6,5	65,0
Mersin	34	5,8	70,8
Iğdır	25	4,3	75,0
Erzincan	29	5,0	80,0
Diyarbakır	9	1,5	81,5
Şanlıurfa	13	2,2	83,8
Gümüşhane	30	5,1	88,9
Diğer(Türkiye'nin her tarafından)	65	11,1	100,0
Toplam	585	100,0	100,0

Tabloda da görüldüğü gibi örneklem grubumuzun Hangi şehirde görev yapıyorsunuz? Sorusuna verdikleri cevaplara baktığımızda % 18,5 (108 kişi) gibi bir çoğunluğu Balıkesir'de ikamet etmektedir. % 7,5 (44 kişi) İstanbul'da, % 5,1 (30 kişi) Adapazarı(Sakarya) da, % 13,3 (78 kişi) İzmir'de % 5,3'ü (31 kişi) Eskişehir'de % 8,7'si (51 kişi) Konya'da % 6,5 (38 kişi) Çankırı'da %5,8'i (34 kişi) Mersinde % 4,3'ü (25 kişi) Iğdır'da % 5,0 (29 kişi) Erzincan'da % 1,5 (9 kişi) Diyarbakır'da % 2,2'si (13 kişi) Şanlı Urfa da, %5,1'i (30 kişi) Gümüşhane'de, % 11,1 (65 kişi), İmeille internetten ulaştığım Türkiye'nin her yerinden DİB'da faaliyet gösteren sendikaya üye olan ve olmayanlardan o şehirlerde ikamet edenlerden oluşmaktadır. Örneklem grubumuzun ikamet ettikleri yerlere baktığımızda genel olarak dengeli bir dağılım

gösterdiğini söyleyebiliriz. Bu da DİB’da faaliyet gösteren sendikaya üye olan ve olmayanlardan olumlu veya olumsuz düşüncelerin her bölgedeki yansımalarını araştırmaya taşıyacak bir durum olduğundan ve araştırmamızın sağlıklı sonuç vermesi açısından önemlidir. Bununla birlikte tabloya yansıyan şehirlerde ikamet eden katılımcıların yüzdelik dağılımları da dikkat çekicidir. Bu veriler esliğinde yukarıdaki tabloya göz attığımızda, araştırmaya katılan örneklem grubunun ikamet ettikleri yer durumunun, Türkiye’nin demografik gerçekliğine aykırı olmadığını görmekteyiz.

Tablo 13: Sendikaya üyelik yılı

Kaç yıldan beri sendikaya üye olma durumu	Frekans	% Yüzelik	Toplam
1-2 yıldır	120	20,5	20,5
3-5 yıldır	154	26,4	46,9
6 yıldan fazla	229	39,1	86,0
Üye değilim	82	14,0	100,0
Toplam	585	100,0	100,0

Araştırmaya katılan örneklem grubun, Kaç senedir sendikanızın üyesisiniz sorusuna verdikleri cevaplara bakıldığında dağılım şu şekildedir. % 20,5’i 120 kişi 1-2 yıldır, % 26,4’ü 154 kişi 3-5 yıldır, örneklem grubun çoğunluğunun % 39,1’i 229 kişi 6 yıl ve yukarisında;% 14’ü 82 kişinin de sendikaya üye olmadıklarını görüyoruz. Dikkat edilecek olursa tabloya baktığımızda araştırmaya katılanların 1-5 yıldır üye olanların oranın %46,9 olduğunu ve sendikada yeni olduklarını görmekteyiz. Tabi bu noktada DİB’da faaliyet gösteren sendikaların kuruluş aşamalarını dikkate aldığımızda ilk sendikanın Diyanet-Sen’in 1999 da faaliyete başladığını düşündüğümüzde üye olanların yıllara göre katılımının azımsanmayacak derecede olduğunu söyleyebiliriz.

Tablo 14 : Örneklem gurubunun görev bölgesi

Hangi bölgede görev yapma durumu	Frekans	% Yüzelik	Toplam
Akdeniz	46	7,9	7,9
Karadeniz	40	6,8	14,7

Tablo 14'ün devamı

Marmara	182	31,1	45,8
Ege	83	14,2	60,0
Doğu Anadolu	62	10,6	70,6
Güney Doğu Anadolu	33	5,6	76,2
İç Anadolu	139	23,8	100,0
Toplam	585	100,0	100,0

Tabloda da görüldüğü gibi örneklem grubumuzun Hangi Bölgede görev yapıyorsunuz sorusuna verdikleri cevaplara baktığımızda % 7,9'u (46 kişi) Akdeniz bölgesinde, görev yapmaktadır. % 6,8 (40 kişi) Karadeniz'de, % 31,1 (182 kişi) gibi büyük çoğunluğu Marmara bölgesinde görev yapmaktadır. Türkiye geneline baktığımızda da en büyük nüfusa sahip bu bölgeden katılım çok olmuştur. % 14,2 (83 kişi) Ege bölgesinde, % 10,6'sı (62 kişi) Doğu Anadolu'da, % 5,6'sı (33 kişi) Güney Doğu Anadolu'da, % 23,8'i de (139 kişi) İç Anadolu'da görev yapmaktadır. Buna göre Türkiye'nin her yerinden DİB'da faaliyet gösteren sendikaya üye olan ve olmayanlardan o bölgelerde görev yapanlardan oluşmaktadır. Örneklem grubumuzun görev yaptıkları bölgelere baktığımızda genel olarak o bölgeleri temsil ettiğini söyleyebiliriz. Bu da DİB'da faaliyet gösteren sendikaya üye olan ve olmayanlardan olumlu veya olumsuz düşüncelerin her bölgedeki yansımalarını araştırmaya taşıyacak bir durum olduğundan ve araştırmamızın sağlıklı sonuç vermesi açısından önemlidir. Bununla birlikte tabloya yansıyan Bölgelerde görev yapan katılımcıların yüzdeler dağılımları da dikkat çekicidir. Bu veriler eşliğinde yukarıdaki tabloya göz attığımızda, araştırmaya katılan örneklem grubunun görev yaptıkları yer durumunun, Türkiye'nin demografik gerçekliğine aykırı olmadığını görmekteyiz.

Tablo 15: Örneklem gurubunun sendikaya üye olma sebebi

Sendikaya niçin üye olma durumu.	Frekans	% Yüzdeler	Toplam
Sendika üyelerinin tavsiyesi dolayısıyla	121	20,7	20,7
İrademle ve Sendikanın Faaliyetlerini beğendiğim için	176	30,1	50,8
Sendika temsilcilerinin telkiniyle	87	14,9	65,6

Tablo 15'in devamı

Sosyal çevre edinme için	19	3,2	68,9
Ekonomik durumumu iyileştireceğini düşündüğüm için	37	6,3	75,2
Amirlerimin yönlendirmesiyle	21	3,6	78,8
Diğer nedenler(Hak arama vb)	124	21,2	100,0

Sendikanıza niçin üye oldunuz? Sorusuna 585 katılımcının verdiği cevaplar şu şekildedir. % 20,7'si (121 kişi) Sendika üyelerinin tavsiyesi dolayısıyla sebep belirtirken; % 30,1'i (176 kişi) İrademle ve Sendikanın Faaliyetlerini beğendiğim için diyerek en çok yüzdelik dilimi bu cevap oluşturmuştur. İrademle ve Sendikanın Faaliyetlerini beğendiğim için cevabı sendikalara ilginin azımsanmayacak derecede olduğunu gözlemlemekteyiz. Sendikaya Sendika temsilcilerinin telkiniyle üye oldum diyen deneklerin oranı ise % 14,09'u(87 kişi) oluşturmaktadır. Sosyal çevre edinmek için diyenlerin oranı ise % 3,2'lik(19 kişi) bölümünü oluşturmaktadır. Ekonomik durumumu iyileştireceğini düşündüğüm için diyenlerin oranı ise % 6,3'ünü (37 kişi) oluşturmaktadır. Amirlerimin yönlendirmesiyle diyenler% 3,6'sını(21 kişi) oluşturmaktadır ki amirlerinde sendikaya üye olmada etkilerinin olduğunu görmekteyiz. Diğer nedenler diyenlere baktığımızda ise %21,2lik(124 kişi) kesimi oluşturmaktadır. Bu kesimin 82 tanesi sendikaya üye olmayanlardan oluşmaktadır. Geri kalan 42 kişinin büyük bir çoğunluğu diğer nedenler boşluğuna Haklarımı düşüncelerimi daha etkili savunuyor vb düşünceler belirtmişlerdir. Birazı da bunların dışında “diğer” sebeplere bağlamıştır.

Tablo 16: Örneklem gurubun sendikalarının yayınlarını takip etme durumu

Sendikanın hangi yayınlarını takip etme durumu olarak	Frekans	%Yüzdelik	Toplam
Hepsini takip ediyorum	71	12,1	12,1
Bültenini takip ediyorum	85	14,5	26,7
Dergilerini takip ediyorum	40	6,8	33,5
Hazırlanan kitapçıklarını takip ediyorum	70	12,0	45,5
İnternet sitesini takip ediyorum	81	13,8	59,3

Tablo 16'nın devamı

Hiçbirini takip etmiyorum	235	40,2	99,5
Diğer	3	,5	100,0
Toplam	585	100,0	100,0

Sendikanızın hangi yayınlarını takip ediyorsunuz? Sorusuna 585 katılımcının verdiği cevaplar şu şekildedir. % 12,1'i (71 kişi) Hepsini takip ediyorumu belirtirken; % 14,5'i (85 kişi) Bültenini takip ediyorumu, Dergilerini takip ediyorum diyen deneklerin oranı ise % 6,8'ini (40 kişi) oluşturmaktadır. Hazırlanan kitapçıklarını takip ediyorum diyenlerin oranı ise % 12,0'lık(70 kişi) bölümünü oluşturmaktadır. İnternet sitesini takip ediyorum diyenlerin oranı ise % 13,8'ini (81 kişi)oluşturmaktadır. Hiçbirini takip etmiyorum diyenlerin oranı % 40,2'sini (235 kişi) oluşturmaktadır ki bu oran örneklem grubumuzda en büyük yüzdeye sahiptir. Bu tabloya baktığımızda sendikanın faaliyetlerinden neredeyse yarıya yakın kesimin sendikanın faaliyetlerini takip etmeyip ilgisini çekemediğini gözlemlemekteyiz. Bu anlamda DİB'da faaliyet gösteren sendikalar bu durumu gözden geçirmelidirler diye düşünüyoruz. Tüm bunların dışında diğer nedenler diyenlere baktığımızda ise %0,5lik(3 kişi) kesimi oluşturmaktadır. Bir şekilde sendikaya üye olan ve bir kısımda olmayanlar arasına baktığımızda %59,3 lük kısmın sendikanın herhangi bir yayın organını takip edip bilgilendiğini gözlemlemekteyiz. Geri kalan %40,7'lik bir kesiminde sendikanın hiçbir faaliyeti takip etmediğini bu durumlardan haberdar olmadıklarını, ilgilerini çekmediklerini gözlemlemekteyiz.

4.2. DİB'indeki Sendikalardan Memnuniyetlik Durumu İle İlgili Bulgular

Tablo 17: DİB'de faaliyet gösteren bir sendikaya üye olmaktan duyulan mutlulukla ilgili görüşler

Katılım Düzeyi	Frekans	%	Toplam
Tamamen katılıyorum	163	27,9	27,9
Katılıyorum	208	35,6	63,4
Kararsızım	114	19,5	82,9
Katılmıyorum	52	8,9	91,8

Tablo 17'nin devamı

Hiç katılmıyorum	48	8,2	100,0
Toplam	585	100,0	100,0

“DİB’nda faaliyet gösteren bir sendikaya üye olmaktan mutluyum.”yaklaşımına araştırmaya katılanların %27,9 ‘u Tamamen katılıyorum, % 35,6’sı katılıyorum, %19,5’i kararsızım, % 8,9’u katılmıyorum ve % 8,2’si Hiç katılmıyorum şeklinde görüş beyan etmişlerdir. Bu tabloya göre katılanların toplam oranı % 63,4’e tekabül etmektedir ki, bu oran “DİB’nda faaliyet gösteren bir sendikaya üye olmaktan mutluyum görüşü yüzdelik olarak çoğunluğu oluşturduğunu görmekteyiz. Bu durumun genel olarak DİB’da sendikalaşmanın memnuniyetle karşılandığının göstergesidir de diyebiliriz. Katılmayanların toplam oranı ise % 19,5’lik kesimi oluşturmaktadır ki bu cevabı işaretleyenlerin de “DİB’nda faaliyet gösteren bir sendikaya üye olmaktan nasıl bir duygu içerisinde olduklarında kararsız olduklarını gözlemliyoruz.

Tablo 18: Sendika görevlisi olmak, sendikal hakları ve düşünceleri savunmayla ilgili görüşler

Katılım Düzeyi	Frekans	%	Toplam
Tamamen katılıyorum	135	23,1	23,1
Katılıyorum	227	38,8	61,9
Kararsızım	105	17,9	79,8
Katılmıyorum	74	12,6	92,5
Hiç katılmıyorum	44	7,5	100,0
Toplam	585	100,0	100,0

“Sendika görevlisi olmak haklarımı ve düşüncelerimi savunmamda etkili oluyor” yaklaşımına araştırmaya katılan örneklem grubun %23,1’i Tamamen katılıyorum, % 38,8’i katılıyorum, %17,9’u kararsızım, % 12,6’sı katılmıyorum ve % 7,5’i Hiç katılmıyorum şeklinde görüş beyan etmişlerdir. Bu tabloya göre katılanların toplam oranı %61,9’a tekabül etmektedir ki, bu oran“Sendika görevlisi olmak haklarımı ve düşüncelerimi savunmamda etkili oluyor” görüşü yüzdelik olarak çoğunluğu oluşturduğunu görmekteyiz. Bu durumun DİB’nda faaliyet gösteren sendikaların

üyelerinin haklarını ve düşüncelerini savunmada önemli bir yer teşkil ettiğini gözlemlemekteyiz. DİB’nda faaliyet gösteren sendikalara üye olanların sendikalarının bu alandaki faaliyetlerini iyi bulduklarını ifade edebiliriz. Katılmayanların toplam oranı ise % 20,1’lik kesimi oluşturduğunu görmekteyiz. Kararsızım diyenlerin görüşünü de dikkate aldığımızda yinede üyelerinin hak ve düşüncelerini savunmada sendikalara azımsanmayacak görevler düştüğünü söyleyebiliriz.

Tablo 19 : Diyanetteki sendikaların faaliyetlerini destekleme ile ilgili görüşler

Katılım Düzeyi	Frekans	%	Toplam
Tamamen katılıyorum	133	22,7	22,7
Katılıyorum	236	40,3	63,1
Kararsızım	133	22,7	85,8
Katılmıyorum	50	8,5	94,4
Hiç Katılmıyorum	33	5,6	100,0
Toplam	585	100,0	100,0

“Diyanetteki sendikaların faaliyetlerini gönülden destekliyorum” yaklaşımına araştırmaya katılan örneklem grubun %22,7’si Tamamen katılıyorum, % 40,3’ü katılıyorum, %22,7’si kararsızım, % 8,5’i katılmıyorum ve % 5,6’sı Hiç katılmıyorum şeklinde görüş beyan etmişlerdir. Bu tabloya göre katılanların toplam oranı %63,1’e tekabül etmektedir ki, bu oran “Diyanetteki sendikaların faaliyetlerini gönülden destekliyorum” görüşü yüzdeler olarak 2/3 lük gibi bir çoğunluğu oluşturduğunu görmekteyiz. Bu durumun Diyanetteki sendikaların faaliyetlerini gönülden destekliyorum görüşü önemli bir yer teşkil ettiğini gözlemlemekteyiz. DİB’nda faaliyet gösteren sendikalara üye olanların sendikalarının ve diğer sendikaların faaliyetlerini desteklediklerini ifade edebiliriz. Diyanetteki sendikaların Diyanet personeli tarafından desteklendiğinin de bir göstergesidir diyebiliriz. Katılmayanların toplam oranı ise % 14,1’lik kesimi oluşturduğunu görmekteyiz.%22,7 lik bir kesimde bu soru karşısında kararsız kaldıklarını gözlemlememekteyiz.

4.3. Sendikaya Üye Olanların Sendikalarının Faaliyetleri İle İlgili Görüşleri

Tablo 20: Sendikaların kamuoyuna yönelik çeşitli konulardaki faaliyetleri ile ilgili görüşler

Katılım Düzeyi	Frekans	%	Toplam
Tamamen katılıyorum	100	17,1	17,1
Katılıyorum	192	32,8	49,9
Kararsızım	109	18,6	68,5
Katılmıyorum	82	14,0	82,6
Hiç Katılmıyorum	28	4,8	87,4
Sendikaya üye değilim	74	12,6	100,0
Toplam	585	100,0	100,0

”Sendikamız,” kamuoyuna yönelik çeşitli konularda din, toplum vb. yeterince konferans, paneller vb faaliyetler düzenleyen etkin sivil toplum örgütleridir.” yaklaşımına araştırmaya katılan örneklem grubun %17,1 ‘Tamamen katılıyorum, % 32,8’i katılıyorum, %18,6’sı kararsızım, % 14,0’ı katılmıyorum ve % 4,8’i Hiç katılmıyorum şeklinde görüş beyan etmişlerdir. Sendikaya üye değilim sendikanın faaliyetlerinden görüş belirtmeyenlerin oranı ise % 12,6 olarak görünmektedir. Bu tabloya göre katılanların toplam oranı % 49,9’a tekabül etmektedir ki, bu oran ”Sendikamız,” kamuoyuna yönelik çeşitli konularda Din, toplum vb yeterince konferans, paneller vb faaliyetler düzenleyen etkin sivil toplum örgütleridir.” görüşü yüzdelik olarak yarıya yakını oluşturduğunu görmekteyiz. Bu durumun DİB’nda faaliyet gösteren sendikaların ortalama bir düzeyde Din, toplum vb yeterince konferans, paneller vb faaliyetler düzenleyen sendikalar olduğunu görmekteyiz. DİB’nda faaliyet gösteren sendikalara üye olanların sendikalarının bu alandaki faaliyetlerini çok da tatmin edici düzeyde bulmadıklarını sendikaların bu alanda çalışmalar yapmalarının uygun olacağı kanaati içerisindeyiz. Kararsız ve Katılmayanların toplam oranı ise % 37,4’lük kesimi oluşturmaktadır.

Tablo 21: Sendikaların, üyelerinin görüş ve önerilerini dikkate alma konusunda ilgili üyelerin görüşleri

Katılım Düzeyi	Frekans	%	Toplam
Tamamen katılıyorum	91	15,6	15,6
Katılıyorum	193	33,0	48,5
Kararsızım	109	18,6	67,2
Katılmıyorum	81	13,8	81,0
Hiç Katılmıyorum	34	5,8	86,8
Sendikaya üye değilim	77	13,2	100,0
Toplam	585	100,0	100,0

Sendikamız, üyelerin görüş ve önerilerini dikkate almak ve bunları faaliyete dönüştürme konusunda açık iletişime önem vermektedir yaklaşımına araştırmaya katılan örneklem grubun %15,6' sı Tamamen katılıyorum, % 33,0'ı katılıyorum, %18,6'sı kararsızım, % 13,8'i katılmıyorum ve % 5,8'i Hiç katılmıyorum şeklinde görüş beyan etmişlerdir. Sendikaya üye değilim sendikanın faaliyetlerinden görüş belirtmeyenlerin oranı ise % 13,2 olarak görünmektedir. Bu tabloya göre katılanların toplam oranı %48,5'e tekabül etmektedir ki, bu oran "Sendikamız, üyelerinin görüş ve önerilerini dikkate almak ve bunları faaliyete dönüştürme konusunda açık iletişime önem vermektedir" görüşü yüzdelik olarak yarıya yakını oluşturduğunu görmekteyiz. Bu durumun DİB'nda faaliyet gösteren sendikaların ortalama bir düzeyde üyelerinin görüş ve önerilerini dikkate almak ve bunları faaliyete dönüştürme konusunda açık iletişime önem verdiklerini görmekteyiz. DİB'nda faaliyet gösteren sendikalara üye olanların sendikalarının bu alandaki faaliyetlerini çok da tatmin edici düzeyde bulmadıklarını sendikaların üyelerinin görüşlerini alma konusunda faaliyette bulunmaları eksiklik olarak gözlemlenmiştir. Kararsız ve Katılmayanların toplam oranı ise % 38,2'lik kesimi oluşturmaktadır.

Tablo 22: Sendikaların ekonomik ve özlük hakları savunmasıyla ilgili görüşler

Katılım Düzeyi	Frekans	%	Toplam
Tamamen katılıyorum	112	19,1	19,1

Tablo 22'nin devamı

Katılıyorum	209	35,7	54,9
Kararsızım	86	14,7	69,6
Katılmıyorum	72	12,3	81,9
Hiç Katılmıyorum	33	5,6	87,5
Sendikaya üye değilim	73	12,5	100,0
Toplam	585	100,0	100,0

Sendikamızın ekonomik haklarımı, özlük haklarımı koruduğunu ve geliştirdiğini düşünüyorum yaklaşımına araştırmaya katılan örneklem grubun %19,1'i Tamamen katılıyorum, % 35,7'i katılıyorum, %14,7'si kararsızım, % 12,3'ü katılmıyorum ve % 5,6'sı Hiç katılmıyorum şeklinde görüş beyan etmişlerdir. Sendikaya üye değilim sendikanın faaliyetlerinden görüş belirtmeyenlerin oranı ise % 12,5 olarak görünmektedir. Bu tabloya göre katılanların toplam oranı %54,9'a tekabül etmektedir ki, bu oran Sendikamızın ekonomik haklarımı, özlük haklarımı koruduğunu ve geliştirdiğini düşünüyorum görüşü yüzdelik olarak yarıdan biraz fazlasını oluşturduğunu görmekteyiz. Bu durumun DİB'nda faaliyet gösteren sendikaların ortalama bir düzeyde üyelerinin ekonomik, özlük haklarını koruduğunu ve geliştirdiğini görmekteyiz. DİB'nda faaliyet gösteren sendikalara üye olanların sendikalarının bu alandaki faaliyetlerini çok da tatmin edici düzeyde bulmadıklarını gözlemlemekteyiz. Kararsız ve Katılmayanların toplam oranı ise % 32,6'lık kesimi oluşturmaktadır.

Tablo 23: Sendikaların görüşlerinin konfederasyonlar tarafından savunulmasıyla ilgili görüşler

Katılım Düzeyi	Frekans	%	Toplam
Tamamen katılıyorum	60	10,3	10,3
Katılıyorum	188	32,1	42,4
Kararsızım	129	22,1	64,4
Katılmıyorum	115	19,7	84,1
Hiç Katılmıyorum	23	3,9	88,0
Sendikaya üye değilim	70	12,0	100,0

Tablo 23'ün devamı

Toplam	585	100,0	100,0
--------	-----	-------	-------

Sendikamızın görüşleri toplu görüşmelerde konfederasyonlar tarafından yeterince savunuluyor yaklaşımına araştırmaya katılan örneklem grubun %10,3'ü Tamamen katılıyorum, % 32,1'i katılıyorum, %22,1'i kararsızım, % 19,7'si katılmıyorum ve % 3,9'u Hiç katılmıyorum şeklinde görüş beyan etmişlerdir. Sendikaya üye değilim sendikanın faaliyetlerinden görüş belirtmeyenlerin oranı ise % 12,0 olarak görünmektedir. Bu tabloya göre katılanların toplam oranı %42,4'e tekabül etmektedir ki, bu oran Sendikamızın görüşleri toplu görüşmelerde konfederasyonlar tarafından yeterince savunuluyor görüşü yüzdeler olarak yarıdan az olduğunu görmekteyiz. DİB'nda faaliyet gösteren sendikalara üye olanlarının görüşleri toplu görüşmelerde konfederasyonlar tarafından yeterince savunulmadığının bir göstergesidir. Sendikalarının bu alandaki faaliyetlerini çok da tatmin edici düzeyde bulmadıklarını gözlemlemekteyiz. Konfederasyonlardaki etki güçleri zayıf olmaktadır diyebiliriz. Kararsız ve Katılmayanların toplam oranı ise %45,7'lik kesimi oluşturmaktadır. Sadece bu konuda kararsızım diyenlerin sendikalarının konfederasyonlar tarafında ne kadar savunduklarından bile habersiz olduklarını görüyoruz ki bu da düşündürücü bir durumdur.

Tablo 24: Sendikaların misyonuna ve vizyonuna hakim olmayla ilgili üyelerin görüşleri

Katılım Düzeyi	Frekans	%	Toplam
Tamamen katılıyorum	60	10,3	10,3
Katılıyorum	155	26,5	36,8
Kararsızım	147	25,1	61,9
Katılmıyorum	121	20,7	82,6
Hiç Katılmıyorum	38	6,5	89,1
Sendikaya üye değilim	64	10,9	100,0
Toplam	585	100,0	100,0

“Sendikamızın misyonuna vizyonuna tam anlamıyla vakıf durumdayım.”yaklaşımına araştırmaya katılan örneklem grubun %10,32'ü Tamamen katılıyorum, % 26,5'i

katılıyorum, %25,1'i kararsızım, % 20,7'si katılmıyorum ve % 6,5'i Hiç katılmıyorum şeklinde görüş beyan etmişlerdir. Sendikaya üye değilim sendikanın faaliyetlerinden görüş belirtmeyenlerin oranı ise % 10,9 olarak görünmektedir. Bu tabloya göre katılanların toplam oranı %36,8'e tekabül etmektedir ki, bu oran Sendikamızın misyonuna vizyonuna tam anlamıyla vakıf durumdayım görüşü yüzdelik olarak az bir kesimi oluşturduğunu bununda sendikaların kendilerini yeterince tanıtamadıkları ve üyelerinizde sendikalarının misyonuna, vizyonuna uzak olduklarını söyleyebiliriz. Bu bir eksiklik olarak dikkat çekmektedir. DİB'nda faaliyet gösteren sendikalara üye olanların sendikalarının bu alandaki faaliyetlerini yeterince özümseyemediklerini görüyoruz. Kararsız ve Katılmayanların toplam oranı ise % 52,3'lük kesimi oluşturmaktadır. Bu alanda hiçbir fikre sahip olmayanlarda dikkat çekici bir durumdadır.

Tablo 25: Sendikaların muhafazakâr kesimi ve dini değerleri koruma düşüncesiyle hareket etmesine yönelik tutumlar

Katılım Düzeyi	Frekans	%	Toplam
Tamamen katılıyorum	87	14,9	14,9
Katılıyorum	214	36,6	51,5
Kararsızım	143	24,4	75,9
Katılmıyorum	77	13,2	89,1
Hiç Katılmıyorum	23	3,9	93,0
Sendikaya üye değilim	41	7,0	100,0
Toplam	585	100,0	100,0

“Sendikamız muhafazakâr kesimi ve dini değerleri koruma düşüncesiyle hareket etmektedir” yaklaşımına araştırmaya katılan örneklem grubun %14,9'unu Tamamen katılıyorum, % 36,6'sını katılıyorum, %24,4'ü kararsızım, % 13,2'i katılmıyorum ve % 3,9'unu Hiç katılmıyorum şeklinde görüş beyan etmişlerdir. Sendikaya üye değilim diyerek diğer şıklara cevap vermeyenlerin oranı ise %7,0 olarak görünmektedir.

Bu tabloya göre katılanların toplam oranı %51,5'e tekabül etmektedir ki, bu oran “Sendikamız muhafazakâr kesimi ve Dini değerleri koruma düşüncesiyle hareket

etmektedir” görüşü yüzdeler olarak yarıyı biraz geçtiğini görmekteyiz. Bu durumun DİB’nda faaliyet gösteren sendikaların ortalama bir düzeyde muhafazakâr kesimi ve Dini değerleri koruma düşüncesiyle hareket ettiğini düşündüklerin görmekteyiz. DİB’nda faaliyet gösteren sendikalara üye olanların sendikalarının bu alandaki faaliyetlerini yüzde olarak katılmayanlara oranla düşündüğümüz zaman da azımsanmayacak derecede olduğunu belirtiriz. Kararsız ve Katılmayanların toplam oranı ise % 42,1’lik kesimi oluşturmaktadır. Bu soru karşısında kararsız kalanların oranı ise azımsanmayacak derecededir. Din alanında kurulan bu sendikalar kamuoyunda bu alandaki faaliyetlerini tekrar gözden geçirmelerini söyleyebiliriz. Üye oldukları sendikaların, Muhafazakâr kesimin ve Dini değerlerin korunması noktasında gerekli yerlerde sendikaları tarafından savunulması konusunda sendikaya üye olanların yeterince de algılarında yer oluşmadığını da ifade edebiliriz.

4.4. Din-Toplum Bağlamındaki Faaliyet Durumları İle İlgili Görüşler

Tablo 26: Türkiye’de hatta dünyada muhafazakâr yapıda bir sendikalaşma olmasına yönelik görüşler

Katılım Düzeyi	Frekans	%	Toplam
Tamamen Katılıyorum	144	24,6	24,6
Katılıyorum	267	45,6	70,3
Kararsızım	84	14,4	84,6
Katılmıyorum	63	10,8	95,4
Hiç katılmıyorum	27	4,6	100,0
Toplam	585	100,0	100,0

“Türkiye’de hatta dünyada muhafazakâr bir sendikalaşma olarak “Din” alanında bir sendikalaşma olmasını olumlu karşılıyorum” yaklaşımına araştırmaya katılan örneklem grubun %24,6’sı Tamamen katılıyorum, % 45,6’sı katılıyorum, %14’4’ü kararsızım, % 10,8’i katılmıyorum ve % 4’6’sı Hiç katılmıyorum şeklinde görüş beyan etmişlerdir. Bu tabloya göre katılanların toplam oranı %70,3’e tekabül etmektedir ki, bu oran “Türkiye’de Hatta Dünyada Muhafazakâr bir sendikalaşma olarak “Din” alanında bir sendikalaşma olmasını olumlu karşılıyorum” görüşü yüzdeler olarak büyük bir

çoğunluğu teşkil ettiğini görmekteyiz. Bu alanda sendikalaşma olması büyük bir memnuniyetle karşılanmıştır. Katılmayanların toplam oranı ise % 15,4'lük kesimi oluşturmaktadır ki bu oran örneklem grubun tercihlerine baktığımızda küçük bir kesimi oluşturmaktadır. Kararsızların oranı %14,4 lük bir kesimi oluşturmaktadır ki bu konuda bu deneklerin bir fikrinin oluşmadığını söyleyebiliriz. Din alanındaki sendikalaşma büyük oranda iyi karşılanmıştır diye ifade edebiliriz.

Tablo 27: DİB'deki sendikalardan birine üye olmanın din-toplum ilişkileri açısından değerlendirilmesi

Katılım Düzeyi	Frekans	%	Toplam
Tamamen katılıyorum	139	23,8	23,8
Katılıyorum	268	45,8	69,6
Kararsızım	102	17,4	87,0
Katılmıyorum	64	10,9	97,9
Hiç katılmıyorum	12	2,1	100,0
Toplam	585	100,0	100,0

“Diyanetteki sendikalardan birine üye olmanın din-toplum ilişkileri açısından bir sakıncası olduğunu düşünmüyorum” yaklaşımına araştırmaya katılan örneklem grubun %23,8'i Tamamen katılıyorum, % 45,8 katılıyorum, %17,4'ü kararsızım, % 10,9'u katılmıyorum ve % 2,1'i Hiç katılmıyorum şeklinde görüş beyan etmişlerdir. Bu tabloya göre katılanların toplam oranı %69,6'ya tekabül etmektedir ki, bu oran “sendikalardan birine üye olmamın Din-toplum ilişkileri açısından bir sakıncası olduğunu düşünmüyorum” görüşü yüzdelik olarak büyük bir çoğunluğu kapladığını görmekteyiz. Bu durumun DİB'nda faaliyet gösteren sendikalardan birine üye olmanın Din-toplum ilişkileri açısından bir sakıncası olduğunu düşünmüyorum diyerek sendikalarının bu alanda faaliyet göstermesini büyük bir çoğunlukla desteklediklerini ifade edebiliriz. Katılmayanların toplam oranı ise % 13,0'luk kesimi oluşturmaktadır ki bu oran çok küçük bir oranı göstermektedir. Bu soru karşısında kararsız kalanların oranı ise Katılmıyorum ve Hiç katılmıyorum diyenlerin oranından fazla olduğunu

gözlemlemekteyiz. Bu alanda yinede küçük de olsa bir tedirginlik olduğunu belirtebiliriz.

Tablo 28: DİB ‘de faaliyet gösteren sendikaların Türkiye’de ve dünyada müslümanların karşılaştığı sorunları medyada dile getirmesine dair üyelerin tutumları

Katılım Düzeyi	Frekans	%	Toplam
Tamamen katılıyorum	56	9,6	9,6
Katılıyorum	153	26,2	35,7
Kararsızım	125	21,4	57,1
Katılmıyorum	184	31,5	88,5
Hiç katılmıyorum	67	11,5	100,0
Toplam	585	100,0	100,0

“Din Toplum ilişkileri bağlamında DİB’nd faaliyet gösteren sendikaların Türkiye’de ve Dünyada Müslümanların karşılaştığı sorunları medyada etkili bir şekilde dile getirdiğine inanıyorum.”yaklaşımına araştırmaya katılan örneklem grubun %9,6’sı Tamamen katılıyorum, % 26,2’si katılıyorum, %21,4’ü kararsızım, % 31,5’i katılmıyorum ve % 11’5’i Hiç katılmıyorum şeklinde görüş beyan etmişlerdir. Bu tabloya göre katılanların toplam oranı %35,7’ye tekabül etmektedir ki, bu oran “sendikaların Türkiye’de ve Dünyada Müslümanların karşılaştığı sorunları medyada etkili bir şekilde savundukları” görüşü yüzdelik olarak 1/3 oranında olduğunu görmekteyiz. Bu durumun Diyanet işleri başkanlığında faaliyet gösteren sendikaların Türkiye’de ve Dünyada Müslümanların karşılaştığı sorunları medyada etkili bir şekilde savunamadıklarını düşünüyoruz. Katılmayanların toplam oranı ise % 43,0’lük kesimi oluşturmaktadır ki bu oran örneklem grubun tercihlerine baktığımızda kararsızları katmadığımızda büyük bir orandır diye düşünüyoruz. Bu soru karşısında kararsız kalanların oranı ise % 21,4 lük kesimi oluşturmaktadır. Bu alanda sendikaların faaliyetlerini dikkatli bir şekilde gözden geçirmesi gerektiğini -Din alanında faaliyet gösterdiklerini iddia eden bu sendikaların- bunun büyük bir eksikliği olduğunu düşünüyoruz.

Tablo 29: DİB'deki sendikaların, Türkiye'de ve dünyada din-toplum ilişkileri bağlamında değerlendirilmesi

Katılım Düzeyi	Frekans	%	Toplam
Tamamen katılıyorum	95	16,2	16,2
Katılıyorum	205	35,0	51,3
Kararsızım	152	26,0	77,3
Katılmıyorum	98	16,8	94,0
Hiç katılmıyorum	35	6,0	100,0
Toplam	585	100,0	100,0

“Diyanetteki sendikaları, Türkiye’de ve dünyada din-toplum ilişkileri bağlamında değerlendirdiğimde etkili bir misyona sahip olduğunu düşünmüyorum.” yaklaşımına araştırmaya katılan örneklem grubun %16,2’si Tamamen katılıyorum, % 35,0’i katılıyorum, %26’0’ı kararsızım, % 16,8’i katılmıyorum ve % 6’0’sı Hiç katılmıyorum şeklinde görüş beyan etmişlerdir. Bu tabloya göre katılanların toplam oranı %51,3’e tekabül etmektedir ki, bu oran “Diyanetteki sendikaların, Türkiye’de ve dünyada din-Toplum ilişkileri bağlamında değerlendirildiğinde etkili bir misyona sahip olduğunu düşünmüyorum görüşü yüzdelik olarak yarısını geçtiğini görmekteyiz. Diyanet işleri başkanlığında faaliyet gösteren sendikaların Türkiye’de ve dünyada din-Toplum ilişkileri bağlamında üyeleri tarafından değerlendirildiğinde etkili bir misyona sahip olmadığını; Türkiye’de ve dünyada müslümanların karşılaştığı sorunları etkili bir şekilde savunamadıklarını söyleyebiliriz. Katılmayanların toplam oranı ise % 22,8’lik kesimi oluşturmaktadır ki bu oran örneklem grubun tercihlerine baktığımızda kararsızları katmadığımızda küçük bir orandır diye düşünüyoruz. Bu soru karşısında kararsız kalanların oranı ise % 26,0 lik kesimi oluşturmaktadır. Bu alanda sendikaların faaliyetlerini dikkatli bir şekilde yeniden gözden geçirmesi gerektiğini Din alanında faaliyet gösterdiklerini iddia eden bu sendikaların bu alandaki eksikliğe eğilmeleri gerektiğini söyleyebiliriz. Tablo 22 deki verilere de baktığımızda deneklerin bu sorunun cevabına verdikleri oranlarla aşağı yukarı aynı hatta bu tabloda daha negatif bir durumun göze çarptığını ifade edebiliriz.

Tablo 30: DİB'deki sendikaların, DİB'le din ve toplum ilişkileri bağlamında diyalogunun değerlendirilmesi

Katılım Düzeyi	Frekans	%	Toplam
Tamamen Katılıyorum	82	14,0	14,0
Katılıyorum	225	38,5	52,5
Kararsızım	143	24,4	76,9
Katılmıyorum	110	18,8	95,7
Hiç katılmıyorum	25	4,3	100,0
Toplam	585	100,0	100,0

“Diyanetteki sendikaların, Diyanet İşleri Başkanı ve Başkanlığıyla din ve toplum ilişkileri bağlamında diyalog içerisinde olduğunu düşünüyorum.” yaklaşımına araştırmaya katılan örneklem grubun %14,0’ı Tamamen katılıyorum, % 38,5’i katılıyorum, %24’4’ü kararsızım, % 18,8’i katılmıyorum ve % 4’3’ü Hiç katılmıyorum şeklinde görüş beyan etmişlerdir. Bu tabloya göre katılanların toplam oranı %52,5’e tekabül etmektedir ki, bu oran sendikaların, Diyanet İşleri Başkanı ve Başkanlığıyla Din ve toplum ilişkileri bağlamında diyalog içerisinde olduğunu düşünenlerin yüzdelik olarak yarısını geçtiğini görmekteyiz. Sendikaların Diyanet İşleri Başkanı ve Başkanlığıyla genel olarak diyalog içerisinde olduğunu söyleyebiliriz. Katılmayanların toplam oranı ise % 23,1’lik kesimi oluşturmaktadır ki bu oran örneklem grubun tercihlerine baktığımızda ¼ lük kesimi oluşturmaktadır. Kararsızların oranı %24,4 lük bir kesimi oluşturmaktadır ki bu konuda bu deneklerin bir kanaatinin oluşmadığını söyleyebiliriz. Diyanetteki sendikalar bu kurumun başında olan Diyanet İşleri Başkanlığıyla diyaloglarını gözden geçirebilirler diye ifade edebiliriz.

Tablo 31: DİB’de faaliyet gösteren sendikaların din, sosyal sorunlara çözüm üretmesine yönelik üyelerinin görüşleri

Katılım Düzeyi	Frekans	%	Toplam
Tamamen Katılıyorum	64	10,9	10,9
Katılıyorum	223	38,1	49,1

Tablo 31'in devamı

Kararsızım	146	25,0	74,0
Katılmıyorum	111	19,0	93,0
Hiç katılmıyorum	41	7,0	100,0
Toplam	585	100,0	100,0

“Diyanette faaliyet gösteren sendikaların din, toplumsal sosyal sorunlara çözüm üretmede ve toplumsal sağduyunun oluşmasında önemli bir yeri vardır.” diye düşünüyorum yaklaşımına araştırmaya katılan örneklem grubun %10,9’u Tamamen katılıyorum, % 38,1’i katılıyorum, %25’0’ı kararsızım, % 19,0’u katılmıyorum ve % 7’si Hiç katılmıyorum şeklinde görüş beyan etmişlerdir. Bu tabloya göre katılanların toplam oranı %49,1’e tekabül etmektedir ki, bu oran sendikaların, din, toplumsal sosyal sorunlara çözüm üretmede ve toplumsal sağduyunun oluşmasında önemli bir katkısı vardır diye düşünenler yüzdeler olarak yarısını geçtiğini görmekteyiz. Sendikaların din, toplumsal sosyal sorunlara çözüm üretmede ve toplumsal sağduyunun oluşmasında ortalama bir düzeyde faaliyet gösterdiklerini ifade edebiliriz. Katılmayanların toplam oranı ise % 26,0’lık bir kesimi oluşturmaktadır ki bu oran örneklem grubun tercihlerine baktığımızda ¼ lük kesimi oluşturmaktadır. Kararsızların oranı %25,0 lik bir kesimi oluşturmaktadır ki bu konuda bu deneklerin bir kanaatinin oluşmadığını söyleyebiliriz. Diyanetteki sendikalar din, toplumsal sosyal sorunlara çözüm üretmede ve toplumsal sağduyunun oluşmasında önemli bir yere gelmeleri açısından bu verilenleri dikkatli bir şekilde gözden geçirmesi açısından önemlidir diye düşünüyoruz.

Tablo 32: Din alanında kurulan Diyanetteki sendikalar toplumda ihtiyaç duyulan bir boşluğu doldurur görüşüne yönelik tutumlar

Katılım Düzeyi	Frekans	%	Toplam
Tamamen Katılıyorum	99	16,9	16,9
Katılıyorum	225	38,5	55,4
Kararsızım	135	23,1	78,5
Katılmıyorum	88	15,0	93,5
Hiç katılmıyorum	38	6,5	100,0
Toplam	585	100,0	100,0

Din alanında kurulan diyanetteki sendikalar toplumdaki ihtiyaç olan bir boşluğu doldurmuştur. Diye düşünüyorum yaklaşımına araştırmaya katılan örneklem grubun %16,9'u Tamamen katılıyorum, % 38,5'i katılıyorum, %23'1'i kararsızım, % 15,0'i katılmıyorum ve % 6,5'i Hiç katılmıyorum şeklinde görüş beyan etmişlerdir. Bu tabloya göre katılanların toplam oranı %55,4'e tekabül etmektedir ki, bu oran sivil toplum bağlamında üyelerinin ve toplumun sesi olma yolunda “sendikalar toplumdaki ihtiyaç olan bir boşluğu doldurmuştu” diye düşünenlerin yüzdelik olarak ankete katılanların yarısını geçtiğini görmekteyiz. Diyanetteki Sendikaların varlığı memnuniyetle karşılanmıştır diye de düşünebiliriz. Katılmayanların toplam oranı ise % 21,5'lik bir kesimi oluşturanlar da “toplumdaki ihtiyaç olan bir boşluğu doldurmuştu” görüşüne karşı çıkmışlardır. Kararsızların oranı %23,1 lik bir kesimi oluşturmaktadır ki bu konuda bu deneklerin bir kanaatinin oluşmadığını ifade edebiliriz.

4.5. Üyelerine Yönelik Faaliyet Durumlarıyla İlgili Görüşler

Tablo 33: Diyanetteki sendikalar, üyelerine çeşitli yayın imkânları sunmasıyla ilgili görüşler

Katılım Düzeyi	Frekans	%	Toplam
Tamamen Katılıyorum	48	8,2	8,2
Katılıyorum	154	26,3	34,5
Kararsızım	147	25,1	59,7
Katılmıyorum	173	29,6	89,2
Hiç katılmıyorum	63	10,8	100,0
Toplam	585	100,0	100,0

“Diyanetteki sendikalar, üyelerine kitapları, gazeteleri, bilimsel dergileri takip edebilecekleri sürekli imkânlar sunmaktadırlar.”yaklaşımına araştırmaya katılan örneklem grubun %8,2'si Tamamen katılıyorum, %26,3'ü katılıyorum, %25'1'i kararsızım, % 29,6'sı katılmıyorum ve % 10,8'i Hiç katılmıyorum şeklinde görüş beyan etmişlerdir. Bu tabloya göre katılanların toplam oranı %34,5'e tekabül etmektedir ki, bu oran, “Diyanetteki sendikalar, üyelerine kitapları, gazeteleri, bilimsel dergileri takip edebilecekleri sürekli imkânlar sunmaktadırlar” diye düşünenlerin yüzdelik olarak

1/3'ünü temsil ettiğini görmekteyiz. Diyanetteki sendikaların üyelerine yönelik bu alandaki faaliyetleri düşük bir orandadır diye söyleyebiliriz. Katılmayanların toplam oranı ise % 40,4'lük kesimi oluşturmaktadır ki bu oran örneklem grubun tercihlerine baktığımızda yarıya yakın bir kesimi oluşturmaktadır. Bu alandaki memnuniyetsizlikleri göze çarpmaktadır. Kararsızların oranı %25,1'lik bir kesiminde bu alanda bir kanaatinin olmadığını gözlemlemekteyiz ki bu alandaki faaliyetleri örneklem grup tarafından eksiklik olarak ifade edilmiştir diye düşünüyoruz. Sendikaların bu alandaki çalışmalarını dikkatlice gözden geçirmelerini söyleyebiliriz.

Tablo 34: Diyanetteki sendikalar, üyelerine mesleki alanları konusunda seminer, toplantılar vb faaliyetler düzenlemesiyle ilgili görüşler

Katılım Düzeyi	Frekans	%	Toplam
Tamamen Katılıyorum	47	8,0	8,0
Katılıyorum	157	26,8	34,9
Kararsızım	138	23,6	58,5
Katılmıyorum	182	31,1	89,6
Hiç katılmıyorum	61	10,4	100,0
Toplam	585	100,0	100,0

“Diyanetteki sendikalar, üyelerine mesleki alanları konusunda meydana gelen değişiklikleri ve yenilikleri takip edebilmek için seminer, toplantılar vb faaliyetler düzenlemektedirler” yaklaşımına araştırmaya katılan örneklem grubun %8,0'i Tamamen katılıyorum, %26,8'i katılıyorum, %23,6'sı kararsızım, % 31,1'i katılmıyorum ve % 10,4'ü Hiç katılmıyorum şeklinde görüş beyan etmişlerdir. Bu tabloya göre katılanların toplam oranı %34,9'e tekabül etmektedir ki, bu oran, Diyanetteki sendikalar, üyelerine mesleki alanları konusunda meydana gelen değişiklikleri ve yenilikleri takip edebilmek için seminer, toplantılar vb faaliyetler düzenlemektedirler diye düşünenlerin yüzdelik olarak 1/3'ünü temsil ettiğini görmekteyiz. Diyanetteki sendikaların üyelerine yönelik bu alandaki faaliyetleri düşük bir orandadır diye söyleyebiliriz. Katılmayanların toplam oranı ise % 41,5'lik kesimi oluşturmaktadır ki bu oran örneklem grubun tercihlerine baktığımızda yarıya yakın bir kesimi oluşturmaktadır. Bu alandaki memnuniyetsizlikleri göze çarpmaktadır. Kararsızların oranı %23,6'lık bir kesiminde bu alanda bir kanaatinin

olmadığını gözlemlemekteyiz ki bu alandaki faaliyetleri örneklem grup tarafından eksiklik olarak ifade edilmiştir diye düşünüyoruz. Sendikaların üyelerine yönelik çalışmalarını dikkatlice gözden geçirmelerini belirtebiliriz.

Tablo 35: Üyelerinin temel ihtiyaçlarına yönelik çalışmalarıyla ilgili görüşler

Katılım Düzeyi	Frekans	%	Toplam
Tamamen Katılıyorum	106	18,1	18,1
Katılıyorum	160	27,4	45,5
Kararsızım	147	25,1	70,6
Katılmıyorum	141	24,1	94,7
Hiç katılmıyorum	31	5,3	100,0
Toplam	585	100,0	100,0

“Diyanetteki sendikalar üyelerinin temel ihtiyaçlarını tespit edip, bunların iyileştirilmesi konusunda aktif olduklarına inanmıyorum.”yaklaşımına araştırmaya katılan örneklem grubun %18,1’i Tamamen katılıyorum, %27,4’ü katılıyorum, %25’1’i kararsızım, %24,1’i katılmıyorum ve %5,3’ü Hiç katılmıyorum şeklinde görüş beyan etmişlerdir. Bu tabloya göre katılanların toplam oranı %45,5’e tekabül etmektedir ki, bu oran,“Diyanetteki sendikalar üyelerinin temel ihtiyaçlarını tespit edip, bunların iyileştirilmesi konusunda aktif olduklarına inanmıyorum.”diye düşünenlerin yüzdelik olarak yarıya yakını temsil ettiğini görmekteyiz. Diyanetteki sendikaların üyelerine yönelik bu alandaki faaliyetlerine cevap verenlerin dilimine baktığımızda bu alanda bir eksiklik olduğunu söyleyebiliriz. Katılmayanların toplam oranı ise %29,4’lük kesimi oluşturmaktadır ki bu oran örneklem grubun tercihlerine baktığımızda 1/3 lük kesimi oluşturmaktadır ki oluşturmaktadır. Sendikaların bu alandaki çalışmalarından memnun oldukları gözlenmektedir tabi bu sayı oran içinde azınlığı oluşturmaktadır. Kararsızların oranı %25,1’lik bir kesiminde bu alanda bir kanaatinin olmadığını gözlemlemekteyiz. Sendikaların üyelerine yönelik çalışmalarını dikkatlice gözden geçirmelerini ifade edebiliriz.

Tablo 36: Diyanetteki sendikalar, üyelerinin ve kamuoyunun temel hak ve ödevlerini savunmada medyadan yararlanır görüşüne yönelik tutumlar

Katılım Düzeyi	Frekans	%	Toplam
Tamamen Katılıyorum	55	9,4	9,4
Katılıyorum	185	31,6	41,0
Kararsızım	145	24,8	65,8
Katılmıyorum	153	26,2	92,0
Hiç katılmıyorum	47	8,0	100,0
Toplam	585	100,0	100,0

“Diyanetteki sendikalar, üyelerinin ve kamuoyunun temel hak ve ödevlerini savunmada görsel ve yazılı basından etkili bir şekilde yararlanmaktadır.”yaklaşımına araştırmaya katılan örneklem grubun %9,4’ü Tamamen katılıyorum, %31,6’sı katılıyorum, %24’8’i kararsızım, % 26,2’si katılmıyorum ve %8,0’i Hiç katılmıyorum şeklinde görüş beyan etmişlerdir. Bu tabloya göre katılanların toplam oranı %41,0’e tekabül etmektedir ki, bu oran,“Diyanetteki sendikalar, üyelerinin ve kamuoyunun temel hak ve ödevlerini savunmada görsel ve yazılı basından etkili bir şekilde yararlanmaktadır.”diye düşünenlerin yüzdeler olarak 2/5’ini temsil ettiğini görmekteyiz. Diyanetteki sendikaların üyelerine yönelik bu alandaki faaliyetleri düşük bir orandadır diye söyleyebiliriz. Katılmayanların toplam oranı ise % 34,2’lik kesimi oluşturmaktadır ki bu oran örneklem grubun tercihlerine baktığımızda 1/3 lük bir kesimi oluşturmaktadır. Kararsızların oranı %24,8’lik bir kesiminde bu alanda bir kanaatinin olmadığını gözlemlemekteyiz ki bu alandaki faaliyetleri üyelerinde ve olmayanlarda iz bırakmamış diye düşünüyoruz. Üyelerinin ve kamuoyunun temel hak ve ödevlerini savunmada görsel ve yazılı basından etkili bir şekilde yararlanamamaktadır diye ifade edebiliriz. Sendikaların bu alandaki üyelerine yönelik çalışmalarını dikkatlice gözden geçirmelerini belirtebiliriz.

4.6. Sendikaların Dayanısmaya, Bütünleşmeye Katkısıyla İlgili Görüşler

Tablo 37: Diyanetteki sendikalar, personel arasında bölücülüğe neden olur görüşüyle ilgili tutumlar

Katılım Düzeyi	Frekans	%	Toplam
Tamamen Katılıyorum	107	18,3	18,3
Katılıyorum	174	29,7	48,0
Kararsızım	110	18,8	66,8
Katılmıyorum	157	26,8	93,7
Hiç katılmıyorum	37	6,3	100,0
Toplam	585	100,0	100,0

“Diyanetteki sendikaların, personel arasında bölücülüğe neden olduğuna inanıyorum.”yaklaşımına araştırmaya katılan örneklem grubun %18,3’ü Tamamen katılıyorum, %29,7’si katılıyorum, %18,8’i kararsızım, %26,8’i katılmıyorum ve % 6,3’ü Hiç katılmıyorum şeklinde görüş beyan etmişlerdir. Bu tabloya göre katılanların toplam oranı %48,0’e tekabül etmektedir ki, bu oran,“Diyanetteki sendikaların, personel arasında bölücülüğe neden olduğuna inanıyorum.”diye düşünenlerin yüzdelik olarak katılanların yarısını temsil ettiğini görmekteyiz. Araştırmaya katılan örneklem grup, Diyanetteki sendikaların, personel arasında bölücülüğe neden olduğuna inandıklarını görüyoruz. Katılmayanların toplam oranı ise % 33,1’lik kesimi oluşturmaktadır ki bu oran örneklem grubun tercihlerine baktığımızda 1/3’lük gibi bir kesimi oluşturmaktadır ki bu cevabı dillendirenler sendikaların, personel arasında bölücülüğe neden olduğuna inanmıyorum demişlerdir. Kararsızların oranı %18,8’lik bir kesiminde bu alanda bir kanaatinin olmadığını gözlemlemekteyiz. Sendikaların çalışmalarını dikkatlice gözden geçirmelerini söyleyebiliriz.

Tablo 38: Diyanetteki sendikaların toplumsal bütünleşmeye katkısına yönelik üyelerinin tutumları

Katılım Düzeyi	Frekans	%	Toplam
Tamamen Katılıyorum	56	9,6	9,6

Tablo 38'in devamı

Katılıyorum	196	33,5	43,1
Kararsızım	151	25,8	68,9
Katılmıyorum	118	20,2	89,1
Hiç katılmıyorum	64	10,9	100,0
Toplam	585	100,0	100,0

“Diyanetteki sendikaları değerlendirdiğimde ayrışmanın aksine toplumsal bütünleşmeye katkısı olduğunu düşünüyorum.”yaklaşımına araştırmaya katılan örneklem grubun %9,6’sı Tamamen katılıyorum, %33,5’i katılıyorum, %25’8’i kararsızım, %20,2’si katılmıyorum ve % 10,9’u Hiç katılmıyorum şeklinde görüş beyan etmişlerdir. Bu tabloya göre katılanların toplam oranı %43,1’e tekabül etmektedir ki, bu oran,“Diyanetteki sendikaların toplumsal bütünleşmeye katkısı olduğunu düşünüyorum diye düşünenlerin yüzdelik olarak yarıyı bile temsil etmediğini görmekteyiz. Araştırmaya katılan örneklem grubun güçlü bir şekilde sendikaların toplumsal bütünleşmeye katkılarının olduğunu belirtmemişlerdir. Katılmayanların toplam oranı ise % 31,1’lik kesimi oluşturmaktadır ki bu oran örneklem grubun tercihlerine baktığımızda 1/3’lük gibi bir kesimi oluşturmaktadır ki bu cevabı dillendirenler sendikaların, toplumsal bütünleşmeye katkısı olmadığını düşünüyorum demişlerdir. Kararsızların oranı %25,8’lik bir kesiminde bu alanda bir kanaatinin olmadığını gözlemlemekteyiz. Sendikaların çalışmalarını toplum bağlamında tekrar gözden geçirmelerini söyleyebiliriz.

Tablo 39: Diğer sendika üyeleriyle ilişkilerin üyeleri tarafından değerlendirilmesi

Katılım Düzeyi	Frekans	%	Toplam
Tamamen Katılıyorum	154	26,3	26,3
Katılıyorum	272	46,5	72,8
Kararsızım	101	17,3	90,1
Katılmıyorum	49	8,4	98,5
Hiç katılmıyorum	9	1,5	100,0
Toplam	585	100,0	100,0

“Diğer sendika üyeleriyle ilişkilerimiz, kaynaşmalarımız vb faaliyetlerimiz yeterli değildir.”yaklaşımına araştırmaya katılan örneklem grubun %26,3’ü Tamamen katılıyorum, %46,5’i katılıyorum, %17,3’ü kararsızım, %8,4’ü katılmıyorum ve % 1,5’i Hiç katılmıyorum şeklinde görüş beyan etmişlerdir. Bu tabloya göre katılanların toplam oranı %72,8’e tekabül etmektedir ki, bu oranın “Diğer sendika üyeleriyle ilişkilerimiz, kaynaşmalarımız vb faaliyetlerimiz yeterli değildir.” Görüşünün büyük bir grubun oluşturduğunu görmekteyiz. Araştırmaya katılan örneklem grubun güçlü bir şekilde sendikalara üye olanların ve bir kısmında olmayanların diğer sendika üyeleriyle ilişkilerinin, kaynaşmalarının vb faaliyetlerinin güçlü bir şekilde yeterli olmadığını olduğunu belirtmişlerdir. Katılmayanların toplam oranı ise % 9,9’luk kesimi oluşturmaktadır ki bu oran örneklem grubun tercihlerine baktığımızda küçük bir kesimi oluşturmaktadır. Kararsızların oranı %17,3’lük bir kesiminde bu alanda bir kanaatinin olmadığını gözlemlemekteyiz. Sendikaların üyelerinin diğer sendika üyeleriyle ilişkileri, kaynaşmaları vb faaliyetleri yönünde sıkıntıları olduğunu büyük bir çoğunlukla dile getirdiklerini sendikarın bu duruma önemle eğilmeleri gerektiğini söyleyebiliriz.

Tablo 40: Dayanışmaya yönelik organizasyonlar düzenlemeleriyle ilgili görüşler

Katılım Düzeyi	Frekans	%	Toplam
Tamamen Katılıyorum	91	15,6	15,6
Katılıyorum	203	34,7	50,3
Kararsızım	107	18,3	68,5
Katılmıyorum	136	23,2	91,8
Hiç katılmıyorum	48	8,2	100,0
Toplam	585	100,0	100,0

“Diyanetteki sendikalar dayanışmayı arttırmak amacıyla yemek, buluşma günleri vb organizasyonlar düzenlemektedir” yaklaşımına araştırmaya katılan örneklem grubun %15,6’sı Tamamen katılıyorum, %34,7’si katılıyorum, %18,3’ü kararsızım, %23,2’si katılmıyorum ve % 8,2’si Hiç katılmıyorum şeklinde görüş beyan etmişlerdir. Bu tabloya göre katılanların toplam oranı %50,3’e tekabül etmektedir ki, bu oranın ortalama olarak ,“Diyanetteki sendikalar dayanışmayı arttırmak amacıyla yemek, buluşma günleri vb organizasyonlar düzenlemektedir. Katılmayanların toplam oranı ise

% 31,4'lük kesimi oluşturmaktadır ki bu oran örneklem grubun tercihlerine baktığımızda 1/3'lük gibi bir kesimi oluşturmaktadır ki bu cevabı dillendirenler sendikaların, dayanışmayı arttırmak amacıyla yemek, buluşma günleri vb organizasyonlar düzenlememektedir diye belirtmişlerdir. Kararsızların oranı %18,3'lük bir kesimde bu alanda bir kanaatinin olmadığını gözlemlemekteyiz.

Tablo 41: DİB’da faaliyet gösteren sendikaların bir çatı altında birleşmesine ilişkin üyelerin tutumları

Katılım Düzeyi	Frekans	%	Toplam
Tamamen Katılıyorum	255	43,6	43,6
Katılıyorum	177	30,3	73,8
Kararsızım	58	9,9	83,8
Katılmıyorum	67	11,5	95,2
Hiç katılmıyorum	28	4,8	100,0
Toplam	585	100,0	100,0

“DİB’nda faaliyet gösteren sendikaların bir çatı altında birleşmesini istiyorum.” yaklaşımına araştırmaya katılan örneklem grubun %43,6’sı Tamamen katılıyorum, %30,3’ü katılıyorum, %9’9’u kararsızım, %11,5’i katılmıyorum ve % 4,8’i Hiç katılmıyorum şeklinde görüş beyan etmişlerdir. Bu tabloya göre katılanların toplam oranı %73,8’e tekabül etmektedir ki, bu oran, “T.C DİB’nde faaliyet gösteren sendikaların bir çatı altında birleşmesini istiyorum diye düşünenlerin yüzdeler olarak ¾ lük bir kesimi oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan örneklem grubun güçlü bir şekilde sendikaların “bir çatı altında birleşmesini istiyorum.”cevabını vermişlerdir. Burada bir birlik olma mesajı verildiğini düşünüyoruz. Katılmayanların toplam oranı ise % 16,3'lük kesimi oluşturmaktadır ki bu oran örneklem grubun tercihlerine baktığımızda 1/6'lık gibi bir kesimi oluşturmaktadır ki bu cevabı dillendirenler sendikaların, birleşmesini istemiyorum demişlerdir. Kararsızların oranı %9,9'luk bir kesimde bu alanda bir kanaatinin olmadığını gözlemlemekteyiz. Bu sorunun cevabını sendikaların ciddiyetle irdelemelerini öneriyoruz.

4.7. Sivil Toplum Örgütü Olarak Sendikaların Durumlarıyla İlgili Görüşler

Tablo 42: Sivil toplum, dayanışma ve demokrasi bağlamında diyanetteki sendikaların faaliyetlerine yönelik üyelerin tutumları

Katılım Düzeyi	Frekans	%	Toplam
Tamamen Katılıyorum	45	7,7	7,7
Katılıyorum	142	24,3	32,0
Kararsızım	165	28,2	60,2
Katılmıyorum	184	31,5	91,6
Hiç katılmıyorum	49	8,4	100,0
Toplam	585	100,0	100,0

“Sivil toplum, dayanışma ve demokrasi bağlamında sivil toplum örgütleri olarak diyanetteki sendikaların her alandaki faaliyetlerini yeterli buluyorum.”yaklaşımına araştırmaya katılan örneklem grubun %7,7’si Tamamen katılıyorum, %24,3’ü katılıyorum, %28,2’si kararsızım, %31,5’i katılmıyorum ve % 8,4’ü Hiç katılmıyorum şeklinde görüş beyan etmişlerdir. Bu tabloya göre katılanların toplam oranı %32,0’e tekabül etmektedir ki, bu oran,“diyanetteki sendikaların her alandaki faaliyetlerini yeterli buluyorum.”diye düşünenlerin yüzdeler olarak 1/3 lük gibi bir kesimi oluşturmaktadır. Katılmayanların toplam oranı ise % 39,9’luk kesimi oluşturmaktadır ki bu oran örneklem grubun tercihlerine baktığımızda sendikaların her alandaki faaliyetlerini yeterli bulmuyorum demişlerdir. Kararsızların oranı %28,2’lik bir kesiminde bu alanda bir kanaatinin olmadığını gözlemlemekteyiz. Genel olarak sendikaların her alandaki faaliyetleri yeterli görülmemektedir diye düşünüyoruz.

Tablo 43: Diyanetteki sendikaların legal bir sendika olduğuna yönelik üyelerin görüşleri

Katılım Düzeyi	Frekans	%	Toplam
Tamamen Katılıyorum	71	12,1	12,1
Katılıyorum	199	34,0	46,2

Tablo 43'un devamı

Kararsızım	188	32,1	78,3
Katılmıyorum	97	16,6	94,9
Hiç katılmıyorum	30	5,1	100,0
Toplam	585	100,0	100,0

“Sivil toplum örgütü olarak Diyanetteki sendikaları cemaat yapıdan cemiyet yapıya bürünen legal bir sendika olduğunu düşünüyorum.”yaklaşımına araştırmaya katılan örneklem grubun %12,1’i Tamamen katılıyorum, %34,0’ü katılıyorum, %32’1’i kararsızım, %16,6’sı katılmıyorum ve % 5,1’i Hiç katılmıyorum şeklinde görüş beyan etmişlerdir. Bu tabloya göre katılanların toplam oranı %46,2’ye tekabül etmektedir ki, bu oran, “Sivil toplum örgütü olarak Diyanetteki sendikaları cemaat yapıdan cemiyet yapıya bürünen legal bir sendika olduğunu düşünüyorum.”diye düşünenlerin yüzdelik olarak yarıya yakın bir kesimi oluşturmaktadır. Katılmayanların toplam oranı ise % 21,7’lik kesimi oluşturmaktadır ki bu oran örneklem grubun tercihlerine baktığımızda 1/5’lik gibi bir kesimi oluşturmaktadır ki bu cevabı dillendirenler sendikaların, cemaat yapıda olduklarını belirtmişlerdir. Kararsızların oranı %32,1’lik bir kesiminde bu alanda bir kanaatinin olmadığını gözlemlemekteyiz.

Tablo 44: Diyanetteki sendikalar, demokratik anlayışlı, ilkeleri, prensipleri, hedefleri olan STK görüşüne yönelik tutumlar

Katılım Düzeyi	Frekans	%	Toplam
Tamamen Katılıyorum	89	15,2	15,2
Katılıyorum	219	37,4	52,6
Kararsızım	154	26,3	79,0
Katılmıyorum	97	16,6	95,6
Hiç katılmıyorum	26	4,4	100,0
Toplam	585	100,0	100,0

“Diyanetteki sendikalar, demokratik anlayışlı, ilkeleri, prensipleri, hedefleri olan örgütlü sivil toplum örgütleridir.”yaklaşımına araştırmaya katılan örneklem grubun %15,2’si Tamamen katılıyorum, %37,4’ü katılıyorum, %26’3’ü kararsızım, %16,6’sı

katılmıyorum ve % 4,4'ü Hiç katılmıyorum şeklinde görüş beyan etmişlerdir. Bu tabloya göre katılanların toplam oranı %52,6'ya tekabül etmektedir ki, bu oranın,“Diyanetteki sendikalar, demokratik anlayışlı, ilkeleri, prensipleri, hedefleri olan örgütlü sivil toplum örgütleridir.”diye düşünenlerin yarıdan çok olduğunu gözlemlemekteyiz. Katılmayanların toplam oranı ise % 23,0'lük kesimi oluşturmaktadır ki bu oran örneklem grubun tercihlerine baktığımızda sendikaların yukarıdaki görüşe katılmadıklarını belirtmişlerdir. Kararsızların oranı ise %26,3'lük bir kesimdir ki bu kesimin bu alanda bir kanaatinin olmadığını gözlemlemekteyiz.

Tablo 45: DİB'deki sendikalar, üyeleri ile birlikte alternatif düşünce ve öneriler üreten, bağımsız sivil toplum örgütleridir düşüncesiyle ilgili tutumlar

Katılım Düzeyi	Frekans	%	Toplam
Tamamen Katılıyorum	51	8,7	8,7
Katılıyorum	210	35,9	44,6
Kararsızım	137	23,4	68,0
Katılmıyorum	134	22,9	90,9
Hiç katılmıyorum	53	9,1	100,0
Toplam	585	100,0	100,0

“Diyanetteki sendikalar, üyeleri ile birlikte alternatif düşünce ve öneriler üreten, bağımsız sivil toplum örgütleridir.”yaklaşımına araştırmaya katılan örneklem grubun %8,7'si Tamamen katılıyorum, %35,9'u katılıyorum, %23'4'ü kararsızım, %22,9'u katılmıyorum ve % 9,1'i Hiç katılmıyorum şeklinde görüş beyan etmişlerdir. Bu tabloya göre katılanların toplam oranı %44,6'ya tekabül etmektedir ki, bu oran,“Sivil toplum örgütü olarak “Diyanetteki sendikalar, üyeleri ile birlikte alternatif düşünce ve öneriler üreten, bağımsız sivil toplum örgütleridir.”düşüncesini temsil etmektedir. Katılmayanların toplam oranı ise % 32,0'lik bir kesimi oluşturmaktadır ki bu oran örneklem grubun tercihlerine baktığımızda 1/3'lük gibi bir kesimi oluşturmaktadır ki bu cevabı dillendirenlerin yukarıdaki görüşte olmadıklarını ortaya koymaktadır. Kararsızların oranı %23,4'lük bir kesimdir ki bu grubun bu alanda bir kanaatinin olmadığını görmekteyiz.

4.8. Sendikalar ve “Hilful Füdul” Anlayışı

Tablo 46: Diyanetteki sendikaların Hilful Füdul anlayışına yönelik üyelerin tutumları

Katılım Düzeyi	Frekans	%	Toplam
Tamamen Katılıyorum	97	16,6	16,6
Katılıyorum	184	31,5	48,0
Kararsızım	137	23,4	71,5
Katılmıyorum	124	21,2	92,6
Hiç katılmıyorum	43	7,4	100,0
Toplam	585	100,0	100,0

“Diyanetteki sendikaları Hilful Füdul (Erdemliler topluluğu) bir cemiyet gibi haksızlıklara karşı mücadele ettiğini düşünmüyorum.” yaklaşımına araştırmaya katılan örneklem grubun %16,6’sının Tamamen katılıyorum, % 31,5’nin katılıyorum, %23,4’ü kararsızım, % 21,2’si katılmıyorum ve % 7,4’ü Hiç katılmıyorum şeklinde görüş beyan etmişlerdir. Bu tabloya göre katılanların toplam oranı %48,0’e tekabül etmektedir ki, bu oran “Diyanetteki sendikaları Hilful Füdul bir cemiyet gibi haksızlıklara karşı mücadele ettiğini düşünmüyorum.” görüşü yüzdelik olarak yarıyı biraz geçtiğini görmekteyiz. Araştırmaya katılanlar Diyanet işleri başkanlığında faaliyet gösteren sendikaların “Hilful Füdul bir cemiyet gibi haksızlıklara karşı mücadele etmediğini belirtmişlerdir. Diyanet işleri başkanlığında faaliyet gösteren sendikalara üye olanların sendikalarının bu alandaki faaliyetlerini yüzde olarak katılmayanlara oranla düşündüğümüz zaman da azımsanmayacak derecede olduğunu belirtiriz. Katılmayanların toplam oranı ise % 28,6’lık kesimi oluşturmaktadır ki bu gruptakiler ise “Hilful Füdul bir cemiyet gibi haksızlıklara karşı mücadele ettiğini söylemektedirler. Bu soru karşısında kararsız kalanların oranı ise azımsanmayacak derecededir. Üye oldukları sendikaların, Muhafazakâr kesimin ve dini değerlerin korunması noktasında gerekli yerlerde sendikaları tarafından savunulması konusunda sendikaya üye olanların yeterince de algılarında yer oluşmadığını da ifade edebiliriz. din-toplum bağlamında Haksızlıklara

karşı geldiklerini iddia eden bu sendikaların bu soruyu ciddi bir şekilde irdelemelidirler diye düşünüyoruz.

4.9. DİB'in Sendikalaşmayla İlgili Açıklamasına Karşı Tutumlar

Tablo 47: DİB'de faaliyet gösteren sendikaların bulunmasıyla ilgili görüşler

Katılım Düzeyi	Frekans	%	Toplam
Tamamen Katılıyorum	87	14,9	14,9
Katılıyorum	114	19,5	34,4
Kararsızım	99	16,9	51,3
Katılmıyorum	197	33,7	85,0
Hiç katılmıyorum	88	15,0	100,0
Toplam	585	100,0	100,0

“DİB'in yaptığı bir açıklamada Diyanetin sendikası olmaz demiştir bunu bende destekliyorum.”yaklaşımına araştırmaya katılan örneklem grubun %14,9'nun Tamamen katılıyorum, % 19,5'nin katılıyorum, %16,9'nun kararsızım, % 33,7'si katılmıyorum ve % 15,0'i Hiç katılmıyorum şeklinde görüş beyan etmişlerdir. Bu tabloya göre katılanların toplam oranı %34,4'e tekabül etmektedir ki, bu oran ” Diyanet İşleri Başkanlığı yaptığı açıklamada Diyanetin sendikası olmaz demiştir bunu bende destekliyorum.” görüşü yüzdelik olarak 1/3 lük kesimi oluşturduğunu görmekteyiz. Araştırmaya katılanların %34,4 lük bir kesim Diyanetin sendikası olmaz demiştir. Katılmayanların toplam oranı ise %48,7'lik kesimi oluşturmaktadır ki bu gruptakiler ise ” DİB'liğinin yaptığı Diyanetin sendikası olmaz demiştir açıklamasına karşı çıkmışlar bu durumu desteklememişlerdir.“ DİB'liğinin sendikalaşmasını desteklemişlerdir. %16,9'luk bir kesimde bu konuda görüş beyan etmemişlerdir.

4.10. DİB'deki Sendika Yöneticileri ve Maaş Artış Tartışmaları

Tablo 48: Sendika üyelerinin yönetici maaşlarıyla ilgili düşünceleri

Katılım Düzeyi	Frekans	%	Toplam
----------------	---------	---	--------

Tablo 48'in devamı

Tamamen Katılıyorum	94	16,1	16,1
Katılıyorum	133	22,7	38,8
Kararsızım	154	26,3	65,1
Katılmıyorum	170	29,1	94,2
Hiç katılmıyorum	34	5,8	100,0
Toplam	585	100,0	100,0

“Diyanetteki Sendikalar sendika başkanlarının yöneticilerinin maaşlarını arttırmaktan başka bir işe yaramıyor.” yaklaşımına araştırmaya katılan örneklem grubun %16,1'nin Tamamen katılıyorum, % 22,7'sinin katılıyorum, %26,3'ü kararsızım, % 29,1'si katılmıyorum ve % 5,8'i Hiç katılmıyorum şeklinde görüş beyan etmişlerdir. Bu tabloya göre katılanların toplam oranı %38,8'e tekabül etmektedir ki, bu oran “Diyanetteki Sendikalar sendika başkanlarının yöneticilerinin maaşlarını arttırmaktan başka bir işe yaramıyor.” Görüşünü dile getirdiklerini görmekteyiz. Katılmayanların toplam oranı ise % 34,9'luk kesimi oluşturmaktadır ki bu gruptakiler ise “Diyanetteki Sendikalar sendika başkanlarının yöneticilerinin maaşlarını arttırmaktan başka bir işe yaramıyor.” görüşüne karşı çıkmışlardır. Bu soru karşısında kararsız kalanların oranı ise azımsanmayacak derecede %26,3lük bir kesimdir ki bu soru karşısında kanaatlerini belirtmemişlerdir. Araştırmaya katılanların bu alanda yeterince de algılarında yer oluşmadığını da ifade edebiliriz. Din-Toplum bağlamında Haksızlıklara, muhafazakâr kesimin karşılaştığı sorunlara vb durumlara karşı geldiklerini iddia eden bu sendikaların bu soruyu ciddi bir şekilde irdelemelidirler diye düşünüyoruz.

4.11. DİB'daki Sendikalarda Siyasi Bir Gücün Varlığıyla İlgili Bulgular.

Tablo 49: Diyanetteki sendikalarda, siyasi gücün varlığına yönelik üyelerin tutumları

Katılım Düzeyi	Frekans	%	Toplam
Tamamen Katılıyorum	111	19,0	19,0
Katılıyorum	194	33,2	52,1
Kararsızım	131	22,4	74,5
Katılmıyorum	128	21,9	96,4
Hiç katılmıyorum	21	3,6	100,0
Toplam	585	100,0	100,0

“Diyanetteki sendikaların arkasında bir siyasi güç olduğunu düşünüyorum.” yaklaşımına araştırmaya katılan örneklem grubun %19,0’u Tamamen katılıyorum, %33,2’si katılıyorum, %22,4’ü kararsızım, %21,9’u katılmıyorum ve % 3,6’sı Hiç katılmıyorum şeklinde görüş beyan etmişlerdir. Bu tabloya göre katılanların toplam oranı %52,1’e tekabül etmektedir. Bu oran, “Diyanetteki sendikaların arkasında bir siyasi güç olduğunu düşünüyorum.” düşüncesini temsil etmektedir ki araştırmaya katılanların çoğunluğu Diyanetteki sendikaların arkasında güç olduğu fikrini onaylamışlardır. Katılmayanların toplam oranı ise % 25,5’lik bir kesimi oluşturmaktadır ki bu oran örneklem grubun tercihlerine baktığımızda 1/4’lük gibi bir kesimi oluşturmaktadır ki bu cevabı dillendirenlerin yukarıdaki görüşte olmadıklarını ortaya koymaktadır. Kararsızların oranı %22,4’lük bir kesimdir ki bu grubun bu alanda bir kanaatinin olmadığını görmekteyiz. Şunu belirtmeliyiz ki Diyanetteki sendikaların arkasında bir siyasi gücün olduğu katılanlar tarafından güçlü bir şekilde vurgulanmıştır.

4.12. Sosyal, Eğitim, Din, Toplumsal, vb Faaliyetler ile ilgili Görüşler.

Tablo 50 : Eğitim, din, toplumsal, siyasal, vb alanlardaki faaliyetlerle ilgili üyelerin görüşleri

Katılım Düzeyi	Frekans	%	Toplam
----------------	---------	---	--------

Tablo 50'nin devamı

Tamamen Katılıyorum	126	21,5	21,5
Katılıyorum	248	42,4	63,9
Kararsızım	128	21,9	85,8
Katılmıyorum	71	12,1	97,9
Hiç katılmıyorum	12	2,1	100,0
Toplam	585	100,0	100,0

“Diyanetteki sendikaların sosyal, eğitim, din, toplumsal, siyasal, hukuk vb alanlarındaki faaliyetleri yeterli değildir.” yaklaşımına araştırmaya katılan örneklem grubun %21,5'nin Tamamen katılıyorum, % 42,4'nün katılıyorum, %21,9'nun kararsızım, % 12,1'i katılmıyorum ve % 2,1'i Hiç katılmıyorum şeklinde görüş beyan etmişlerdir. Bu tabloya göre katılanların toplam oranı %63,9'a tekabül etmektedir ki, bu oran “Diyanetteki sendikaların sosyal, eğitim, din, toplumsal, siyasal, hukuk vb alanlarındaki faaliyetleri yeterli değildir.” görüşünün güçlü bir şekilde dillendirildiğini görmekteyiz. Araştırmaya katılanlar Diyanet işleri başkanlığında faaliyet gösteren sendikaların sosyal, eğitim, din, toplumsal, siyasal, hukuk vb alanlarındaki faaliyetleri görülmemektedir. Katılmayanların toplam oranı ise % 14,2'lik kesimi oluşturmaktadır ki bu gruptakiler ise bu alandaki faaliyetlerini yeterli görmektedir. Yeterli görenlerin oranı ise 1/5'lik bir kesimi oluşturmaktadır. Bu soru karşısında kararsız kalanların oranı ise azımsanmayacak derecededir.

4.13. Sendikaların Yönetim Anlayışı

Tablo 51: DİB'deki sendikaların, yönetim anlayışının değerlendirilmesi

Katılım Düzeyi	Frekans	%	Toplam
Tamamen Katılıyorum	101	17,3	17,3
Katılıyorum	187	32,0	49,2
Kararsızım	193	33,0	82,2
Katılmıyorum	91	15,6	97,8
Hiç katılmıyorum	13	2,2	100,0

Tablo 51'in devamı

Toplam	585	100,0	100,0
--------	-----	-------	-------

“Diyanetteki sendikalar, yönetim anlayışı olarak bireysel fikirlere, proje ve önerilere yeterince açık değildirler.” yaklaşımına araştırmaya katılan örneklem grubun %17,3'nün Tamamen katılıyorum, % 32,0'sinin katılıyorum, %33,0'nın kararsızım, % 15,6'sının katılmıyorum ve % 2,2'sinin Hiç katılmıyorum şeklinde görüş beyan etmişlerdir. Bu tabloya göre katılanların toplam oranı %49,2'ye tekabül etmektedir ki, bu orandakilerin “Diyanetteki sendikalar, yönetim anlayışı olarak bireysel fikirlere, proje ve önerilere yeterince açık değildirler.” Görüşünü dile getirdiklerini görmekteyiz. Katılmayanların toplam oranı ise % 17,8'lik kesimi oluşturmaktadır ki bu gruptakiler ise “Diyanetteki sendikalar, yönetim anlayışı olarak bireysel fikirlere, proje ve önerilere yeterince açıktır diye ifade etmişlerdir. Bu soru karşısında kararsız kalanların oranı ise azımsanmayacak derecede %33,0'lık bir kesimdir ki bu soru karşısında kanaatlerini belirtmemişlerdir. Araştırmaya katılanların kararsızım diyenlerin bu alanda yeterince de algılarında yer oluşmadığını da ifade edebiliriz. Diyanetteki sendikaların, yönetim anlayışı olarak bireysel fikirlere, proje ve önerilere açık olma konusunda düşüncelerini gözden geçirmeleri gerektiğini söyleyebiliriz.

4.14. Sendikalar ve Ekonomik Beklentiler

Tablo 52: Sendikaların amacının maddiyat olmasıyla ilgili üyelerin tutumları

Katılım Düzeyi	Frekans	%	Toplam
Tamamen Katılıyorum	78	13,3	13,3
Katılıyorum	96	16,4	29,7
Kararsızım	167	28,5	58,3
Katılmıyorum	202	34,5	92,8
Hiç katılmıyorum	42	7,2	100,0
Toplam	585	100,0	100,0

“Diyanetteki sendikalar, yalnızca maddi kazanç elde etmeyi sağlayan sivil toplum örgütleridir.” yaklaşımına araştırmaya katılan örneklem grubun %13,3'ü Tamamen katılıyorum, %16,4'ü katılıyorum, %28'5'i kararsızım, %34,5'i katılmıyorum ve %

7,2'si Hiç katılmıyorum şeklinde görüş beyan etmişlerdir. Bu tabloya göre katılanların toplam oranı %29,7'ye tekabül etmektedir. Bu oran,“Diyanetteki sendikalar, yalnızca maddi kazanç elde etmeyi sağlayan sivil toplum örgütleridir.” düşüncesini temsil etmektedir ki araştırmaya katılanların 1/3'lük kesimi yalnızca maddi kazanç elde etmeyi sağlayan sendikalar olduğu fikrini onaylamışlardır. Katılmayanların toplam oranı ise % 41,7'lik bir kesimi oluşturmaktadır ki bu oran örneklem grubun tercihlerine baktığımızda etkili bir kesimi oluşturmaktadır ki bu cevabı dillendirenlerin yukarıdaki görüşte olmadıklarını ortaya koymaktadır. Yani “Diyanetteki sendikalar, yalnızca maddi kazanç elde etmeyi sağlayan sivil toplum örgütleri değildir demişlerdir.”Kararsızların oranı %28,5'lik bir kesimdir ki bu grubun bu alanda bir kanaatinin olmadığını görmekteyiz. Şunu belirtmeliyiz ki “Diyanetteki sendikalar, yalnızca maddi kazanç elde etmeyi sağlayan sivil toplum örgütleri değildir diyebiliriz.

4.15. DİB'in Teşkilat Yasasının Çıkmasıyla İlgili Üyelerin Görüşleri

Tablo 53: DİB'in Teşkilat Yasasının çıkmasıyla ilgili sendika üyelerinin tutumları

Katılım Düzeyi	Frekans	%	Toplam
Tamamen Katılıyorum	130	22,2	22,2
Katılıyorum	177	30,3	52,5
Kararsızım	128	21,9	74,4
Katılmıyorum	124	21,2	95,6
Hiç katılmıyorum	26	4,4	100,0
Toplam	585	100,0	100,0

“DİB'in bu dönemde teşkilat yasası çıktı bu teşkilat yasasının sendikaların baskısıyla çıkarıldığını düşünmüyorum.”yaklaşımına araştırmaya katılan örneklem grubun %22,2'si Tamamen katılıyorum, %30,3'ü katılıyorum, %21'9'u kararsızım, %21,2'si katılmıyorum ve % 4,4'ü Hiç katılmıyorum şeklinde görüş beyan etmişlerdir.

Bu tabloya göre katılanların toplam oranı %52,5'e tekabül etmektedir. Bu oran,“ DİB'in bu dönemde teşkilat yasası çıktı bu teşkilat yasasının sendikaların baskısıyla çıkarıldığını düşünmüyorum.” düşüncesini temsil etmektedir ki araştırmaya katılanların

çoğunluğu teşkilat yasasının çıkmasında sendikaların etkisinin olmadığı fikrini onaylamışlardır. Katılmayanların toplam oranı ise % 25,6'lık bir kesimi oluşturmaktadır ki bu oran örneklem grubun tercihlerine baktığımızda ¼ lük gibi bir kesimin bu cevabı dillendirenlerin yukarıdaki görüşte olmadıklarını ortaya koymaktadır. Yani “DİB’liğinin bu dönemde teşkilat yasası çıktı bu teşkilat yasasının sendikaların baskısıyla çıkarıldığını düşünüyorum demişlerdir.”Kararsızların oranı %21,9'luk bir kesimdir ki bu grubun bu alanda bir kanaatinin olmadığını görmekteyiz. Şunu belirtmeliyiz ki yıllardır teşkilat yasası olmayan DİB’in bu dönemde teşkilat yasası çıktı bu teşkilat yasasının sendikaların baskısıyla çıkarılmadığı görüşünün yaygın kanaat olduğu fikrindeyiz diye düşünüyoruz.

4.16. Çapraz Tablolar

Tablo 54: Sendikaya üyelik durumuyla; üye olunan sendikanın takip ettiği yayınlarla ilgili tutumlar

Hangi sendikaya üyesiniz?	Sendikanızın hangi yayınlarını takip ediyorsunuz?							
	Hepsini takip ediyorum	Bültenini takip ediyorum	Dergilerini takip ediyorum	Hazırlanan kitapçıklarını takip ediyorum	İnternet sitesini takip ediyorum	Hiçbirini takip etmiyorum	Diğer	Toplam
Diyanet-Sen	41	43	24	42	44	99	0	293
	14,0%	14,7%	8,2%	14,3%	15,0%	33,8%	,0%	100,0%
Türk Diyanet Vakıf-Sen	21	27	6	13	20	31	1	119
	17,6%	22,7%	5,0%	10,9%	16,8%	26,1%	,8%	100,0%
Diva-Sen	6	9	3	11	7	35	0	71
	8,5%	12,7%	4,2%	15,5%	9,9%	49,3%	,0%	100,0%

Tablo 54'ün devamı

Dives	0	1	1	0	0	0	0	2
	,0%	50,0%	50,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
Din-Bir-Sen	2	2	0	0	1	4	0	9
	22,2%	22,2%	,0%	,0%	11,1%	44,4%	,0%	100,0%
Bağımsız Diyanet Vakıf Sen	0	1	1	1	2	4	0	9
	,0%	11,1%	11,1%	11,1%	22,2%	44,4%	,0%	100,0%
Hiçbiri	1	2	5	3	7	62	2	82
	1,2%	2,4%	6,1%	3,7%	8,5%	75,6%	2,4%	100,0%
Toplam	71	85	40	70	81	235	3	585
	12,1%	14,5%	6,8%	12,0%	13,8%	40,2%	,5%	100,0%

Tablo 54'ün devamı

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimptotik Değer.(2-yanlı)
Pearson Ki-Kare	96,819(a)	36	,000
Olabilirlik Oranı	102,301	36	,000

$P=,000 < 0,05$ olduğu için değişkenler ilişkilidir

Bu çözümlemede anketteki 6 ve 12. sorular çapraz olarak çözümlenmiştir. Çözümlemeden çıkan sonuca göre değişkenler arasında neden-sonuç ilişkisi vardır. Yanıtlar arasında paralellik söz konusudur. Çözümlemeden çıkan sonuca göre Sendikaların geneline baktığımızda hemen hemen hepsi yayınlarını yeterli olmasa da takip etmektedir. Sendikanın hiçbir yayını takip etmeyenlerin oranı %40,2'dir ki bu durumun azımsanmayacak derecede çok olduğunu gözlemlemekteyiz. Diva-Sen'in üyelerinden hiçbirini takip etmeyenlerin oranının %49,3'ünün(35 kişi) en yüksek olduğunu gözlemlemekteyiz. En çok üyeye sahip olan ve Diyanette yetkili sendika olan Diyanet-Sen'in üyelerine baktığımızda %66,2'sinin(193 kişi) Sendikanın faaliyetlerini

bir şekilde takip ettiklerini gözlemlemekteyiz. Diyanette ikinci büyük sendika olan Türk Diyanet Vakıf-Sen'in de %73,1'i(87 kişi) Sendikalarının faaliyetlerini takip ettiğini gözlemlemekteyiz. En Büyük bu iki sendikanın üyeleri sendikalarının faaliyetlerini yakında takip etmektedirler diyebiliriz.

Tablo 55: Üyelik durumuyla; sendikalara niçin üye olmayla ilgili tutumlar.

Hangi sendikaya üyesiniz?	Sendikanıza niçin üye oldunuz?							Toplam
	Sendika üyelerinin tavsiyesi dolayısıyla	İrademle ve Sendikaların Faaliyetlerini beğendiğim için	Sendika temsilcilerinin telkinıyla	Sosyal çevre eDinme için	Ekonomik durumumu iyileştireceğini düşündüğüm için	Amirlerimin yönlendirmesiyle	Diğer nedenler	
Diyanet-Sen	68	113	49	10	20	10	23	293
	23,2%	38,6%	16,7%	3,4%	6,8%	3,4%	7,8%	100,0%
Türk Diyanet Vakıf-Sen	35	36	19	4	9	3	13	119
	29,4%	30,3%	16,0%	3,4%	7,6%	2,5%	10,9%	100,0%
Diva-Sen	11	21	15	3	7	6	8	71
	15,5%	29,6%	21,1%	4,2%	9,9%	8,5%	11,3%	100,0%
Dives	0	1	1	0	0	0	0	2
	,0%	50,0%	50,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
Din-Bir-Sen	4	2	2	0	0	0	1	9
	44,4%	22,2%	22,2%	,0%	,0%	,0%	11,1%	100,0%
Bağımsız Diyanet Vakıf Sen	2	3	0	1	1	1	1	9
	22,2%	33,3%	,0%	11,1%	11,1%	11,1%	11,1%	100,0%
Hiçbiri	1	0	1	1	0	1	78	82
	1,2%	,0%	1,2%	1,2%	,0%	1,2%	95,1%	100,0%
Toplam	121	176	87	19	37	21	124	585
	20,7%	30,1%	14,9%	3,2%	6,3%	3,6%	21,2%	100,0%

P=,000<0,05 olduğu için değişkenler ilişkilidir

Bu çözümlemede anketteki 6 ve 11. sorular çapraz olarak çözümlenmiştir. Çözümlemeden çıkan sonuca göre değişkenler arasında neden-sonuç ilişkisi vardır.

Yanıtlar arasında paralellik söz konusudur. Çözümlemeden çıkan sonuca göre Din-Bir-Sen üyelerinin arasından %44,4 lük kesimin sendika üyelerinin tavsiyesiyle üye olduklarını gözlemlemekteyiz. İrademle ve Sendikamızın Faaliyetlerini beğendiğim için diyenlerin en çok üyeye sahip olan ve Diyanette yetkili sendika olan Diyanet-Sen'e üye olanlara baktığımızda %38,6 sının(113 kişi) sendikaya iradeleriyle girdiklerini gözlemlemekteyiz. Diyanette ikinci büyük sendika olan Türk Diyanet Vakıf-Sen'in de %30,3'nün (36 kişi) sendikaya iradeleriyle girdiklerini gözlemlemekteyiz. Dives'in %50 si bu seçeneği işaretlediğini görüyoruz ama katılanların 2 kişinin ankete katıldığını düşünürsek bu oran bize çok da sağlıklı değildir. Örneklem grubumuzun genel olarak %30,1'lik kesimi İrademle ve Sendikamızın Faaliyetlerini beğendiğim için sendikaya üye oldum demişlerdir. Sendikaya üye olanların çok az kesimi Amirlerinin yönlendirmesiyle sendikalara üye olduklarını gözlemlememekteyiz. Tabloya baktığımızda her sendikaya üye olanlardan her şikkı işaretleyenlerin oranı dengeye yakın bir şekilde dağılmıştır diyebiliriz.

Tablo 56: Sendikaya üyelik durumuyla; sendikaların kamuoyuna yönelik çeşitli konularda faaliyetler düzenleyen etkin STK görüşüne karşı tutumlar.

Sendikamız, kamuoyuna yönelik çeşitli konularda Din, toplum vb yeterince konferans, paneller vb faaliyetler düzenleyen etkin sivil toplum örgütleridir.							
Hangi sendikaya üyesiniz	Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum	Sendikaya üye değilim	Toplam
Diyanet-Sen	61	116	56	45	14	1	293
	20,8%	39,6%	19,1%	15,4%	4,8%	,3%	100,0%
Türk Diyanet Vakıf-Sen	25	35	29	21	9	0	119
	21,0%	29,4%	24,4%	17,6%	7,6%	,0%	100,0%
Diva-Sen	11	25	18	15	2	0	71
	15,5%	35,2%	25,4%	21,1%	2,8%	,0%	100,0%

Tablo 56'nın devamı

Dives	0	2	0	0	0	0	2
	,0%	100,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
Din-Bir-Sen	1	6	2	0	0	0	9
	11,1%	66,7%	22,2%	,0%	,0%	,0%	100,0%
Bağımsız Diyanet Vakıf-Sen	2	3	2	0	1	1	9
	22,2%	33,3%	22,2%	,0%	11,1%	11,1%	100,0%
Hiçbiri	0	5	2	1	2	72	82
	,0%	6,1%	2,4%	1,2%	2,4%	87,8%	100,0%
Toplam	100	192	109	82	28	74	585
	17,1%	32,8%	18,6%	14,0%	4,8%	12,6%	100,0%

Tablo 56'nın devamı

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimptotik Değer.(2-yanlı)
Pearson Ki-Kare	510,340(a)	30	,000
Olabilirlik Oranı	392,626	30	,000

$P=,000 < 0,05$ olduğu için değişkenler ilişkilidir

Bu çözümlenmede anketteki 6 ve 15. sorular çapraz olarak çözümlenmiştir. Çözümlemeden çıkan sonuca göre değişkenler arasında neden-sonuç ilişkisi vardır. Yanıtlar arasında paralellik söz konusudur. Örneklem grubumuza baktığımızda üye oldukları Sendikalarının, kamuoyuna yönelik çeşitli konularda Din, toplum vb yeterince konferans, paneller vb faaliyetler düzenleyen etkin sivil toplum örgütleridir cevabını güçlü bir şekilde dile getirdiklerini gözlemlemekteyiz. Diyanette en çok üyeye sahip olan Diyanet-Sen'in %60,4'ü bu konudaki sendikalarının faaliyetlerini güçlü bir şekilde desteklediklerini gözlemlemekteyiz. Diyanette ikinci büyük sendika olan Türk Diyanet Vakıf-Sen'in de %50,4'ü bu konudaki sendikalarının faaliyetlerini desteklediklerini

gözlemlemekteyiz. Diğer sendikaya üye olanların katılımcılarının oranlarına göre bu konudaki sendikalarının faaliyetlerini desteklediklerini gözlemlemekteyiz.

Tablo 57: Sendikaya üyelik durumuyla; Diyanetteki sendikaların, personel arasında bölücülüğe neden olma durumuyla ilgili tutumlar.

Hangi sendikaya üyesiniz?	Diyanetteki sendikaların, personel arasında bölücülüğe neden olduğuna inanıyorum					
	Tamamen katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum	Toplam
Diyanet-Sen	38	101	53	79	22	293
	13,0%	34,5%	18,1%	27,0%	7,5%	100,0%
Türk Diyanet Vakıf-Sen	31	33	17	30	8	119
	26,1%	27,7%	14,3%	25,2%	6,7%	100,0%
Diva-Sen	13	17	13	25	3	71
	18,3%	23,9%	18,3%	35,2%	4,2%	100,0%
Dives	0	1	1	0	0	2
	,0%	50,0%	50,0%	,0%	,0%	100,0%
Din-Bir-Sen	1	1	1	5	1	9
	11,1%	11,1%	11,1%	55,6%	11,1%	100,0%
Bağımsız Diyanet Vakıf Sen	2	1	3	3	0	9
	22,2%	11,1%	33,3%	33,3%	,0%	100,0%
Hiçbiri	22	20	22	15	3	82
	26,8%	24,4%	26,8%	18,3%	3,7%	100,0%
Toplam	107	174	110	157	37	585
	18,3%	29,7%	18,8%	26,8%	6,3%	100,0%

Tablo 57'nin devamı

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimptotik Değer.(2-yanlı)
Pearson Ki-Kare	36,036(a)	24	,054
Olabilirlik Oranı	36,843	24	,045

$P=,054 > 0,05$ olduğu için değişkenler arasında çok az bir kaymayla ilişkinin olmadığını görüyoruz.

Bu çözümlemede anketteki 6 ve 20. sorular çapraz olarak çözümlenmiştir. Çözümlemeden çıkan sonuca göre değişkenler arasında neden-sonuç ilişkisinin çok az farkla olmadığını gözlemlemekteyiz. Yanıtlar arasında yine de paralellik söz konusudur. Örneklem grubumuza baktığımızda Diyanetteki sendikaların, personel arasında bölücülüğe neden olduğuna inanıyorum diyenlerin oranı %50'ye yakındır. Örneklem grubumuzda en çok katılıma sahip ve üyeleri olan sendikalar göz attığımızda; Diyanette en çok üyeye sahip olan Diyanet-Sen'in %47,5'i(139 kişi) bu konudaki personel arasında bölücülüğe neden olduğuna inanıyorum düşüncesini desteklediklerini gözlemlemekteyiz. Diyanette ikinci büyük sendika olan Türk Diyanet Vakıf-Sen'in de %53,8'i(64 kişi) de bu düşüncüyü desteklediklerini gözlemlemekteyiz. Diğer sendikaya üye olanların katılımcılarının oranlarına baktığımızda da Diyanetteki sendikaların, personel arasında bölücülüğe neden olduğuna inanıyorum görüşünün hakim olduğunu gözlemlemekteyiz.

Tablo 58: Sendikaya üyelik durumuyla; sivil toplum, dayanışma ve demokrasi bağlamında sivil toplum örgütleri olarak diyanetteki sendikaların her alanda faaliyetlerini yeterli buluyorum durumuyla ilgili bulgular.

Hangi sendikaya üyesiniz?	Sivil toplum, dayanışma ve demokrasi bağlamında sivil toplum örgütleri olarak diyanetteki sendikaların her alanda faaliyetlerini yeterli buluyorum					
	Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum	Toplam
Diyanet-Sen	28	79	79	88	19	293
	9,6%	27,0%	27,0%	30,0%	6,5%	100,0%
Türk Diyanet Vakıf-Sen	4	28	38	42	7	119
	3,4%	23,5%	31,9%	35,3%	5,9%	100,0%
Diva-Sen	5	17	21	25	3	71
	7,0%	23,9%	29,6%	35,2%	4,2%	100,0%
Dives	0	2	0	0	0	2
	,0%	100,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
Din-Bir-Sen	0	7	1	0	1	9

Tablo 58'in devamı

	,0%	77,8%	11,1%	,0%	11,1%	100,0%
Bağımsız Diyanet Vakıf Sen	3	1	3	1	1	9
	33,3%	11,1%	33,3%	11,1%	11,1%	100,0%
Hiçbiri	5	8	23	28	18	82
	6,1%	9,8%	28,0%	34,1%	22,0%	100,0%
Toplam	45	142	165	184	49	585
	7,7%	24,3%	28,2%	31,5%	8,4%	100,0%

Tablo 58'in devamı

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimptotik Değer.(2-yanlı)
Pearson Ki-Kare	67,315(a)	24	,000
Olabilirlik Oranı	61,276	24	,000

$P=,000 < 0,05$ olduğu için değişkenler ilişkilidir

Bu çözümlemede anketteki 6 ve 21. sorular çapraz olarak çözümlenmiştir. Çözümlemeden çıkan sonuca göre değişkenler arasında neden-sonuç ilişkisi vardır. Yanıtlar arasında paralellik söz konusudur. Örneklem grubumuza baktığımızda Sivil toplum, dayanışma ve demokrasi bağlamında sivil toplum örgütleri olarak diyanetteki sendikaların her alandaki faaliyetlerini yeterli buluyorum diyenlerden Dives'e üye olanların% 100(2 kişi)nin tam olarak desteklediğini görüyoruz. Din-Bir-Sen'e üye olanlardan %77,8'i(7 kişi) güçlü bir şekilde desteklediğini görüyoruz. Diyanette en çok üyeye sahip olan Diyanet-Sen'in %36,6'sının(107 kişi) bu konudaki sendikalarının faaliyetlerini yeterli bulmadıklarını gözlemlemekteyiz. Diyanette ikinci büyük sendika olan Türk Diyanet Vakıf-Sen'in de %26,9'u(32 kişi) bu konudaki sendikalarının faaliyetlerini yeterli bulmadıklarını gözlemlemekteyiz. Diğer sendikaya üye olanların katılımcılarının oranlarına göre bu konudaki sendikalarının faaliyetlerini yeterli bulmadıklarını gözlemlemekteyiz.

Tablo 59: Sendikaya üyelik durumuyla; Diyanetteki sendikaların Hılful Füdül anlayışına katılma durumuyla ilgili bulgular

Hangi sendikaya üyesiniz?	Diyanetteki sendikaları Hılful Füdül bir cemiyet gibi haksızlıklara karşı mücadele ettiğini <u>düşünmüyorum</u>					
	Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum	Toplam
Diyanet-Sen	43	94	66	68	22	293
	14,7%	32,1%	22,5%	23,2%	7,5%	100,0%
Türk Diyanet Vakıf-Sen	22	35	28	28	6	119
	18,5%	29,4%	23,5%	23,5%	5,0%	100,0%
Diva-Sen	8	31	15	14	3	71
	11,3%	43,7%	21,1%	19,7%	4,2%	100,0%
Dives	0	1	1	0	0	2
	,0%	50,0%	50,0%	,0%	,0%	100,0%
Din-Bir-Sen	2	4	2	1	0	9
	22,2%	44,4%	22,2%	11,1%	,0%	100,0%
Bağımsız Diyanet Vakıf Sen	1	2	2	3	1	9
	11,1%	22,2%	22,2%	33,3%	11,1%	100,0%
Hiçbiri	21	17	23	10	11	82
	25,6%	20,7%	28,0%	12,2%	13,4%	100,0%
Toplam	97	184	137	124	43	585
	16,6%	31,5%	23,4%	21,2%	7,4%	100,0%

Tablo 59'un devamı

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimptotik Değer.(2-yanlı)
Pearson Ki-Kare	28,390(a)	24	,244
Olabilirlik Oranı	29,339	24	,208

$P=,244 > 0,05$ olduğu için değişkenler arasında ilişkinin olmadığını görüyoruz.

Bu çözümlemede anketteki 6 ve 23. sorular çapraz olarak çözümlenmiştir. Çözümlemeden çıkan sonuca göre değişkenler arasında neden-sonuç ilişkisinin olmadığını gözlemlemekteyiz. Örneklem grubumuza baktığımızda Diyanetteki sendikaları Hılful Füdul bir cemiyet gibi haksızlıklara karşı mücadele ettiğini düşünmüyorum diyenlerin oranı %50'ye yakındır. Genel bir kanaat olarak farklı sendikaya üye olanlar sendikaları Hılful Füdul bir cemiyet olarak düşünmemişlerdir. Örneklem grubumuzda en çok katılıma sahip ve Diyanette de en çok üyeye sahip olan Diyanet-Sen'in %46,8'i(137 kişi) bu konuda sendikaları Hılful Füdul bir cemiyet olarak düşünmemişlerdir. Diyanette ikinci büyük sendika olan Türk Diyanet Vakıf-Sen'in de %47,9'u(57 kişi) de bu düşünceyi desteklemediklerini gözlemlemekteyiz. Diğer sendikaya üye olanların katılımcılarının oranlarına baktığımızda da sendikaları Hılful Füdul bir cemiyet olarak düşünmemişlerdir.

Tablo 60: Sendikaya üyelik durumuyla; Türkiye'de hatta dünyada muhafazakâr bir sendikalaşma olarak din alanında da sendikalaşma olmasını olumlu karşıyorum görüşüyle ilgili bulgular

	Türkiye'de Hatta Dünyada Muhafazakâr bir sendikalaşma olarak Din alanında bir sendikalaşma olmasını olumlu karşıyorum					
Hangi sendikaya üyesiniz?	Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum	Toplam

Tablo 60'ın devamı

Diyanet-Sen	73	135	38	35	12	293
	24,9%	46,1%	13,0%	11,9%	4,1%	100,0%
Türk Diyanet Vakıf-Sen	35	51	18	10	5	119
	29,4%	42,9%	15,1%	8,4%	4,2%	100,0%
Diya-Sen	18	41	7	4	1	71
	25,4%	57,7%	9,9%	5,6%	1,4%	100,0%
Dives	1	1	0	0	0	2
	50,0%	50,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
Din-Bir-Sen	4	5	0	0	0	9
	44,4%	55,6%	,0%	,0%	,0%	100,0%
Bağımsız Diyanet Vakıf Sen	1	4	2	2	0	9
	11,1%	44,4%	22,2%	22,2%	,0%	100,0%
Hiçbiri	12	30	19	12	9	82
	14,6%	36,6%	23,2%	14,6%	11,0%	100,0%
Toplam	144	267	84	63	27	585
	24,6%	45,6%	14,4%	10,8%	4,6%	100,0%

Tablo 60'ın devamı

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimptotik Değer.(2-yanlı)
Pearson Ki-Kare	35,162(a)	24	,066
Olabilirlik Oranı	37,039	24	,043

$P=,066 > 0,05$ olduğu için değişkenler arasında ilişkinin olmadığını görüyoruz.

Bu çözümlemede anketteki 6 ve 24. sorular çapraz olarak çözümlenmiştir. Çözümlemeden çıkan sonuca göre değişkenler arasında biraz farkla neden-sonuç

ilişkisinin olmadığını gözlemlemekteyiz. Yine de cevaplar arasında bir paralelliğin olduğunu gözlemlemekteyiz. Örneklem grubumuza baktığımızda, Türkiye’de Hatta dünyada muhafazakâr bir sendikalaşma olarak din alanında bir sendikalaşma olmasını olumlu karşılıyorum diyenlerin oranı %50’yi geçtiğini ve bu konuda güçlü bir kararlılığın olduğunu gözlemlemekteyiz. Genel bir kanaat olarak farklı sendikaya üye olanlar sendikaların din alanında bir sendikalaşma olmasını güçlü bir şekilde olumlu karşılıyorum demişlerdir. Örneklem grubumuzda en çok katılıma sahip ve Diyanette de en çok üyeye sahip olan Diyanet-Sen’in %71,1’i(208 kişi) din alanında bir sendikalaşma olmasını güçlü bir şekilde olumlu karşılıyorum demişlerdir. Diyanette ikinci büyük sendika olan Türk Diyanet Vakıf-Sen’in de %72,3’ü(86 kişi) de bu düşüncüyü desteklediklerini gözlemlemekteyiz. Diğer sendikaya üye olanların katılımcılarının oranlarına baktığımızda da din alanında bir sendikalaşma olmasını güçlü bir şekilde olumlu karşılıyorum demişlerdir. Hele hele Din-Bir-Sen’e üye olanlar %100 (9 kişi)desteklemişlerdir.

Tablo 61: Sendikaya üyelik durumuyla; Diyanetteki Sendikalar sendika yöneticilerinin maaşlarını arttırmaktan başka bir işe yaramıyor görüşüne katılma durumuyla ilgili bulgular

Diyanetteki Sendikalar sendika başkanlarının yöneticilerinin maaşlarını arttırmaktan başka <u>bir işe yaramıyor.</u>						
Hangi sendikaya üyesiniz?	Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum	Toplam
Diyanet-Sen	41	58	78	96	20	293
	14,0%	19,8%	26,6%	32,8%	6,8%	100,0%
Türk Diyanet Vakıf-Sen	23	31	24	36	5	119
	19,3%	26,1%	20,2%	30,3%	4,2%	100,0%
Diva-Sen	7	16	26	19	3	71

Tablo 61'in devamı

	9,9%	22,5%	36,6%	26,8%	4,2%	100,0%
Dives	1	0	0	0	1	2
	50,0%	,0%	,0%	,0%	50,0%	100,0%
Din-Bir-Sen	1	2	3	3	0	9
	11,1%	22,2%	33,3%	33,3%	,0%	100,0%
Bağımsız Diyanet Vakıf Sen	2	4	1	1	1	9
	22,2%	44,4%	11,1%	11,1%	11,1%	100,0%
Hiçbiri	19	22	22	15	4	82
	23,2%	26,8%	26,8%	18,3%	4,9%	100,0%
Toplam	94	133	154	170	34	585
	16,1%	22,7%	26,3%	29,1%	5,8%	100,0%

Tablo 61'in devamı

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimptotik Değer.(2-yanlı)
Pearson Ki-Kare	33,959(a)	24	,085
Olabilirlik Oranı	31,648	24	,136

$P=,066 > 0,05$ olduğu için değişkenler arasında ilişkinin olmadığını görüyoruz.

Bu çözümlemede anketteki 6 ve 26. sorular çapraz olarak çözümlenmiştir. Çözümlemeden çıkan sonuca göre değişkenler arasında neden-sonuç ilişkisinin olmadığını gözlemlemekteyiz. Örneklem grubumuzda en çok katılıma sahip ve Diyanette de en çok üyeye sahip olan Diyanet-Sen'in %33,8'i(99 kişi) Diyanetteki Sendikalar sendika başkanlarının yöneticilerinin maaşlarını arttırmaktan başka bir işe yaramıyor diye görüş beyan etmişlerdir. Diyanette ikinci büyük sendika olan Türk

Diyanet Vakıf-Sen'in de %45,4'ü(54 kişi) de bu düşünceyi desteklediklerini gözlemlemekteyiz. Diyanetteki Sendikalar sendika başkanlarının yöneticilerinin maaşlarını arttırmaktan başka bir işe yaramıyor demişlerdir. Sendikaya üye olmayan örneklem grubumuzdan %60,1'i(41 kişi) bu düşünceye katılmışlardır. Bağımsız Diyanet Vakıf-Sen katılımcıları da %66,6 ile (6 kişi) Bu düşünceyi desteklemiştir.

Tablo 62: Sendikaya üyelik durumuyla; Diyanetteki sendikaların toplumsal bütünleşmeye katkısıyla ilgili bulgular.

Hangi sendikaya üyesiniz?	Diyanetteki sendikaları değerlendirdiğimde ayrışmanın aksine toplumsal bütünleşmeye katkısı olduğunu düşünüyorum					
	Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum	Toplam
Diyanet-Sen Tablo 62'in devamı	31	106	75	57	24	293
	10,6%	36,2%	25,6%	19,5%	8,2%	100,0%
Türk Diyanet Vakıf-Sen	11	35	30	28	15	119
	9,2%	29,4%	25,2%	23,5%	12,6%	100,0%
Divya-Sen	8	30	18	10	5	71
	11,3%	42,3%	25,4%	14,1%	7,0%	100,0%
Dives	0	0	1	1	0	2
	,0%	,0%	50,0%	50,0%	,0%	100,0%
Din-Bir-Sen	1	6	1	1	0	9
	11,1%	66,7%	11,1%	11,1%	,0%	100,0%
Bağımsız Diyanet Vakıf Sen	3	2	2	1	1	9
	33,3%	22,2%	22,2%	11,1%	11,1%	100,0%
Hiçbiri	2	17	24	20	19	82
	2,4%	20,7%	29,3%	24,4%	23,2%	100,0%
Total	56	196	151	118	64	585
	9,6%	33,5%	25,8%	20,2%	10,9%	100,0%

Tablo 62'nin devamı

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimptotik Değer.(2-yanlı)
Pearson Ki-Kare	42,988(a)	24	,010
Olabilirlik Oranı	42,326	24	,012

$P=,010 < 0,05$ olduğu için değişkenler ilişkilidir

Bu çözümlemede anketteki 6 ve 27. sorular çapraz olarak çözümlenmiştir. Çözümlemeden çıkan sonuca göre değişkenler arasında neden-sonuç ilişkisi vardır. Yanıtlar arasında paralellik söz konusudur. Örneklem grubumuza baktığımızda genel olarak Diyanetteki sendikaları değerlendirdiğimde ayrışmanın aksine toplumsal bütünleşmeye katkısı olduğunu düşünüyorum demişlerdir. Dives'e üye olanların hiçbirisi bunu desteklememiştir. Diyanette en çok üyeye sahip olan Diyanet-Sen'in %46,8'nin(137 kişi) bu konudaki düşüncüyü desteklediklerini gözlemlemekteyiz. Diyanette ikinci büyük sendika olan Türk Diyanet Vakıf-Sen'in de %38,6'sı (46 kişi) bu konudaki sendikaların toplumsal bütünleşmeye katkısı olduğunu düşünüyorum dediklerini gözlemlemekteyiz bu oranın çok da güçlü olduğunu söyleyemeyiz. Diğer sendikaya üye olanların katılımcılarının oranlarına baktığımızda Diyanetteki sendikaların toplumsal bütünleşmeye katkısı olduğunu düşünüyorum demişlerdir.

Tablo 63: Sendikaya üyelik durumuyla; Diyanetteki sendikalardan birine üye olmamanın din toplum ilişkileri açısından bir sakıncası olduğu görüşüne katılma durumuyla ilgili bulgular.

Hangi sendikaya üyesiniz?	Diyanetteki sendikalardan birine üye olmamanın Din- toplum ilişkileri açısından bir sakıncası olduğunu düşünmüyorum.					
	Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum	Toplam
Diyanet-Sen	65	148	44	34	2	293

Tablo 63'ün devamı

	22,2%	50,5%	15,0%	11,6%	,7%	100,0%
Türk Diyanet Vakıf-Sen	42	44	18	11	4	119
	35,3%	37,0%	15,1%	9,2%	3,4%	100,0%
Diva-Sen	16	36	15	4	0	71
	22,5%	50,7%	21,1%	5,6%	,0%	100,0%
Dives	0	2	0	0	0	2
	,0%	100,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
Din-Bir-Sen	1	6	1	1	0	9
	11,1%	66,7%	11,1%	11,1%	,0%	100,0%
Bağımsız Diyanet Vakıf Sen	3	3	2	0	1	9
	33,3%	33,3%	22,2%	,0%	11,1%	100,0%
Hiçbiri	12	29	22	14	5	82
	14,6%	35,4%	26,8%	17,1%	6,1%	100,0%
Total	139	268	102	64	12	585
	23,8%	45,8%	17,4%	10,9%	2,1%	100,0%

Tablo 63'ün devamı

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimptotik Değer.(2-yanlı)
Pearson Ki-Kare	48,030(a)	24	,003
Olabilirlik Oranı	47,398	24	,003

$P=,003 < 0,05$ olduğu için değişkenler ilişkilidir.

Bu çözümlemede anketteki 6 ve 30. sorular çapraz olarak çözümlenmiştir. Çözümlemeden çıkan sonuca göre değişkenler arasında neden-sonuç ilişkisi vardır. Yanıtlar arasında paralellik söz konusudur. Örneklem grubumuza baktığımızda genel

olarak “Diyanetteki sendikalardan birine üye olmamın din- toplum ilişkileri açısından bir sakıncası olduğunu düşünmüyorum.” demişlerdir. Diyanette en çok üyeye sahip olan Diyanet-Sen’in %72,7’sinin(213 kişi) bu konudaki düşüncüyü güçlü bir şekilde desteklediklerini gözlemlemekteyiz. Diyanette ikinci büyük sendika olan Türk Diyanet Vakıf-Sen’in de %72,3’ü (86 kişi) sendikalardan birine üye olmamın din- toplum ilişkileri açısından bir sakıncası olduğunu güçlü bir şekilde düşünmüyorum. Demişlerdir. Diğer sendikaya üye olanların katılımcılarının oranlarına baktığımızda Diyanetteki sendikalara üye olanlarda bu düşünceye güçlü bir şekilde katıldıklarını görüyoruz.

Tablo 64: Sendikaya üyelik durumuyla; DİB’de faaliyet gösteren sendikaların bir çatı altında birleşmesini istiyorum durumuna ilişkin bulgular.

T.C Diyanet işleri başkanlığında faaliyet gösteren sendikaların bir çatı altında birleşmesini istiyorum						
Hangi sendikaya üyesiniz?	Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum	Toplam
Diyanet-Sen	125	96	25	32	15	293
	42,7%	32,8%	8,5%	10,9%	5,1%	100,0%
Türk Diyanet Vakıf-Sen	61	27	11	16	4	119
	51,3%	22,7%	9,2%	13,4%	3,4%	100,0%
Diva-Sen	34	20	6	10	1	71
	47,9%	28,2%	8,5%	14,1%	1,4%	100,0%
Dives	0	2	0	0	0	2
	,0%	100,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
Din-Bir-Sen	5	3	0	0	1	9
	55,6%	33,3%	,0%	,0%	11,1%	100,0%
Bağımsız Diyanet Vakıf Sen	3	2	3	1	0	9

Tablo 64'ün devamı

	33,3%	22,2%	33,3%	11,1%	,0%	100,0%
Hiçbiri	27	27	13	8	7	82
	32,9%	32,9%	15,9%	9,8%	8,5%	100,0%
Toplam	255	177	58	67	28	585
	43,6%	30,3%	9,9%	11,5%	4,8%	100,0%

Tablo 64'ün devamı

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimptotik Değer.(2-yanlı)
Pearson Ki-Kare	30,174(a)	24	,179
Olabilirlik Oranı	30,690	24	,163

$P=,179>0,05$ olduğu için değişkenler arasında ilişkinin olmadığını görüyoruz.

Bu çözümlemede anketteki 6 ve 31. sorular çapraz olarak çözümlenmiştir. Çözümlemeden çıkan sonuca göre değişkenler arasında ilişkinin olmadığını görüyoruz. Çözümlemeden çıkan sonuca göre Diyanet İşleri Başkanlığında faaliyet gösteren en çok üyeye sahip olan Diyanet-Sen'e üye olanların %75,5'nin (221 kişi) DİB'de faaliyet gösteren sendikaların bir çatı altında birleşmesini istiyorumu güçlü bir şekilde dile getirdiklerini gözlemlemekteyiz. Diyanette İkinci sendika olarak da Türk Diyanet Vakıf-Sen'in de %74,nün (88 kişi)de bu görüşü güçlü şekilde dile getirdiklerini gözlemlemekteyiz. Dives'in %100'nün (2 kişi) ise tam olarak bu görüşü desteklemişlerdir. Din-Bir-Sen'in de %88,9'nun bu görüşü tam olarak desteklediklerini gözlemlemekteyiz. Diva-Sen'in de %76,1'nin bu görüşü tam olarak desteklediklerini gözlemlemekteyiz. Bağımsız Diyanet Vakıf Sen %55,5'nin bu görüşü desteklediklerini gözlemlemekteyiz. Sendikaya hiç üye olmayanların da Hiçbiri %65,8'nin bu görüşü tam olarak desteklediklerini gözlemlemekteyiz. Örneklem grubumuzun hemen hepsinin kararlı bir şekilde DİB'de faaliyet gösteren sendikaların bir çatı altında birleşmesini istediklerini gözlemlemekteyiz.

Tablo 65: Sendikaya üyelik durumuyla; Diyanetteki sendikaları, Türkiye’de ve dünyada etkili bir misyona sahip olmasına yönelik görüşler

		Diyanetteki sendikaları, Türkiye’de ve Dünyada Din-Toplum ilişkileri bağlamında değerlendirdiğimde etkili bir misyona sahip olduğunu düşünmüyorum					
Hangi sendikaya üyesiniz?		Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum	Toplam
Diyanet-Sen		45	102	78	54	14	293
		15,4%	34,8%	26,6%	18,4%	4,8%	100,0%
Türk Diyanet Vakıf-Sen		18	42	31	19	9	119
		15,1%	35,3%	26,1%	16,0%	7,6%	100,0%
Diva-Sen		9	28	20	11	3	71
		12,7%	39,4%	28,2%	15,5%	4,2%	100,0%
Dives		1	1	0	0	0	2
		50,0%	50,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
Din-Bir-Sen		0	4	3	2	0	9
		,0%	44,4%	33,3%	22,2%	,0%	100,0%
Bağımsız Diyanet Vakıf Sen		2	2	2	2	1	9
		22,2%	22,2%	22,2%	22,2%	11,1%	100,0%
Hiçbiri		20	26	18	10	8	82
		24,4%	31,7%	22,0%	12,2%	9,8%	100,0%
Toplam		95	205	152	98	35	585
		16,2%	35,0%	26,0%	16,8%	6,0%	100,0%

Tablo 65'in devamı

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimptotik Değer.(2-yanlı)
Pearson Ki-Kare	16,940(a)	24	,851
Olabilirlik Oranı	18,747	24	,765

$P=,851 > 0,05$ olduğu için değişkenler arasında ilişkinin olmadığını görüyoruz.

Bu çözümlenmede anketteki 6 ve 34. sorular çapraz olarak çözümlenmiştir. Çözümlemeden çıkan sonuca göre değişkenler arasında ilişkinin olmadığını görüyoruz. Çözümlemeden çıkan sonuca göre Diyanet İşleri Başkanlığında faaliyet gösteren en çok üyeye sahip olan Diyanet-Sen'e üye olanların %50,2'sinin (147 kişi) "Diyanetteki sendikaları, Türkiye'de ve dünyada din-toplum ilişkileri bağlamında değerlendirdiğimde etkili bir misyona sahip olduğunu düşünmüyorum"u güçlü bir şekilde dile getirdiklerini gözlemlemekteyiz. Diyanette İkinci sendika olarak da Türk Diyanet Vakıf-Sen'in de %50,4'nün (60 kişi)de bu görüşü güçlü şekilde dile getirdiklerini gözlemlemekteyiz. Dives'in %100'nün (2 kişi) ise tam olarak bu görüşü desteklemişlerdir. Örneklem grubumuzun da genel olarak Diyanetteki sendikaları, Türkiye'de ve dünyada din-Toplum ilişkileri bağlamında değerlendirdiğimde etkili bir misyona sahip olduğunu düşünmüyorum düşüncesini güçlü bir şekilde dile getirdiklerini gözlemlemekteyiz. Tabloya baktığımızda her sendikaya üye olanlardan bu görüşü kararlılıkla desteklediklerini görmekteyiz. Teorik kısmında Diyanetteki sendikaların çalışmalarının olduğunu gözlemledik ama bunun üyeleri tarafından sendikalarının Türkiye'de ve dünyada din-toplum ilişkileri bağlamında etkili bir misyona sahip olmadıklarını düşündüklerini gözlemlemekteyiz.

Tablo 66: Sendikaya üyelik durumuyla; Diyanette faaliyet gösteren sendikaların din, sosyal sorunlara çözüm üretmede ve toplumsal sağduyunun oluşmasına yönelik üyelerin görüşleri

	Diyanette faaliyet gösteren sendikaların Din, toplumsal sosyal sorunlara çözüm üretmede ve toplumsal sağduyunun oluşmasında önemli bir yeri vardır
--	--

Tablo 66'nın devamı

Hangi sendikaya üyesiniz?	Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum	Toplam
Diyanet-Sen	37	130	59	51	16	293
	12,6%	44,4%	20,1%	17,4%	5,5%	100,0%
Türk Diyanet Vakıf-Sen	9	37	37	26	10	119
	7,6%	31,1%	31,1%	21,8%	8,4%	100,0%
Divya-Sen	9	27	18	14	3	71
	12,7%	38,0%	25,4%	19,7%	4,2%	100,0%
Dives	1	0	0	1	0	2
	50,0%	,0%	,0%	50,0%	,0%	100,0%
Din-Bir-Sen	3	4	1	0	1	9
	33,3%	44,4%	11,1%	,0%	11,1%	100,0%
Bağımsız Diyanet Vakıf- Sen	3	1	4	0	1	9
	33,3%	11,1%	44,4%	,0%	11,1%	100,0%
Hiçbiri	2	24	27	19	10	82
	2,4%	29,3%	32,9%	23,2%	12,2%	100,0%
Toplam	64	223	146	111	41	585
	10,9%	38,1%	25,0%	19,0%	7,0%	100,0%

Tablo 66'nın devamı

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimptotik Değer.(2-yanlı)
Pearson Ki-Kare	48,583(a)	24	,002
Olabilirlik Oranı	51,507	24	,001

$P=,002 < 0,05$ olduğu için değişkenler ilişkilidir.

Bu çözümlemede anketteki 6 ve 41. sorular çapraz olarak çözümlenmiştir. Çözümlemeden çıkan sonuca göre değişkenler arasında neden-sonuç ilişkisi vardır. Yanıtlar arasında paralellik söz konusudur. Çözümlemeden çıkan sonuca göre Diyanet İşleri Başkanlığında faaliyet gösteren en çok üyeye sahip olan Diyanet-Sen'e üye olanların %57'sinin (167 kişi) "Diyanette faaliyet gösteren sendikaların din, toplumsal sosyal sorunlara çözüm üretmede ve toplumsal sağduyunun oluşmasında önemli bir yeri vardır" düşüncesini güçlü bir şekilde dile getirdiklerini gözlemlemekteyiz. Diyanette İkinci sendika olarak da Türk Diyanet Vakıf-Sen'in %38,7'sinin (46 kişi) de Türk Diyanet Vakıf-Sen üyelerinin çoğunluğu bu görüşü desteklemişlerdir. Din-Bir-Sen'in %77,7'si (7 kişi) ise güçlü bir şekilde bu görüşü desteklemiştir. Örneklem grubumuzun da genel olarak "Diyanette faaliyet gösteren sendikaların din, toplumsal sosyal sorunlara çözüm üretmede ve toplumsal sağduyunun oluşmasında önemli bir yeri vardır" düşüncesini güçlü bir şekilde dile getirdiklerini gözlemlemekteyiz. Tabloya baktığımızda her sendikaya üye olanlardan bu görüşe katılma seçeneğini işaretleyenlerin oranı dengeye yakın bir şekilde dağılmıştır diyebiliriz.

Tablo 66 Sendikaya üyelik durumuyla; Diyanetteki sendikalar, demokratik anlayışlı, ilkeleri, prensipleri, hedefleri olan STK görüşüne katılma durumuyla ilgili bulgular.

Hangi sendikaya üyesiniz?	Diyanetteki sendikalar, demokratik anlayışlı, ilkeleri, prensipleri, hedefleri olan örgütlü sivil toplum örgütleridir					
	Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum	Toplam
Diyanet-Sen	51	115	69	50	8	293
	17,4%	39,2%	23,5%	17,1%	2,7%	100,0%
Türk Diyanet Vakıf-Sen	17	50	29	18	5	119
	14,3%	42,0%	24,4%	15,1%	4,2%	100,0%
Diva-Sen	9	29	22	9	2	71
	12,7%	40,8%	31,0%	12,7%	2,8%	100,0%
Dives	1	1	0	0	0	2
	50,0%	50,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
Din-Bir-Sen	1	3	2	3	0	9
	11,1%	33,3%	22,2%	33,3%	,0%	100,0%
Bağımsız Diyanet Vakıf Sen	1	3	4	1	0	9
	11,1%	33,3%	44,4%	11,1%	,0%	100,0%
Hiçbiri	9	18	28	16	11	82
	11,0%	22,0%	34,1%	19,5%	13,4%	100,0%
Toplam	89	219	154	97	26	585
	15,2%	37,4%	26,3%	16,6%	4,4%	100,0%

Tablo 67'nin devamı

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimptotik Değer.(2-yanlı)
Pearson Ki-Kare	37,241(a)	24	,041
Olabilirlik Oranı	33,857	24	,087

P=,041<0,05 olduğu için değişkenler ilişkilidir.

Bu çözümlemede anketteki 6 ve 42. sorular çapraz olarak çözümlenmiştir. Çözümlemeden çıkan sonuca göre değişkenler arasında neden-sonuç ilişkisi vardır. Yanıtlar arasında paralellik söz konusudur. Çözümlemeden çıkan sonuca göre Diyanet İşleri Başkanlığında faaliyet gösteren en çok üyeye sahip olan Diyanet-Sen'e üye olanların %56,6'sının (166 kişi) "Diyanetteki sendikalar, demokratik anlayışlı, ilkeleri, prensipleri, hedefleri olan örgütlü sivil toplum örgütleridir" düşüncesini güçlü bir şekilde dile getirdiklerini gözlemlemekteyiz. Diyanette İkinci sendika olarak da Türk Diyanet Vakıf-Sen'in %56,3'nün (67 kişi)de katılanların çoğunluğu bu görüşü güçlü bir şekilde desteklemişlerdir. Dives'in katılımcıları % 100 (2 kişi) tamamen katılmışlardır. Diğer sendikalara üye olan Örneklem grubumuzun da genel olarak "Diyanetteki sendikalar, demokratik anlayışlı, ilkeleri, prensipleri, hedefleri olan örgütlü sivil toplum örgütleridir düşüncesini güçlü bir şekilde dile getirdiklerini gözlemlemekteyiz. Tabloya baktığımızda her sendikaya üye olanlardan bu görüşe katılma seçeneğini işaretleyenlerin oranı dengeye yakın bir şekilde dağılmıştır diyebiliriz. Diyanetteki sendikaların üyeleri, sendikalarını örgütlü bir sivil toplum örgütü olarak dile getirdiklerini gözlemlemekteyiz.

Tablo 67: Sendikaya üyelik durumuyla; din alanında kurulan diyanetteki sendikalar toplumda ihtiyaç olan bir boşluğu doldurmuştur görüşüne yönelik bulgular.

Hangi sendikaya üyesiniz?	Din alanında kurulan diyanetteki sendikalar toplumdaki ihtiyaç olan bir boşluğu doldurmuştur					
	Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum	Toplam
Diyanet-Sen	61	126	64	30	12	293
	20,8%	43,0%	21,8%	10,2%	4,1%	100,0%
Türk Diyanet Vakıf-Sen	17	45	25	26	6	119
	14,3%	37,8%	21,0%	21,8%	5,0%	100,0%

Tablo 68'in devamı

Diva-Sen	13	29	17	9	3	71
	18,3%	40,8%	23,9%	12,7%	4,2%	100,0%
Dives	1	0	1	0	0	2
	50,0%	,0%	50,0%	,0%	,0%	100,0%
Din-Bir-Sen	1	6	2	0	0	9
	11,1%	66,7%	22,2%	,0%	,0%	100,0%
Bağımsız Diyanet Vakf Sen	2	2	1	3	1	9
	22,2%	22,2%	11,1%	33,3%	11,1%	100,0%
Hiçbiri	4	17	25	20	16	82
	4,9%	20,7%	30,5%	24,4%	19,5%	100,0%
Toplam	99	225	135	88	38	585
	16,9%	38,5%	23,1%	15,0%	6,5%	100,0%

Tablo 68'in devamı

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimptotik Değer.(2-yanlı)
Pearson Ki-Kare	69,857(a)	24	,000
Olabilirlik Oranı	67,827	24	,000

$P=,000 < 0,05$ olduğu için değişkenler arasında güçlü bir ilişki vardır.

Bu çözümlemede anketteki 6 ve 48. sorular çapraz olarak çözümlenmiştir. Çözümlemeden çıkan sonuca göre değişkenler arasında neden-sonuç ilişkisi vardır. Yanıtlar arasında paralellik söz konusudur. Çözümlemeden çıkan sonuca göre din-Bir-Sen üyelerinin %77,8 lik (7 kişi) kesimin din alanında kurulan diyanetteki sendikalar toplumdaki ihtiyaç olan bir boşluğu doldurmuştur düşüncesini güçlü bir şekilde en çok dile getiren sendika olduğunu görüyoruz. Diyanet İşleri Başkanlığında faaliyet gösteren en çok üyeye sahip olan Diyanet-Sen'e üye olanların %63,8'nin (187 kişi) de güçlü bir

şekilde bu düşünceye katıldıklarını gözlemlemekteyiz. Diyanette İkinci sendika olarak da Türk Diyanet Vakıf-Sen'in %52,1'i(62 kişi)de katılanların çoğunluğu bu görüşü desteklemişlerdir. Diğer sendikalara da üye olan Örneklem grubumuzun da genel olarak din alanında kurulan diyanetteki sendikalar toplumdaki ihtiyaç olan bir boşluğu doldurmuştur düşüncesini güçlü bir şekilde dile getirdiklerini gözlemlemekteyiz. Tabloya baktığımızda her sendikaya üye olanlardan her şikkı işaretleyenlerin oranı dengeye yakın bir şekilde dağılmıştır diyebiliriz. Diyanetteki sendikalar bir sivil toplum örgütleridir. Katılımcılarımız tarafından din alanında bir sendikalaşma olması olumlu karşılanmıştır.

Tablo 68: Sendikaya üyelik durumuyla; sendikaların muhafazakâr kesimi ve dini değerleri koruma düşüncesiyle hareket etme durumuyla ilgili bulgular.

Sendikamız muhafazakâr kesimi ve dini değerleri koruma düşüncesiyle hareket etmektedir.							
Hangi sendikaya üyesiniz?	Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum	Sendikaya üye değilim	Toplam
Diyanet-Sen	61	119	70	35	8	0	293
	20,8%	40,6%	23,9%	11,9%	2,7%	,0%	100,0%
Türk Diyanet Vakıf-Sen	13	44	35	20	7	0	119
	10,9%	37,0%	29,4%	16,8%	5,9%	,0%	100,0%
Diva-Sen	10	29	19	10	3	0	71
	14,1%	40,8%	26,8%	14,1%	4,2%	,0%	100,0%
Dives	1	0	1	0	0	0	2
	50,0%	,0%	50,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
Din-Bir-Sen	1	6	2	0	0	0	9
	11,1%	66,7%	22,2%	,0%	,0%	,0%	100,0%

Tablo 69'un devamı

Bağımsız Diyanet Vakıf Sen	1	3	1	3	1	0	9
	11,1%	33,3%	11,1%	33,3%	11,1%	,0%	100,0%
Hiçbiri	0	13	15	9	4	41	82
	,0%	15,9%	18,3%	11,0%	4,9%	50,0%	100,0%
Toplam	87	214	143	77	23	41	585
	14,9%	36,6%	24,4%	13,2%	3,9%	7,0%	100,0%

Tablo 69'un devamı

Ki-Kare Testi			
	Değer	df	Asimptotik Değer.(2-yanlı)
Pearson Ki-Kare	302,063(a)	30	,000
Olabilirlik Oranı	226,091	30	,000

$P=,000 < 0,05$ olduğu için değişkenler arasında güçlü bir ilişki vardır.

Bu çözümlemede anketteki 6 ve 49. sorular çapraz olarak çözümlenmiştir. Çözümlemeden çıkan sonuca göre değişkenler arasında neden-sonuç ilişkisi vardır. Yanıtlar arasında paralellik söz konusudur. Çözümlemeden çıkan sonuca göre Din-Bir-Sen üyelerinin %77,8 lik (7 kişi) kesimin “Sendikamız muhafazakâr kesimi ve dini değerleri koruma düşüncesiyle hareket etmektedir” düşüncesini güçlü bir şekilde en çok dile getiren sendika olduğunu görüyoruz. DİB’de faaliyet gösteren en çok üyeye sahip olan Diyanet-Sen’e üye olanların %61,4’nün (180 kişi) olduğunu gözlemlemekteyiz. Diyanette İkinci sendika olarak da Türk Diyanet Vakıf-Sen’in %47,9’u(57 kişi)de katılanların çoğunluğu bu görüşü desteklemişlerdir. Diğer sendikalara da üye olan Örneklem grubumuzun genel olarak “Sendikamız muhafazakâr kesimi ve dini değerleri koruma düşüncesiyle hareket etmektedir” düşüncesini güçlü bir şekilde dile getirdiklerini gözlemlemekteyiz. Tabloya baktığımızda her sendikaya üye olanlardan her şikkı işaretleyenlerin oranı dengeye yakın bir şekilde dağılmıştır diyebiliriz.

4.17. Diyanet Personelinin En Çok Karşılaştığı Sorunlar İle İlgili Bulgular

Diyanette faaliyet gösteren sendikaya üye olan örneklem grubumuzun cevaplarında, yapığımız görüşmelerde ve mülakatlardan edindiğimiz bilgilere baktığımız zaman başlıca sorunları şöyle sıralayabiliriz

Tayin ve atamalar, din görevlilerine gerçek değerinin verilmemesi, Kurumsal ve sosyal sorunların olduğu, Cemaati olamayan köylere din görevlilerinin görevlendirilme sorunu, Kadrolu-sözleşmeli imam sorunu, Nakil ve görevlendirmede objektif olamama sorunu, Diyanetin personelinin sıkıntılarında Başkanlığın haberdar olmamaları Başkanlığa sitemleri, Haklara önem verilmemesi, Gereksiz usulsüz cemaat şikâyetleri, Yöneticilerin diyaloga kapalı olması iletişimlerinin yeterli olmaması Adaletsizliklerin yaşanması, Personelinin sıkıntılarını paylaşmaması, Yöneticilerin liyakat yönden yetersizliği, Personelin dışlanmışlığı kaynaşamama sorunu, Tayin ve atamalar sorunu, Personelin izin alma konusundaki sıkıntıları, Personel hakkında kayırmacılık, Ehliyet ve liyakate önem verilmemesi, Personelin isteklerinin karşılanmaması, Amir memur arasındaki ilişkilerin sorunlu olması, Personel atamalarında keyfi davranılması kayırmacılığın olması, Personelin ailesini sosyal faaliyetlere katılmada sıkıntılar yaşamaları, Hac ve umre konularında yeterince adil davranılmama, Personelin cemaatlerle derneklerle olan sıkıntıları, Personelin lojman sorunu, Haftalık izin sorunu, Hukuki haklarda yetersizlik, Maddi manevi yönden zorluklarla karşılaşmaları, Saygınlık sorunu, Yardımların imamlar tarafından toplanması, Bayram izinlerinin olmaması sorunu, Diyanet personelleri arasında sosyal ilişkilerin çok zayıf olmasından kaynaklanan sorunlar, DİB'in topluma yönelik faaliyetlerinin az olmasıyla ilgili serzenişler, din görevlilerine gerçek değerinin verilmemesi, Amir memur arasındaki iletişimsizlik, vaaz ve ezan sisteminde merkezi sistemin personelin gelişmesini engellemesi, Hac ve Umre görevlendirilmesiyle ilgili yeterince adil davranılmaması, İdari sorunlar, Köylerde görev yapan personelin ihtiyaçları, Çocuk okutma sorunu, aile konusunda sorunlar ve personelin karşılaştığı ihtiyaçlarla ilgili sorunlar, Personelin kendisini üvey evlat gibi görmeleri, Halk tarafından yapılan şikâyetlerin değerlendirilmeden görevlilerin yargılanması, Resmi tatillerden yararlanamama sorunları, tayinler nakiller konusunda büyük sıkıntılar yaşanmaktadır gibi sorunların olduğunu belirtmişlerdir. Yukarıda

belirttiğimiz hususlar bizzat Diyanet'te görevli Din görevlileriyle yaptığımız mülakatlardan ve sorduğumuz sorulardan çıkardığımız analizlerdir.

4.18. Sendikalar En Çok Hangi Konulara Önem Vermeli

Diyanette faaliyet gösteren sendikaya üye olan örneklem grubumuzun cevaplarında, yaptığımız görüşmelerde ve mülakatlardan edindiğimiz bilgilere baktığımız zaman başlıcalarını şöyle sıralayabiliriz

Günümüzün ilim yönünden örnek şahsiyetlerine konferans, paneller, toplantılar düzenlettirmeleri, Uluslararası alanda müslüman kesimin değerlerini etkili savunacak mekanizmalar geliştirmelidir. Toplumdaki din görevlilerinin itibarının geri verilmesi yönünde çaba sarf etmelidirler, toplumdaki dini duyarlılık konusunda gerekli çalışmalarda hassasiyetler gözetilmelidir. Toplumla iletişime önem vererek sorunlarına yönelik çözümler sunmalıdır. Güncel konularda seminerler düzenlemelidirler, Devlet, millet, din konularında köprü olmalıdırlar. Hak, Hukuk konusunda halkı aydınlatmalıdırlar. Arkasında bir siyasi güçle çalışmayı bırakmalı bağımsız olmalıdırlar. Personelinin asli sorunlarını çözmeye yönelik faaliyetler düzenlemelidirler. Temsil ettiği kesimin değerlerini savunmada aktif olmalıdırlar. dini, kuran ve sünnet ışığında muhafazası konusunda çalışma yapmalıdırlar. Toplumun problemlerini genişçe irdelemeli, problemlerin çözümü konusunda kamuoyuna önerilerde bulunmalıdırlar. İslam tarihi konusunda toplumu bilgilendirici çalışmalar yapmalıdırlar. din toplum konularında basın yayın organları etkili kullanılmalıdır. Toplumun barış ve huzur içerisinde yaşayacağı ortama katkı sağlamalıdırlar. Toplumun hak ve özgürlükler alanında çalışmalar yapmalıdırlar. din görevlilerinin verimliliğinin artırılması açısından çalışmalar yapılmalıdırlar. Personelle, toplumla diyalog kurmalılar, Kardeşlik konularına önem vermelidirler. Toplumda kadın ve çocuk konularına önem vermeli, Bidatten hurafelerden arınmış bir din konusunda faaliyetlerde bulunmalıdırlar. Ülkemizin huzur saadeti için çalışmalıdırlar. Sendikalar dini ve milli bayramlarda pasif kalıyorlar bu konularda da aktif olmalıdırlar. Kamuoyundaki dine karşı önyargıları kaldırmaya yönelik projeler geliştirilmelidirler. Görevli ile toplum arasında köprü olmaya çalışmalıdır, Samimiyet, duygudaşlık sempati konularına önem vermelidirler. dini sevdirmek için çalışmalar yapılmalıdır. Toplumun aile yapısına önem vermelidirler. Sendikaların kendilerini topluma tanıtmaları gerekir. Toplumun hassasiyetlerine önem

vermelidirler. Medyayı etkili kullanmalıdırlar. Sendikalar sayıca adam toplamayı bırakıp kaliteye önem vermeli. Toplumla iç içe olmalıdırlar. Daha aktif olmaları, halk ve din görevlileri bağlamında sorunlar ele alınmalıdır. Birlikteliğe önem verilmeli ve söylediklerinin arkasında durmalıdırlar. Üyeleriyle toplantı yapmalı ve fikirlerini almalıdırlar. Halka açık konferanslar düzenlemeli, Eğitim konularına önem verilmeli, Sendikalar arası mücadeleleri bırakmalılar birlik olmalıdırlar. Sendikalar tarafından gündem iyi takip edilmeli, Yardıma ihtiyacı olana karşı duyarlı olunmalıdırlar. Gerekliğinde onlara maddi yardımda bulunulmalıdır. Sendikalar kendi personelini değil tüm personeli kucaklamalı, Sendikalar toplumun tamamına hitap edebilmeli birlik ve beraberliğin sağlanması için çalışmalar yapmalıdırlar. Dini konularda vatandaşlara rehberlik etmelidirler. Toplumdaki din görevlilerinin itibarının geri verilmesi yönünde çaba sarf etmelidirler. Sendikalar din ve toplum konusunda seminerler düzenlemelidirler. Sendikaların parti anlayışından uzaklaşarak insanca bir yaklaşımla hak sahibi tüm görevlilerin haklarıyla ilgilenmeli herhangi bir siyasi görüş imasında bulunmamalıdırlar. Misyonerler tarafından dinimize yapılan saldırılara karşı örgütlenmelidirler. din görevlisi, din görevlisi olduğunu asla aklından çıkarmamalıdır görüşüyle hareket etmelidir. Toplumdaki dini duyarlılık konusunda gerekli çalışmalarda hassasiyetler gözetilmelidir. Toplumdaki gençlerin eğitilmesi yönünde seminerler verilmelidir. Sendikalar üyelerinin ve toplumun fikirlerini önemseyip dikkate almalı, din görevlilerinin yabancı dil konusunda eğitilmeleri ve turistlere dini tebliğ konusunda faaliyetler yapmalıdırlar. Toplumla iletişime önem vererek sorunlarına yönelik çözümler sunmalı, Kişilerin mağduriyetlerini giderilmesi konusuna önem vermeli. Sendikaların temsil kabiliyetini güçlendirmelidirler gibi sendikaya üye olan din görevlileri görüş beyan etmişlerdir. Yukarıda belirttiğimiz hususlar bizzat Diyanet'te görevli din görevlileriyle yaptığımız mülakatlardan ve sorduğumuz sorulardan edindiğimiz cevaplardan çıkardığımız analizlerdir.

4.19. Din Görevlilerinin Sendikalaşmasının Önemi İle İlgili Bulgular

Diyanette faaliyet gösteren sendikaya üye olan örneklem grubumuzun cevaplarında, yaptığımız görüşmelerde ve mülakatlardan edindiğimiz bilgilere baktığımız zaman başlıcalarını şöyle sıralayabiliriz

Din görevlilerinin kaynaşmalarını sağlayıcı faaliyetlerde bulunmaları yetersizdir bunları arttırmalıdır. Birlik ve beraberliğin arttırılması, Muhafazakâr kesimin güç oluşturması yönünden faydaları vardır. Demokratik yapı ve işleyişin daha sosyal olması açısından önemlidir. Toplum yararına güzel faaliyetlerin yapılması önemlidir. Sendikalı olmak bize din toplum açısından hiç bir yarar sağlamamaktadır görüşünü de dile getirenler bulunmaktadır. Toplumla diyalog konusuna önem vermelidirler. Görevini temsil etmesi açısından önemlidir. Sivil toplum olarak sosyal örgütlenmeler sağlamaları toplum açısından yararlıdır. Din görevlilerinin bir savunucusu olduğunun anlaşılması açısından önemlidir. Birlik ve beraberliğin arttırılması yönünden yalnız olunmadığının hissettirilmesi. Personelinin bir sendika tarafından bir araya toplanması ve birlikten kuvvet doğması din-toplum açısından önemlidir. Üyelerinin söyleyemediklerini dillendirmeleri önemlidir. Sivil toplum örgütü olarak dayanışmayı sağlamaları açısından faydalıdır. Toplumun din konusunda karşılaştığı sorunları gündeme getirmeleri açısından yararlıdır. Toplumun her türlü sorunlarından haberdar olunması açısından önemlidir. Toplumun bütünleşmesi açısından önemlidir. Din görevlilerinin toplumla kaynaşıp bütünleşmesini sağlayıcı katları vardır. din görevlilerinin sendikalaşması din toplum açısından çokta yeterli değildir. Aralarında birlik beraberliği kurarak ayrışmadan Topluma ve dine hizmet etmeli Toplum ve görevliler arasında tefrikaya sebep olmamalıdır. Sendikalar çalışmalarında tefrikaya sebep olmamalıdır. Sendikaların, Diyanetin yazın düzenlediği kurslara kırtasiye ve benzeri konularda destek vermelidirler. Toplum ve görevliler arasında tefrikaya sebep olmamalıdır. Sendika memurun hakkını savunan bir kurum olarak kalmalıdır. Aralarında birlik beraberliği kurarak ayrışmadan topluma ve dine hizmet etmelidirler gibi sendikaya üye olan din görevlileri görüş beyan etmişlerdir. Yukarda belirttiğimiz hususlar bizzat Diyanette görevli din görevlileriyle yaptığımız mülakatlardan ve sorduğumuz sorulardan edindiğimiz cevaplardan çıkardığımız analizlerdir.

4.20. Sendikalar Hangi Konularda Faaliyetler Düzenlemeli

Diyanette faaliyet gösteren sendikaya üye olan örneklem grubumuzun cevaplarında, yapığımız görüşmelerde ve mülakatlardan edindiğimiz bilgilere baktığımız zaman başlıcalarını şöyle sıralayabiliriz

Toplumun birlik ve beraberliğini sağlayıcı faaliyetler yapmalıdırlar. Dini konular ve kültürel konularda seminerler düzenlemelidirler. Beşeri münasebetler konusunda seminerler düzenlenmelidir. Yabancı dil seminerleri. Sendika üyeleri ile istişare edilmeli. Yetişkinlerin eğitimi hakkında seminerler düzenlenmelidir. Sendika faaliyetlerini içeren aylık dergi ve benzeri şeyleri dağıtmalıdırlar. Haklarımızı kapsayan broşürleri din görevlilerine vermelidirler. Personeli dini konularda geliştirmeye yönelik seminerler düzenlenmelidirler. Din görevlilerine ve halka yönelik kaynaştırıcı yemek toplantıları geziler düzenlenmelidirler. Dini bilgiler ve yarışmalar düzenlemelidirler. Değişen dünya şartlarında yeniliklerini personeline yansıtmalıdırlar. İnsan hakları ve demokrasi konularında seminerler vermelidirler. Başkanlığımız tarafından yapılan yenilikler konusunda seminerler düzenlenmelidirler. Din görevlilerinin hizmetleri yürütmede kaliteyi yakalaması konusunda çalışmalar yapılmalıdır. Din görevlilerinin halk içinde ağırlığını hissettirmek için çalışmalar yapılmalıdır. Sendikalar kaynaşmayı güçlendirmek için faaliyetler düzenlemelidir. Psikolojik konularda seminer verilmelidir. Yönetici kadronun üyeleri ile yakından ilişki içerisinde olacak çalışmalar yapılmalıdır. Mesleki konularda seminerler vermelidir. Makam, mahreç, kıraat konularında seminerler düzenlenmelidir. DİB'nin mevzuatıyla ilgili bilgileri üyelerine anlatmalıdırlar. Diksiyon hitabet konularında seminerler verilmelidir. Kişisel gelişim hakkında seminer verilmelidir. Milli birlik ve beraberliği sağlayıcı seminerler, paneller düzenlenmelidir. Sosyal faaliyetler gezi, umre gibi organizasyonlar düzenlenmelidir. Üyelerinin dayanışması ve tanışması için faaliyetler düzenlenmelidir. Din âlimlerine seminerler düzenletmelidir. Memurlarının özlük hakları konusunda bilgilendirilmesi yapılmalıdır. Sosyal kültürel ekonomik, dini ilgilendiren seminerler paneller düzenlemeleri gerekir. Görevlerimiz, haklarımız, yetkilerimiz hakkında bilgilendirme yapılmalıdır. Dini konular ve kültürel konularda din konusunda seminerler düzenlemelidirler. Kuran, hadis, tefsir konularında seminerler düzenlemelidirler. Üyelerine düzenli toplantılar yapmalıdırlar. DİB ile sendikaların birlikte faaliyetler düzenlemeleri gerekir. Sendikal haklar konusunda seminer düzenlemeliler ve üyelerine anlatmalıdırlar. Sendikaların projelerini, çalışmalarını bizzat seminerler düzenleyerek çalışmalar yapmalıdırlar gibi sendikaya üye olan din görevlileri görüş beyan etmişlerdir. Yukarıda belirttiğimiz hususlar bizzat Diyanette görevli din görevlileriyle yaptığımız

mülakatlardan ve sorduğumuz sorulardan edindiğimiz cevaplardan çıkardığımız analizlerdir.

4.21. Sendikaların Toplum Kazandırdıkları

Diyanette faaliyet gösteren sendikaya üye olan örneklem grubumuzun cevaplarında, yaptığımız görüşmelerde ve mülakatlardan edindiğimiz bilgilere baktığımız zaman başlıcalarını şöyle sıralayabiliriz. Sivil dayanışma yönünde başlangıç olarak güzel meyveler vermeye başladı. Toplumun haklarını savunma noktasında çalışmalar yapmalı yararlıdır. Diyanetteki boş kadroların doldurulması için hükümet nezdinde çalışmalar yapmaları güzeldir. Toplum şuurunun oluşmasına katkı sağlıyor. Sendikaların toplumla iç içe olamadığını düşünenlerde mevcuttur. Din adamlarının da örgütlenmesi bu konuda önemlidir. Cemiyet bilinci kazandırıyor. Bu sendikalar ayrılıklara da sebep oluyor. Toplumun söyleyemediklerini sendikalar dile getiriyor. Eşitlik ve adaleti temin edici çalışmalar yapmaları güzel ama yeterli değildir. Legal bir güç olarak taleplerin yetkili mercilere iletilmesi açısından önemlidir. Din görevlilerini itibarını koruma yönde çalışmalar yapmalıdırlar. Müslüman kesimin değerlerine yapılan saldırılara karşılık medyada bunlara karşı tepkileri daha da etkin yapmalıdırlar. Sendikalar kendi çıkarlarını düşünüyor toplumla hiç alakası yok. Sivil toplum bağlamında muhafazakâr kesimin haklarını savunması din görevlilerinin saygınlığını artırıyor. Toplumun dini değerlerine yapılan saldırılara karşı sendikaların verdikleri tepkiler önemlidir. Özgürlüklerin anayasada yer alması için sivil tepkiler vermeli önemlidir gibi sendikaya üye olan din görevlileri görüş beyan etmişlerdir. Yukarıda belirttiğimiz hususlar bizzat Diyanette görevli din görevlileriyle yaptığımız mülakatlardan ve sorduğumuz sorulardan çıkardığımız analizlerdir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sendikalar, genellikle ekonomik ve toplumsal çıkarları korumak ve iyileştirmek amacıyla bir araya gelerek kurulan sivil toplum örgütleridir. Sendikalar, giderek örgütlü hak arama aracı olarak temayüz etmektedir. Ülkemizde ise sendika özgürlüğü, Anayasaya girmiş olsa da hükümetler sendikaların özgürlük alanlarını kısıtlamaya çalışmışlardır. Özellikle 1980 askeri darbesiyle sendikalar askıya alınmıştır. Türkiye’deki sendikal örgütlenmeler ekonomik, siyasal ve toplumsal şartların özelliklerine göre şekillenmeye devam etmektedir. Sendikalar, demokratik devletlerin vazgeçilmez unsurları olduğu için modern devletlerde de sivil toplum örgütlerinin önemli rollerinin olduğunu gözlemlemekteyiz.

Bu bağlamda müslüman ülkelerde STK’lar olarak sendikalaşmaların 20.yy da başlayabildiğini gözlemlemekteyiz. Sendikacılık; haksızlıklara ve adaletsizliklere karşı hayır diyebilmek ve bunlarla mücadele ederek adaleti yerine getirme çalışmasıdır. Mevlâna’nın pergel metaforundaki gibi, “sabit ayağını medeniyet değerlerine basıp, hareketli ayağıyla geniş halkalar çizen” bir anlayışla, toplumun bütün kesimlerine hitap eden bir yaklaşımı hayata geçiren bir yapıda olduğu zaman, topluma önemli katkıları olacağını söyleyebiliriz. Özellikle ülkemizdeki muhafazakâr sendikaların özelde de konumuz olan DİB’inde faaliyet gösteren sendikaların ilkelerine baktığımızda mücadelelerinde, dini hassasiyetlerde ve dini değerlerin savunulmasında hassas olduklarını, güçlüyü haklı değil; haklıyı güçlü kılmak ilkesini esas aldıklarını gözlemliyoruz. Seslerini duyuramamış, bulunduğu konumdan dolayı en temel haklarını isterken bile sayısız baskılara maruz bırakılmış insanların, hak ettikleri biçimde haklarına kavuşmayı hedef almışlardır. Devlet-Millet bütünleşmesini temin etmek suretiyle toplum ve çalışma barışını tesis etmeyi, hür sendikacılık ilkeleri içerisinde üyelerin, sosyal adalet ve sosyal güvenliğe kavuşturulması çerçevesinde; üyelerin ortak ekonomik, sosyal, mesleki hak ve menfaatlerini koruma ve geliştirmeyi, yüce İslam Dinini, siyasi ve ideolojik çekişmelere malzeme yapan anlayışa da emek gibi yüce bir değeri, kişisel ikbâl ve beklentilere payanda yapan anlayışa da temelden karşı çıkmayı, mesleğin ve dini hassasiyeti olan insanların sorunlarına çözüm getirilmesi için çabalamayı, önemli olan toplumun bir kısmını değil tamamını kucaklamak vb. ilkeleri olduğunu gözlemliyoruz.

Tespit ettiğimiz kadarıyla da din alanında sendikalaşmaların çok daha yeni olduğunu görüyoruz. Bu süreçte, din alanında ülkemizde kurulan sendikaların dünyaya da örnek olduğunu gözlemlemekteyiz. Diyanet-Sen, Kıbrıs'ta benzer bir sendikaya (Dingör-Sen) ve Romanya'da papazların benzer bir sendika kurmasına da örneklik yapmıştır. Konumuz itibariyle diyanetteki sendikalar, özellikle de muhafazakâr kesimin ve üyelerinin sorunlarına karşı, bu sendikaların mücadeleleri dikkate değer bulunmuştur.

Din-Toplum ilişkileri bağlamında DİB'inde faaliyet gösteren sendikalarda, üyeleri din görevlilerinden oluşan Diyanet-Sen'in kuruluşunun üzerinden henüz 10-12 yıl geçmiştir. Başta Diyanet-Sen ve konumuzda dile getirdiğimiz diğer sendikaların bu süreçte yaptıkları çalışmaları analiz etmeye çalıştık. Diyanet-Sen din hizmetleri kolunda üye sayısı bakımından en büyük sendikadır. Arkasından bunu, sırasıyla Türk Diyanet Vakıf-Sen, Divasen, Din-Bir-Sen, Dives ve Bağımsız Diyanet Vakıf-Sen izlemektedir. Türkiye'de muhafazakâr kesimin fotoğrafını çekmeye çalışarak sendikayla ilişkisini inceledik. Muhafazakâr kesimin özellikle de 80 sonrası dönemde toplumsal hayatta daha fazla görünür olmuştur. Önceden soğuk baktığı çeşitli kurumlara daha sonra bu kurumları, topluma katılımı ve kendini toplumda ifade etmede araç olarak kullanmıştır.

Tüm bu söylediklerimizden de yola çıkarak diyebiliriz ki muhafazakâr kesimin kendisini ifade etmede bir araç olarak gördüğü kurumları kullanırken kendisi dönüştüğü gibi, o kurumlara da kendi rengini vererek dönüştürdüğünü söyleyebiliriz. Buna örnek olarak da DİB'inde faaliyet gösteren sendikaların bir sendikadan beklenebileceği gibi sadece üyelerinin ekonomik ve sosyal haklarını savunmak ve geliştirmekle sınırlı kalmadığını; aynı zamanda bütün bir muhafazakâr kesimin ve dini değerlerin savunucusu gibi hareket ettiklerini gösterebiliriz. Bu sendikaların amaçları doğrultusunda faaliyetler içerisinde olduklarını fakat; çok etkin bir şekilde toplumun dini değerlerini ve hassasiyetlerini savunmada çok da başarılı bir çizgide olduklarını söyleyemeyiz. Bunların etkileri ve tepkileri sınırlı medya organlarında dillendirilmekte; uluslararası arenada tepkileri yeterince yer edinmemektedir.

Bir sendikaya üye olanların diğer sendika üyeleriyle ilişkilerinde problemler olduğunu, birden çok sendikanın personelin birlik olmasına zarar verdiği de yaptığımız anketler ve mülâkatlarda ortaya çıkmıştır. Diyanetteki sendikalar içerisinde en çok üyeye sahip olan

Diyanet-Sen ve onun arkasından gelen Türk Diyanet Vakıf-Sen'in faaliyetlerinin medyada biraz daha çok dillendirildiğini görüyoruz. Diyanetteki sendikaların varlığının muhafazakâr kesim için değerli olduğunu söyleyebiliriz. Bu sendikaların arkasında siyasi güç olmadan bağımsız bir kuruluş olarak faaliyet gösterdiklerini de söyleyemeyiz. Bu noktayı bu sendikalar gözden geçirmelidirler diye düşünüyoruz. Din alanında dünyada ilk defa ülkemizde bir sendikalaşmanın olması, özellikle de muhafazakâr kesimin değerlerini gerek medyada gerekse uluslararası arenada savunması açısından çalışmamızda sosyolojik açıdan önemli sonuçlarda da bulunmuştur diyebiliriz. Bu sendikaların varlığı olumlu karşılanmış, fakat bu sendikaların ilkelerini tam olarak da hayata geçirebildiklerini göremiyoruz. Geniş analizlerle yaptığımız araştırmamız toplumsal, bireysel ve dini boyutu olması açısından üzerinde durulmaya değer bulunmuş; araştırmamızın diyanette faaliyet gösteren sendikaların faaliyetlerine katkı sağlayabileceğini umuyoruz.

Varsayımlarımızın Değerlendirilmesi

Din-toplum ilişkileri bağlamında DİB'de faaliyet gösteren sendikalar topluma yönelik mesajlar vermektedir. Bu bağlamda Türkiye'de ve dünyada muhafazakâr bir sendikalaşma olarak din alanında bir sendikalaşma olması olumlu karşılanmaktadır (Bkz. Tablo 19) da bu görüşe katılanların toplam oranı %63,1'e tekabül etmektedir. (Bkz. Tablo 26)'ya katılanların toplam oranı %70,3'e tekabül etmektedir ki varsayımımız güçlü bir şekilde desteklenmiştir diyebiliriz.

DİB'de faaliyet gösteren bir sendikaya üye olmak üyeleri tarafından olumlu karşılanmıştır. (Tablo 17) görüşüne katılanların toplam oranı % 63,4'e tekabül etmektedir ki varsayımımız desteklenmiştir

DİB'deki sendikaların din-toplum ilişkileri bağlamındaki faaliyetlerinden memnun olunmaktadır. (Tablo 27) yaklaşımına araştırmaya katılan örneklem grubun %69,6'sı bunu güçlü bir şekilde onaylamışlardır. Varsayımımız desteklenmiştir.

DİB'deki sendikaların üyelerine yönelik çalışmaları beğenilmektedir. "Sendika görevlisi olmak haklarımı ve düşüncelerimi savunmamda etkili oluyor" yaklaşımına araştırmaya katılan örneklem grubun %61,9'u büyük oranda desteklemişlerdir. (Bkz Tablo 18)

DİB'deki sendikaların arkasında siyasi gücün varlığı düşünülmektedir. (Bkz Tablo 49)'a katılanların toplam oranı %52,1'dir. Varsayımımız kısmen desteklenmiştir.

DİB'de bu kadar sendikanın olması, personel arasında sendikal farklılaşmaya neden olmaktadır. Bu bağlamda bu sendikaların bir çatı altında birleşerek faaliyetlerini sürdürmeleri daha verimli olmaktadır. Araştırmaya katılan örneklem grubun %73,8'i (Bkz Tablo 41). Örneklem grubun % 72,8'i bu görüşe katılmıştır. (Bkz Tablo 39) bu varsayımımızı şiddetli bir şekilde desteklenmiştir.

Din alanında bir sivil toplum örgütü olarak sendikanın olması toplumdaki bu alandaki bir boşluğu doldurmuştur. Araştırmaya katılan örneklem grubun %55,4'ü bu düşüncüyü desteklemiştir. Örneklem grubumuz varsayımımızı desteklemiştir diyebiliriz. (Bkz Tablo 32)

Aşağıda sunduğumuz önerilerin önemli olduğu kanaatindeyiz

DİB'deki sendikaların bir çatı altında birleşerek tek bir güç olarak hareket etmeleri faaliyetlerini gerçekleştirmede daha etkin olacaklardır kanaatindeyiz. DİB'deki sendikaların Türkiye'de ve dünyada muhafazakâr kesimin değerlerini medyada vb. organlarda etkin bir şekilde savunma noktasında faaliyetlerini tekrar gözden geçirmeli; dünyayı yepyeni bir anlayışla kucaklayan bir yapıda olması faaliyetlerinin etkinliği açısından önemli olduğu kanaatindeyiz. Bu sendikalar özgürlüklerin, demokrasinin ve katılımcılığın öncüsü olmalıdırlar. Seslerini duyuramamış, bulunduğu konumdan dolayı en temel haklarını isterken bile çok sayıda baskılara maruz kalmış insanların, hak ettikleri biçimde sistemin içinde yerini almaları sağlanarak onların hem sesi hem de eli olmalıdırlar. Teknoloji dünyada insanların yaşamını etkiliyor. Bu durumda sosyolojik-kültürel hayatın değişiminde dini değerler de nasibini almaktadır. Bu noktada muhafazakâr kesimin değerlerini savunma iddiasıyla ortaya çıkan bu sendikalar bu alanda gerekli çalışmaları yapmalıdırlar. DİB'deki sendikaların arkasında bir siyasi güce dayanma isteği olmamalıdır diye düşünüyoruz.

Bu sendikaların paylaşmayı, dayanışmayı ve kaynaşmayı esas alarak insanlar arasında güven ve birlik duygusunu geliştirerek hak, adalet duygusuyla faaliyetlerini yerine getirmelidirler. Personel arasında bölücülüğe neden olacak davranışlardan kaçınarak birliği sağlayıcı faaliyetlerde bulunmalı, ötekileştirmekten kaçınmalıdırlar. Bu

sendikalar yalnızca maddi kazanç değil; toplumun hak ve özgürlükleri noktasındaki faaliyetlerini etkin bir şekilde her kesime hitap eden medya gurublarında da dile getirmelidirler. Bu sendikaların üyelerine ve topluma sendikalarının misyonunu, vizyonunu tam anlamıyla anlatarak kamuoyunda tanınabilirliğini arttırmalıdır. Bu bağlamda bir taraftan üyelerinin haklarını korumak ve geliştirmek için uğraş verirken, diğer taraftan da toplum ve üyelerinin beklentilerinin peşinden gitmeli, toplumun istekleri konusunda projeler üretip topluma sunmalıdırlar. Avrupa’da ve öteki ülkelerde sendikalar ve sendikal hareketlilik, eğitim, ekonomi, siyaset, kültür ve sosyal birçok alanda siyasal iktidarlar ile toplum arasında önemli bir işleve sahiptirler. Bu bağlamda diyanette faaliyet gösteren sendikalar da bu durumu gözden geçirebilirler diye düşünüyoruz.

KAYNAKÇA

- ADIVAR, A. Adnan (1980), Bilim ve Din (Bilim ve Din), Remzi Kitabevi, İstanbul.
- AĞRILI, Sedat(1967) Günümüze Kadar Belgelerle Türk Sendikacılığı, Son Telgraf Matbaası, İstanbul
- AYDİN, Mehmet (2001), Din Felsefesi, Selçuk Yay. Ankara.
- AYHAN, Halis(1997) Eğitim Bilimine Giriş, 2.Baskı, Şule Yayınları, İstanbul
- AKTAŞ, Cihan (2001), Bacıdan Bayana, Pınar Yayınları, İstanbul.
- AKYİĞİT, Ercan (2003), Yeni Mevzuata Göre Hazırlanmış İş Hukuku, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Ankara Ticaret Odası AB Kapısında Sivil Toplum Dosyası, (2004)
- ARVASI, S,Ahmet(1982-83)Türk İslam Ülküsü, Ocak Yayınları, C,1, Ankara
- ARMAĞAN, Mustafa (2002), Toplumun Merkezine Yolculuk, Ufuk Kitapları, İstanbul.
- ARON, Raymond (1978), Sanayi Toplumu, Çev. E. Gürsoy, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- ARSLAN, Ahmet(1997)İbni Haldun, Vadi Yayınları, Ankara,
- ARSLANTÜRK, Zeki, M. Tayfun Amman (1999), Sosyoloji, M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul
- AY, Mehmet Emin(Ekim 2001)Yeni Dünya Dergisi, Yıl,9,Sayı:96
- AYDİN, Mustafa (2002), “Bir Muhafazakârlık Olarak Din ve İslâm”, Tezkire Dergisi, Sayı 27-28.
- BALCI, Yusuf (1999) Sendikacılık ve Toplu Pazarlık Ekonomisi, Alfa Basım A.Ş.,Ankara
- BALTACIOĞLU, İsmail Hakkı (1955) “Din Nasıl Bir Gerçektir”. Türk Düşünce Dergisi C.III, Sayı:15
- BALTACIOĞLU, İsmail Hakkı (1958), Dine Doğru, A.Ü.İ.F Dergisi, C.IV

- BALTACIOĞLU, İsmail Hakkı (1964) Pedagojide İhtilal, İstanbul
- BALTACIOĞLU, İsmail Hakkı (1978) “Din”. Yeni Adam Gazetesi, Sayı, 921
- BARRY, Norman (1998), “Sivil Toplum, Din ve İslam”, Liberal Düşünce Dergisi, Sayı 12.
- BAŞKAN, Filiz; (2000), “Küreselleşme, Sivil Toplum ve Fethullah Gülen”, E. Fuat Keyman, Ali Yaşar Sarıbay (der), Global Yerel Eksende Türkiye, Alfa Yayınları, 1. Baskı, İstanbul.
- BAŞOĞLU, Mustafa; (1997), “Demokrasi ve Sivil Toplum Kuruluşları”, Yeni Türkiye, Yıl 3, Sayı 18, Ankara.
- BAYKAL, Ali (1970) “Personel Sendikaları, Grev ve Boykot Olayları”, Türk İdare Dergisi, Yıl:4, Temmuz – Ağustos, Ankara
- BAYRAKDAR, Mehmet (2007), “Editörden”, Din ve Toplum Dergisi, Sayı 1.
- BENETON, Philipp (1991), Muhafazakârlık, Çev. Cüneyt Akalın, İletişim Yayınları, İstanbul.
- BERGER Peter,(1993) Dinin Sosyal Gerçekliği, (Çev. Ali COŞKUN) İnsan Yayınları, İstanbul
- BEYDOĞAN, Ali Fuat 2006 Türkiye’de Memur Sendikacılığı ve Türk Polis Teşkilatına Uygulanabilirliği, TODAİE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara
- BİLGİN, K. U. ve Y. Hüseyin(1996) “Memur Sendikacılığı”, İ.İ.B.F. Dergisi, Cilt 12, Sayı 1 - 2,İstanbul
- BİLMEN, Ömer Nasuhi;(1972)Muvazzah İlmi Kelam, Bilmen Yayınevi, İstanbul,
- BOLAY, S. Hayri (1997), “Sivil Toplum ve Manası”, Yeni Türkiye Dergisi (Sivil Toplum Özel Sayısı), Sayı 18.
- BORA, Tanıl (1992), (Başlıksız), Birikim Dergisi, Sayı 40, Ağustos, İstanbul.
- BORA, Tanıl (1997), “Türk Muhafazakârlığında Bazı Yol İzleri”, Toplum ve Bilim Dergisi, Sayı 74.

- BORA, Tanıl (1998), Türk sağının Üç Hali: Milliyetçilik- Muhafazakârlık- İslâmcılık, Birikim Yayınları, İstanbul.
- BULAÇ, Ali (2008), Din, Kent ve Cemaat, Ufuk Kitap, İstanbul.
- BULAÇ, Ali (2006), Tarih, Toplum ve Gelenek, Yeni Akademi Yayınları, İzmir.
- BURNAZ, Tuba Yeşim(2002) Türkiye’de Memur Sendikacılığı Uygulamaları, Cumhuriyet Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sivas
- ÇAHA, Ömer.(2000) AyDinlar Sivil Toplum ve Demokrasi, İz Yayıncılık, İstanbul
- CANMAN, D. ve E.Yücel (2002) Kamu Görevlileri El Kitabı, Türkiye ve Ortadoğu, Amme İdaresi Enstitüsü, Ankara
- CEBECİ, Suat (2005), Din Eğitimi Bilimi ve Türkiye’de Din Eğitimi, Akçağ Yayınları, Ankara.
- ÇELİK, Mehmet.(1999) “Türkiye’de Endüstri ilişkileri”, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.
- ÇELİK, Nuri (2003), İş Hukuku Dersleri, 16. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul.
- ÇELİK, Yusuf (1992), Kamu Personelinin Örgütlenmesi ve Türkiye’deki Gelişimi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÇİĞDEM, Ahmet (1997), “Muhafazakârlık Üzerine”, Toplum ve Bilim Dergisi, Sayı 74.
- DEMİR, Fevzi (2003) İş Hukuku ve Uygulaması, Anadolu Matbaacılık, İzmir
- DEMİR, Ömer ve Mustafa Acar (1992), “Sendika”, Sosyal Bilimler Sözlüğü, Ağaç Yayıncılık, İstanbul.
- DEMİRCİOĞLU, A. Murat ve Tankut Centel (2003), İş Hukuku, Beta Yayınları, İstanbul.
- DEMİRKAN, Mahmut (2003) Endüstri İlişkileri Notları, Sakarya Üniversitesi, Sakarya

- DEVELİOĞLU; Ferit (2002)Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat (Eski ve Yeni Harflerle), Yayına Hazırlayan, AyDin Sami Güneyçal, 19. Baskı, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara,
- DİN-BİR-SEN Özerk Diyanet Vakıf Çalışanları Birliği SendikasıToros Sokak. 5/14 Sıhhiye Çankaya/Ankara Tel: 312 232 70 20 Fax: 312 232 70 21 Gsm:0530 667 52 53E-Posta: Dinbirsensendikasi@dinbirsensendikasi.org.tr
- DİN VE TOPLUM KONULU IV. DİN ŞÛRASI PROGRAMI (12-16 Ekim 2009)Ankara Bilkent Oteli
- DİNÇ, Meryem, (1998) “Türkiye’de Memur Sendikacılığının gelişimi ve Hukuki Çerçevesi” Kamu Çalışanları Dergisi, Mart, Sayı:75
- DİN-BİR-SEN Dergisi (Aralık 2009) Din-Bir-Sen Özerk Diyanet Vakıf Çalışanları Birliği Sendikası Fevzi Çakmak 2 sk. 36/2 Kızılay Çankaya/Ankara E-Posta: Dinbirsensendikasi@dinbirsensendikasi.org.tr
- DİYANET-SEN (Türkiye Diyanet ve Vakıf Görevlileri Sendikası), (2006), Faaliyet Raporu, Ankara.
- DİYANET-SEN (Türkiye Diyanet ve Vakıf Görevlileri Sendikası), (2007), AB Sürecinde Diyanet Paneli, Ankara.
- DİYANET-SEN (Türkiye Diyanet ve Vakıf Görevlileri Sendikası), (2008), Faaliyet Raporu, Ankara.
- DİYANET-SEN (Türkiye Diyanet ve Vakıf Görevlileri Sendikası), (2010), Faaliyet Raporu, Ankara.
- DOĞAN, İsmail. (2000) Sivil Toplum, Sistem Yayıncılık, İstanbul
- DÖNMEZER, Sulhi.(199)Toplumbilim, Beta Yay, İstanbul
- DRUCKER, P. (2003)Geleceğin Toplumunda Yönetim, Hayat yayınları, İstanbul
- DURAL, A. Baran (2004), “Muhafazakârlığın Tarihsel Gelişimi ve Muhafazakâr Söylem”, Muhafazakâr Düşünce Dergisi, Sayı 1.

- EKİN, Nusret (1989), Batı Avrupa’da ve Türkiye’de Endüstriyel İlişkiler, TİSK Müşterek Heyet Toplantısı, İstanbul.
- EKİN, Nusret (1994) Endüstri İlişkileri, Beta Basım, İstanbul
- ER, İzzet (1998), Din Sosyolojisi, Akçağ Yayınları, Ankara.
- ERDEM, Enver, Nilüfer Kaynak ve Özlem Özkazanç (2007), Kamu Görevlileri Sendikacılığı, Öncü Basımevi, Ankara.
- ERDOĞAN, Mustafa (1998), “Sivil Toplum: Bir Kavramın Anatomisi”, Liberal Düşünce Dergisi, Sayı 10-11.
- ERGÜDEN, Işık. Sivil Toplum Örgütleri, Demokrasi Kitaplığı, İstanbul 2001.
- EROL, A. ve G. SEFA (1988) İsveç’te Örgütlenme Özgürlüğü ve Sendikal Haklar, TODAİE, Ankara
- ERSÖZ, Halis Yunus (2008), “Hak-İş: Yapıcı, Uyumlu ve Uzlaşmacı Sendikacılık”, Anlayış Dergisi, Sayı 61.
- EL- İSFAHANİ, Müfredat Kur’an Kavramları Sözlüğü (2007), Çev. Türker, Yusuf, Pınar yayınları, İstanbul
- GERŞİL, Gülşen Sarı (1997) Türkiye’de Memur Sendikaları, Uluslar arası Normlar ve Avrupa Birliği Çerçevesinde Değerlendirmesi 9 Eylül Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir
- GIDDENS, Anthony (2005), Sosyoloji, Ayraç Yayınları, Haz. Cemal Güzel, Ankara.
- GÖLE, Nilüfer (2000), İslam’ın Yeni Kamusal Yüzleri, Metis Yayınları, İstanbul.
- GÖLE, Nilüfer (2000), Melez Desenler, Metis Yayınları, İstanbul.
- GÖNEL, (1998)AyDin. Önde Gelen Sivil Toplum Örgütleri. Tarih Vakfı Yayınları. İstanbul
- GÖZÜBÜYÜK, A. Ş. ve AKILLIOĞLU. Tekin (1993) Yönetim Hukuku, 6. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara

- GÜLMEZ, Mesut (1998), “Memur Sendikacılığı”, Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi, Kültür Bakanlığı Tarih Vakfı Yayınları, Ankara.
- GÜLMEZ, Mesut (1991), Türkiye’de Çalışma İlişkileri (1936 Öncesi), 2. Baskı, TODAİE Yayınları, Ankara.
- GÜNAY, Ünver (2008), Din Sosyolojisi, İnsan Yayınları, İstanbul.
- GÜNAY, Ünver (1998), Din Sosyolojisi, İnsan Yayınları, İstanbul.
- GÜNDAY, Metin (1997) İdare Hukuku, İmaj Yayıncılık, Ankara
- GÜNDÜZ, Şinasi (2007), Yasayan Dünya Dinleri, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları,2. Baskı, İstanbul
- GÜVEN, Ercan ve Ufuk Aydın (1998), İş Hukuku, T.C. Anadolu Üniversitesi İİBF Yayınları, Eskişehir.
- HABERMANS, G. (1999) Kamusalılığın Dönüşümü, Ayrıntı Yayınları, İstanbul
- HÖKELEKLİ, Hayati, Din Psikolojisi, Ankara 1998
- HALDUN, İbni (1982) Mukaddime, C:1
- <http://www.milliyet.com.tr>, 01.05.2001
- <http://www.ses.org.tr>, 25.05.2005
- <http://www.bianet.org>, 25.08.2005
- <http://www.wikipedia.org>, 20.09.2005
- <http://www.egitimsen.mersin.8m.net>, 05.01.2006
- <http://www.un.org>, 25.11.2006
- <http://www.calisma.gov.tr>, 26.11.2006
- <http://www.cumhuriyet.com.tr/?hn=204008>
- <http://www.dives.org.tr/>:25.01.2011)
- <http://www.turkhukuksitesi.com/showthread.php?t=909> 02.02.2011

http://www.diyamet-sen.org.tr/article.php?article_id=1324 06.01.2011

15.02.2011 <http://www.dives.org.tr/default.asp?sayfa=haberdetay&id=121> 24.11.2010

http://www.divasen.org//index.php?option=com_content&task=view&id=333
10.01.2011

<http://www.stratejikboyut.com/haber/diyanetten-mehmet-ali-erbile-tepki>
20.02.2011

<http://www.bdvs.org.tr/?&Bid=365713> 23.02.2011

<http://www.haberler.gen.al/2010-09-07/bagimsiz-diyamet-vakif-sen-genel-baskani-lapcin-de-evet-diyor/>

html <http://www.haberler.gen.al/2010-04-20/diva-sen-siyasetci-ve-devlet-adamlarina-saldiriyi-kiniyoruz.44317>.

<http://www.gazetegercek.com/bagimsiz-diyamet-sendikasi-genel-baskani-lapcin-israili-ve-onu-hakli-gosteren-herkesi-lanetliyoruz.html> 13.11.2010

<http://www.haberler.gen.al/2010-06-22/diva-sen-genel-baskan-yardimcisi-temel-terorle-mucadalede-goreve-haziriz>

http://www.diyamethaber.org/haber_detay.asp?haberID=37424.12.2010

<http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/13712757.asp> 11.11.2010

<http://www.haberler.gen.al/2010-03-04/egitim-bir-sen-ve-turk-diyamet-sen-carsaf-yirtan-chpye-tepki-gosterdi/>

<http://www.takvim.com.tr/Guncel/2009/11/14/>

http://www.tevhidhaber.com/news_detail.php?id=39968&uniq_id=1292486354
21.12.2010

<http://www.tdvsdiyanet.com/sendika/haberler/74-diyamet-teskilat-kanunu-hakkinda-goruslerimiz.html>

http://www.diyamet-sen.org.tr/article.php?article_id=286 18.10.2010

<http://www.personelmeb.net/haber/19/memur-sendikalarinin-uye-sayilari-haberi.html>23.11.2010

<http://www.diyanehaberler.com/haber/prof-dr-orhan-cekere-Din-bir-senden-destek-1639.html>11.09.2010

<http://www.haberaktuel.com/imamlarin-da-siyasetcilerden-istekleri-var-haberi-391433.html>09.12.2010

<http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=861073> 22.11.2010

<http://www.referandum.org/haber.asp?id=2249455> 23.12.2010

<http://yenisafak.com.tr/Gundem/?i=282026> 21.09.2010

<http://www.showhaber.com/turkiye-diyane-vakif-sen-peygamberlere-hakeret-eden-ogretmeni-kinadi-268932.htm>19.01.2011

<http://www.gazetegercek.com/turk-diyane-vakif-sen-adana-sube-baskani-arabaci-hz-muhammed-baris-ve-sevgi-peygamberidir.html>21.04.2010

<http://www.turkdiyanetvakifsen.org.tr/#hbblm=haber> 07.10.2010

http://www.19mayisajans.com/index.php?option=com_content&view=article&id=248:Din-bir-senden-car&catid=31:gundem&Itemid=46 11.09.2010

<http://www.yeniasya.com.tr/2009/11/11/guncel/butun.htm>

http://www.evrensel.net/v2/haber.php?haber_id=77151 16.11.2010

<http://www.tumgazeteler.com/?a=6316009> 12.12.2010

[http://www.haberx.com/turk_diyane_vakifsende_yeni_genel_baskan_nuri_unal\(17,n,10598649,606\).aspx](http://www.haberx.com/turk_diyane_vakifsende_yeni_genel_baskan_nuri_unal(17,n,10598649,606).aspx) 21.03.2010

<http://www.ortadogugazetesi.net/haber.php?id=18682> 18.09.2010

<http://www.beyazgazete.com/haber/2010/07/07/diva-sen-kktc-de-kur-an-kursuna-yapilan-provokatif-saldiriyi-kiniyoruz.html> 21.02.2011

<http://www.yeniakit.com/> 21.01.2010

<http://www.ajans5.com/detay/2010/09/08/diva-sen-den-pakistanli-cocuklara-bayram-harcligi-cagrisi.html>

<http://www.haber7.com/haber/20110323/Turkiyeden-ABDye-F35-almam-resti.php>

IŞIK, Yusuf (1978), Ekonomik ve Sosyal Hedef Değişkenlerle Sendikal Hareketin Gelişimi Arasındaki İlişki, DPT, Ankara.

IŞIK, Yüksel (1995), Sendikal Bürokrasi ve Çözüm Önerileri, Öteki Yayınları, Ankara.

IŞIKLI, Alpaslan (1992) “Kolalı Gömlekleli Kâtipten Eylemci Memura”, Mülkiyeliler Birliği Dergisi, C.XVI, Ankara

İBRAHİM, F. ve H. Wedel (1997), Ortadoğu’da Sivil Toplumun Sorunları, İletişim Yayınları, İstanbul.

İNALCIK, Halil; (2000), “Tarihsel Bağlamda Sivil Toplum ve Tarikatlar”, : E. Fuat Keyman, Ali Yaşar Sarıbay (der.), Global Yerel Eksende Türkiye, 1. Baskı, Alfa Basım Yayın, İstanbul.

İŞTAR b. Tarhanlı,(1993), Müslüman Toplum “laik” Devlet, İstanbul, Afa yay. 633. Sayılı kanun md. 1. www.diyenet.gov.tr.

KAMU GÖREVLİLERİ SENDİKALARI KANUNU, 25/06/2001 tarih ve 4688 sayılı

KARAHANOĞULLARI, Onur (2001) Kamu Hizmeti, Ankara Üniversitesi Yayınlanmış Doktora Tezi, Ankara

KEANE, J. (1994) Sivil Toplum Ve Devlet, Ayrıntı Yayınları, İstanbul

KENAE, John; (1993), Despotizm ve Demokrasi: Sivil Toplum ve Devlet, Avrupa’da Yeni Yaklaşımlar, (Çev: Levent Köker), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

KEHRER Günter, Din Sosyolojisi, Çev. M.Emin Köktaş, Din Sosyolojisi, Der. Yasin AKTAY, M.Emin KÖKTAŞ, Vadi Yay. Ank.1998.

KESKİN, Nur (1990), “Sanayileşme”, Sosyal Bilimler Ansiklopedisi, Cilt 3, Risale Yayınları, İstanbul.

- KILIÇ, Ahmet Faruk (2005), Türkiye’de Din Devlet İlişkilerinde Yönetici Seçkinlerin Rolü, Dem Yayınları, İstanbul
- KILIÇ, Ahmet Faruk (2008), Milli Yürek, Mehmet Akif Ersoy’un Din ve Toplum Anlayışı, Değişim Yayınları, İstanbul.
- KILIÇ, Ahmet Faruk (2008), Ziya Gökalp’ın Din Sosyolojisi, Değişim Yayınları, İstanbul.
- KİRMAN, Mehmet Ali (2004), Din Sosyolojisi Terimleri Sözlüğü, Rağbet Yayınları, İstanbul.
- KOÇ, Yıldırım (1992), Memurlar ve Sendikalaşma, İşçi Eğitim Yayınları, Ankara.
- KOÇ, Yıldırım (1995), Sendikacılığın Güncel Sorunları, Öteki Yayınevi, Ankara.
- KOÇ, Yıldırım (1998) Sendikacılık Tarihi, Türk- İş, Ankara
- KOÇ, Yıldırım (1998), 100 Soruda Türkiye’de İşçi Sınıfı ve Sendikacılık Hareketi, Gerçek Yayınevi, İstanbul.
- KOÇ, Yıldırım (2003), Türkiye İşçi Sınıfı ve Sendikacılık Hareketi Tarihi, Yol-İş Yayını, Ankara.
- KOMİSYON Sivil Toplum Diyalogu Raporu, (2005), AB ve Aday Ülkeler Arasında Sivil Toplum Diyalogu, Komisyon tarafından Konsey, Avrupa Parlamentosu, Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komite ve Bölgeler Komitesi’ne Gönderilen Tebliğ, Ankara: DPT, ABİGM,
- KORAY, Meryem ve Alper Topçuoğlu (1993), Sosyal Politika, 2. Baskı, Ezgi Yayınları, İstanbul.
- KORKUSUZ, M. Refik (2003), Dünyada İşçi Sendikalarının Faaliyetleri, İzmir.
- KORKUT, Selver (1997), “Kamu Görevlileri Sendikacılığının Önemi, Çözüm Bekleyen Problemler İçin Talep ve Öneriler”, Yeni Türkiye Dergisi (Sivil Toplum Özel Sayısı), Sayı 18.

- KOZAK, İ. Erol (1992), “İşçi Sendikalarının Tarihi Gelişimi (İngiltere Örneği)”, Sosyal Siyaset Konferansları 37-38. Kitap, İÜ İktisat Fakültesi Yayınları, İstanbul.
- KUR’ANI KERİM Diyanet İşleri Başkanlığı
- KURTULMUŞ, Numan. (2002) Sanayi Ötesi Toplum, Sistem Yayıncılık, İstanbul,
- Kurtkan, A.(1985),Din Sosyolojisi, İstanbul: Filiz Kitabevi,
- MARDİN, Şerif (1983), Din ve İdeoloji İletişim Yayınları, İstanbul.
- MERT, Nuray (2002), “Muhafazakârlar Neyi Muhafaza Etmeye Çalışır?”, Tezkire Dergisi, Sayı 27-28.
- MEVDUDİ, Kur’an-a Göre Dört Terim (1979),Çev. İsmail Kaya, Dr. Osman Cilacı, Düşünce Yayınları, İstanbul
- MURAT, Mehmet (1990), “Sendika”, Sosyal Bilimler Ansiklopedisi, Cilt 3, Risale Yayınları, İstanbul.
- OKUMUS, Ejder (2003), Toplumsal Değişme ve Din, İnsan Yay. İstanbul
- ONAT, Hasan (2003), Türkiye’de Din Anlayışında Değişim Süreci, Ankara Okulu Yay, Ankara.
- ONAY, Ahmet, (2004), Dindarlık, Etkileşim ve Değişim “Üniversite Öğrencileri Örnekleme”, Dem yay. İstanbul.
- ÖKE, M.Kemal. (2001) Küresel Toplum, Asam Yayınları, Ankara
- ÖZ, Şükran (2002) “Sendika ve Meslek Örgütleri”, Toplum ve Hekim Dergisi, Cilt. 17, Sayı. 4
- ÖZDEMİR, Servet.(2002) Eğitimde Örgütsel Yenileşme, Pegem A Yayıncılık, Ankara
- PEKER, H. (1993.) Din Psikolojisi, Sönmez Yay. Samsun
- PINAR, İbrahim 2001 Devlet Memurları Kanunu Şerhi ve İlgili Mevzuatı, Seçkin Yayınları, Ankara

- SARIBAY, Ali Yaşar (1995), Postmodernite, Sivil Toplum ve İslam, 2. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.
- SENDİKACILIK Ansiklopedisi, (1999) Kültür Bakanlığı Tarih Vakfı Yayınları, 2. Cilt, İstanbul Sendikalar Yasası, 2821 Sayılı
- SERİM, Bülent (1995), Kamu Görevlilerinin Örgütlenmesinde Hukuksal Boyut, Öteki Yayınları, Ankara.
- SEYYAR, Ali (2002), “Sendika”, “Sanayi Devrimi”, Sosyal Siyaset Terimleri (Ansiklopedik Sözlük), Beta Yayınları, İstanbul.
- SEZEN, Yumni (1988), Sosyoloji Açısından Din Dinin Sosyal Müesseseler Üzerindeki Tesirleri, İFAV, İstanbul.
- SÖNMEZ, Turgut (1998) Türk Silahlı Kuvvetlerinde Görevli Devlet Memurlarının Hukuki Statüleri, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale
- SÜLKER, Kemal (2004), Türkiye Sendikacılık Tarihi, 3. Basım, TÜSTAV Yayınları, İstanbul.
- ŞERİATİ, Ali, Dinler Tarihi, Seçkin Kitaplar Yayıncılık, İstanbul
- TALAS, Cahit (1976), Sosyal Ekonomi, Sevinç Matbaası, Ankara.
- TALAS, Cahit (1997) Toplumsal Ekonomi Çalışma Ekonomisi, İmge Kitabevi, Ankara
- TAŞÇI, Ersin (1996), Memurlar, Sendikal Haklar ve Türkiye Kamu-Sen, Nüans Kitabevi, Ankara.
- TAYLOR, Corch. (1995.)Modernliliğin Sıkıntıları, Çev: (Uğur Canbilen). Ayrıntı Yayınları, İstanbul
- THOMPSON, Ian (2004), Odaktaki Sosyoloji, Birey Yay. Çev. Bekir Zakir Çoban, İstanbul.
- TOBB, (2004), Avrupa Birliği ile İlişkilerde Özel Sektör ve Sivil Toplum Örgütlerinin Rolü Çalışma Grubu Raporu Sunuş Metni, 2004 Türkiye İktisat Kongresi, İzmir.

- TOKOL, Ayşen 1993 Avrupa Topluluğu Üye Ülkelerde Sendikal Hareket, Uludağ Üniversitesi Yayınları, Bursa
- TOKOL, Ayşen (1994), Türkiye’de Sendikal Hareket, Ezgi Yayınları, Bursa.
- TOSUN, Gülgün Erdoğan; (2001), Demokratikleşme Perspektifinden Devlet-Sivil Toplum İlişkisi (Türkiye Örneği), Alfa Yayınları, İstanbul,
- TUNA, Orhan ve Nevzat Yalçıntaş (1994), Sosyal Siyaset, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- TUNÇ, Hasan ve Hasret Aktaş (1998), “Batıda ve Türkiye’de Sivil Toplum”, Liberal Düşünce Dergisi, Sayı 9.
- TUNÇAY, Mete (2003), “Sivil Toplum Kuruluşlarıyla İlgili Kavramlar”, Sivil Toplum Dergisi, Sayı 1.
- Türkçe Sözlük,(1988) Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu, Yeni Baskı, Ankara,
- TÜMER,(1997).Günay Abdurrahman Küçük, Dinler Tarihi, Ocak Yayınları, Ankara
- TÜRKÖNE, Mümtaz’er (2004), “Muhafazakâr Kavramlar”, Muhafazakâr Düşünce Dergisi, Sayı 1.
- USLU, Sami (1997), “Türkiye’de Sendikalar ‘Sivil’liğin Neresinde?”, Yeni Türkiye Dergisi (Sivil Toplum Özel Sayısı), Sayı 18.
- ÜLKEN, Hilmi (1976), Tarihi Maddeciliğe Reddiye, İstanbul Kitapevi, İstanbul.
- ÜNAL, Ali, (2002), Fethullah Gülen Bir Portre Denemesi, Nil Yayınları, İzmir.
- ÜNSAR, A. Sinan (2002), “Değişen Dünyada Sendikacılık ve Geleceği”, Trakya Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Dergisi C Serisi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 2, Sayı 1, Aralık, s.77-81.
- ÜNSAL, Engin (1999) Memur Sendikaları, Boyut Kitapları, İstanbul
- WACH, Joachim; (1990) Din Sosyolojisi (Çev. Ünver Günay), Erciyes Üniversitesi Basımevi,Kayseri

VERGİN, Nur(1985)"Toplumsal Değişme ve Dinsellik'te Artış", (Toplum bilim Dergisi.), Bahar, Yaz Yay. Ankara

VOLTEİRE, Francois, Felsefe Sözlüğü, Terceme, Lütfi AY, C.II, İstanbul

YELÇO, M. Fatih 1998 Avrupa Birliği Çerçevesinde Memur Sendikaları ve Türk Hukuku, İstanbul Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

YILDIZ, Özkan (2004), "Sivil Toplum, Demokrasi ve Çoğulculuk", Sivil Toplum Dergisi, Sayı 5.

YILMAZ, Aytekin; (2003), Çağdaş Siyasal Akımlar, Modern Demokraside Yeni Arayışlar, Vadi Yayınları, 2. Basım, Ankara.

YILMAZ, Zekeriya; (2004)Anayasa, Ankara, Seçkin yay. www. Başbakanlık.gov.tr.
www.Diyamet.gov.tr

YÜCEL, (1994)"Diyamet İşleri Başkanlığı", md. D.A, IX, İstanbul, TDV yay. IX, 460.

ZAİM, Sabahattin (1997), "Sivil Toplum Kuruluşları", Yeni Türkiye Dergisi (Sivil Toplum Özel Sayısı), Sayı 18.

ZUCKERMAN, Phil (2006), Din Sosyolojisine Giriş, Birleşik Dağıtım Kitabevi, Çev. İhsan Çapcıoğlu, Halil AyDinalp, Ankara.

1982 Anayasası

05/05/1946 tarih ve 4914 sayılı Kanun Değişikliği.

14/07/1965 tarih ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu

05/05/1983 tarih ve 2821 sayılı Sendikalar Kanunu

05/05/1983 tarih ve 2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu

25/11/1992 tarih ve 3847 sayılı Kanun

R.G. 25/02/1993 tarih ve 21507 sayılı Kanun

23/07/1995 tarih ve 4121 sayılı Kanun

25/06/2001 tarih ve 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Kanun

EKLER

EK1: ANKET FORMU

Sayın Sendika Üyesi;

“Din-Toplum İlişkileri Bağlamında T.C Diyanet İşleri Başkanlığı Personeli Arasında Faaliyet Gösteren Sendikalar” konulu bir araştırma yapmaktayım. Aşağıdaki anket, sizin bu konudaki düşüncelerinizi öğrenmek amacıyla yapılmaktadır. Sizlerin vereceği her bilgi bizim için ilmi açıdan değerlidir. Araştırma sonuçlarının güvenilir olması soruların, başkasının tesirinde kalmadan, **samimi ve doğru cevaplandırılmasına** bağlıdır. Bu araştırma sonuçları yalnızca **bilimsel amaçlar için** kullanılacak ve bilimsel fayda sağlayacaktır. Lütfen size uygun seçenekleri (X) işaretiyle doldurunuz ve anket sorularının her birini **önemle cevaplandırınız. Ankete isminizi kesinlikle yazmayınız.** Sendikaya üye olmasanız da cevaplandırınız. Katkılarınızdan dolayı şimdiden çok **teşekkür ederiz.**

SAÜ. İLAHİYAT FAKÜLTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Felsefe Din Bilimleri Ana Bilim Dalı

Din Sosyolojisi Bilim Dalı

Y.Lisans Öğrencisi

Ersin Doğruyol

1-) Cinsiyetiniz:

A() Bay B() Bayan

2-) Yaş grubunuz:

A() 18-30 arası B() 31-40 arası C() 41-50 arası D() 51 ve yukarısı

3-) Öğrenim durumunuz?

A() İlköğretim B()Lise C()Önlisans D() Lisans F() Lisansüstü

4-) Göreviniz(Mesleğiniz)

A() Vaiz B()Kur'an Kursu Öğretmeni C() İmam Hatip D()Memur

E()Personel işleri

5-) Görevinizdeki Hizmet Yılıınız: A() 1-5 Yıl arası B() 6-10 Yıl arası

C() 11-15 Yıl D() 16-20 Yıl arası E() 21 Yıl ve daha yukarısı

6-) Hangi Sendikaya üyesiniz?

A() Diyanet - Sen B()Türk Diyanet Vakıf- Sen C() Diva-Sen

D() DİVES E() Din Bir-Sen F()Bağ. Diyanet Vakıf-Sen G() Hiçbiri

H() Diğer.....

7-) Sendikadaki Göreviniz: A() Yönetim Kurulu B() Üye C() Yok

8-) Hangi Şehirde görev yapıyorsunuz?

.....

9-) Kaç senedir Sendikanızın üyesisiniz?

A() 1-2 yıldır B() 3-5 yıldır C() 6 yıldan fazla D() Üye Değilim

10-)Hangi Bölgede görev yapıyorsunuz?

11-) Sendikanıza niçin üye oldunuz?

- A() Sendika üyelerinin tavsiyesi dolayısıyla
B() İrademle ve Sendikanın faaliyetlerini beğendiğim için
C() Sendika temsilcilerinin telkiniyle
D() Sosyal çevre edinmek için
E() Ekonomik durumumu iyileştireceğini düşündüğüm için
F () Amirlerimin yönlendirmesiyle
G() Diğer:

12-) Sendikanızın hangi yayınlarını takip ediyorsunuz?

- A() Hepsini takip ediyorum.
B() Bültenini takip ediyorum
C() Dergilerini takip ediyorum.
D() Hazırlanan kitapçıkları takip ediyorum
E() İnternet sitesini takip ediyorum.
F() Hiçbirini takip etmiyorum.

ANKET SORULARI

Not: Yan taraftaki cevapların altındaki her bir sorunun karşısındaki kutucuğa (X) İşareti koyunuz.

	a-)TAMAMEN KATILYORUM	b-)KATILYORUM	c-)KARARSIZIM	d-)KATILMIYORUM	e-)HIÇ KATILMIYORUM
13-) T.C Diyanet İşleri Başkanlığında faaliyet gösteren bir sendikaya üye olmaktan mutluyum.					
14-)Sendika görevlisi olmak haklarımı ve düşüncelerimi savunmamda daha da etkili oluyor.					
15-)Sendikamız, kamuoyuna yönelik çeşitli konularda –Din, toplum vb-yeterince konferans, paneller vb faaliyetler düzenleyen etkin sivil					

toplum örgütleridir.					
16-)Sendikamız, üyelerin görüş ve önerilerini dikkate almak ve bunları faaliyete dönüştürme konusunda açık iletişime önem vermektedir.					
17-)Diyanetteki sendikalar dayanışmayı artırmak amacıyla yemek, buluşma günleri v.b Organizasyonlar düzenlemektedirler.					
18-) Sendikamızın ekonomik haklarımı, özlük haklarımı koruduğunu ve geliştirdiğini düşünüyorum.					
19-)Diyanetteki Sendikalar, üyelerine kitapları, gazeteleri, bilimsel dergileri takip edebilecekleri sürekli imkânlar sunmaktadırlar.					
20-) Diyanetteki Sendikaların, Personel arasında bölücülüğe neden olduğuna inanıyorum.					
21-)Sivil Toplum, dayanışma ve Demokrasi bağlamında sivil toplum örgütleri olarak Diyanetteki sendikaların her alanda faaliyetlerini yeterli buluyorum.					
22-) Sendikamızın görüşleri toplu görüşmelerde konfederasyonlar tarafından yeterince savunuluyor.					
23-) Diyanetteki Sendikaları Hıfzul Füdul bir cemiyet gibi haksızlıklara karşı mücadele ettiğini düşünüyorum.					
24-)Türkiye’de Hatta dünyada Muhafazakâr bir sendikalaşma olarak Din alanında bir sendikalaşma olmasını olumlu karşılıyorum.					
25-)T.C Diyanet İşleri Başkanlığı, yaptığı bir açıklamada Diyanetin sendikası olmaz demiştir bunu ben de destekliyorum.					
26-)Diyanetteki Sendikalar, sendika başkanlarının yöneticilerinin maaşlarını arttırmaktan başka bir işe yaramıyor.					
27-)Diyanetteki Sendikaları değerlendirdiğimde ayrışmanın aksine toplumsal bütünleşmeye katkısı olduğunu düşünüyorum?					
28-)Diyanetteki Sendikaların arkasında bir siyasi güç olduğunu düşünüyorum.					
29-) Sivil toplum örgütü olarak Diyanetteki sendikaları -cemaat yapıdan cemiyet yapıya bürünen legal-bir sendika olduğunu düşünüyorum?					
30-)Diyanetteki sendikalardan birine üye olmamın Din-toplum ilişkileri açısından bir sakıncası olduğunu düşünmüyorum.					

ANKET SORULARI

Not: Yan taraftaki cevapların altındaki her bir sorunun karşısındaki kutucuğa (X) İşareti koyunuz.

	a-)TAMAMEN KATILYORUM	b-)KATILYORUM	c-)KARARSIZIM	d-)KATILMIYORUM	e-)HIÇ KATILMIYORUM
31-)T.C Diyanet İşleri Başkanlığında faaliyet gösteren sendikaların bir çatı altında birleşmesini istiyorum.					
32-)Diyanetteki Sendikaların, T.C Diyanet İşleri Başkanı ve Başkanlığıyla ile Din ve toplum ilişkileri bağlamında diyalog içerisinde olduğunu düşünüyorum.					
33-)Diğer sendika üyeleriyle ilişkilerimiz, kaynaşmalarımız vb faaliyetlerimiz yeterli değildir.					
34-)Diyanetteki Sendikaları, Türkiye’de ve Dünyada Din-Toplum ilişkileri bağlamında değerlendirdiğimde etkili bir misyona sahip olduğunu düşünmüyorum.					
35-)Sendikamızın misyonuna vizyonuna tam anlamıyla vakıf durumdayım.					
36-)Din ve Toplum ilişkileri bağlamında T.C Diyanet İşleri Başkanlığında Faaliyet gösteren Sendikaların Türkiye’de ve Dünyada Müslümanların karşılaştığı sorunları, medyada etkili bir şekilde dile getirdiğine inanıyorum.					
37-) Diyanetteki Sendikalar, üyeleri ile birlikte alternatif düşünce ve öneriler üreten, bağımsız sivil toplum örgütlerdir.					
38-) Diyanetteki Sendikalar, üyelerinin ve kamuoyunun temel hak ve ödevlerini savunmada görsel ve yazılı basından etkili bir şekilde yararlanmaktadırlar.					
39-) Diyanetteki Sendikaların sosyal, eğitim, Din, toplumsal, siyasal, hukuki vb alanlardaki faaliyetleri yeterli değildir.					
40-) Diyanetteki Sendikalar, yönetim anlayışı olarak bireysel fikirlere, proje ve önerilere yeterince açık değildirler.					
41-)Diyanette Faaliyet gösteren sendikaların Din, toplumsal, sosyal sorunlara çözüm üretmede ve toplumsal sağduyunun oluşmasında önemli bir yeri vardır.					

42-) Diyanetteki Sendikalar, demokratik anlayışlı, ilkeleri, prensipleri, hedefleri olan örgütlü sivil toplum organizasyonlarıdır.					
43-) Diyanetteki Sendikalar, yalnızca maddi kazanç elde etmeyi sağlayan sivil toplum örgütleridir.					
44-)Diyanetteki sendikalar Üyelerinin temel ihtiyaçlarını tespit edip, bunların iyileştirilmesi konusunda aktif olduklarına inanmıyorum.					
45-) Diyanetteki Sendikalar, üyelerine mesleki alanları konusunda meydana gelen değişiklikleri ve yenilikleri takip edebilmek için seminer, toplantılar vb faaliyetler düzenlemektedirler.					
46-)T.C Diyanet İşleri Başkanlığının bu dönemde teşkilat yasası çıktı bu teşkilat yasasının sendikaların baskısıyla çıkarıldığını düşünmüyorum.					

ANKET SORULARI

Not: Yan taraftaki cevapların altındaki her bir sorunun karşısındaki kutucuğa (X) İşareti koyunuz.

	a-) TAMAMEN KATILYORUM	b-) KATILYORUM	c-) KARARSIZIM	d-) KATILMIYORUM	e-) HİÇ KATILMIYORUM
47-)Diyanetteki sendikaların faaliyetlerini gönülden destekliyorum.					
48-)Din alanında kurulan diyanetteki sendikalar toplumdaki ihtiyaç olan bir boşluğu doldurmuştur.					
49-)Sendikamız muhafazakâr kesimi ve Dinî değerleri koruma düşüncesiyle hareket etmektedir.					

50-)Size Göre T.C Diyanet personelinin en çok karşılaştığı sorunlar nelerdir?

A.....

B.....

51-)Sizce sendikalar Din toplum ilişkileri bağlamında en çok hangi konulara önem vermeli?

A.....

B.....

52-) Din Görevlilerinin sendikalaşmasının Din-TOPLUM açısından önemi nedir

A.....

B.....

53-) Sendikanızın sizlere hangi konularda seminerler,paneller vb faaliyetler düzenlemesini talep ederDiniz?

A.....

B.....

54-)Sendikanız gerçekten topluma ne kazandırıyor en önemlilerinden 3 tanesini yazar mısınız?

A.....

B.....

C.....

55-) Sendikayla ve sendikanızla ilgili diğer görüşleriniz ve beklentilerinizi varsa lütfen belirtiniz

.....
.....
.....

56-)Diyanetten beklentileriniz nelerdir?

.....
.....

56-)Bu anket hakkındaki kısaca düşünceleriniz nelerdir?

.....
.....

ÖZGEÇMİŞ

Ersin DOĞRUYOL. 1978 yılında Aydıncık-Mersin’de doğdu. İlköğrenimini Aydıncık ilköğretim okulunda; Orta öğrenimini Mersin Gülnar İmam Hatip Lisesi’nde tamamladı. 1997 yılında Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesine başladı ve burdan 2002 yılında mezun oldu. T.C Diyanet İşleri Başkanlığında din görevlisi olarak göreve başladıktan sonra T.C Milli Eğitim Bakanlığına Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni olarak tayin oldu ve öğretmen olarak görevini sürdürmektedir. Evli ve 1 KIZI vardır. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Din Bilimleri Ana Bilim Dalı Din Sosyolojisi Bölümü’nde 2008 de başladığı yüksek lisansını 30 Haziran 2011 de tamamlamıştır.